

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

ŞÜKRULLAH EL-AMASYAVÎ'NİN KİTÂBU BEHÇETİ'T-TEVÂRÎH'İNİN
MUSTAFA EL-FÂRİSÎ ÇEVİRİSİ (vr. 121b-151a)

(İNCELEME-METİN-DİZİN-TIPKIBASIM)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUSTAFA TOSUN

İSTANBUL 2015

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

ŞÜKRULLAH EL-AMASYAVÎ'NİN KİTÂBU BEHÇETİ'T-TEVÂRİH'İNİN
MUSTAFA EL-FÂRİSÎ ÇEVİRİSİ (vr. 121b-151a)
(İNCELEME-METİN-DİZİN-TIPKIBASIM)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUSTAFA TOSUN

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. ZUHAL HASENE KÜLTÜRAL

İSTANBUL 2015

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Mustafa TOSUN'un "Şükrullah El-Amasyavî'nin Kitabı Behçetî't-Tevarihî'nin Mustafa El-Farisi Çevirisi (vr.121b-151a) (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Edebiyatı Bilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

İmza

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Zuhai KÜLTÜRAL
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Doç. Dr. Aylin KOÇ
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Doç. Dr. Ş. Can ERDEM
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun ..02../..02.. 2015 tarih ve ..2015/2-6... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Zekeriyya KURSUN
Müdür

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
ÖN SÖZ.....	V
ÖZET.....	VI
ABSTRACT.....	VII
KISALTMALAR VE İŞARETLER.....	VIII
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ.....	IX
1. GİRİŞ.....	1
1.1. OSMANLI DEVLETİNDE TARİH YAZICILIĞI.....	1
2. KİTABU BEHÇETİ’T TEVARİH.....	3
2.1. ESERİN MÜELLİFİ.....	3
2.2. ESERİN MÜSTENSİHİ.....	3
2.3. ESERİN YAZILIŞI.....	3
2.4. ESERİN İÇERİĞİ.....	4
2.5. ESERİN BÖLÜMLERİ.....	5
2.6. ESERİN DİL VE ÜSLUP ÖZELLİKLERİ.....	7
2.7. ESERİN NÜSHALARI.....	8
2.7.1. Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya Koleksiyonu, No. 2990:.....	8
2.7.2. Nuruosmaniye Kütüphanesi, No. 3059:.....	8
2.7.3. Süleymaniye Serez Kütüphanesi, No. 1891:.....	8
2.7.4. Beyazıd Umumi Kütüphanesi, No. 4902:.....	8
2.7.5. Topkapı Sarayı Milli Kütüphanesi Revan Köşkü Koleksiyonu, No. 1538:.....	9
2.7.6. Topkapı Sarayı Milli Kütüphanesi Revan Köşkü Koleksiyonu, No. 1539:.....	9
2.7.7. Süleymaniye Kütüphanesi Fatih Kütüphanesi, No. 4203:.....	9
2.7.8. Türk Tarih Kurumu, No. Y/312:.....	10
2.7.9. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Farsça Yazmalar Koleksiyonu, No.801:.....	10
2.7.10. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Yazmalar Bölümü M. Con Kolleksiyonu No.441:.....	10
2.7.11. Düğümlü Baba Kütüphanesi, No. 351:.....	10
2.7.12. Tahran Milli Kütüphanesi, No. 376:.....	10
2.7.13. Tahran Üniversitesi Kütüphanesi:.....	11
2.7.14. Tacikistan Yazma Eserler Enstitüsü, No. 993:.....	11
2.7.15. Tacikistan Yazma Eserler Enstitüsü, No. 1246/1:.....	11
2.7.16. Londra, British Museum, No. or.1627:.....	11
2.7.17. Münih Kraliyet Kütüphanesi, No. 288.	11
2.7.18. Paris Milli Kütüphanesi, No. 90-91.....	11

2.7.19.	Petersburg Umumi Kütüphanesi, No. 828.....	11
2.7.20.	Viyana Milli Kütüphanesi, No. 828.	11
2.8.	ESERİN TARİHİ VE KÜLTÜREL ÖNEMİ.....	11
3.	ŞÜKRULLAH EL-AMASYAVÎ'NİN HAYATI, KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ.....	14
3.1.	ADI VE LAKABI	14
3.2.	ŞÜKRULLAH'IN HAYATI.....	15
3.3.	ŞÜKRULLAH'IN AİLESİ.....	16
3.4.	ŞÜKRULLAH'IN ÖLÜMÜ.....	17
3.5.	ŞÜKRULLAH'IN EĞİTİM DURUMU VE İLMİ KİŞİLİĞİ.....	18
3.6.	ŞÜKRULLAH'IN SİYASİ KİŞİLİĞİ.....	18
3.7.	ŞÜKRULLAH'IN ESERLERİ.....	20
3.7.1.	Kitâbu Behçeti't-Tevârîh.....	20
3.7.2.	Tercüme-i Kitâb-ı Edvâr (Musikî Risâlesi).....	20
3.7.3.	Risâle-i İlmü'l-Musikî (Risâle min İlmî'l-Edvâr)	20
3.7.4.	Zehretü'l-Edeb.....	21
3.7.5.	Şerh-i Kasîde-i Emâlî (Kasîde-i Emâlî Şerhi)	21
3.7.6.	Enîsü'l-Ârifîn	21
3.7.7.	Minhâcu'r-Reşâd	22
3.7.8.	Câmi'ü'd-Da'avât.....	22
4.	MAHBÛBU'L-KULÛBÎ'L-ÂRİFÎN.....	23
4.1.	MUSTAFA EL-FÂRİSÎ	23
4.2.	MAHBÛBU'L-KULÛBÎ'L-ÂRİFÎN.....	23
4.3.	NÛSHA ÖZELLİKLERİ	24
5.	ESERDE YARARLANILAN TARİHİ KAYNAKLAR	26
6.	ESERDEN KAYNAK OLARAK YARARLANANLAR	30
7.	ESER ÜZERİNDE YAPILAN İNCELEME VE ÇALIŞMALAR	31
7.1.	Mahbûbu'l-Kulûbi'l-Ârifîn:.....	31
7.2.	Theodor Seif ve Kitâbu Behçeti't-Tevârîh Çalışması	31
7.3.	Hüseyin Nihal Atsız'ın "Dokuz Boy Türkler ve Osmanlı Sultanları Tarihi"	31
7.4.	Hasan Almaz'ın <i>Behcetü't-Tevârîh</i> Adlı Doktora Çalışması	32
7.5.	Kitâbu Behçeti't-Tevârîh Üzerine Hazırlanmış Diğer Tezler	32
8.	TEZİN KAPSAMI	34
9.	TEZİN HAZIRLANIŞINDA İZLENEN YÖNTEM.....	36
10.	SONUÇ	39
11.	METNİN TÜRKİYE TÜRKÇESİNE ÇEVİRİSİ	40
12.	METNİN DİL ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ	62
12.1.	ÜNLÜLERİN YAZILIŞI	62

12.1.1.	“a” Ünlüsünün Yazılışı.....	62
12.1.2.	“e” Ünlüsünün Yazılışı.....	63
12.1.3.	“ı/i” Ünlülerinin Yazılışı	64
12.1.4.	“u/ü; o/ö” Ünlülerinin Yazılışı	65
12.2.	ÜNSÜZLERİN YAZILIŞI	66
12.2.1.	“ç” Ünsüzünün Yazılışı	66
12.2.2.	“ğ ve k” Ünsüzlerinin Yazılışı.....	66
12.2.3.	“g ve k” Ünsüzlerinin Yazılışı:.....	66
12.2.4.	“ñ” Ünsüzünün Yazılışı.....	67
12.2.5.	“p” Ünsüzünün Yazılışı.....	67
12.2.6.	“s” Ünsüzünün Yazılışı	67
12.2.7.	“t” Ünsüzünün Yazılışı.....	67
12.3.	ŞEKİL BİLGİSİ	68
12.3.1.	İyelik Eki	68
12.3.2.	İlgi Hali (Genitif) Eki	68
12.3.3.	Yönelme Hali (Datif) Eki	69
12.3.4.	Belirtme Hali (Akuzatif) Eki	69
12.3.5.	Bulunma Hali (Lokatif) Eki.....	69
12.3.6.	Ayrılma Hali (Ablatif) Eki	70
12.3.7.	Görülen Geçmiş Zaman Eki	70
12.3.8.	Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki	70
12.3.9.	Geniş Zaman Eki	71
12.3.10.	İstek Eki.....	71
12.3.11.	Emir Eki	71
12.3.12.	Şart Eki	71
12.3.13.	Bildirme Eki	72
12.3.14.	İsim-fiil (Mastar) Ekleri	72
12.3.15.	Sıfat-fiil (Partisip) Ekleri	72
12.3.16.	Zarf-fiil (Gerundium) Ekleri.....	73
13.	METİN	75
14.	DİZİN VE SÖZLÜK	101
14.1.	DİZİN	101
14.2.	KİŞİ ADLARI DİZİNİ	300
14.3.	YER ADLARI DİZİNİ.....	314
14.4.	ARAPÇA İBARELER DİZİNİ	319
15.	TIPKIBASIM	324
16.	KAYNAKÇA	354

17.	ÖZGEÇMİŞ	359
-----	----------------	-----

ÖN SÖZ

Tarih bilimi, yüzyıllardır insanlığa ışık tutan bir bilim olarak varlığını sürdürmüştür. İnsanlık ilkçağlardan beri yaşadığı zaman dilimini bir şekilde kendinden sonraki nesillere aktarmış; bu verileri de araştırmak ve bu verilerden neden-sonuç ilişkileri bağlamında çıkarımlarda bulunmak tarihçilerin uğraş alanı olarak günümüze kadar devam etmiştir. İnsanoğlu bitmez “geçmişi öğrenme merakı” sayesinde edindiği tarihsel birikimle geleceğe yön vermeye çalışan insanlara da yol göstermiş özellikle siyaset sahasındaki yöneticilerin bazıları bu bilimsel alandaki verilere oldukça değer atfetmişlerdir.

Bu tez çalışmasında dilbilim çalışmalarına katkı sağlamak amacıyla danışman hocam Prof. Dr. Zuhul HASENA KÜLTÜRAL danışmanlığında XV. yüzyıl bilginlerinden Şükrullah el-Amasyavî'ye ait “*Kitabu Behçeti't Tevârih*” adlı tarih eserinin Mustafa el-Fârisî çevirisini yüksek lisans tez konusu olarak belirledik.

Teze konu olan eser genel bir dünya tarihidir. Eser 1456-1459 yılları arasında Bursa'da Şükrullah el-Amasyavî tarafından yazılmıştır. Ahmed Ağa adlı bir zatın teşviki üzerine 1530'da Mustafa el-Fârisî mahlaslı bir şair tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Şükrullah el-Amasyavî eserini Farsça kaleme almıştır.

İncelemeye konu olan bu eser hem yazıldığı dönemde hem de sonraki dönemlerde uzun süre ilgi çeken bir eser olmuştur. Eserde yer yer modern tarih biliminin benimsemeyeceği unsurlar olsa da eser haddizatında özellikle müellifin Osmanlı Devleti'ni anlattığı bölümler itibarıyla oldukça değer ifade etmektedir. Şükrullah el-Amasyavî'nin kendi döneminde yaşanan olayları da eserine alması bu anlamda oldukça mühimdir. Eserin Mustafa el-Farisî tarafından yapılan Türkçe çevirisi ise Türk Dili çalışmaları yapan çalışmacılar için daha da özel bir önem arz eder.. Yer yer Eski Anadolu Türkçesi hususiyetleri taşıyan eserin Türkçe çevirisi dönemin dil özelliklerini inceleyenler için eşi bulunmaz, sağlam ve oldukça derli toplu bir kaynaktır.

Tez konusunun belirlenmesinden çalışmamın sonuna kadar geçen süreçte beni daima destekleyen, ilgisini ve yardımını esirgemeyen, öğrencisi olmaktan büyük onur duyduğum, Türk Dili alanındaki ilmi çalışmalarla bizlere her zaman örnek olan değerli hocam Prof. Dr. Zuhul HASENA KÜLTÜRAL'a ; beni tez konusuna yönlendiren ve tez metnini bulmamda yardımcı olan değerli hocam Prof. Dr. Emine GÜRSOY NASKALİ'ye; çalışma sürecimde hem manevi desteğiyle hem de sabrı ve ilgisiyle beni yalnız bırakmayan eşim Rabia TOSUN'a teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZET

Üzerinde çalışmış olduğum tezin konusu 15. yy. da Şükrullah el-Amasyavî tarafından yazılan *Kitâbu Behçeti't-Tevârih* adlı Farsça tarihî eserin Mustafa el-Fârisî tarafından yapılan *Mahbûbu'l-Kulûbi'l-Ârifîn* adlı Osmanlı Türkçe'sine çevrisidir. Tez konusunu oluşturan 121b/150a varaklarında ise Hz. Âdem peygamberin Cennet'ten dünyaya indirilmesiyle Hz. Muhammed'e kadar olan tarihi süreçte yaşayan bazı peygamberlerin hayatları anlatılmaktadır.

Giriş bölümünde kısaca Osmanlı Devleti'ndeki tarih yazıcılığının durumundan bahsedildikten sonra eserin yazılışı, içeriği, bölümleri, dil ve üslup özellikleri, nüshaları, tarihi ve kültürel önemi hakkında bilgiler verildi. Sonraki bölümde ise teze konu olan *Kitâbu Behçeti't-Tevârih*; eserin müellifi Şükrullah el-Amasyavî; eserin müstensihi Mustafa el-Fârisî ve onun Şükrullah'tan tercüme ettiği "*Mahbûbu'l-Kulûbi'l-Ârifîn*"e değinildi.

Mahbûbu'l-Kulûbi'l-Ârifîn'in teze konu olan 121b/150a varakları günümüz Türkçe'sine aktarıldı. Metin, günümüz Türkçe'sine aktarılırken metinde geçen dinî ve tasavvufî terimler dışındaki Arapça ve Farsça sözcüklerin bire bir Türkçe karşılıkları verilmeye çalışıldı. Kişi adları ve yer adları ise genellikle günümüzdeki biçimleriyle yazıldı. 16. yüzyılda yazılmış ve belli açılardan Eski Anadolu Türkçesi özellikleri taşıyan eserimizin dil özellikleri incelenirken metinde geçen sözcüklerdeki ünlü ve ünsüzlerin yazımı; isim ve fiil çekim eklerinin yazımı örneklerle gösterildi.

Daha sonra tezin Metin bölümünde çalışmış olunan sayfalar transkripsiyon harfleri kullanılarak çeviri yazıya aktarıldı. Metinde geçen ayet ve hadisler ile Farsça beyitlerin anlamları dipnotlarla gösterildi. Dizin bölümünde sözcüklerin hangi dilden geldiği, türleri, anlamları yazıldı. Ayrıca bu sözcüklerin metinde geçtiği yerler gösterildi. Kişi ve yer adları ile metinde geçen Arapça ibareler için ayrı birer dizin hazırlandı.

ABSTRACT

The subject of the thesis I have studied is the translation of the Persian historical work named *Kitâbu Behçeti't-Tevârih* written by Şükrullah el-Amasyavî in the 15th century to the Ottoman Turkish named *Mahbûbu'l-Kulûbi'l-Ârifin* later made by Mustafa el-Fârisî. On 121b/150a gold leafs I study, life of some prophets in the historical process from sending of the prophet Adam from heaven on the earth to the prophet Muhammad is given.

In the introduction section, history writing in the Ottoman State was described briefly and then, information about writing of the work, its content, sections, language and style properties, copies, history and cultural importance were given. In the last section, our thesis subject of *Kitâbu Behçeti't-Tevârih*; author of the work Şükrullah el-Amasyavî; scribal of the work Mustafa el-Fârisî and its translation from Şükrullah named “Mahbûbu'l-Kulûbi'l-Ârifin were referred to.

121b/150a gold leafs of *Mahbûbu'l-Kulûbi'l-Ârifin* were translated to the Turkish of today. While the text was translated to the current Turkish language, the Turkish equivalents of the Arabian and Persian words, except the religious and Sufistic terms in the text, were tried to be given one-to-one. The names of persons and places were generally written in their current styles. While examining the language properties of our work that was written in the 16th century and has the characteristics of the Old Anatolian Turkish in some aspects, spelling of vowels and consonants and spelling of verbal and noun inflectional suffixes were shown with examples.

Then, the pages I studied on in the text section were translated by using the transcription letters. Meanings of the verses and hadiths and Persian couplets in the text were shown with footnotes. In the index section, from which language the words are originated from, their kinds and meanings were included. Besides, the lines of such words in the text were indicated. For names of persons and places and Arabian phrases, a separate index was prepared.

KISALTMALAR VE İŞARETLER

a. : yazma nüshanın ön yüzü

a.g.e.: adı geçen eser

a.g.m: adı geçen makale

a.g.t: adı geçen tez

Ar. : Arapça

b. : yazma nüshanın arka yüzü

b. : (bin) oğlu

birl. : birleşik

bağ. : bağlaç

bkz: bakınız

C.: cilt

cüm. : cümle

dzl: düzenleyen

ed.: edat

f. : fiil

Far. : Farsça

Hz. : Hazreti

Hzl. : hazırlayan

is. : isim

m. : makale

S. : sayı

s. : sayfa

tam. : tamlama

tür. : türemiş

ünl. : ünlem

vb. : ve benzeri

vr. : varak

yar. f. : yardımcı fiil

zf. : zarf

zm: zamir

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ا (أ)	a, ā	ص	ş
ا (إ)	a, e, ı, i, u, ü	ض	z, d
ب	b, p	ط	t
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	‘
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	z, d	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	’

1. GİRİŞ

Tezin bu bölümünde kısaca Osmanlı devletindeki tarih yazıcılığının durumundan ve Fatih dönemine kadar yazılan tarih eserlerinden bahsedildi.

1.1. OSMANLI DEVLETİNDE TARİH YAZICILIĞI

Osmanlı tarih yazıcılığının ilk yıllarındaki tarih eserleri, efsane özelliği göstermektedir. Osmanlıların aşiretten devlete geçmesiyle birlikte tarih eserleri, efsaneden özel tarih yazıcılığına dönüşmüştür. Bu dönüşümle birlikte tarihin tanımı da yapılmaya başlanmıştır.¹ Sultan I. Murat'tan II. Murat'a kadarki zaman diliminde Farsça ve Arapça yazılmış olan eserler, egemen beyler adına Türkçeye çevrilmişti. Aynı dönemde kimi eserler de Osmanlı beyleri adına Türkçeye çevrilmişti.² Osmanlı İmparatorluğu hakkında bilgi veren ilk kaynaklar, kuruluşundan yaklaşık yüz yıl sonra kaleme alınmaya başlanmıştır.³

Osmanlı Devleti'nin günümüze ulaşan ilk standart tarihleri, kuruluştan yaklaşık bir buçuk asır kadar sonra kaleme alındı. Başta Âşıkpaşazâde olmak üzere, daha sonraki tarihçilere kaynaklık eden Yahşi Fakih'e ait *Menâkıb-ı Âl-i Osman* ilk Osmanlı tarihi sayılabilir. XV. asrın ilk çeyreğinde Germiyanlı Ahmedî tarafından yazıldığı bilinen *İskendernâme*'nin sonuna dercedilen manzum *Dâsitân-ı Tevârih-i Mülûk-i Âl-i Osman* ise günümüze ulaşan ilk yazılı kaynaktır.⁴

Fatih Sultan Mehmed zamanında özellikle İstanbul'un fethinden sonra Osmanlı tarih yazıcılığında canlanma olmuş, ilk müstakil dünya ve Osmanlı tarihleri ile vekayinâme ve monografi yazma denemeleri bu dönemde yapılmıştır.⁵ Fatih devrinde (1451-1481) tarih edebiyatındaki asıl gelişme, yarı resmî nitelikte olan saray tarihçiliğinin, yâni şehnâmeciliğin başlamasıdır.⁶ Fatih devrinde belli başlı tarih yazarları ve eserleri içinde Şehdî mahlası ile tanınan şairin şehname tarzında yazdığı eseri, Kâşifî'nin *Gazânâme-i Rûm*'u, Şükrullah El-Amasyavî'nin *Kitâbu Behçeti't-*

¹ İbrahim Şirin, "Osmanlı'da Tarihin Anlam Arayışı", *OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi)*, S.11, (2002), s. 556.

² Erdal Taşbaş, "Klasik Dönem Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserlerine Kısa Bir Bakış", *Mediterranean Journal of Humanities*, I (2011), s. 214.

³ Hasan Hüseyin Adalıoğlu, "Osmanlı Tarih Yazıcılığında Anonim Tevârih-i Al-i Osman Geleneği", *Türkler Ansiklopedisi*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2002, CXI, s.286.

⁴ Abdülkadir Özcan, "Osmanlı Tarihçiliğine ve Tarih Kaynaklarına Genel Bir Bakış", *FSM İlmî Araştırmalar ve Toplum Bilimleri Dergisi*, S.1, (2013), s.272.

⁵ Abdülkadir Özcan, "Fatih Devri Tarih Yazıcılığı ve Literatürü", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, İstanbul'un Fethinin 550 Yılı Özel Sayısı*, S. 14, (2003), s. 55.

⁶ Robert Anhegger, "Muâli'nin Hünkârname'si", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, I/1, (1949) s. 145-166.

Tevârih 'i, Enverî'nin *Düsturnâme*'si, Karamanlı Nişancı Mehmed Paşa'nın *Tevârihü's-Selâtinî'l-Osmâniye (Osmanlı Sultanları Tarihi)* isimli eseri, Tursun Bey'in *Târih-İ Ebü'l-Feth* 'i, Kıvâmî'nin *Fetihnâme-i Sultan Mehmed* 'i, Mir Seyyid Ali Bin Muzaffer-i Ma'ali'nin *Hünkârname* 'si bu dönemde yazılan tarih eserlerine örnek olarak gösterilebilir.⁷

⁷ Fatih devrinde belli başlı tarih yazarları ve eserlerinin isimleri için "Necdet Öztürk, Murat Yıldız, *İmparatorluk Tarihinin Kalemleri Muhafızları Osmanlı Tarihçileri*, Bilge Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul 2013, s. 35-42." ve "Abdülkadir Özcan, "Fatih Devri Tarih Yazıcılığı ve Literatürü", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, İstanbul'un Fethinin 550 Yılı Özel Sayısı*, S. 14, (2003), s. 56-60." adlı eserlerden yararlanılmıştır.

2. KİTABU BEHÇETİ'T TEVARİH

Çalışmanın bu bölümünde tez konusunu oluşturan Şükrullah el-Amasyavî'nin *Kitâbu Behçeti't-Tevârîh* adlı eseri hakkında bilgiler verilmiştir. Sırasıyla eserin müellifi, müstensihî, yazılışı, içeriği, bölümleri, dil ve üslup özellikleri, nüshaları, tarihi ve kültürel önemine değinilmiştir.

2.1. ESERİN MÜELLİFİ

Kitâbu Behçeti't-Tevârîh, 1456-1459 yılları arasında Bursa'da Şükrullah el-Amasyavî tarafından yazılmıştır. Kimi kaynaklarda Şükrullah'ın ismi Mevlânâ Şükrullah, Şirvanlı Şükrullah olarak geçmektedir. Tam adı ise Şükrullah bin İmâm bin Şihâbeddîn Ahmed bin İmâm Zeyneddîn Zekî'dir⁸. Tez konusunu oluşturan *Kitâbu Behçeti't-Tevârîh*'in yazarı Şükrullah el-Amasyavî hakkında gerekli açıklama ve bilgiler detaylı olarak ilerleyen bölümlerde verilmiştir.

2.2. ESERİN MÜSTENSİHİ

Tezimize konu olan eser Ahmed Ağa adlı bir zatın teşviki üzerine 1530'da Mustafa el-Fârisî mahlaslı bir şair tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir.⁹

Kitâbu Behçeti't-Tevârîh, 937 (1530-1531) yılında Mustafa el-Fârisî tarafından *Mahbûbü'l-Kulûbi'l-Ârifîn* adıyla Türkçeye tercüme edilmiştir. Mustafa el-Fârisî, tercümesinde *Kitâbu Behçeti't-Tevârîh*'in baş kısımlarını biraz değiştirmiş, bazı yerlerini de kısaltmıştır.¹⁰ Ayrıca bu çeviride eserin aslında olmayan Farsça şiirler de mevcuttur.

2.3. ESERİN YAZILIŞI

Şükrullah, *Kitâbu Behçeti't-Tevârîh*'in baş kısmında, bu eseri 861/1456 senesinin Muharrem ayında yazdığını zikretmektedir. Bu tarihi, kitaba başladığı tarih olarak almak gerekir. Eserin yazıldığı tarihle ilgili olarak kitabın değişik yerlerinde verilen tarihler farklıdır. Şükrullah, kitabın baş kısımlarında 861/1456 Muharrem ayında

⁸ Franz Babinger, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, (çev. Coşkun Üçok), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1982, s. 20.

⁹ Franz Babinger, *a.g.e.*, s. 21.

¹⁰ Ayla Demiroğlu, "Behçetü't-Tevârîh", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C. V (1992), s. 349.

yazdığını söyler. Ancak eserin başka yerlerinden bunun 862/1457 ve 863/1458'de yazıldığı sonucu da çıkar. . Örneğin, yine baş taraflarda şöyle bir ifade kullanmaktadır:

“Hz. Muhammed’in vefâtından *Kitâbu Behçeti't-Tevârîh* adlı bu özel eserin kaleme alınışına kadar 849 yıl olup Osmanoğulları’ndan, gaziler sultanı Mehmed Han b. Murat Han’ın tahta oturuşunun sekizinci yılıdır.” Şükrullah’a göre, Hz. Muhammed’in hicretinden ölümüne kadar 13 yıl geçtiğine göre $849+13=862$ ’ye rastlar. Eserin bir başka yerinde Şükrullah, “Emir Gazi Osman b. Ertuğrul b. Süleymân Şâh’ın vefâtından bu kitabın kaleme alındığı zamana kadar 153 yıldır.” denmektedir. Osman Gazi’nin vefâtını 710 yılında belirttiğine göre de $710+153=863$ yılı olarak görülmektedir. Yine eserin bir başka yerinde Fatih Sultan Mehmed’in 855/1451 yılında tahta çıktığını ve eserini Fatih’in tahta çıkışının sekizinci yılında yazdığını ifade etmektedir. Buna göre de $855+8=863/1458$ yılında yazdığı anlaşılmaktadır. Bu tarihler göz önünde bulundurulduğunda eserin yazımına 861/1456 yılında başladığı, 863/1458’de de bitirildiği anlaşılır. Böylece eserin iki yılda yazıldığı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca nüshalardan tespit edildiği üzere eserin iki kez yazıldığı anlaşılmaktadır.¹¹

Eser, Fatih Sultan Mehmed’in vezîriazâmı Mahmud Paşa’ya yazılmış genel bir dünya tarihidir. Sadrazam Mahmud Paşa’ya ithafen yazdığı bu eser karşılığında Şükrullah sadrazam tarafından 1000 akçe ile ödüllendirilmiştir. Şükrullah, eserini ilk defa yazıp Sadrazam Mahmud Paşa’ya takdim etmiştir. Fakat Mahmud Paşa 1467’de sadrazamlıktan düşünce kitabını yeniden tertip etmek lüzumunu duymuş ve Mahmud Paşa’ya olan ithafı kaldırarak kitabını yeniden tanzim etmiştir. Kitabın ilk tertibinde Şükrullah, Karakoyunlular Beyi Cihanşah’a olan elçiliğini ve bu sırada Osmanlılarla Karakoyunluların akrabalığını öğrendiğini yazıyor. Kitabın ikinci tertibinde ise bu parça yoktur. Nuruosmaniye nüshası kitabın ilk tertip şeklini, diğer bütün nüshalar ise ikinci tertip şeklini gösterir. Nuruosmaniye nüshası 12 bölüm olup diğerleri 13 bölümdür. İkinci tertip nüshaların onuncu bölümü meşhur hakîmlere ait olup bu bölüm Nuruosmaniye nüshasında yoktur.¹²

2.4. ESERİN İÇERİĞİ

Kitâbu Behçeti't-Tevârîh, dünyanın başlangıcından 855/1451 yılına kadarki olayları konu alan bir genel dünya tarihidir. Her ne kadar bir genel tarih eseri olarak

¹¹ Hasan Almaz, *Şükrullah b. Şihâbeddin Ahmed b. Zeyneddin Zekî Behçetü't-Tevârîh (İnceleme-Metin Tercüme)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 2004, s. 24-25

¹² Nihal Atsız, *Osmanlı Tarihleri*, Türkiye Basımevi, İstanbul 1949, s. 41.

yazılmışsa da eseri İslâm tarihi olarak değerlendirmek daha doğrudur. Gerçek anlamıyla bir dünya ve İslâm tarihi demek mümkündür. İslâm tarihinin dışında kalan bölümlerde İslam ve Türk dünyasında bilinen İran'ın destansı tarihi anlatılmıştır. Bununla beraber *Kitâbu Behçeti't-Tevârih*, yalnız bir tarih değil, aynı zamanda coğrafya, etnografya, kozmoğrafya, astronomi ve din kitabı olarak da değerlendirilmelidir. Eser, çok geniş bir tarih sürecini kapsamına rağmen oldukça kısadır; çoğunlukla hükümdarların listeleri, tahta çıkış ve ölüm tarihleri ve saltanat sürelerinden ibarettir.¹³

Kitâbu Behçeti't-Tevârih'in kâinatın yaratılışının anlatıldığı ilk bölümünde dünyanın beş dinî geleneğinden yâni Zerdüştilerin, Müsevîlerin, Bizans ve Roma kiliselerine bağlı Hıristiyanların, Müslümanların tarihî rivâyetlerinden bahsedildikten sonra coğrafya bilgilerine, anâsır-ı erbaa, melekût âlemi gibi konulara değinilir. Sonraki bölümlerde İsrâiloğulları'nın peygamberleri, Hz. Muhammed ve ailesi, on kayıp kabile, sahâbîler, imamlar, ulemâ ve ünlü şeyhlerden bahsedilir. Onuncu bölümde klasik Yunan filozoflarına değinilir. On birinci bölümde eski İran'ın efsanevî hükümdarı Kiyûmers'ten itibaren Pişdâdîler ve Keyânîler anlatılır, ardından Emevîler'e geçilir. On ikinci bölüm Abbâsîler ve Fâtımîler'den itibaren Tâhirîler, Büveyhîler, Sâmânîler, Gazneliler ve Selçuklular'a ayrılmış olup Moğol istilâsıyla son bulur. Şükrullah, Cengizoğulları'nı gaddar bir güç diye nitelendirir. Eserin on beş yapraktan oluşan son bölümü Osmanoğulları'na dairdir.¹⁴

2.5. ESERİN BÖLÜMLERİ

Eser 13 bölümden oluşmaktadır:¹⁵

Birinci bölüm, on dört fasıl ve on iki makaleden oluşur. Bu bölümde, insanlık tarihine başlanmadan önce “akıl” ve “nefs”in yaratılışından, feleklerin, burçların, yıldızların meydana gelişinden, dört unsur olan ateş, hava, su ve toprağın yaratılışından ve keyfiyetinden; insanlığın yaratılışından, insan organlarının nasıl meydana geldiğinden; basit ve mürekkebe unsurların yaratılışından söz edilir. Daha sonra on iki makale halinde yerleşim biriminden söz edilir. Yerleşim biriminin yüz ölçümünden, dünyanın yedi iklim ve yedi denizinden, yerleşim birimi üzerinde yaşayan milletlerden, Çinliler, Türkler, Rumlar (Avrupalılar), Araplar, Hintliler, Habeşliler gibi belli başlı

¹³ Hasan Almaz, a.g.t., s. 25.

¹⁴ Sara Nur Yıldız, “Şükrullah”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C. XXXIX (1992), s. 258.

¹⁵ Hasan Almaz, a.g.t., s. 25-27.

milletlerden bahsedilmektedir. Bundan sonra Âdem ile insanlık tarihi anlatılmaktadır. Burada huyları insana benzemeyen bir insan şeklinden de söz edilmektedir.

İkinci bölümde Kur'an'da ismi geçen Âdem, Şis, İdris, Nûh, Hûd, Sâlih, İbrâhîm, Mûsâ, İsâ vb. bir kısım meşhur peygamberin tarihi özet olarak anlatılmaktadır.

Üçüncü bölümde rivâyetlere dayalı olarak Hz. Muhammed'in Âdem'e kadar giden nesebi özet olarak açıklanmaktadır.

Dördüncü bölümde, Hz. Muhammed'in doğumundan ve dünyadan ayrıldığı ana dek geçen olaylar, savaşları, hizmetçileri, sahip olduğu savaş araç-gereçleri yedi fasılda anlatılmaktadır. Bu bölüm yedi fasıldır. Bu fasıllarda Hz. Muhammed'in doğumundan peygamberliğine kadarki dönem, hadis kitaplarında anlatılan mucizeleri, savaşları, hizmetçileri, kâtipleri ve savaş araç-gereçleri konu edinmektedir.

Beşinci bölümde, Hz. Muhammed'in eşleri, cariyeleri, evlatları, amcaları ve halaları dört fasılda konu edilmektedir.

Altıncı bölümde, Aşere-i Mübeşşere olarak adlandırılan, cennetle müjdelenmiş on sahabeden söz edilmektedir.

Yedinci bölümde Aşere-i Mübeşşere'den olmayan, ancak üstün niteliklere sahip diğer sahabelerden bahsedilmektedir. Bu bölüm dört fasıldır.

Sekizinci bölümde üç fasıl halinde dört mezhep imamı, altı hadis imamı ve İslâm âlimlerince fetvaları kabul görülen sekiz imam hakkındadır.

Dokuzuncu bölümde toplam 107 meşhur tarikat şeyhi hakkında bilgi verilmektedir.

Onuncu bölümde de Yunanlı filozoflar ile diğer dinlerin önemli filozofları anlatılmaktadır.

On birinci bölümde dört fasıl halinde Hz. Muhammed dönemine kadarki eski İran padişahlarından olan Melikler, Keyler, Eşkâniler ve Sâsânîler konu edilmektedir.

On ikinci bölümde Emevî, Abbâsî, Alevî ve Selçuklu sultanları zikredilmektedir.

On üçüncü bölümde Osmanlı devletinin kuruluşu ve Fatih Sultan Mehmed'e kadar gelen Osmanlı padişahlarının hayatı ve yaptıkları hayırlı hizmetler anlatılmaktadır.

Görüldüğü üzere eserdeki dokuz bölüm peygamberleri ve özellikle Hz. Muhammed'in hayatını; diğer dört bölümde de diğer tarihsel olayları anlatmıştır.

2.6. ESERİN DİL VE ÜSLUP ÖZELLİKLERİ

Kitâbu Behçeti't-Tevârih'in dili Farsça'dır. Şükrullah, eserinde bu kitabı havas için değil avam için yazdığını da söylemektedir. Anlaşıldığı kadarıyla bu durum *Kitâbu Behçeti't-Tevârih*'ten sadece âlimlerin değil halkın da yararlanmasına olanak sağlamıştır

Şükrullah, eserini her kesimden insanın okuyup anlayabileceği bir dille yazmış ve tarih kitaplarında rastlanan ağdalı ve sanatlı cümlelere pek yer vermemiştir. Metinde kullanılan Arapça kelimelerin anlaşılması kolaydır, anlatılmak istenen konu, yalın ifadelerle açıklanmıştır. Atasözlerine ise az da olsa yer vermiştir. Müteradif kelimelere de pek fazla rastlanmaz. Zaman zaman şahit beyitler, ayet ve hadisler de kullanılmıştır. Şükrullah, anlattığı konuyu daha da desteklemek, metne güzellik ve zenginlik katmak amacıyla atasözleri ve deyimlere de zaman zaman yer vermiştir.¹⁶

Şükrullah, anlatmak istediğini en kısa yoldan sade bir dille anlatmak istediği için cümle yapısına çok fazla dikkat etmemiştir. Özellikle bazı cümlelerde özne-yüklem uyumsuzluğu göze çarpmaktadır. Cümlelerin bağlanmasında “ve” bağlama edatı ve Farsça “kim” bağlama edatı çok sık kullanılmıştır. Eser Farsça yazılmasına rağmen izafetli tamlamaların çok fazla olduğu uzun cümleler bulunmamaktadır. Arapça terkiplerde Şükrullah, kimi zaman kelimenin Arapçasını sonra aynı anlama gelen Farsçasını vermektedir. Bu kullanıma eserde sıklıkla rastlanmaktadır. Eserin kimi yerlerinde müellif, anlattıklarını desteklemek veya ispat etmek amacıyla şahit beyitleri ve şiirleri kullanmaktadır. Bu beyit ve şiirlerin bir kısmı kendisine ait, bir kısmı da başka şairlerden alıntıdır. Şükrullah ayrıca anlattıkları tarihi olaylarda ayet ve hadislere de sıkça başvurmuştur. Olayları anlatırken tarihleri vermeyi de ihmal etmemiştir. Tarihleri bazen yıl, bazen yıl ve ay, bazen de yıl, ay ve gün olarak vermiştir. Kimi yerlerde ise olayların günün hangi vaktinde olduğunu bile zikretmiştir. Bu bakımdan onun eseri kronolojik açıdan önem arz eder. Tarihleri verirken yılları ve ayları bazen Arapça, bazen Farsça, günleri ise Farsça vermiştir.¹⁷

¹⁶ Hasan Almaz, a.g.t., s. 28.

¹⁷ Hasan Almaz, a.g.t., s. 38.

2.7. ESERİN NÜSHALARI

Bugün hem *Behçeti't-Tevârih*'in hem de XVI. yüzyılda yapılan Türkçe tercümesinin birçok nüshası bulunmaktadır. *Behçeti't-Tevârih*'in nüshaları ve nüshaların özellikleri şu şekilde sıralanabilir:¹⁸

2.7.1. Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya Koleksiyonu, No. 2990:

Vişne çürüğü renkli, meşin kaplı, yıldız şemseli, zencirek ve köşebentli, miklebli, mukavva cilt. Yazısı siyah, başlıklar kırmızı.1b ve 9b'de yıldız ve değişik renklerle mülevven serlevha bulunmaktadır. Sayfalar kırmızı cetveli, fligransız kağıda güzel bir nesih hattıyla yazılmıştır. Takip kelimesi bulunup ketebe kaydı yoktur. Zahriyesinde üç mühür, eser adı ve bir vakfiye kaydı bulunmaktadır. Eser, Bereketu't-Tevârih adıyla kayıtlıdır. Muhtemelen onuncu asırda yazılmıştır. Cilt ve yazı boyutu 176x125 mm/ 115x77 mm. İstinsah tarihi belli değildir. Yaprak sayısı 301, satır sayısı ise 15'tir.

2.7.2. Nuruosmaniye Kütüphanesi, No. 3059:

Hâkî yeşili renkli, meşin kaplı, yıldız şemseli, yıldız zencirekli, miklebli mukavva cilt. Deffe işleri kahverengi desenli meşin kaplı, mahfaza kenarları kahverengi meşin kaplı, ebru desen kaplı. Yazısı siyah, konu başlıkları kırmızı. Sayfalar kırmızı cetveli, fligransız kağıt üzerine güzel bir nesih hattıyla yazılmıştır. Zahriyesinde eserin yazarı ve eser ile ilgili bilgiler, üç mühür, bir vakıf kaydı, demirbaş kaydı numarası ve mührü. Muhtemelen 11. Asırda yazılmıştır.

2.7.3. Süleymaniye Serez Kütüphanesi, No. 1891:

Kahverengi meşin kaplı, gömme şemseli, zencirekli, miklebli mukavva cilt. Deffe içleri ebru kağıt kaplı. Yazı siyah olup başlıklar kırmızı, fligranlı kağıda yer yer bozuk bir talik hattıyla yazılmıştır. Üç çeşit kalem kullanılmış olup üç kişi tarafından yazıldığı ihtimali vardır. Takip kelimesi bulunup ketebe kaydı yoktur. Zahriyede ise temellük kaydı ve mührü; demirbaş kaydı ve mührü bulunmaktadır. Cilt ve yazı boyutu: 200x130 mm/ 122x83 mm. İstinsah tarihi belli değildir. Yaprak sayısı 201, satır sayısı ise 15'tir.

2.7.4. Beyazıd Umumi Kütüphanesi, No. 4902:

¹⁸ Eserin nüshalarının incelenmesinde Hasan Almaz'ın doktora tezinden yararlanılmıştır. Hasan Almaz, *Şükrullah b. Şihâbeddin Ahmed b. Zeyneddin Zeki Behçetü't-Tevârih (İnceleme-Metin Tercüme)*, s. 38-49.

Kahverengimeşin kaplı, gömme şemseli, miklebli mukavva cilt. Yazı siyah olup konu başlıkları kırmızı, sayfalar yıldız ve mavi renk cetvelli. 1b ve 7b'de yıldız ve konu başlıkları değişik renklerle mülevven serlevha, fligransız beyaz kağıda güzel ve nesih hattıyla yazılmış olup şirazesı dağınıktır. Zahriyede vakıf mührü ve kaydı bulunmaktadır. On birinci asırda yazılmış olması muhtemeldir. Cilt ve yazı boyutu:172x127 mm/124x87 mm. İstinsah tarihi belli değildir. Yaprak sayısı 277, satır sayısı ise 15'tir.

2.7.5. Topkapı Sarayı Milli Kütüphanesi Revan Köşkü Koleksiyonu, No. 1538:

Vişneçürüğü renkli meşin kaplı, yıldızlı gömme şemseli, zencirekli ve miklebli mukavva cilt. Yazı siyah olup konu başlıkları kırmızı, sayfalar yıldız ve mavi renk cetvel içine alınmış fligransız kağıda güzel bir nesih hattıyla yazılmıştır. Ancak bu nüshada yer yer imla yanlışları olup bazı kelimeler atlanmıştır. Ketebe kaydı yoktur. Zahriyesinde bir mühür ve eser adı ve demirbaş kaydı numarası bulunmaktadır. Cilt ve yazı boyutu: 251x165 mm/154 mm. İstinsah tarihi bilinmemektedir. Yaprak sayısı 245, satır sayısı ise 15'tir

2.7.6. Topkapı Sarayı Milli Kütüphanesi Revan Köşkü Koleksiyonu, No. 1539:

Siyah renk meşin kaplı gömme şemseli, zencirekli ve mukavva cilt yazısı siyah, başlıklar kırmızı, sayfalar mavi renk cetvelli, fligransız kağıda hattıyla ta'lik hatla yazılmıştır. Müstensih tarafından hatalar mevcut olup eksik cümleler çoktur. Eksik cümleler sayfa kenarına sonradan yazılmıştır. Müstensihi el-Hacı Yahya b. Veli'dir. İstinsah tarihi 939/1532'dir. Cilt ve yazı boyutu 257x167 mm/170x105 mm.Yaprak sayısı 201 ve satır sayısı da 192'dir.

2.7.7. Süleymaniye Kütüphanesi Fatih Kütüphanesi, No. 4203:

Vişneçürüğü meşin kaplı, yıldız zencirekli, şemseli ve köşebentli miklepli mukavva cilt. Yazı rengi siyah, konu başlıkları kırmızı, fligransız kağıda nesih hattıyla yazılmış, ketebe kaydı yoktur. İmla yanlışları çoktur ve dikkatsizce yazılmıştır. Zahriyede üç mühür, Süleymaniye ve Fatih Kütüphaneleri demirbaş kaydı, bir vakıf yazısı ve eser adı yer almaktadır. Onuncu asırda yazılmış olması muhtemeldir. Cilt ve yazı boyutu: 180x125 cm./ 120x75 cm. İstinsah tarihi belli değildir. Yaprak sayısı 370, satır sayısı 13'tür.

2.7.8. Türk Tarih Kurumu, No. Y/312:

Deffe kenarları meşin kaplı, yeşil renk cilt bezi kaplı mukavva cilt. Yazı siyah olup konu başlıkları kırmızıdır. Fligransız kağıda okunaklı ta'lik hattıyla yazılmıştır. Takip kelimesi ve ketebe kaydı bulunmaktadır. Ketebe kaydına göre, nüsha 1045 yılı Muharrem ayının yirmisinde İstanbul'da Muhammed b. Muhammed Sadık Harezmî tarafından yazılmıştır. İstinsah tarihi 20 Muharrem 1014/ 5 Temmuz 1605'tir. Cilt ve yazı boyutu 234x155 cm./ 155x85 cm., yaprak sayısı 232 ve satır sayısı 17'dir.

2.7.9. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Farsça Yazmalar Koleksiyonu, No.801:

Hasan Alamaz'ın doktora tezinde yazdığına göre İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Yazmalar Bölümünün depremde gördüğü zarardan dolayı bu nüshaya ulaşmak mümkün olmamıştır. Hüseyin Nihal Atsız'ın verdiği bilgiye göre bu nüsha Süleyman Paşa kölelerinden Abdulah oğlu Yusuf tarafından Kartova kasabasında 958/1551 yılı Rebilü'l-evvel ayının cumartesi günü istinsahı tamamlanmıştır. Her sayfası 22 satır olmak üzere 117 varaktan oluşur.

2.7.10. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi Yazmalar Bölümü M. Con Koleksiyonu No.441:

Kahverengi meşin kaplı, mukavva cilt. Yazı siyah olup , konu başlıkları kırmızı, sayfalar yer yer kırmızı renk cetvelli, fligranlı beyaz kağıda ta'lik hattyyla yazılmıştır. Takip kelimesi bulunup ketebe kaydı yokur. Zahriyede eser adı ve müellif ile ilgili bilgi bulunmaktadır. Nüsha başı birkaç sayfa eksiktir. Sözkonusu nüsha yedi bölüm olarak düzenlenmiştir. Eserin zahriyesinde nüshanın müellif hattı olduğu şeklinde bir açıklama yer almaktadır. Ancak nüshada var olan kelime, satır ve konu atlamaları eserin bir özet şeklinde olması bu iddiayı doğrulamamaktadır. Cilt ve yazı boyutu: 110x165 mm/ 62x114 mm. İstindah tarihi belli değildir. Varak sayısı 169, satır sayısı ise 11'dir.

2.7.11. Düğümlü Baba Kütüphanesi, No. 351:

Bu nüsha, bir mecmua içinde olup Kitâbu Behçeti't-Tevârîh'in baştan 6 sayfalık fihrist kısmını içermektedir. 181b-183b sayfaları arasında yer almaktadır.

2.7.12. Tahran Milli Kütüphanesi, No. 376:

Deffe kenarları yeşil renk meşin kaplı, deffeler kırmızı renk meşin kaplı, göçme semseli mukavva cilt, nestalik hattıyla yazılmış, yazısı siyah, konu başlıkları kırmızı

renklidir. Özel isimlerin üzeri kırmızı çizgiyle çizilmiştir. Bu nüsha da ikinci grup nüshalar gibi 13 bölümden oluşmaktadır. Müstensihî Fazlullah b. Sefer el-Belgrâdî'dir. İstinsah tarihi Şevval 964/1556 Ağustos'tur. Cilt ve yazı boyutu: 205x145 cm./ 150x100 cm. Varak sayısı 183, satır sayısı ise 17'dir.

2.7.13. Tahran Üniversitesi Kütüphanesi:

Okunaklı bir nesir hattıyla yazılmış olmakla birlikte kelime atlamaları çok fazladır. Sonradan kenarına yazılmıştır. İstinsah tarihi 13 Cuma Rebiü'l-âhir 938(22 Kasım 1531)'dir.

2.7.14. Tacikistan Yazma Eserler Enstitüsü, No. 993:

Okunur bir nestalik hattıyla Muhammed Şerif Hokandî tarafından 1250/1834 yılında yazılmıştır. 201 yapaktır. Metin, yaldızlı cetvel içinde yazılmış, değişik renklerle çizilmiş bir serlevhası vardır. Cildin baş tarafında eserden ayrı olarak yirmi kadar tarihle ilgili kitabın ismi zikredilmiştir.

2.7.15. Tacikistan Yazma Eserler Enstitüsü, No. 1246/1:

Bu nüsha okunur bir nestalik hattıyla yazılmış, yaklaşık olarak XIII/XIX yy.larda yazılmıştır. 76 yaprak, her yaprağı 15 satırdır. Eserin sondan eksik olduğu zikredilmiştir.

2.7.16. Londra, British Museum, No. or.1627:

Bu nüsha nestalik hattıyla yazılmış olup diğer ikinci grup nüshalar gibi 13 bölümden oluşmaktadır. İstinsah tarihi: Ramazan 1263/1847'dir. Cilt ve yazı boyutu: 370x180 mm/91x61 mm. Varak sayısı 364, satır sayısı ise 11'dir.

2.7.17. Münih Kraliyet Kütüphanesi, No. 288.

2.7.18. Paris Milli Kütüphanesi, No. 90-91.

2.7.19. Petersburg Umumi Kütüphanesi, No. 828.

2.7.20. Viyana Milli Kütüphanesi, No. 828.

2.8. ESERİN TARİHİ VE KÜLTÜREL ÖNEMİ

Kitâbu Behçeti't-Tevârîh, dünyanın başlangıcından 1451 yılına kadarki olayları genel hatlarıyla anlatan bir dünya tarihidir. Eserde tarihin yanında, coğrafya, kozmografya, etnografya ve dinden de bahsedilmektedir. Bu yönden birçok bilimdalı

tarafından incelenebilecek bir eserdir. Osmanlı hânedanına dair en erken kaynaklardan biri olup aynı zamanda Osmanlılardan bahseden ilk Farsça mensur eserdir.

Şükrullah'ın *Kitâbu Behçeti't-Tevârih*'i, Osmanlılar döneminin tanınmış önemli tarih kitaplarından biridir. Gerek Farsça aslının, gerekse XVI. yüzyılda yapılan Türkçe tercümesinin bugün oldukça fazla nüshasının bulunuyor olması, bunu göstermektedir. Eserin içinde tarih dışında ansiklopedik bilgilerin de bulunuşu ve genel bir dünya tarihi oluşu onu asırlarca okunan bir kitap haline getirmiştir. Şükrullah'ın kendi ifadesiyle, *Kitâbu Behçeti't-Tevârih* şu iki amaçla yazılmıştır:

“Birincisi, Âdem zamanından gaziler ve mücahitler sultanı, Osmanoğullarından Sultanü'l-İslam Murat oğlu Sultan Mehmed Han'ın tahta çıkışına dek ne kadar zamanın geçtiği; ikincisi, Âdem ve Âdemoğullarından olan peygamber, padişah, sultan ve halifelerin nesep ve silsilesinin zikri, hayatlarının ve tarihlerinin bilinmesidir.”¹⁹

Eserin tarihî açıdan asıl değeri, eski Türkler ve Fatih'in tahta oturuşuna kadar geçen Osmanlı tarihini ele alışıdır. *Kitâbu Behçeti't-Tevârih*, Osmanlılar bölümü açısından anlattığı olaylar, çoğunlukla birinci elden veya en fazla ikinci elden bir kaynak olduğundan önemli bir eserdir. Bundan dolayı da tarihsel değer açısından birinci el veya ikinci el kaynakların sahip olduğu tüm değerlere sahip olmasıyla önemli bir değer taşımaktadır. Eserin bu bölümünün bir diğer önemli özelliği de yazarın yazdıklarının resmî görüşü yansıtıyor olmasıdır. Şükrullah, eserini kaleme alırken kendisinin de ifade ettiği gibi ömrünün tümünü Osmanlı padişahlarının hizmetinde geçirmiş bir kişidir. Bundan dolayı da eserin resmî görüşü yansıtması normaldir.²⁰

Eserin Osmanlılar bölümü oldukça önemlidir. Emevi, Abbasi, Alevi halifeleriyle Selçuklular hakkında verdiği malumatın pek üstünkörü olmasına rağmen, uzun zaman Osmanlı padişahları hizmetinde bulunması ve resmi sıfat taşıması dolayısı ile Osmanlılar için değerli bir kaynaktır. Çelebi Mehmet, İkinci Murat, Fatih zamanlarını idrak eden müellifin 810(1407)'dan başlayarak verdiği malumat pek mühim olup bu hususta ana bir kaynaktır.²¹

Kitâbu Behçeti't-Tevârih'in tarihî değerini arttıran bir başka neden de bugün elde bulunan Osmanlı tarihine ait kaynakların içinde Ahmedî'nin *İskender-nâme*'sinden sonra en eskisi olmasıdır. Şükrullah'tan daha önce yazılmış olan Yahşi Fakîh, Hamzavî

¹⁹ Hasan Almaz, a.g.t., s. 61.

²⁰ Hasan Almaz, a.g.t., s. 63.

²¹ Nihal Atsız, *Osmanlı Tarihleri*, s. 41.

ve Semerkandlı Alâeddîn'in eserleri ve *Kitâbu Behçeti't-Tevârih* ile yaklaşık olarak aynı zamanda yazılmış olan Enverî'nin *Teferrüc-nâme* adlı eseri elde bulunmadığı için bugün Ahmedî'nin *İskender-nâme*'sinden sonra en eski Osmanlı tarihi olarak kabul edilmektedir.²²

²² Hasan Almaz, a.g.t., s. 64.

3. ŞÜKRULLAH EL-AMASYAVÎ'NİN HAYATI, KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

Şükrullah el-Amasyavî'nin yaşamı, edebi kişiliği, eserleri hakkında çeşitli kaynaklardaki bilgilerin bir kısmı yetersiz bir kısmı da birbirleriyle aynı bilgileri vermektedir. Bu yüzden Şükrullah hakkındaki bilgilere kendi yazdığı eserlerden ve bu eserlerle ilgili günümüzdeki tez ve inceleme çalışmalarından ulaşmaktayız. Özellikle Hasan Almaz'ın doktora tezinde Şükrullah'ın yaşamı ile ilgili çok yönlü bir çalışma yapılmıştır.

3.1. ADI VE LAKABI

Şükrullah, *Kitâbu Behçeti't-Tevârih*'in başında kendisinden, "... asrının biricik imâmı Zeynü'd-dîn Zekî'nin oğlu olan yüce ve değerli imâm Şihâbüddîn Ahmed'in oğlu olup büyük-küçük suçlarını gizlemeyen güçsüz ve yoksul kul Şükrullah" diye bahsediyor.²³

Şükrullah'un tam adı, tezimize konu edindiğimiz *Kitâbu Behçeti't-Tevârih*'te "Şükrullah bin Şihâbeddîn Ahmed bin Zeyneddîn Zekî" şeklinde yazılmıştır.²⁴ *Zehretü'l-Edeb* isimli eserinde kendini "Çemişkezekli Şükrullah Ahmedoğlu"²⁵ olarak, *Risâle min İlmil'l-Edvâr* kitabında ise kendisini "Ahmetoğlu Şükrullah"²⁶ olarak tanıtır ve Çemişkezekli olduğunu söyler

Franz Babinger de tam adının "Şükrullâh bin İmam Şihâbeddin Ahmed bin İmam Zeyneddîn Zekî" olduğunu söyler.²⁷ *Osmanlı Müellifleri* adlı eserin yazarı Bursalı Mehmed Tahir müellifi, Şükrullah Amasyavî şeklinde zikretmiştir.²⁸ Kaynaklarda Şükrullah'ın Rûmî, Hanefî, Şirvânî, Amâsî veya Amasyavî şeklinde birden fazla değişik isimle zikredildiği görülmektedir.²⁹,

Şükrullah'ın ismi tezkirelerde ve kitaplarda Fatih devri bilginlerinden biri olarak çeşitli şekilde zikrediliyor. Bazı tarihçiler ondan "mollâ" ve "mevlânâ" diye bahsediyor.

²³ Murat Bardakçı, *Ahmed Oğlu Şükrullah, Şükrullah'ın Risâlesi ve 15. Yüzyıl Şark Musikisi Nazariyatı, Açıklamalı, Tenkidli Metin ve Tıpkıbasım*, Pan Yayınları, İstanbul 2008, s. 16.

²⁴ Şükrullah, *Kitâbu Behçeti't-Tevârih*, [vr. 10a]

²⁵ Şükrullah, *Zehretü'l-Edeb* [vr. 88-89]

²⁶ Şükrullah, *Risâle min İlmil'l-Edvâr*, [vr. 6a/06]

²⁷ Franz Babinger, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, s. 20.

²⁸ Bursalı Mehmet Tahir Efendi, *Osmanlı Müellifleri (1299-1215) Tıpkıbasım*, C. I, Bizim Büro Basımevi 2000, s. 443.

²⁹ Hasan Almaz, a.g.t., s. 7.

Kaynaklarda Mollâ Şükrullah, Mevlânâ Şükrullah, Ahmedoğlu Şükrullah, Şükrullah Amasyavî, Şükrullah Çelebi, Şükrullah Rumî, isimleri de ona aittir.³⁰

3.2. ŞÜKRULLAH'IN HAYATI

Şükrullah'ın doğum tarihi ve yeri hakkında kaynaklar farklı bilgiler ihtiva etmektedir. *Kitâbu Behçeti't-Tevârih*'in sonunda 22 yaşında iken Osmanlıların hizmetine girdiğini, eseri kaleme aldığı anda ise 70 yaşını geçtiğini ifade eder. Bu durumda eserini yazmış olduğu tarihe kadar 51 yıl geçmiştir. Buna göre eserini 73 yaşında bitirmiştir. Eseri, 863/1458'de bitirdiğine göre 861/1456'da yaşı 70'i geçen Şükrullah'ın 790/1388'de doğduğunu söylemek mümkündür. Şükrullah hakkında bilgi veren kaynakların hiçbirinde bunun dışında herhangi bir tarihe rastlanmamıştır.³¹

Doğum yeri konusunda da kaynaklarda ihtilaf vardır.. Doğduğu yere dair ne kendi eserlerinde, ne de kendisinden söz eden kaynaklarda kesin bir bilgi yoktur. Şükrullah'tan söz eden en eski kaynaklardan olan *Şekâik-ı Numaniye ve zeylinde,, Tâcü't-Tevârih, Keşfü'z-Zünûn, Sicill-i Osmânî* gibi eserlerde bu konuda bilgi verilmemektedir.. *Osmanlı Müellifleri*'nde sadece doğduğu yerin Amasya olduğu gösteriliyor.³² Kendisini Amasyalı olarak anıp Amasyavî nisbetiyle zikreden tüm yazar ve araştırmacılar da bunu *Osmanlı Müellifleri*'nden almışlardır. Divriği'de doğduğu görüşüne yer verenler de olmuş; ancak bu konuda herhangi bir kaynak belirtmemişlerdir.³³

Şükrullah 22 yaşında Osmanlıların hizmetine girmiş ve ömrünün sonuna kadar hanedana hizmet etmiştir. Şükrullah, aynı zamanda âlimler sınıfından biri olup II. Murat ve Fatih Sultan Mehmed tarafından çeşitli diplomatik hizmetlerle görevlendirilmiştir. Sahip olduğu geniş bilgisi ve yetenekleriyle seçkin ve her bakımdan halkın saygı duyduğu bir kimsedir. Fatih Sultan Mehmed nazarında da büyük bir saygınlığa sahiptir. Şükrullah'ın hayatına, ismine ve siyasî-tarihî ilişkilerine dair bilgiyi daha çok kendi eserlerinden ve dönemin önemli şahsiyetlerini konu alan kaynaklardan bulmak mümkündür. Ancak bunlar da onun hakkında yeterli bilgi vermekten yoksundur.³⁴

³⁰Zümrüt Şirinova, *Şükrullah'ın "İlmü'l-Edvar'ı" (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2008, s. 7-8.

³¹Hasan Almaz, a.g.t., s. 9.

³²Zümrüt Şirinova, *Şükrullah'ın "İlmü'l-Edvar'ı" (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2008, s. 7-8.

³³Hasan Almaz, a.g.t., s. 10.

³⁴Hasan Almaz, a.g.t., s. 6.

Fetret döneminin siyasî çalkantılarına şahit olduktan sonra II. Murat zamanında ilmiye mesleğine geçti. Bursa kadılığı görevinde bulundu ve II. Murat tarafından bazı Türk hükümdarlarına elçi sıfatıyla gönderildi. Osmanlıların 1437’de Beyşehir ve Akşehir’i almaları üzerine 1444’te barış antlaşması yapmak için Karamanoğlu İbrâhim Bey’in yanına gitti. II. Mehmed döneminin başlarında Bursa’daydı. 861 Muharreminde (Aralık 1456) *Behçeti’t-Tevârih* adlı eserini yazmaya başladı. Şehzade Bayezid ile Mustafa’nın 861 (1457) yazında Edirne’de yapılan sünnet düğünlerinde İstanbul Kadısı Hızır Çelebi ile birlikte Fâtiş Sultan Mehmed’in karşısında oturması sultan nezdindeki itibarını göstermesi bakımından önemlidir.³⁵

Şükrullah, Fetret Devri’nden sonra Çelebi Mehmed ile II. Murat’ın saltanat senelerinin tamamını, Fatih’in saltanatının ise bir kısmını idrak etti.

3.3. ŞÜKRULLAH’IN AİLESİ

Şükrullah, *Kitâbu Behçeti’t-Tevârih*’te adını “Şükrullah bin Şihâbeddîn Ahmed bin Zeyneddîn Zekî” şeklinde belirtmiştir³⁶. Kendisinin verdiği bu bilgiden hareketle babasının adının Şihâbeddîn Ahmed, dedesinin ise adının Zeyneddîn Zekî olduğunu söyleyebiliriz. Şükrullah, bunun dışında *Kitâbu Behçeti’t-Tevârih*’te babası, dedesi ve Ahmed Çelebi adındaki oğlu dışında ailesinden pek bahsetmemiştir.

Bursalı Mehmet Tahir’in *Osmanlı Müellifleri* adlı meşhur eserinde Amasyalı olduğunu ve yüksek fazilet sahiplerinden biri olan Yar Ali (Yar Alî Siyâvuş bin Averen Divriği) ile kardeş çocukları olduğu³⁷, Hoca Sadeddîn’in tarihinde, kendisinin Amasyalı, babasının adının Abdullah olduğu³⁸ yazılıdır.

Şükrullah, *Kitâbu Behçeti’t-Tevârih*’in baş kısmında babası için “değerli ve yüce nitelikli imam”, dedesi için ise “zamanının biricik imamı” ifadesini kullanmaktadır. Ancak babası ve dedesi hakkında detaylı bir bilgi yoktur. Hoca Sadeddîn, Şükrullah’ın babasının adının Abdullah olduğunu söylemektedir. Ancak, bu yanlıştır. Zira Şükrullah’ın kendisi *Kitâbu Behçeti’t-Tevârih*’te babasının adını Şihâbeddîn Ahmed olarak zikretmektedir.³⁹

³⁵ Sara Nur Yıldız, “Şükrullah”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C. XXXIX (1992), s. 258.

³⁶ Şükrullah, *Kitâbu Behçeti’t-Tevârih*, [vr. 10a]

³⁷ Bursalı Mehmet Tahir, *Osmanlı Müellifleri (1299-1215) Tıpkıbasım*, s. 192, 332.

³⁸ Hoca Sadeddîn Efendi, *Tâcü’t-Tevârih*, (Haz. İsmet Parmaksızoğlu), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992, C.V, s. 85.

³⁹ Hasan Almaz, a.g.t., s. 8.

Şükrullah'ın Ahmed Çelebi adında bir oğlu olduğu ve bu kişinin de devrinin fazilet sahibi aydınlarından olduğu, babası gibi siyasi görevlerde bulunduğu bilinir. Cem Sultan ile II. Bayezid arasında çıkan anlaşmazlıkta Cem Sultan, II. Bayezid'e Sultan Çelebi Mehmed kızı Selçuk Sultan, Molla Ayas ve Şükrullah'ın oğlu Ahmed Çelebi'yi elçi olarak göndermiştir.⁴⁰

3.4. ŞÜKRULLAH'IN ÖLÜMÜ

Şükrullah'ın, hayatının son dönemini Bursa'da geçirdiğini *Kitâbu Behçeti't-Tevârih*'in dibâcesinde “Bu yalansız kul da, uçmağa benzeyen Bursa başkentinde, işten el çekerek bir bucağa çekilmişti.” sözlerinden öğreniyoruz. Onun son yılları hakkında elimizde bulunan tek bilgi Fatih'in oğulları Şehzade Bayezid ve Mustafa için Edirne'de 1456 senesinde tertip ettiği sünnet merasiminde hükümdarın karşısında oturduğudur.⁴¹

Şükrullah'ın doğum tarihi gibi ölüm tarihi de tam olarak bilinmemektedir. Ancak bunu eserlerini kaleme aldığı yıllardan tahmin edebiliriz. Son eseri *Câmi'u'd-Da'avât*'ı yazdığı zaman 76 yaşında olduğuna ve *Kitâbu Behçeti't-Tevârih*'i yazdığı sıralarda, yâni 71 yaşında iken ihtiyarlıktan pek fazla şikayet ettiğine göre, 868/1464'ten sonra pek fazla yaşamadığı tahmin edilebilir. Ölüm yeri konusunda da iki rivâyet vardır. Birincisi İstanbul'da, ikincisi de Bursa'da öldüğü rivâyet edilmektedir. Bursalı Mehmed Tahir ve Franz Babinger, Şükrullah'ın 894/1489 yıllarında İstanbul'da öldüğünü ve Şeyh Vefa Camii avlusuna gömüldüğünü ileri sürmektedir. Ali Ekber Dihhudâ da *Lûgatnâme*'nin asıl metninde Şükrullah'ın 894/1489'da öldüğünü zikrederken dipnotta 864/1459'da öldüğünü zikretmektedir. Ancak, bu rivâyetlerin doğruluk derecesi zayıftır. Çünkü Şükrullah, *Câmi'u'd-Da'avât*'ı 868/1464'te kaleme almıştır.⁴²

Kimi kaynaklar Şükrullah'ın Şeyh Vefa camiinin avlusuna defnedildiğini söylemektedir. Ancak Mecdî, *Şekâik Tercümesi*'nde Şeyh Vefâ'da gömülü olan Şükrullah'ın Şirvânlı Şükrullah olduğunu bildirmektedir. Ayrıca Şükrullah'ın 894/1489'da öldüğü kabul edilirse 100 yıl yaşamış olması gerekir ki bu da zor bir ihtimaldir. Çünkü Şükrullah, *Kitâbu Behçeti't-Tevârih*'i yazdığı sırada 70 yaşının üzerinde bulunduğunu söylemekte ve ihtiyarlıktan şikayet ederek duygularının zayıfladığından söz etmektedir. Bu da onun 30 yıl daha yaşamış olacağı ihtimalini vermemektedir. Son eserini 868/1464'te Bursa'da yazmış olduğuna göre bu tarihten

⁴⁰ Hasan Almaz, a.g.t., s. 9.

⁴¹ Murat Bardakçı, *Ahmed Oğlu Şükrullah, Şükrullah'ın Risâlesi ve 15. Yüzyıl Şark Musikisi Nazariyatı, Açıklamalı, Tenkidli Metin ve Tıpkıbasım*, s. 18.

⁴² Hasan Almaz, a.g.t., s. 12-13.

sonra ve Bursa'da ölmüş olması daha uygundur. Şeyh Vefâ Mezarlığında gömülü olduğu görüşü de yanlış olup yukarıda işaret edildiği gibi orada gömülü olan Şirvânî Şükrullah'tır. Ancak Şeyh Vefâ Mezarlığı günümüzde mezar taşlarının bir kısmı toprak altında kalmış, bir kısmı da kırılmış olduğundan burada herhangi bir tespit yapma imkanı yoktur.⁴³

3.5. ŞÜKRULLAH'IN EĞİTİM DURUMU VE İLMİ KİŞİLİĞİ

Şükrullah, zamanının tüm ilim dallarından haberdar, âlim ve bilgili bir kişiydi. Nerede bir eser adı duymuşsa, onu mutlaka elde etmeye çalışmış, bulduğu eseri hemen okumuş ve değerlendirmelerde bulunmuştur. Gerek *Kitâbu Behçeti't-Tevârih*'te gerekse diğer eserlerinde ele aldığı konular iyi bir eğitim aldığına işaret etmektedir. Hem dinî alanda yeterli bir âlim, hem de tabîî bilimlerde bir bilgin olduğu, eserlerinde rahatlıkla görülebilmektedir. Kimi kaynaklarda isminin önüne Molla sıfatının getirilmiş olması da onun bir din âlimi olduğuna işaret eder. Gerek babasının, gerekse dedesinin zamanın önemli âlimlerinden olması, Şükrullah'ın iyi yetişmiş olmasında etkili olmuştur. Şükrullah'ın şiirle de ilgilendiği kimi kaynaklarda belirtilmiştir. Eserlerinde yer yer getirdiği örnek şiirlerin de bir bölümü kendisine aittir.⁴⁴

Dinî konuları iyi bilmekle beraber ilk tercümesi olan mûsikî eserinde ve tarih eserinde kullandığı kaynaklar onun felsefe, tarih, coğrafya, etnografya ilmine vakıf olduğunu ortaya koyuyor.⁴⁵

3.6. ŞÜKRULLAH'IN SİYASİ KİŞİLİĞİ

Şükrullah'ın, zamanının padişahlarıyla da çok yakın bir ilişki içinde bulunduğu göz önünde bulundurulduğunda onun siyasi işlerde de etkin biri olduğunu söylemek mümkündür. Şükrullah, II. Murat ve Fatih dönemlerinin ileri gelen şahsiyetlerinden, devlet adamlarından ve tarihçilerindendir. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi 22 yaşından itibaren (812/1410) Osmanlıların hizmetine girmiştir. Osmanlıların hizmetine girdiği dönem, Yıldırım Bayezid'in oğullarının ülkeyi bölüp hakimiyet kavgasına girdikleri dönemdir. Şükrullah, hangi şehzadenin hizmetine girdiğini açıklamamakla beraber Süleyman Çelebi'yi Yıldırım Bayezid'den sonraki Osmanlı padişahı olarak tanıttığına göre, onun hizmetine girmiş olması tahmin edilebilir. Tarihçilerin çoğu, nasıl saygı gereği Yıldırım Bayezid'i eceliyle ölmüş gibi yazmışlarsa Şükrullah da Süleyman

⁴³ Hasan Almaz, a.g.t., s. 13.

⁴⁴ Hasan Almaz, a.g.t., s. 11.

⁴⁵ Zümrüt Şirinova, *Şükrullah'ın "İlmü'l-Edvar"ı* (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük), s. 14,16.

Çelebi'yi eceliyle ölmüş gibi göstererek ona büyük bir saygı duyduğunu gösterir. Ancak aynı Şükrullah, Mûsâ Çelebi'nin öldürüldüğünü nazik bir dille anlatıyor. Bunlar göz önünde bulundurulduğunda Şükrullah'ın ilk önce Süleyman Çelebi'nin hizmetine girdiğini söylemek mümkündür. Şükrullah'ın anlattıklarından anlaşılan, onun siyasi çekişmelere taraftar olmadığı, sadece devletin bekasının istediği görülmektedir. Bir başka deyişle o, Osmanoğulları'nın tümüne saygı gözüyle bakmaktadır.⁴⁶

Fetret döneminin siyasi çalkantılarına şahit olduktan sonra II. Murat zamanında ilmiye mesleğine geçti. Bursa kadılığı görevinde bulundu ve II. Murat tarafından bazı Türk hükümdarlarına elçi sıfatıyla gönderildi.⁴⁷

Osmanlı sultanlarından II. Murat zamanında tanınan Şükrullah'ın ilk devlet görevi Karamanoğlu İbrahim Bey'e (1424-1463) elçi gitmek idi. Karamanoğlu hakimiyetinin Sırlar ve Macarlarla birlikte Osmanlılar aleyhinde işbirliği karşılığında, Osmanlı ordusu bu işbirliğini bertaraf ederek Karamanoğlu vilayetini de Osmanlı topraklarına katmak istemişti. Yaptıklarından pişman olan Karamanoğlu hükümdarı İbrahim Bey mahiyetindeki yüksek bilginlerden Mevlânâ Hamza'yı yollayarak özür diler, bir daha yapmayacağına dair barış yapmak ister. II. Murat da bu özrü kabul ederek karşılığında Şükrullah'ı Karamanoğlu'na elçi olarak gönderir. (838 H. / M.1434 M.)⁴⁸ Diğer siyasi bir görevi ise yine II. Murat tarafından Karakoyunlular hükümdarı Mirza Cihanşah'a (1737-1467) elçi gitmesidir. (1449).⁴⁹

Şükrullah, II. Murat'ın ölümünden sonra Fatih'in hizmetine geçmiştir. Fatih'in ona büyük bir değer verdiği anlaşılmaktadır. 861/1457 yazında Fatih'in oğulları Bayezid ile Mustafa'nın Edirne'de yapılan sünnet düğünlerinde bulunarak törende ve ziyafet sırasında Hızır Bey Çelebi ile birlikte Fatih'in karşısında oturmuştur. Hızır Bey Çelebi, Fatih'in çok değer verdiği kişilerdendir. İstanbul fethedildiği zaman onu İstanbul'un ilk kadısı yapmış, oğulları Bayezid ile Mustafa'nın Edirne'de yapılan sünnet düğününe onu da çağırmıştır.⁵⁰

⁴⁶ Hasan Almaz, a.g.t., s. 14-15.

⁴⁷ Sara Nur Yıldız, "Şükrullah", s. 258.

⁴⁸ Hoca Sadeddîn Efendi, *Tâcü't-Tevârîh*, s. 190.

⁴⁹ Zümrüt Şirinova, a.g.t., s. 15.

⁵⁰ Hasan Almaz, a.g.t., s. 16.

3.7. ŞÜKRULLAH'IN ESERLERİ

Şükrullah; tarih, kelim, mûsikî, siyaset, manzum sözlük, edebiyat gibi konularda ve birçok ilim alanında eser vermiştir. Aşağıda Şükrullah'ın bu eserleri ve eserleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.7.1. Kitâbu Behçeti't-Tevârîh

Şükrullah, genel dünya tarihini konu alan bu eserini 861-863/1456-1458 yılları arasında yazmıştır. Tez çalışmamızın konusunu oluşturan bu eser hakkında önceki bölümlerde ayrıntılı biçimde bilgi verilmiştir.

3.7.2. Tercüme-i Kitâb-ı Edvâr (Musikî Risâlesi)

Şükrullah'ın Türk musikîsinin ana bilgi kitabı olarak kabul gören Safiyeddîn Abdu'l-mü'mîn Urmevî'den çevirdiği ve ilavelerle genişlettiği *Tercüme-i Kitâb-ı Edvâr*, alanında önemli bir eser olup günümüze kadar birçok araştırmaya kaynaklık etmiştir. Bu eser, en eski ve ilk resimli organolojik çalışma sayılmaktadır. Eser, toplam 36 fasıldır. Eserde, o dönemde kullanılmakta olan dokuz Türk çalgısını (ud, ıklığ, rebab, pişe, nüzhe, kanun ve muğni) detaylarıyla tanıtmıştır. Bu eser incelendiğinde ise, Fârâbî devrinden o zamana kadar kullanılmış Türk çalgıları tanıtılır. II. Murat'a sunulan eserin tek nüshası, Rauf Yekta Bey kitaplığında bulunmaktadır. Bu eserin çalgılar ile ilgili bölümü 1915'te Rauf Yekta tarafından Milli Tettebbûler Mecmuası'nda dönemin Türkçesiyle yayımlanmıştır. Rauf Yekta'dan sonra başkaları da bu yapıttan çeşitli bölümleri günümüz Türkçesine çevirmişlerdir.⁵¹

3.7.3. Risâle-i İlmü'l-Musikî (Risâle min İlmî'l-Edvâr)

Şükrullah'ın ikinci telifi 805-7/1403-5 yıllarındandır. Dördüncü Osmanlı padişahı Yıldırım Bayezid'in oğlu İsa Çelebi'ye ithaf edilmiştir.⁵² Bu eser, orijinal olmayıp *Tercüme-i Kitâb-ı Edvâr*'dan sonra İbn-i Sînâ, İbn Nâsır, Kemâl-i Tebrîzî, Hüsâmeddîn Şeyh Hasan Kâzerûnî ve İhvânu's safâ gibilerin kitaplarına bakıp yazdığı 21 fasıllık kısım olması da mümkündür. Bu eser de Türk müzik teorisi konusunda

⁵¹ Hasan Almaz, a.g.t., s. 19.

⁵² Nihal Atsız, Şükrullah'ın İsa Çelebi'ye ithafen bir müzik eseri yazmış olduğunu mümkün görmektedir. Bunun sebebi olarak da İsa Çelebi zamanında *Şükrullah*'ın 17 yaşında olduğunu ve bu yaşta bir çocuğun bir müzik eseri yazamayacağını söylemiştir. (*Osmanlı Tarihleri*, s. 40). Ancak gerek eski kaynaklarda, gerekse Osmanlı Dönemi müzik eserlerinde Şükrullah'ın ismi geçmektedir.

Türkçe yazılan ilk eserlerden olmalıdır. Yukarıda ismi geçen müzikle ilgili eserlerin birbirinin devamı olan tek bir eser olması da mümkündür. Zira konu olarak aynıdır.⁵³

3.7.4. Zehretü'l-Edeb

Farsça olan bu eserin ne zaman yazıldığı bilinmiyor. Sözlüğün girişinde müellif kendini “Şükrullah b. Ahmed el-każı Çimikezek”, dedesini ise “şerefü'l-İslâm...Seyfü'd-dîn Mevlânâ Zekeriyâ el-każı...İşfahân ” olarak niteliyor. Buradan babasının Çemişkezek kadısı, İslam dîninin övüncü olarak nitelediği dedesinin ise İşfahan kadısı olduğunu söylüyor. Toplam 31 yapraktan oluşan bu eser Farsça manzum sözlüktür. Eserini, girişinde sübyan mektepleri için yazdığını, çocukların eğitimine yönelik olduğu için, nesirden daha çok nazmın daha uygun olacağını belirtiyor. Giriş kısmı hariç eserin tamamı manzum yazılmıştır. Eser, Süleymaniye Kütüphanesi, Lala İsmail no: 644'te kayıtlı olan mecmuanın içerisinde yer alır.⁵⁴

3.7.5. Şerh-i Kasîde-i Emâlî (Kasîde-i Emâlî Şerhi)

Şeyh İmam Sirâceddin Ali b. Osman el-Ûşî'nin (ölümü 575/1180), Maturîdî mezhebinin inanç esaslarını konu alan manzum *el-Emâlî* adlı eserin şerhidir. Kendisi, hem bu eserini, hem de *Enîsu'l-Ârifîn*'i yazdığını *Minhâcu'r-Reşâd* adlı eserinde belirtmektedir. 856-861/1451-1456 yılları arasında yazılmış olması kuvvetle muhtemeldir.⁵⁵

3.7.6. Enîsü'l-Ârifîn

Bu eser 856-861/1451-1456 yılları arasında yazılmıştır. Nesirle yazılan kısımlar Türkçe, nazımla yazılan kısımlar ise Farsçadır. Eserin bir nüshası Manisa İl Halk Kütüphanesi 1169 numarada bulunmakta olup hikmet, öğüt ve nasihat içerikli bir eserdir. On beş bölümden oluşan eser, şu başlıkları taşır: Akıllı kimsenin üstünlüğü, ilim sahiplerinin övülmesi, cahillik, söz söyleme, hikmet öğüt, nasihat, dostluk ve sadakat, düşmanlık ve adavet, evlat nasihati, saltanat ve padişahlığın kuralları, padişahlara hizmet etmek, sabır, iyilik ve kötülük, iyi huy ve kötü huy, ısrarcı olmamak ve dünya hırsı. Konular anlatılırken hem İslâmî literatürden hem de ünlü filozoflardan örnekler zikredilmiştir. Farsça şiirlerin Türkçesi de nazım şeklinde verilmiştir. İsmail Paşa el-

⁵³ Hasan Almaz, a.g.t., s. 19.

⁵⁴ Zümrüt Şirinova, a.g.t., s. 16.

⁵⁵ Hasan Almaz, a.g.t., s. 20.

Bağdâdî, *Hediyyetü'l-Ârifîn*'de Şükrullah'ın eserleri arasında *Ahlâku'l-Âbidîn* adlı bir isim de zikretmektedir ki bu ayrı bir eser olmayıp *Enîsu'l-Ârifîn* olması gerekir.⁵⁶

3.7.7. Minhâcu'r-Reşâd

Yazar, bu eserini 864/1459 yılında Fatih Sultan Mehmed Han için yazmıştır. Şükrullah, bu eserin yazımına *Enîsu'l-Ârifîn*, *Şerh-i Kasîde-i Emâlî* ve *Kitâbu Behçeti't-Tevârih* adlı eserlerini bitirdikten sonra başladığını ifade eder. Farsça olarak yazılmış dînî konuları içeren bir eserdir. Eser, 12 bâb ve 73 fasıldan oluşur. Her bâba teberrüken hadis ile başlanır, sonu da âlimlerin fevâid ve hikâyeleri ile süslenir. Bu eserin yazılmasında da müellifin diğer eserlerinde olduğu gibi birçok kaynaktan yararlanılmış, 145 ilim dalından seçilmiş 58 kitaba başvurulmuştur. Yararlanılan eser adları kitabın başında verilmektedir. Eserin nüshaları, Süleymâniye Şehid Ali Paşa 1430; Süleymâniye Kadı-zâde Mehmed 302; Revan Köşkü 368; Kayseri Raşid Efendi 1398; Ayasofya 2112 numarada mevcuttur.⁵⁷

3.7.8. Câmi'ü'd-Da'avât

Eserin yazımına Bursa'da 10 Muharrem 868/15 Eylül 1464'te başlanmış ve aynı yılın Cemâzi'l-âhir ayı ortalarında tamamlanmıştır. Toplam 114 değişik kitaptan yararlanılarak derlenmiş değişik yer, durum ve zamanlarda okunması sevap olan duaları içermektedir. Hz. Muhammed'in dualarını bir araya toplayan bir eserdir. Eser, *Ed'îye-Ma'sure* adıyla da bilinmektedir. 22 bâbdan oluşmakta ve toplam 472 duayı içermektedir. Yazma nüshaları; Ayasofya 2782, 2793; Fatih 2554 (*Ed'îye-i Ma'sure* adıyla kayıtlı); Fatih 2774; Revan Köşkü 093; Ali Emîrî 1924 numarada bulunmaktadır.⁵⁸

⁵⁶ Hasan Almaz, a.g.t., s. 19.

⁵⁷ Hasan Almaz, a.g.t., s. 21.

⁵⁸ Hasan Almaz, a.g.t., s. 22.

4. MAHBÛBU'L-KULÛBÎ'L-‘ÂRİFÎN

Şükruallah el-Amasyâvî'nin *Kitâbu Behçeti't-Tevârih*'i Kanunî Sultan Süleyman zamanında Mustafa el-Fârisî tarafından bazı eklemeler ve çıkarmalarla *Mahbûbu'l-Kulûbi'l-‘Ârifîn* adıyla Türkçeye tercüme edilmiştir. Kütüphanelerde birçok nüshası bulunan bu eserin Beyazıd Kütüphanesi, Veliyüddin Efendi, 2342-2343 numaralı nüshasının 121b/151a varakları arası tez konumuzu oluşturmaktadır. Nüsha, 270x180 mm boyutlarında olup toplamda 511 yapraktır. Güzel nesih hattı ile kaleme alınan eser altın şemseli ve mikrepli meşin ciltli olup cetvelleri yaldızlı, başlıkları müzeyyen ve müzehhep, söz başları kırmızıdır. Eserde Veliyüddin Efendi'nin vakıf mührü bulunmaktadır.

4.1. MUSTAFA EL-FÂRİSÎ

Kaynaklarda Mustafa el-Fârisî'nin aslen İstanbullu ve asıl adının Mustafa ibn Ahmed olduğu, şair olduğundan dolayı şiirde Fârisî mahlasını kullandığı, Farsçayı ve Fars şiirini sevdiği zikredilmektedir.⁵⁹ Müstensihin hayatına dair çok fazla bilgi bulunmamaktadır.

4.2. MAHBÛBU'L-KULÛBÎ'L-‘ÂRİFÎN

Mustafa el-Fârisî, *Behçeti't-Tevârih*'i, kitaplara çok değer veren Yeniçeri kâtibi Şihâbeddîn Bey'in yeniçeri ağası Mehmed Ağa'ya ulaştırması ile elde ettiğini belirtmektedir. Mehmed Ağa eseri kendisine vererek tercüme etmesini istemiştir.

⁵⁹ Hasan Almaz, a.g.t., s. 69.

Mustafa el-Fârisî bunun üzerine 20 Muharrem 937/14 Eylül 1530 da okuyanlardan hayır dua beklediğini söyleyerek tercümeye başlamıştır.⁶⁰

Başlangıç kısmını tamamen değiştirerek Allah'ı, peygamberi, Kanuni Sultan Süleymân'ı ve Vezîr-i Azâm İbrâhîm Paşa'yı nesir ve nazım ile karışık büyük bir maharetle övdükten sonra İbrâhîm Paşa adına bir manzûme yazmış ve eskilerin durumunu ve yaptıklarını böylesi büyük kahramanlıklar sergilemiş insanlara bildirmek, sultan ve vezîrinin tertemiz hatırlarını, gönül aynalarını bu faydalı kitabın okunmasıyla dinlendirmek için Firdevsî'nin *Şehnâme*'yi Arapçadan Farsçaya Mahmud Sebuktegin adına nazmetmesi gibi kendisinin de devlet ehlinin önderi, hidayetin kâ'besi, velayetin kıblesi, gerçek ilimlerin derleyicisi, ilklerin ve sonların menkıbelerinin toplayıcısı, belagatçıların ve fesahatçıların en açık sözlüsü Şükrullah'ın Farsça yazılmış, güneş gibi aydınlatıcı *Kitâbu Behçeti't-Tevârih*'ini Türkçeye çevirdiğini söylemektedir.⁶¹

Mahbûbu'l-Kulûbi'l-Ârifîn, Kitâbu Behçeti't-Tevârih'e göre daha ağdalı ve sanatlı bir üslupla yazılmış, mütercimnin de şair olması nedeniyle yer yer şiirler de eklenmiştir. Örnek getirilen şiirler el-Fârisî'nin kendisine aittir. Mustafa el-Fârisî'nin kendi ifadesine göre, nerede bir kitap duysa elde edilinceye kadar durmayan, elde edince de değerlendiren her türlü güzel haslete sahip yeniçeri katibi Şihâbeddîn Bey, bu faydalı kitabı bir yerde bulmuş ve adeta gizli bir hazine gibi gözlerden uzak kaldığı hissine kapılmış. Bunun gizli kalmaması için ilmin değerini bilen, mutluluk feleğinin güneşi yeniçeri ağası Mehmed Ağa'ya ulaştırmış. Onun aracılığıyla da büyük bir iltifat ve itibarla *Kitâbu Behçeti't-Tevârih*'i kendisine vererek tercüme etmesini istemiş. Mustafa el-Fârisî, bunun üzerine 20 Muharrem 937/13 Eylül 1530 Çarşamba günü tercümeye başladığını, bunu yapmakla iyi bir eser bıraktığını, okuyanlardan hatalarını bağışlamalarını ve bir hayır dua dilediğini ifade eder.⁶²

4.3. NÜSHA ÖZELLİKLERİ

Kütüphanelerde bu tercümenin nüshaları eserin aslının nüshaları gibi oldukça fazladır. Bu da eserin çok okunduğunu göstermektedir. Mustafa Fârisî'nin yaptığı tercüme eserin nüshaları şöyle sıralanabilir:⁶³

1. Beyazıd Kütüphanesi, Veliyüddin Efendi, No. 2342-2343,

⁶⁰ Nihal Atsız, *XV. Asır Tarihçisi Şükrullah Dokuz Boy Türkler ve Osmanlı Sultanları Tarihi*, Arkadaş Basımevi, İstanbul 1939, s. 17.

⁶¹ Hasan Almaz, a.g.t., s. 69.

⁶² Hasan Almaz, a.g.t., s. 70.

⁶³ Hasan Almaz, a.g.t., s. 70-71.

2. Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih Koleksiyonu, No. 4202,
3. Süleymaniye Kütüphanesi, Hafid Efendi Koleksiyonu, No. 222,
4. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Türkçe yazmalar, No. 881,
5. İstanbul Üniversitesi Türkçe Yazmalar, No. 2381,
6. İstanbul Üniversitesi Türkçe Yazmalar, No. 670,
7. Mehmediye, No. 4202/3,
8. Topkapı/Revan Köşkü Kütüphanesi, No. 1096,
9. Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, No. 2213,
10. Süleymaniye Kütüphanesi, İzmir Koleksiyonu, No. 445,
11. Berlin Devlet Kütüphanesi, No. 2-3349,
12. Kahire Hidiv Kütüphanesi, 233 (4 kopya),
13. Paris Milli Kütüphane, Schefer Koleksiyonu, No. 1031,
14. Almanya Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, No. 3349,
15. Diyarbakır İl Halk Kütüphanesi, 1479.

5. ESERDE YARARLANILAN TARİHİ KAYNAKLAR

Şükrullah, Kitâbu Behçeti't-Tevârih'te kendi zamanına kadar olan dönemi yazarken tabii olarak diğer eserlerden yararlanmıştır. Kendinden önce yazılmış bir kısım eserleri kaynak göstermiş, bazen onlar arasında kıyas yapıp kendi görüşünü de ayrıca belirtmiştir. II. Murat dönemini ise bizzat kendisi yaşadığı için bu dönemle ilgili olarak kendi bildiklerini ve gördüklerini yazmıştır. Eserini yazarken yararlandığı kaynakları kitabın baş kısmında ve metnin içinde sırası gelince zikretmiştir.

Şükrullah'ın eserini oluştururken yararlandığı kaynaklar şunlardır.:⁶⁴

Kûtü'l-Ervâh: Hasan b. Ali b. Hammâd'ın eseridir. Tam adı *Kûtü'l-Ervâh ve Yâkûtü'l-Erbâh*'tir. Şükrullah'ın eserinde en çok alıntı yaptığı kaynaklardandır. Genel ve kısa bir İslam tarihidir. Dünyanın yaratılışından başlayarak peygamberleri ve Hz. Muhammed'in nesebi, doğumu, savaşları, dört halife, Emevîler, Abbâsîler, Alevî halifeleri, Selçuklular ve İlhanlıları konu almaktadır. İlhanlıların ünlü veziri Çoban Bey'in ölümüne kadar anlatılmaktadır. Eserin yazma nüshası Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Koleksiyonu No: 2202'de bulunmaktadır. Toplam 98 yapaktır.

Nizâmü't-Tevârih: Kadı Beyzavî'nin eseridir. Âdem'den başlayıp yaşadığı zaman olan 674 yılına kadarki olayları konu alan kısa ve genel bir tarih kitabıdır. Dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, Peygamberler tarihini; ikinci bölüm, İran melikleri tarihini; üçüncü bölüm, imamlar tarihini; dördüncü bölüm, Emevîleri, Abbâsîleri, Safavîler, Samanîler, Gazneliler, Deylemliler, Selçuklular, Selefki Harzemşahlar ve Moğollar tarihini anlatır.

⁶⁴ Şükrullah'ın yararlandığı kaynaklar sıralanırken Hasan Almaz'ın adı geçen doktora çalışmasından faydalanılmıştır.

Kitâbu'l-Mesâlik ve'l-Memâlik: Ebu'l-Kasım Muhammed b. Havkal'a ait olup hem tarih, hem de coğrafya açısından önemli bir eserdir. Eser, Türk tarihi açısından önemli bilgiler içermekte olup o dönemde Oğuzların (Guz), Karlukların, Kimakların, Kırgızların (Hirhiz), Dokuzguz (Uygurlar)'ın, Bahtakilerin ve Bulgarların yerleşik oldukları yerler konusunda önemli bilgiler yer almaktadır. Ayrıca Mâverâünnehir ve Batı Türkistân bölgeleri de anlatılmaktadır.

Kitâbu'l-Mesâlik ve'l-Memâlik: Ebu'l-Kasım Ubeydullah b. Abdullah b. Hordâdbih'in eseri bir tür tarihî coğrafya kitabı niteliğinde olup Abbasi halifeleri idaresinde bulunan topraklarda yer alan şehirlerin adlarını, mali yapılarını ve birbirine olan uzaklıklarını açıklamaktadır. Türk bölgeleri konusunda içerdiği bilgiler de çok önemli olup ilk defa bu eser aracılığıyla gün yüzüne çıkmış bilgiler içermektedir. Ayrıca Mâverâünnehir ve Türkistân'daki Türk prenslerin adlarını ve unvanlarını içermesi açısından da önemlidir. Dokuz boy olan Oğuzlar (Uygurlar) ile ilgili bilgiler de ilk kez burada verilmiş olup dokuz boy Türkler açısından çok önemlidir.

Târîh-i Taberî: Şeyh Cafer Muhammed-i Taberî tarafından yazılan bu eser, dünyanın yaratılışından 302/915 yılına kadar gelmekte ve yıl yıl geçen olayları ayrıntılı bir şekilde anlatmaktadır. *Târîhü'l-Umem ve'l-Mulûk ve Târîhu'r-Rusûl ve'l-Mulûk* adlarıyla da bilinmektedir. Bugün elde bulunan metin asıl eserin bir özetidir. Asıl eser kaybolmuştur. *Taberî Tarihi*, İslam tarihinin seçkin eserlerindedir. İslam öncesi dönemlerdeki olaylar geniş bir şekilde ele alınmış ve hiçbir rivâyetten kaçınılmamıştır. Kendisinden sonra gelen birçok tarihçinin baş kaynağı durumuna gelmiş bir eser özelliği de taşımaktadır. Eserin eski oluşu, değerini daha da artırmıştır.

İskender-nâme: Ahmedî'nin (734-814/1334-1412) eseridir. Şüphesiz Osmanlı tarih yazıcılığı denince akla ilk gelen Ahmedî'dir. Germiyân Beyliği sarayında yetişmiş, daha sonra Osmanlılara intisâb etmiş ve konusunu İran edebiyatından alan İskender-nâme adlı çalışmasını Yıldırım Bayezid'e takdim etmiştir. Daha sonra buna *Dâsitân-ı Tevârih-i Mülûk-i Âl-i Osmân*'ı ekleyerek Yıldırım Bayezid'in oğlu Süleymân Çelebi'ye sunmuştur. Eserine eklediği bu son bölümle de Osmanlı tarih yazıcılığında ilk kişi olmuştur. Şükrullah, eserini kaleme alırken İskender-nâme'nin Osmanlılar tarihine ait *Dâsitân-ı Tevârih-i Mülûk-i Âl-i Osmân* bölümünden isim vermeden alıntılar yapmıştır.

El-Muntazam fî Târîhi'l-Ümem: İbn-i Cevzî'nin eseridir. Dünya yaratıldıktan Abbâsî halifesi Müstaz Billah'ın halifeliğine (566-576/1170-1180) kadarki tarihi içerir.

Târîhu'l-Kebîr: Buhârî'nin eseridir. Hadis ehlinin hayatına dair yazdığı bir eserdir.

Suverü'l-Ekâlîm: Ebî Zeyd Ahmed b. Sehl el-Belhî'nin eseri olup dönemin önemli medeniyetlerinden, Horasan, Belh, Ceyhun gibi memleketlerin coğrafik yapısından söz eder.

Vefayâtü'l-A'yân: İbn-i Hallikan'ın eseridir. 654-673/1256-1274 yılları arasında yazmıştır. Edebiyat tarihi açısından önemli bir eserdir.

Târîh-i Türkistân: Muhammed Avfî'nin dayısı olan ve aynı zamanda tabip olan Mecdüddîn Muhammed b. Adnan'a aittir. Eser, İbrahim Tamgaç Han adına yazılmıştır. Şükrullah'ın ifadesine göre, Hindistan'daki halkların yaşamını ve ilginçliklerini konu alan bir eserdir.

Keşfü'l-Beyân: Ebî Mansûr Abdülmelik İbn Ahmed b. İbrahîm es-Sa'lebî'nin Kur'ân tefsîridir.

Ravzatü Üli'l-Elbâb fî Tevârîhi'l-Ekâbir ve'l-Ensâb: Asıl adı Dâvud olan Benâkitî adlı birine aittir. Reşîdeddîn Fazlullah-i Hemedânî'nin *Câmi'u't-Tevârîh* adlı eserinin yer yer değiştirilerek yeniden düzenlenmiş halidir.

'Uyûnü't-Tefâsîr: Şeyh Şihâbeddîn Ahmed b. Mahmûd es-Sivâsî (ö.803/1401)'ye ait olup asıl adı *'Uyûnu't-Tefâsîr li'l-Fuzalâi's-Semâsîr'* dir.

Mirsâdü'l-İbâd mine'l-Mebde' ile'l-Mi'âd: Şeyh Necmeddîn Ebu Bekir b. Abdullah er-Râzî (ö.654/1256)'nin eseridir. Sülûk, vusûl, nefis terbiyesi gibi konuları içeren tasavvufî bir eserdir. Eser Farsça olup II. Murat zamanında Türkçe tercüme edilmiştir.

Siyerü'l-Mülûk: Selçuklular sultanı Melikşâh'ın vezirlerinden Nizâmü'l-Mülk Hasan (ö.485/1092) tarafından kaleme alınmıştır.

Mecma'u'l-Ensâb: Muhammed b. Ali b. Muhammed eş-Şebânkârî'nin eseridir, Ata Melik Cüveynî'nin *Cihân-guşâ* adlı eserinden alıntıdır.

Tefsîr-i Kevâşî: Muvafakaddîn Ahmed b. Yûsuf el-Mûsulî eş-Şeybânî eş-Şâfi'î (ö.680/1282)'nin Kur'ân tefsîridir.

6. ESERDEN KAYNAK OLARAK YARARLANANLAR

Kitâbu Behçeti't-Tevârîh aynı zamanda kendisinden sonra yazılan tarihlere kaynak olmuştur. Karamanî Mehmed Paşa, Sarıca Kemâl, Rûhi Çelebi, Mehmed Zâim vb. birçok tarihçi *Kitâbu Behçeti't-Tevârîh*'i kaynak olarak kullanmışlardır. Bosnavî eş-Şeyh Ali Dede, *Muzaharatu'l-Evâyl* adlı eserinde de Şükrullah'tan bol bol alıntılar yapmıştır. Türk tarihiyle ilgili olan kısımlar, günümüz tarihçileri tarafından da yer yer kaynak olarak kullanılmıştır.⁶⁵

⁶⁵ Hasan Almaz, a.g.t., s. 65.

7. ESER ÜZERİNDE YAPILAN İNCELEME VE ÇALIŞMALAR

Kitâbu Behçeti't-Tevârih hakkında yapılan birçok çalışma vardır. Özellikle Şükrullah'ın diğer eserleri hakkında da birçok yüksek lisans ve doktora çalışması yapılmış ve hala bu çalışmalardan bazıları devam etmektedir. Aşağıda *Kitâbu Behçeti't-Tevârih* hakkında yapılan çalışmaların isimleri verilmiştir.

7.1. Mahbûbu'l-Kulûbi'l-Ârifîn:

Tezimize konu olan bu çalışma Mustafa el-Fârisî tarafından Kanuni Sultan Süleyman döneminde 937'de (1530-1531) yılında yazılmış bir eserdir. *Kitâbu Behçeti't-Tevârih*'in Türkçe'ye çevirisidir. Eser ve yazar hakkında daha önce bilgi verildiği için bu bölümde ayrıntılı bilgi vermeye gerek duyulmamıştır.

7.2. Theodor Seif ve Kitâbu Behçeti't-Tevârih Çalışması

Theodor Seif *Kitâbu Behçeti't-Tevârih*'in Osmanlılar'a ait bölümünü Farsça ve Almanca tercümesiyle birlikte "*Mitteinlungen zur Osmanischen Geschichte*" adlı eserinin ikinci cildinde (s. 63-128) yayımlamıştır. Seif, çalışmasını Münih ve Viyana nüshaları ile karşılaştırarak yapmıştır. Seif, Şükrullah'ın hayatı ve eserleri üzerine kısa bir değerlendirme yapmış, ardından da eserin Osmanlılar ile ilgili bölümünün tenkitli metnini ve Almanca çevirisini vermiştir. Şükrullah'ın hayatı ve eserleri hakkında Seif'in verdiği bilgiler, çoğunlukla Bursalı Mehmed Tâhir'in *Osmanlı Müellifleri*'nden ve *Sicill-i Osmânî*'den alınmadır.⁶⁶

7.3. Hüseyin Nihal Atsız'ın "Dokuz Boy Türkler ve Osmanlı Sultanları Tarihi"

Bu eser Şükrullah'ın söz konusu eseri hakkında yapılan ülkemizdeki ilk çalışmadır. Yazar, *Kitâbu Behçeti't-Tevârih*'in başlangıcını, eski Türklere ait kısmını ve Osmanlılara ait bölümünü Türkçeye çevirerek *Dokuz Boy Türkler ve Osmanlı Sultanları Tarihi* adını vermiştir. Bu ismi de kendinden değil, Şükrullah'ın kullandığı "Dokuz Boy Türkler ve Osmanlı Sultanları Tarihi" başlıklarını birleştirerek seçmiştir. Eseri Türkçeye çevirmek için İstanbul kütüphanelerinde bulunan altı Farsça nüshayı, Theodor Seif tarafından yapılan tenkitli metinle karşılaştırmış ve bundan mukayeseli bir metin elde

⁶⁶ Hasan Almaz, a.g.t., s. 71.

etmiştir. Daha sonra eşi Tolunay (Bedriye) Atsız'ın İstanbul kütüphanelerinde bulunan *Mahbûbu'l-Kulûbi'l-Ârifin*'in sekiz nüshayı karşılaştırarak hazırladığı Türkçe metinle kelime kelime karşılaştırıp kontrol etmek suretiyle bir çeviri meydana getirmiştir. Şükrullah'ın hayatı ve eseri hakkındaki incelemesi ve eserle ilgili notları da bu çalışmasına ekleyerek eserini tamamlamıştır.⁶⁷

Daha sonra 1947 yılında kendisine yapılan bazı tenkitleri de göz önünde bulundurarak yapılan yanlışları ve eksiklikleri düzelterek gidererek öncekinden daha doğru bir metin ortaya koymuş ve yayımlamıştır. Birinci baskı, bağımsız bir kitap olarak basılmış, ikinci baskısı ise *Osmanlı Tarihleri* adlı eserin ikinci kitabı olarak yayımlanmıştır. İkinci baskıda Dokuz Boy Türklere ait olan kısım çıkartılmış, yalnızca başlangıç kısmı ile Osmanlı sultanlarına ait olan kısım yer almaktadır.⁶⁸

Atsız yaptığı çeviri çalışmalarında mümkün olduğunca 15. Yüzyıl Türkçesine yaklaşarak bazı eski Türkçe kelimeleri kullandığını ve eserin asıl metninde manzum olan parçaları yine manzum olarak çevirdiğini de söylemektedir.

7.4. Hasan Almaz'ın *Behçetü't-Tevârîh* Adlı Doktora Çalışması

Kitâbu Behçeti't-Tevârîh'in Farsça aslından çevirisi Hasan Almaz tarafından 2004 yılında doktora tezi olarak çalışılmıştır. Hasan Almaz, tezinde Ayasofya nüshasını merkeze almıştır. Ancak çeviriyi yaparken nüsha farklılıklarını göz önünde bulundurmüş; tarih ve kelime farklılıklarının bulunduğu yerleri sayfa sonunda dipnotlar ile göstermiştir. Eserin sonunda ayrıntılı bir özel isimler dizini mevcuttur. Bu çalışma 2010 yılında Mostar Yayınları tarafından yayımlanmıştır.

7.5. Kitâbu Behçeti't-Tevârîh Üzerine Hazırlanmış Diğer Tezler

Yiğit Topaloğlu, *Şükrullah El-Amasyavî'nin Kitâb-ı Behçeti't-Tevarih'inin Mustafa El-Fârisî Çevirisi, İnceleme-Metin (s.1-30)-Dizin*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013.

Alime Evcî, *Şükrullah El-Amasyavî'nin Behçetü't-Tevârîh'inin Mustafa el-Fârisî Çevirisi (vr.31b-61a) (İnceleme, Metin, Dizin)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013.

⁶⁷ Hasan Almaz, a.g.t., s. 71-72.

⁶⁸ Hasan Almaz, a.g.t., s. 71-72.

Fatih Budak, *Œükrullah El-Amasyavî'nin Kitâb-ı Behceti't-Tevarih'inin Mustafa El-Fârisî Çevirisi (vr.361a-390b), İnceleme-Metin,Dizin*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013.

8. TEZİN KAPSAMI

Üzerinde çalışılan bu tez, Şükrullah el-Amasyavî'nin 15. yüzyılda Farsça kaleme aldığı *Kitâbu Behçeti't-Tevârih*'in 16. yüzyılda Mustafa el-Fârisî tarafından "*Mahbûbu'l-Kulûbi'l-Ârifîn*" adıyla Türkçeye çevrilen kopyasının 121b-151a varakları arasının neşrini kapsamaktadır. Söz konusu tez çalışmasında, birçok nüshası olan *Mahbûbu'l-Kulûbi'l-Ârifîn*'in Beyazıt Devlet Kütüphanesi Veliyüddin Efendi 2342-2343 numaralı nüshası esas alınmıştır.

Tez çalışması eser ve müellifi hakkında inceleme, günümüz Türkçesine çeviri, transkripsiyonlu metin çevirisi, dil incelemesi ve dizin bölümlerini kapsamaktadır. Dil incelemesi bölümünde bu varaklar merkeze alınarak metnin genelindeki ünlü ve ünsüzlerin kullanımı, isim ve fiil çekim eklerinin yazımı ile ilgili değerlendirmeler yapılmış ve ilgili durumlar tablolarla örneklendirilmiştir.. Çalışmanın sonuna ayrıca kullanılan nüshanın tıpkıbasımı ve yararlanılan eserleri gösteren kaynakça bölümü eklenip çalışma sonlandırılmıştır.

Genel bir dünya tarihi olan ama özellikle büyük bir bölümü İslam tarihine ait bilgiler içeren eserimizde tezimizin konusu olan 121b-151a varakları, Hz. Âdem'in Cennet'ten yeryüzüne indirilişi ile başlar ve Hz. Muhammed'in hayatına kadar olan Kur'an-ı Kerim'de geçen bir çok peygamberin hayatları, soy bilgileri, mucizeleri, gönderildikleri kavimler, kaç yıl yaşadıkları, kabirlerinin nerede olduğu gibi bilgiler birçok "kıssa"yla anlatılır. Çalıştığımız kısımda ismi geçen ve hakkında bilgi verilen peygamberler şunlardır: Hz. Âdem, Hz. Şis, Hz. İdris, Hz. Nûh, Hz. Hûd, Hz. Sâlih, Hz. İbrâhim, Hz. İsmâil, Hz. İshâk, Hz. Ya'kûb, Hz. Yûsuf, Hz. Mûsâ, Hz. Dâvud, Hz. Süleyman, Hz. İsâ.

Mustafa el-Fârisî eserin Farsça aslında olmayan bazı eklemeler de yapmıştır. Çalıştığımız kısım için konuşursak bazı peygamberler anlatılmaya başlanmadan önce ilgili peygambere dair uzun övgü ifadeleri vardır. Bu ifadeler metnin diğer kısımlarında gördüğümüz sadeliği belli ölçüde bozan ama anlatılacak şeyleri kuru bilgi yığını olmaktan çıkaran oldukça edebî, uzunlu kısali Arapça ve Farsça isim ve sıfat tamlamalarıdır. Yine el-Fârisî eserde eserin aslında olmayan bazı ayetlere, hadislere ve Farsça şahit beyitlere yer vermiştir. Eserin tezimize konu olan kısmında iki tane Farsça beyit vardır.

Eserin dili o dönemin diline göre oldukça sadedir. Eser, Osmanlı Türkçesi döneminde yazılmış olmasına rağmen yer yer Eski Anadolu Türkçesi özellikleri de barındırmaktadır. Bu yönüyle esere geçiş dönemi eseri demek yanlış olmaz kanaatindeyiz. Bu durum -tabiki de eserin bir tarih eseri olduğu gözönüne alınırsa- eserin geniş kitlelere hitap etmesi bakımından tarih yazıcılığına da önemli bir katkı sağlamıştır.

9. TEZİN HAZIRLANIŞINDA İZLENEN YÖNTEM

Kitâbu Behçeti't-Tevârîh'in XVI. yüzyılda Mustafa el-Fârisî tarafından Türkçeye çevrilen kopyasının 121b-151a varak aralıkları tez konusu olarak belirlenince çalışmalara başlanmıştır.

Öncelikle, müellif ve müstensih hakkında bilgilere ulaşılmıştır. Müellifin diğer eserleri hakkında yapılan çalışmalar da incelenmiştir. Metni okuma ve transkripsiyon işleminden önce Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi başta olmak üzere çeşitli kaynaklar incelenmiştir. Bu süreç boyunca eserin yazıldığı dönemin dil özellikleri hakkında bilgi sahibi olunmuştur.

Kaynak tarama süreci bittikten sonra metin okunmuş, “Times Turkish Transcription” yazı sistemi kullanılarak transkripsiyon işlemiyle yazıya geçirilmiştir. Bu esnada bazı müstensih hataları –bazı kelimelerin imlasında görülen- yazıya geçirilirken tarafımızca düzeltilmiş ve bu düzeltmeler dipnotlarda da gösterilmiştir. Her bir sayfanın tamamı on beş satırdan oluşmaktadır. Nüsha yazısının oldukça okunaklı olması, ünlülerin hareketlerle gösterilmesi metnin okunmasını kolaylaştırmıştır. Kimi satırların sonunda kelimeler tamamlanamadığı için müstensih kalan kısımları yine aynı satırın altına sıkışık şekilde yazmıştır.

Metnin daha iyi anlaşılabilmesi için günümüz dilbilgisi kurallarına uygun olarak noktalama işaretleri kullanılmış böylece oluşabilecek anlam karışıklıkları önlenmiştir. Ayet ve beyitler Arap alfabesi ile aynen yazılmış ve ayetlerin adları, anlamları; beyitlerin günümüz Türkçesindeki anlamları dipnotlarda gösterilmiştir. Sayfa ve satır numaraları ayrı ayrı şekillerle daha belirgin olması için koyu biçimde gösterilmiştir. Varak numaraları köşeli parantez içinde **[121b]** şeklinde, satır numaraları ise parantez içinde (01) şeklinde gösterilmiştir.

Daha sonra metin günümüz Türkçesine aktarılmıştır. Bu çeviri esnasında Arapça ve Farsça kelimelerin günümüzdeki bire bir karşılıkları kullanılmaya çalışılmış; dînî ve tasavvufî terimler ise aynen yazılmıştır.

Metnin daha sonra dil incelemesi yapılmış; bu çerçevede ünlü ve ünsüzlerin, isim ve fiil çekim eklerinin yazımı dil incelemesinde kendine yer bulmuştur. Dil incelemesinde metinden örnekler bulunmuş ve bu örnekler tablolarla gösterilmiştir.

Dizin bölümüne gelirse, dizin bölümünde madde başları koyu harflerle yazılıp sonra kelimelerin anlamları verilmiştir. Kelimelerin, metnin hangi sayfasında ve satırında geçtiği belirtilmiştir. Ayrıca kelime maddesinin sonunda köşeli parantez içinde kelimenin metinde toplamda kaç kez geçtiği de gösterilmiştir:

Kelime eğer metin içinde birden fazla anlamda kullanılmışsa bu durum numaralarla gösterilmiştir. Kelimenin anlamı verilmeden önce o kelimenin hangi dilden geçtiği yazılmıştır. İsim türündeki kelimelere gelen çekim ekleri (+) işaretiyle, fiil türündeki sözcüklere gelen çekim ekleri ise (-) işaretiyle gösterilmiştir. Ayrıca kelimedeki ek aldığı sırada herhangi bir ses olayı olmuşsa bu da parantez içinde gösterilmiştir. Yine Arapça ve Farsça birleşik kelimeler madde başı yapılmıştır. Metnimizde anlam verilemeyen sadece bir kelime olmuştur.

Kişi adları, yer adları ve Arapça ibareler için ayrı ayrı dizin oluşturulmuştur.

Örnek:

Öadāvet: Ar. Düşmanlık

a. (Öadāvet itmek) 134b/03

[=1]

bırak- : Eldeki birşeyi tutmaktan vazgeçip tutmaz olmak.

b.-mışıdı(ṭanīn-i bī-hūşī bırakmak) 144a/1

b.-urlar(bırağurlar) 130a/12

[=2]

devecik: Yavru deve.

d. 137a/13, 137b/12

d.+i(devecigi) 137b/05

d.+i(devecigi) 137b/08

[=4]

otur-: Bir mevkiye geçmek, yerleşmek

o.-aydı(**tahtına geçüp oturmak**) 147b/10

2. Vücut ağırlığı kaba etler üzerine binecek şekilde bir yere yerleşmek.

o.-dılar 137b/07

[=2]

bî-dîñ: *Far. is.* Dinsiz, Allah'a inanmayan.

b. (**bî-dîñ ü bed-âyin**) 131a/12

b.+ler(**müfsid-i bî-dîñ**) 137b/05

[=2]

10. SONUÇ

Kitâbu Behçeti't-Tevârih adlı eserin yazarı Şükrullah el-Amasyavî sadece önemli devlet görevlerinde bulunmamış, aynı zamanda çok yönlü kişiliğiyle önplana çıkan önemli bir bilgin, tarihçi ve yazardır. Eserlerini Farsça kaleme almasına rağmen sade ve anlaşılır bir dil kullanmış birbirinden farklı alanda yazdığı eserleriyle de adını günümüze kadar taşımıştır. Devrinin önemli ilim adamlarından biri olmasını yazdığı farklı türden eserlerle ama herhalde en çok da tezimize konu olan ve günümüzde de ilim dünyası için önem arz eden *Kitâbu Behçeti't-Tevârih* ile göstermiştir.

Eserin kütüphanelerde bir çok kopyasının olması kendi dönemi itibariyle bile Şükrullah'ın çok önemli bir eser yazdığının ispatıdır. Eserin yüzyıllar geçmesine rağmen yurtdışında bile kopyalarının olması ise geçen zamana rağmen hem yazarın hem de yazmış olduğu bu nadide tarih kitabının değerini bizlere bir kez daha gösterir.

Şükrullah yazdığı bu eserle İslam tarihi ama özellikle Selçuklu ve Osmanlı tarihi alanında devasa bir hizmet vermiştir. Peygamberleri anlattığı kısımda anlatılan rivâyetlerin büyük bir kısmının halk arasında bile kendine yer bulması eserin sadece ilmi değil aynı zamanda dînî ve folklorik açıdan da önemli bir eser olduğunu bizlere gösterir.

Ama herhalde eseri daha da önemli bir yere koyan onun devlet adamı vasfıyla kendi döneminde yaşanan olayların bire bir tanığı olmasıdır. Şükrullah üslup noktasında da örnek alınacak bir şahsiyettir. Eserin birçok yerinde hem din ve hem de devlet büyükleriyle ilgili kısımlarda saygı duygusunu göstermekten hiçbir zaman kaçınmamıştır. Belki bu durum belli bir açıdan tarihin objektifliğine gölge düşürse de biz bir devlet adamının meselelere yaklaşımını bu şekilde keşfetmiş bulunmaktayız.

Yazar eserinde sadece kendi görüşlerini yansıtmamış zaman zaman başka bilginlerin de görüşlerine yer vermiştir. Bunu yaparken de kaynaklarının isimlerini söylemiş yer yer kendi görüşlerini açıklamaktan çekinmemiştir. Okuduğu şeyleri kimi zaman sentezleyip okuyucuya öyle aktarma gereği duymuştur.

Sonuç olarak Şükrullah'ın yazdığı *Kitâbu Behçeti't-Tevârih* adlı eser dönemin tarih anlayışı, tarih yazıcılığı, geçmiş ve yaşadığı devir arasında kurduğu tarihsel köprü, bir devlet adamının yaşadığı dönemi yansıtırkenki duruşu, yazdığı eserde kullandığı

dilin özellikleri, kelime dünyası gibi çok ama çok önemli meseleleri görmemiz ve değerlendirmemiz açısından Türk tarihi açısından önemli bir kaynak eserdir.

11. METNİN TÜRKİYE TÜRKÇESİNE ÇEVİRİSİ

Şeytan, tâvus veya yılan aracılığıyla Cennet'e girdi ve çeşitli hile ve vesveselere başladı. Yalan sözüyle Âdem'i ve Havvâ'yı kandırdı. Öyle ki Âdem ile Havvâ yasaklanmış ağaçtan zorunlu olarak yediler. Sonra ikisine her taraftan bela ordusu gelmeye başladı. Âdem sonsuz Cennet mülkünün sultanıydı ve izzet tacıyla taçlanmıştı; kerâmet elbisesi giyinmiş olup cennetteki gılman ve vildanlar Hz. Âdem'e sevinç makamında hizmet ederlerdi. Hz. Havvâ'ya da rıdvân ve hûriler hizmet ederlerdi. Yasak ağaçtan meyve yer yemez şeref ve büyüklük tacı başlarından çıktı; Cennet elbiseleri tamamen üzerlerinden yere dökülüp çıplak halde kalıverdiler. Âdem ve Havvâ bu durumu görünce pişman oldu ve ağlamaya başladı. Etraftaki ağaçlara koşuştular fakat koşuştukları her ağaç yapraklarını yukarı çekmişti. Özetle hiçbir ağaç yaprağından yardım göremeyince Âdem çıplaklık utancından sağa sola kaçmaya başladı. Böylece bir ağacın ardına saklanmak istiyordu. İlahi hitap şöyle seslendi:

“Ey Âdem! Bizden kaçıyor musun.”

Âdem utançla:

“Kaçmıyorum, belki senden utancımın gizleniyorum. Hem senden nasıl kaçayım? Senin huzurundan hiçbir şekilde kaçmak mümkün değildir.” diye cevâp verdi

Beyit:

“Nereye gideyim? Senin kapından başka sığınağım yok ki.

Senin lütuf eşiğinden başka kaçacak yerim yok ki.”

Rivâyete göre sonunda çıplak vücudunu incir yaprağıyla örtünce Hz. Âdem'e “Cennet'ten dışarı çıksınlar.” ilâhî fermânı ulaştı. Âdem, Havvâ'nın eline yapışıp Cennet'in içlerinden Cennet'in dışına çıktı. Pişmanlıktan ah edip hasret gözyaşı döküyordu. Bu gam gecesine ğayb âleminde bir kandil ya da kilitli kapıya bir anahtar çıkar diye hem gidiyor hem ardına bakıyordu. Ama bunların dönüp dolaştıran şaşkınlığına hiçbir taraftan barış yolu erişmedi. O zamân Âdem selam yurdundan

kınama yurduna ayak bastı. Sonra *Bismillâhirrahmânirrahîm* ⁶⁹ kelimesi dilinden döküldü. Bunu duyunca Cebrâil :

“Ey Âdem, dilinden azamet kelimesi çıktı. Ğaybın ufuklarından bir kurtuluş ışığı ve cömertliğin doğuş yerinden bir kurtuluş yıldızı doğacağı zamâna kadar sabr et!” dedi.

Allah’tan yine bir hitap geldi:

“Ey Cebrâil! Bırak dışarı çıksınlar. Hem benim sonsuz ilmimde Âdem ve Havvâ’nın yasak ağacın meyvesinden yiyip Cennet’ten yeryüzüne inecekleri mukadderdi. Bu durumda senin onları engellememen gerekir.”

Hz. Cebrâil dedi ki:

“ Ey Allah’ım! Âdem kulun seni Rahmân ve Rahîm isimlerinle andı. Bu yüzden bunların bugün senin lütfundan ayrı kalmamaları lazım.”

Yine Melîk olan Allah’tan hitap geldi:

“ Ey mukarreb melek! Benim rahmetim az değildir ve kullarıma rahmet etmek bana üzüntü ve pişmanlık vermez. Ama eğer bugün rahmet edecek olursam sâdece bir tâne rahmet etmiş olurum. Sabr et! Kıyamet gününde Âdem Cennet’e yüzünü döndüğünde yüz binlerce insana rahmet edeyim ve onlar da böylece Cennet’e girsinler. Böylece benim rahmetimin enginliği o gün ortaya çıksın.”

Ama hikmet sahibi kişiler “Hz. Hakk’ın fermanıyla akıl, ruh, nefis, felekler, yıldızlar, rükünler, yaratılışlar, hayvanî ve nebâtî nefis, mâdenler, bitkiler ve hayvanlar ortaya çıktı. Bunların hepsi yer, su, ağaç, kök, dal ve gül gibiydi ve “meyve” nin meydana geldiği zamandı. “Meyve”den kast edilen temiz yaratılışlı insandır ki bütün yerler ve gökler âlemi insan için yaratılmıştır.” demişlerdir.

Ancak burada ayrıntılı ve daha açık bir şekilde açılalım ki işitenler bunlardan nasiplensin ve faydalansınlar. Hikmetin gereği olarak bu âdemoğlunun ruhlarının - mâhiyat âleminde olduğu- için mâhiyat âleminde geldiğini söylemiştik. Mülk âlemi de ondan ortaya çıkmıştır. Hakezâ onun içinde vardı. Sözün kısası mutmainne, levvâme ve emmâreden bahseden bu görüşler daha önce anlatıldı. Aklî kuvvetler, mahiyat âleminde olduğunu söylediğimiz o ruhlara “Bu mâhiyat âleminde yerleşin. Ve hisler âlemi olan mülk âlemine meyletmeyin ki bu mâhiyat âlemi sonsuz cennet

⁶⁹ “Rahman ve Rahîm Allah’ın adıyla.” anlamına gelen ve Kur’an-ı Kerim’de her surenin başında bulunan ayet.

derecesindedir.” diye emretti .O durumda lanetlenmiş Şeytan’dan olan mütevehhime gücü kışkırtıcı oldu *-ism-i fâil kipi üzerine-* yâni teşvik eden ve iletici oldu.Böylece ruh mîzacına meyledince hisler âlemine ulaştı. İçinde ne şehvet ne arzu ne korku ne de açgözlülük olan sonsuz mâhiyat âleminden hisler âlemine indi. Daha önce dünyanın *Can bin Can*⁷⁰ adlı meleklerin elinde olduğu ifâde edilmişti. Bu meleklerden kast edilen henüz cisim halinde olmayan ve kendileriyle konuşulup görüşülmeyen tertemiz ruhlardır.

“Sonra bâzılarını yok etme ve hepsini dünyadaki deniz ve çöllere atması için lanetlenmiş Şeytan’ı gönderdi.” Bu kavimlerden kastedilen bu fâni dünyada hâlen var olan kovulmuş şeytanlar, periler ve hîle dolu cinlerdir. Gerçi görünüşte hayalî varlıklar gibi yok cinsinden sayılan varlıklardır. Ama bâzıları “Bu canlı topluluklarını dünyada gerçek gözümüzle görürüz.Bunların çoğu çöl ve dağlarda, deniz ve ırmak kenarlarında kendilerini belli ederler.” diyerek garip bir iddiada bulunurlar.

Ayrıca “Hz. Âdem ve Havva üç vücut ile Cennet’ten yeryüzüne ayak bastı. Bunlar yılan, tavus ve -lanet üzerine olsun- Şeytan’dır.” derler.

Yılandan kastedilen insanoğlunda var olan öfke duyan nefistir. İblis’ten kastedilen insanoğlunu kötü fikirlere ve kötü niyetlere yönelten vehim gücüdür - *Allah korusun.*- Tavustan kastedilen ise aşağılık nefsin kendisine meyletmesi için kendisini nefse süslü gösteren mide ve avret yeri şehvetidir.

Hikaye:

Hz. Âdem bu sebatsız ve gelip geçici dünyada ömrü dokuz yüz altmış yılı buluncaya kadar yaşadı. Bir gün ansızın yanında Hz. Azrâil’i gördü. “Ey mukarreb melek! Niye geldin.” diye ona sordu. Azrâil : “Ruhunu almaya geldim.” diye cevap verdi. Hz. Âdem “Henüz vakit gelmedi. Çünkü benim ömrüm tam bin yıldır. Bu halde ömrümün sona ermesi için daha kırk yıl daha gerekir.” dedi. Hz. Azrâil: “Yâ Âdem! Ömrünün kırk yılını oğlun Dâvud peygambere bağışlamıştın. Bu durumda ömrün sona erdi. Artık gökyüzündeki eve kanat çırpma vakti gelmiştir.” dedi. Sözün kısası Hz. Âdem inkar etti. Hatta evlâdı arasında kıyamete kadar birbirini inkar etmek o zamândan kalmıştır. Akıl sahiplerinin yanında bu rivâyet doğru değildir. Çünkü inkâr yalanla ilişkilidir.Yalan, büyük günahdır *-haşa-* . Peygamberler büyük ve küçük günahları

⁷⁰ Can bin Can metinde de açıklandığı üzere “melek” olmayıp İslamî inanıştaki “cin” adlı varlıklardır.

işlemezler. Yalnız Hz. Azrâil'in korkusundan unutmuştur. Unutkanlık Âdem'in neslinde o zamândan kalmıştır.

Hikaye:

Bu anlaşmazlık esnasında Hz. Hakk'ın emriyle iki melek gelip Hz. Âdem'in mübarek huzurunda “Ey Âdem, ömrünün kırk yılını oğlun Dâvud peygambere bağışlamıştın.” diye şahitlik ettiler. İnkâr edenlere şahit tutmak o zamândan kalmıştır. Hz. Hakk'ın Âdem'in ömrünü Azrâil ile anlaşmazlıktan sonra bin yıla ulaştırdığı rivâyet edilir. Gâliba bu rivâyet doğru değildir. Gerçi Hz. Hakk'ın her şeye gücü yeter ama “*ceffe'l-kâlem*”⁷¹ diye buyurmuştur. Bu halde bu rivâyet, zayıf bir sözdür. Doğru rivâyet Hz. Âdem'in ömrünün yüz yıla ulaşmadığıdır. Vehb Hazretleri (r.a) şöyle rivâyet eder: “Âdem'in ömrü sonuna yaklaşınca cennet meyvelerinden meyve arzu etti. Oğullarını muhakkak istesinler diye gönderdi. Onlar giderlerken, yolda bâzı meleklerle karşılaştılar. Melekler bunlara “Ey Âdem'in oğulları! Nereye gidersiniz?” diye sordu. Onlar “Babamız Âdem hastadır. Cennet meyvelerinden meyve arzu etti. Onu istemeye gideriz.” diye cevap verdi. Melekler “Geri dönünüz.” Dedi, onlar da geri döndüler. Babaları Hz. Âdem'in yanına geldiler. Bunların peşinden de hemen melekler gelip Hz.Âdem'in temiz ruhunu kabzettikten sonra en aşağı toprak olan dünyadan gökyüzünün zirvesine Hz. Âdem'in ruhunu götürdüler. Ondan sonra Hz. Âdem'in mübarek bedenini hanut ile yıkayıp cennet bezleriyle kefenlediler. Sonra Hz. Cebraîl imam oldu, cenaze namazını kıldılar. Oradan cenazeyi kaldırıp *Ebu Kubey's Dağı*'nda *Gârü'l-Kebir* adlı mağaraya defnettiler. Sonra Hz. Âdem geride kalan evlatlarıyla vedalaşıp onlara “Ey Âdem'in oğulları! Bundan sonra ölümlerinizle kaideniz böyle olsun.” diye vasiyet etti. Sonra tûfan zamânına kadar gittiler. Tûfan başlayınca Hz. Nûh peygamber Âdem'in mübarek tabutunu çıkarıp bir sandığa koydu. Tûfan bitince yine önceki yerine taşıdı. Bâzı târihçiler “Hz. Âdem'in mübarek tabutu Şam bölgesinde *Şarik-i Firdevs* isimli yüce ve seçkin bir köydedir. Dünyada bu köyden önce bir köy yapılmamıştır.” demişlerdir.

Ama seçkin ve sıradan insanlar arasında kabul görmüş olan Hz. İbni Abbas (r.a) “Tûfan bitince Hz. Nûh Peygamber, Hz. Âdem peygamberin mübarek bedenini *Beytü'l-Mukaddes*'e defn etti. Hz. Âdem Cuma günü vefât etti. Hz. Âdem'in vefâtından sonra Hz. Havva bir yıl daha yaşadı. Ondan sonra o da vefât etti. Mübarek bedenlerini Hz. Âdem peygamberin yanına defnettiler.” demiştir.

⁷¹ “Takdir kalemi kurumuştur ,Allah'ın takdir ettiğişey olacaktır.” anlamında Arapça bir ibare.

Hız. Bâri Teâla Hz. Âdem'e on suhuf göndermişti. O zamânlar o suhupların gerektirdiği şekilde amel etti. Demirle öldürölmemiş hayvan eti, domuzun kanı ve eti o zamân haram olmuştu. Noktalı harfler, yirmi yaprak olan o mübarek suhuplarla indirilmişti. Hz. Âdem'i ve zürriyetinden gelenleri hayattayken devamlı melekler ziyaret ederdi. O zamâna kadar lanetlenmiş İblis'in vesvesesiyle aralarına ihtilaf ve çekişme düşmemişti. Birbirlerine âsi olmaya başladılar. Çünkü fitne ve fesat ateş i o inatçı kimseler arasına inatçı ateş gibi alevlenip dünyayı yakmaya başlayınca şüphesiz Hz. Melik Teâla bu ateş i söndürmek için Hz. Şis'e peygamberlik verip bozuk kavmi irşat etmesi için o kavme gönderdi. Şis demek o kavmin konuştuğu dilde "Ataullah" demektir. Âlimler rivâyet ederler ki "Hz. Şis'e Şis yada Şit demelerinin sebebi şâki olan Kâbil sa'id olan Hâbil'i şehit ettiğinde Hz. Âdem ve Havva'dan erkek veya dişi dört yıl çocuk olmadı.-Bâzıları beş yıl demişlerdir.Önceki rivâyet daha doğrudur.- Dört yıldan sonra Hz. Şis doğmuştur. Şüphesiz bunu Hâbil'in karşılığı bilip adını da *Ataullah* koymışlardır." Hz. Şis'den evvel Hz. Âdem ile Havva'nın kırk evlâdı yirmi doğumda olmuştu. Bunların yirmisi erkek yirmisi dişiydi. Kâbil ve Hâbil olayında Hz. Âdem'in mübarek ömürleri yüz otuz yıla ulaşmıştı. Hz. Şis dünyaya geldiğinde ise yüzotuz beş yaşındaydı. Âdem'in ömrü sonuna yaklaşip dünyadan âhirete göç etmeye yaklaştığında ömründen, on beş gün kalmıştı. Bir mektup yazıp Şis'e teslim edip ona şöyle vasiyet etti " Ey İbn-i Halim! Senin peygamberliğin gündüz sayfasında apaçık belli oluncaya kadar bu yüce fermânı kimseye gösterme. Özellikle Kâbil'in evlatları görmesinler. Çünkü senin evlâdına haset ederler." Hz. Âdem o zamân neye sahipse Hz. Şis'e teslim etti. Ondan sonra gurur yerinden sevinç sarayına göç etti.

Hız. Âdem'den sonra peygamberlik Hz. Şis'e verildi. Şis, peygamber olduğunda elli suhuf da ona indirilmişti. Ondan sonra Kâ'be'yi taş ve kil ile inşa etti.Sonra sündüs kumaşla yapılmış çadır⁷² kutsal fezâya, cennet sahrâsına yükseldi. Hz. Şis Nebî'nin elli sene ömrü oldu. Hayatta oldukları müddetçe insanları dîne dâvetle meşgul oldular. Vefât ettikten sonra yerine oğlu Enûş dünyaya hâkim oldu. Enûş âlim, sâlih, âbid ve zahid bir insandı. Mübârek ömrü dokuz yüz altmış yıl sürdü. Âhirete göç edince yerine oğlu Kaynân dünyâyâ hâkim oldu. O da âlim, sâlih, âbid ve zâhid biriydi. Dünya durdukça Allah'ın kulluğuna çalışıp halkı günah işlemekten, türlü fitnelerden, şerden ve kargaşadan yasakladı. Devamlı iyiliği emreder kötülükten alıkoyardı. Kaynân'ın ömrü dokuz yüz yirmi yıl sürdü. Bâzıları sekiz yüz kırk demişlerdir. Doğru olan birinci

⁷² Kâ'be inşa edilmeden önce Kâ'be'nin olduğ u yerde Cennet'ten indirilmiş bir çadır varmış. Kâ'be imar edilince o çadır tekrar gökyüzüne yükselmiş.

rivâyettir. Bu iki kişiden sonra Mehlâyil dünyaya hâkim oldu. O da âlim, sâlih, kâmil ve fazîlet sâhibi biriydi. Kaynân, dokuz yüz altmış iki yıl yaşamıştır. Sonra vefât etmiştir. Rivâyete göre Hz. Âdem'in vefâtından Yerdâ ibni Mehlâyil zamânına kadar Şis'in evlatları ile Kâbil'in evlatları arasında bir çok ihtilaf ve çekişme çıktı. İnat ve fesat ehli insanlar çoğaldığı, zulüm karanlığı yeryüzünü kapladığı zamân şüphesiz nuru ve karanlığı yaratan Allah kâinata nur saçmak için makamların ve mîracın sahibi, gökyüzü tahtının reisi, din kânunlarının kânun yapıcısı, yakîn sınıfından dînî meselelerin kuralını koyan, şeriat sarayını inşâ eden, parlaklık maksûresinin mîmarı, mübârek Medîne'nin inzibat memuru, üns evinin kethüdâsı, kuddûsîlerin sohbet arkadaşı, Allah'a çok yakın insanların dostu, ilmî ve amelî hikmetlerin imamı, hakikî ve cedelî bilgilerin üstâdı, mutluluk merdivenlerinin yolcusu, siyâdet semasında ikâmet eden, dînî kuralları çizen, kesin ve sağlam bilgilerin muallimi, yıldızlar ve astronomi ilminin kurallarının vâzı, ilimlerin garip esrarlarının gizli işaretlerini gösteren, Rabbânî sırların mahremi, Sübhânî nurların doğuş yeri, îmar edilmiş evde îtikafa çekilmiş olan, sevinç hareminin komşusu, hükümlere mazhar ve ilmî ve dînî derslere mâ'den olmuş olan Allah'ın nebîsi Hz. İdris bunların hepsini hak dîne dâvet etmek ve aralarındaki ihtilâfî ve çekişmeyi ortadan kaldırmak için peygamber olarak gönderildi. Hz. İdris , çok ciddi bir çalışma ve gayret gösterdi. Ancak yaklaşık bin kişi Hz. İdris'in dâvetini kabûl edip saâdet halkasına girdi. Hz. İdris'in adı Hanûh idi.- *Noktalı ha harfinin üstün okunmasıyla, nun harfinin ötre okunmasıyla ve ikinci noktalı ha harfinin harekesiz okunmasıyla*- Hz. Âdem ile Şis'e nâzil olan suhurları çok okuduğundan kendisine İdris dediler. Buna göre İdris kelimesi Arapça'dır. Ama doğrusu şudur ki İdris ve Hanûh isimlerinin ikisi de Farsça'dır. Kendilerine otuz suhuf indirilmiştir. İdris nebî beşinci göbekten Hz. Âdem'e ulaşır. Yâni Hanûh bin Mehlâyil bin Kaynân bin Enûş bin Şis bin Âdem . Annesinin adı Berre'dir. Bâzıları isminin Aşus lakabının Berre olduğunu söylemişlerdir. Hz. İdris, Hz. Âdem'in vefâtı zamânında yüz yaşında idi. Hz. Âdem'den sonra gelen ilk resul peygamber Hz. İdris'tir. Hz. Âdem'in vefâtından iki yüz yıl geçince ve Hz. İdris üç yüz yaşına gelince Hz. İdris'e peygamberlik verildi. *Tevârih-i Tâberi*'de, üç yüz altmış beş yaşına gelince yüce mekâna götürüldüğü söylenmektedir. Yüz elli yıl peygamberlik yaptı. Ondandır sonra yüce mekâna götürdüler. Bâzı târihçiler beşinci göğe, bâzıları altıncı göğe, bâzıları dördüncü göğe, bâzıları Cennet'e götürüldüğünü söyler.

Yüce vasıfları îtibar edilen kitaplarda şu şekilde anlatılır: Uzun boylu, yassı sîneli, saygıdeğer biriydi. Çok kıllı, uzun sakallı, mübarek kulağının birisi diğerinden

büyüktü. İncecik sesli, yumuşak sözlüydü. Dünyada ilk defa yazıyı o yazdı. İlk elbiseyi o dikti ve giydi. Rakamlar ve yıldızlar ilmi Hz. İdris'den çıktı. Ondan sonra gökyüzünün en yüksek tabakasına çıktı. Tekrar âdemoğlu arasında fitne ve fesat meydana gelip birbirlerine zulüm etmeye başlayınca şüphesiz Allah Hz. Nûh'a peygamberlik vermiş, onu kesin ayetler ve apaçık deliller ile o kavme peygamber olarak göndermiştir. Hz. Nûh da iki ata ile Hz. İdris'e ulaşır. Açıklaması şudur: Nûh bin Lemek bin Müteveşallih bin Hanûh . Bâzı nüshalarda Lemek yerine Selekan geçer. Mettuşaleh olarak da okundu - *Ta harfinin şeddeli, lam harfinin üstünlü ve öncekin de kesreli okunmasıyla-* .

Doğru bir rivâyete göre Hz. Nûh'un mübârek isimleri Yeşkür idi. Kavmini hak dîne dâvet ettiğinde kötü yoldaki kâfirler sözlerinden dönerlerdi. O da çokça ağlayıp inler ve kâfirlerin inat etmelerinden ve onların verdiği eziyetlerden ötürü gönlü yaralanır ve incinirdi. Bunun için ona Nûh dediler . Annesinin adı Füsûs'dur. Kâbil'in kızıdır. Kimileri şeriatın ilk önce Hz. Nûh'a geldiğini söyler. Birçok âlimin görüşü bu şekildedir. Peygamberlerden ilk ulu'l-azm peygamber Hz. Nûh'tur . Ulu'l-azm nebîler Allah'ın emrini kullarına ulaştırmakta sağlam çalışmalar ve ciddi gayret göstermiş; elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışmış peygamberlerdir. Günahkâr ve aşağılık kâfirler -*Allah onları haşır ve karar gününe kadar yardımsız bıraksın!*- peygamberlerin dâvetlerinden gönlü kırık olurlar. Ama Allah'ın nebîleri , kesinlikle hak sözden vazgeçmez ve dâvetlerine devam ederlerdi. Peygamberler arasında âdemoğlunu sabah akşam hak dîne dâvet etme uğrunda fazlasıyla gayret eden peygamberin Hz. Nûh olduğu şüphesizdir. Hz.Nûh gözyaşlarıyla kavmini hak dîne dâvet ettği zamân sefih kâfirler ve o aldanmış lânetliler onu, aklını kaybedip öldü zannedinceye kadar öyle çok döver ve ona öyle çok eziyet ederlerdi ki kendini beğenmişliklerinden ve bitmez serkeşliklerinden o dînin reisini ve yakîn meclisinin mumunu çöplüklere bırakırlardı. Hz. Nûh'un Allah'ın izniyle akli başına gelince hazırlanıp yine kavmini hak dine dâvet ederdi. Bir an bile halkı dine dâvet etmekten geri durmazdı. Bu yüzden Hz. Nûh mürsel peygamberlerin şeyhi ve seçkin nebilerin büyüğüdü. Hz. Nûh'un mucizesi kendi nefsindeydi. Ömrünün tamamında o güneş yüzlü gücünden kuvvetinden bir şey kaybetmemişti. Mübârek ağzındaki dişlerinden hiçbirisi ağrımamış ve düşmemişti. Hiçbir peygamber kavminden Hz. Nûh kadar eziyet görmemiş ve incinip perişan olmamıştı. Nitekim Allah Hz. Nûh'un kötü akıbetli kavmi için şöyle buyurur:

“Şüphesi onlar daha zalim ve daha azgın kimselerdi.”⁷³

Hız. Nûh’un ömrünün kaç yıl olduğu noktasında âlimler arasında anlaşmazlıklar vardır. Avn bin Ebi Şeddâd, tûfandan önce dokuz yüz elli yaşında olduğunu tûfandan sonra üçyüz elli yıl yaşadığını ve sonra vefât ettiğini söylemiştir. Ama çoğu âlimin görüşü Hz. Nûh’un tûfan olmadan önce altı yüz yaşında olduğu tûfan olduktan sonra üç yüz elli yıl yaşayıp sonra vefât ettiği yönündedir. Nitekim bu meselede Hz. Kur’an bu doğru görüşe delildir:

“O da dokuz yüz elli yıl onların arasında kaldı.”⁷⁴

Ama kimileri, elli yaşında peygamberlik verildiğini ondan sonra dokuz yüz elli yıl yaşadığını ve tûfan zamânında sekiz yüz yaşında olduğunu söylerler. Bu görüşe göre Hz. Nûh’un ömrü bin yıldan fazla olamaz.

Kavmine bedduâ etmesinin sebebi şudur: “ Bir gün fitne ve fesat ehlinden aşâğılık ömrünü isyan, sapıklık,azgınlıkla geçirmiş, çok memleket gezmiş, dinsiz ve kötü yol sahibi bir yaşlı adam; kendi gibi yoldan çıkmış, doğru kişilere kötülük yapmış, uğursuz oğlu uğursuz, ayaktakımından, hayırsız, haydut ve bahtsız, âsi ve duygusuz kalpli, kâfir köyleri gibi kalbinin içi küfürden is pas dolmuş oğlunu omuzunda getirip götürürken bir gün yolda o dînin reisi, nebîlerin ve resullerin öncüsü, nebî ve evliyâların meclisinin mumu, takva ehli kişilerin ve tertemiz insanlar topluluğunun nuru, kurtuluş gemisinin kaptanı, hayat ekinliğinin çiftçisi, dîne dâvetin duyurucusu, yakîni anlatmanın mücâhidi, şeriatı belli etmede çok güçlü, târikatı çokça duyurmada çok çabalayan, insanoğlunun ıslahının sebebi, âdemoğlunun neslinin devamının sebebi, kurtuluşun göz aydınlığı, felâh sabahının parlaklığı, belâ yağmurlarını defeden, ibtilâ tûfanlarını kaldıran, Hz. Ulûhiyet’in eşğine kabul edilmiş olan, izzet Rabb’inin sırdaşı, ikinci Âdem, fetihlerin ve keşiflerin sâhibi olan Hz. Nûh’la karşılaşmış. Yaşlı adam, omzundaki oğlana: “ Bu ihtiyarı gör ve dikkat et! Büyüdüğün zamân bunun dînine girme. Benim gibi küfür karanlığında kal.” O bedbaht ve şakî oğlan bunu duyunca “Beni aşâğı indir.” demiş. Yaşlı adam bunu omzundan indirince asi oğlu asi oğlan eline bir sopa alıp Hz. Nûh’un mübarek bedenine öfkeyle vurmuş ve Hz. Nûh’u fazlasıyla incitip ve onun kalbini kırınca gayret ateşinin yanan sînesinden çıkıp bütün cihânı baştan başa yakmasına az kalmıştı. Bu gayretten dolayı Kahhar ve Melîk olan Allah’ın bu bir avuç kâfiri ot çöp gibi, bela tûfanı ve gazap seliyle selamet yolundan şekavet

⁷³ Kur’an-ı Kerim 53/52

⁷⁴ Kur’an-ı Kerim 29/14

denizine sürüp dalalet kuyusunda boğması için Hz. Nûh canıgönülden bedduâ etmiştir. Öyleki bu durum sonrakilere büyük bir ibret olsun.

Târihçiler, Hz. Âdem'in cennetten dünyaya indirilişi ile Nûh tûfanı arasında iki bin altı yüz elli altı yıl geçtiğini ve tûfanın süresinin altı ay olduğunu söylerler. Zîra mübârek recep ayının onuncu günü tûfan başlamış ve muharrem ayının onuncu günü Nûh'un gemisini cömertlik sâhibi Allah *Cudi Dağı*'na indirmiştir. O gemideki kavim *Cezire-i Ömeriye*'de *Arz-ı Kara* adında bir şehir kurup adını da *Sûk-i Semanin* koymuşlardı. Gemide seksen kişi olduğu için şehrin adını *Sûk-i Semanin* koymuşlardır. Tûfandan sonra yapılan ilk şehirdir. Hatta dünyayı gezenler o şehrin hala mâmur olduğunu söylerler. Hz. Nûh'a "ikinci Âdem" demişlerdir. Zîra tûfandan sonra gemidekilerden hiç çocuk dünyaya gelmedi. Sonrasında var olan insanlar Hz. Nûh'un neslindedir. Hz. Hakk şöyle buyurur:

*"Onun neslini yeryüzünde kalanlar yaptık"*⁷⁵

Hz. Nûh ile gemide üç oğlu vardı. Birisinin adı Sâm birisinin Hâm birisinin Yâfes'di. Arap, Acem, Rum ve Kıptî'ler Sâm'ın neslindedir. Sâm hazretleri Nûh'un evlatlarının yücesidir. Hz. Nûh Sâm için hayır duâ etmiştir. Bu yüzden Allah'ın nebîleri Sâm'ın neslinden gelir. Sâm'ın da beş oğlu vardır: Erfahşed, İrem, Esved, Uveylim, Lâvez. Tûfan zamânında Sâm elli yaşındaydı. Bâzı târihçiler daha yaşlı olduğunu söylemişlerdir. Doğru olan görüş ilkidir. Hz. Nûh'un vefâtı zamânında dört yüz yaşındaydı. Hz. Nûh'un vefâtından sonra iki yüz yıl daha yaşadı. Buna göre Hz. Sâm'ın ömrü altı yüz yıldır. Ama Hâm babasının hayır duâsını almamış bilakis bedduâsını almıştır. Hz. Nûh "Hâm'ın evlâdı Sâm'ın evlâdına köle olsun." diye bedduâ etmiştir. Gerçekte de öyle olmuştur. Zîra batı memleketlerinden, Habeş ve Zenci memleketlerinden gelen zenciler çoğunlukla Rum'lara satılıp köle olmuşlardır. "Bu kötü huyluların kılları kulaklarından aşağı inmesin." diye bedduâ etmişti. Öyle de olmuştur. Bu toplulukların adı Habeş, Tekrur, Nevbe, Benî 'Ula, Abdi'l-Ula, Zenc ve Hind'dir. Ayrıca sahillerde ve adalarda yerleşmiş bulunan Arapların ve Siyahların hepsi Hâm'ın evlâdıdır. Hz. Nûh'un bedduâsı nedeniyle hepsi diğer memleketlerde esir olmuşlardır. Ama Yâfes, sınır memleketlerdeki Türkler'in Ye'cüc ve Me'cüc'ün atasıdır. Zîra bu kavimler Yâfes'in evlâdıdır. Hz. Nûh peygamber gurur yerinden sevinç yerine göç edince Hz. Hakk muhkem dînin âyetlerini yerleştirmek için Hz. Hûd

⁷⁵ Kur'an-ı Kerim 37/77

peygamberi o zamânda yaşayan halklara güneşten parlak delillerle peygamber olarak gönderdi. Hz. Hûd'un mübarek adı 'Âbir'dir. İki göbekte Hz. Nûh'a erişir. Özetle 'Âbir bin Şâleh bin Sâm bin Nûh. Annesinin adı Mercâne'dir. Âbir dünyaya geldiğinde Şaleh otuz yaşındaydı. Hz. 'Âbir'in olgunluk ve sessizliği mükemmel derecedeydi. Bu yüzden kendisine Hûd dediler. Arap fesahatçıları olgunluk ve sessizliğe "hivâdet" demişlerdir. Buna göre Hûd, "hivâdet" sözcüğünden türemiştir.

Hz. Hûd nebî kırk yaşında peygamber olmuştu. Âd bin İvaz bin İrem bin Sâm bin Nûh'un evlatlarını dîne dâvet etmişti. Rivâyete göre Ad kavminin diğer kavimlere göre gücü kuvveti, boyu posu o derecedeydi ki onlardan başka bir kavme bu özellikler verilmemişti. Hatta çok uzun boylularının boylarının yüz arşın, kısa boylularının altmış arşın olduğunu söylerler. Kimisinin başı büyük hamam kubbeleri gibiydi. Bu yüzden bunlar normal evlere ve sofalara sığamadığı için ova ve yaylalarda dökme taştan dağ kovuklarında yaşarlardı. Bu topluluğun gözlerinde ve burunlarında sürü sürü doğan,şahin gibi av kuşları yuva yaparlar, yavrularını beslerler ve uçarlardı. Düşmanlık ettikleri kavimlere " Ova ve yaylalarda kuvvet noktasında bizim gibi güçlü olan kim vardır?" derlerdi. Nitekim Allah şöyle buyurur:

" Bizden daha kuvvetli kim var?" ⁷⁶

Hz. Hûd'un dâvetini kabul etmedikleri için sonsuza kadar sürecek olan bu nimetten mahrum kaldılar. O davul ve bayraksız, ordusu ve mâiyeti olmayan, çok veya az hiç birşeye muhtaç olmayan güç ve kuvvet sahibi olan (Allah), o muazzam büyüklükte olan, âvazının heybeti ova ve yaylaları dolduran kibirli askeri, o anda şiddetli ve soğuk esen bir rüzgarla helâk etti. Hâla o rüzgarın korkusundan yerler ve gökler sarsılır. Nitekim Allah şöyle buyurur:

"Ad kavmine gelince onlar da uğultulu ve dondurucu şiddetli bir rüzgar ile helak edildi." ⁷⁷

Rivâyete göre o esnâda Hûd kendisine tâbi olan mü'minlerle güvenli bir yerdeydi. Onların üzerine güzel kokulu, yumuşak, hafif bir rüzgar dışında başka bir şey esmemiştir. Bu ahlak ve kerem sahibi ümmet inatçı kâfirler topluluğunun bu şekilde acılı ölümlerini gördükleri için Allah'a daha fazla şükrettiler. Sonra Mekke'ye gitmek üzere yola çıktılar. Kâ'be'ye vardıklarında Hz. Hakk'a hizmet ve ibadet etme

⁷⁶ Kur'an-ı Kerim 41/15

⁷⁷ Kur'an-ı Kerim 69/6

noktasında devamlılık göstermeye çalıştılar. Hz. Hûd'un fayda dolu mübarek ömrü yüz elliye ulaştı ve ondan sonra dünya yerinden ukbâ yurduna göç ettiler. Hz. Hûd'un mezarının nerede olduğuna dair çok anlaşmazlık vardır. Menkîbeler sahibi server Esedullahi'l-gâlib Hz. Alî bin Ebû Tâlip (r.a) , Aden ve Zebid ortasında Hadramut'ta olduğunu buralarda yaban nohutu, misvâk ağacı ve Arabistan kirazının çokça yetiştiğini söylemiştir. Kimileri de Zemzem ile Kâ'be'nin Makâm-ı İbrâhim köşesi arasındadır demişlerdir. Kimileri Dımaşk'ta Benî Ümeyye Cami'nin mübarek duvarı altında Hz. İmam Şâfi ile İmam Ahmed-i Hanbelî'nin mihrapları ortasında olduğunu söylemişlerdir. Emire'l-Mü'minîn Hz. Ali Hadramut'ta olduğunu söylemiştir. Peygamberin vâsîsi olduğu için söylediğinde kesinlikle hata olmaması lazımdır. Hata vardır diyen kâfir olur -Allah muhafaza-.

Hz. Hûd'dan sonra peygamberlik Sâlih bin Ubeyd bin Âsif bin Kâşih bin Hâdir bin Semûd bin Hâsir bin İrem bin Sâm bin Nûh'a verildi. Şam ile Vadilkurâ arasında Hacer denilen yerden ortaya çıkmıştır. O zamânlar o bölgede yaşayan Semûd kavmine gönderilmiştir. Vehb hazretleri, Hz. Sâlih peygambere bülüğa girince peygamberlik verildiğini söyler. Bâzıları bu esnada kırk yaşında olduğunu söyler. İlk rivâyet daha çok tekrar edilir. Dâima çıplak ayakla yürürmüş. Ticaretle uğraşmıştır. Dünyada kendisine yetecek kadar bir ev yapmamıştı. Hz. İsbâ peygamber gibi dünyanın engellerinden alakasını kesip zamânını insanlardan uzak bir halde geçirmiştir. O zamânlar Semûd kavmi putperestti. Mennan ve Melik olan Allah'tan “Yâ Sâlih, bu küfre dönmüş kavmi îmana dâvet et. Olur ki sözüne icabet ederler.” fermânı gelmiştir. Hz. Sâlih devamlı kavmini dîne dâvet etti. Sonunda o uğursuz kavim “ Yâ Sâlih, eğer istersen senin dâvetinin kabul edip nübüvvetinin meclisine canı gönülden mum gibi yanarız. Sana ve ilahına inanmamız için bize bir mûcize göstermen gereklidir. Böylece kendi dînimizi terk edip senin dînine gireriz.” dediler. Hz. Sâlih de “ Her ne söylerseniz yarın Hz. Hakk'ın emriyle ben onu size göstereyim.” dedi. O kavim de “ Yâ Sâlih, yarın olsun, yoksulumuz ve zenginimiz ile sahraya çıkalım. Bize her ne diyeceksen sen öyle et.” O gece uyuyup Allah'ın izniyle sabaha çıktılar. O büyük topluluk mahşer günü gibi büyüklü küçüklü bir yere toplanıp büyük bir sahraya gittiler. Hz. Sâlih de bu kavimle beraber gitti. O sahrada bu âsi ve başıbozuk kavmin hayvanlarının otlağı olan kara taştan bir dağ vardı. Semûd kavmi “Yâ Sâlih, İlahına söyle bu kara taştan bir deve çıkarsın ve o dişi deve, sonra doğursun.” dedi. Hz. Sâlih peygamber hemen abdest tazeleyip iki rekat namaz kıldı ve hiçbir şeye ihtiyacı olmayan Allah'a yalvarıp

yakardıktan sonra mübârek yüzünü toprağa sürdü ve “ İlâhi! Bu kavmin dilediklerini sen ver.” diye duâ etti. İsteğinin oku maksûdunun hedefine erişti ve duâsı kabûl oldu. O kavmin işaret ettikleri kara taştan Hz. Hakk’ın emriyle sancı tutmuş kadınlar gibi inleyen bir deve çıktı ve deveden hemen bir yavru doğdu. Semûd kavmi bunu görünce şaşkınlık yaşadı. O kavmin içinde Cundu’ bin ‘Ömer isimli bir kişi vardı. O anda bu sadık ve mert kişi mâiyetiyle Hz. Sâlih peygambere îman edip sâlihler defterine yazıldı. Kavmin geri kalanı bunu görünce iman getirmek istediler. Davar bin ‘Ömer adlı şakî ve bedbaht birisi vardı. Orada hazır olan kavmi Hz. Sâlih’e îman getirmeyi yasakladı. Ondan sonra o deve yavrusuyla o merâda otlamaya ve orada bulunan çaydan su içmeye başladı.Hatta bir gün otlakta o kavmin davarlarının otlayıp o çaydan da su içmeleri kararlaştırıldı. Bir gün Hz. Sâlih peygamberin dişi devesi ve yavrusu otlayıp su içiyorlardı. Bir süre geçtikten sonra hayvan gibi akılsız ve anlayışsız, bir sürü dinsiz bozguncu Yezid ve Hâriciler gibi deveyi ve yavrusunu otlaktan ve sudan men etmek için o çayın geçitinde oturdular. Kerbelâ çölünde susuz can verenler gibi bu dişi devenin yavrusuyla su içmesini engelleyip çaresiz şekilde vâdi ve ovalarda, çöl ve dağlarda gezmelerini, sonra susamış ve bağı yanık şekilde can vermelerini amaçlayıp dağ geçidinde beklemeye karar verdiler. Deve yavrusuyla otlığa otlamaya gelirken Misdâ’ isimli bir şakî ve kötü sonlu birisi sahralarda başıboş yürüyen dişi deveyi uzaktan av hayvanı gibi okuyla avladı. Yavrusu bu durumu görünce âsi ve bozguncu insanların elinden kaçmak için tazi gibi kır ve dağ yolunu tutup dağa kaçtı. O merhametsiz kavim bu olaydan haberi olunca hep berâber Hz. Sâlih peygamberin yanına gidip bu haksızlık ve aldatmacadan özür dilediler. Hz. Sâlih peygamber o talihsiz kavme “Ey küfür hastalığıyla hasta olmuş kavim!Sizi helak edecek eziyet dolu bir azap kartal gibi üç günden sonra ulaşacak. Onun pençesinin şiddetinden kurtulmayacak ve bir anda can vereceksiniz.” diye kavmine cevâp verdi. Kavmi dalga geçerek “Evet, öyle bir azap gelecek.Ama bilelim, nereden?” dedi. Hz. Sâlih “ Size göklerden azap geleceğinin kuvvetli bir belirtisi şu olacak ki yârın perşembe günü hepinizin yüzü safran gibi sararacak.Cumâ gün kan gibi kızaracak.Cumartesi günü kömür gibi kararacak.” dedi. Sonraki günler, söylediği gibi her şey oldu. Pazar günü ok gibi delici bir ses işittiler, korkularından ciğerleri yırtılıp bir anda helâk oldular. Mü’minler selâmette kaldılar ve korkusuzca Kâ’be’ye gitti. Sonra Sâlih peygamberin mübarek ömürleri iki yüz yıla ulaşip vefât etti. Temiz ve latif bedenini Kâ’be’nin orada Merve ile Safâ arasında mübârek bir yere defnettiler.

Sonra Hz. Hakk; büyük resûllerin babası, kerem sahibi nebîlerin atası, “*Ey ateş! İbrâhim’e karşı serin ve esenlik ol.*” ateşinin gülbahçesinin parlaklığı, “*Şüphesiz İbrâhim Allah’a itaat eden hakka yönelen bir önderdi.*” nin takva sahipleri bahçesinin selvisi, ümmetin hepsinin kendisine uyduğu, milletin hepsince kabul edilen, tevhid yollarının yolcusu, tefrid memleketlerinin mülk sahibi, Rahmânî harem komşusu, Sübhânî harem mahremi, gaybın misâfirlerini misâfir eden, “*lâ-reyb*”⁷⁸ hânesinin kethüdâsı, huzur binasının yapıcısı, Mustafa soyunun şerefi, Ahmedî sırların mahzeni, Muhammedî nurların kaynağı, bütün halkın kıblesinin esas temelini kuran, Kâ’be’nin hazinelerinin amiri, mürüvvet Kâ’be’sinin itikâf edeni, fütüvvet mesaisinin sa’yı, haslardan has sedirlerin oturanı, ihlas zemzeminin içicisi, dalalet perdesini kaldıran, yücelik sırlarının kâşifi, irâde halkasının müteşebbisi, mutluluk ipinin cisimleşmiş hali, Rabbânî sofranın sofracıbaşı, Samedânî rızıkları taksim eden, “*Yavrum ben rüyamda seni boğazladığımı gördüm. Düşün bakalım, ne dersin ?*”⁷⁹ nin müptelâsı, “*Gördüğün rüyânın hükmünü yerine getirdin.*”⁸⁰ in müjdelerinin müjdecisi, yüceltme ayetlerinin yüceltmesinin hürmete layık olanı, “*O’nda apaçık deliller vardır.*”⁸¹ in kutlularının şeref verdiği şerefli kişi, yumuşak huylu saygıdeğer kişi, kerem sahibi kimse, doğuştan şerefli, halkın merhametlisi, varlığın seçkini, cömertliğin kaynağı, saygı göstermenin ve yüceltmenin vâcip olduğu, gece yarı vakitlerinin duacısı, İbrâhim’in dâveti, önceki ve sonrakilerin sevgilisi, nebîlerin ve resullerin övünç kaynağı, Rahmân’ın dostu, kanıtı çok yüce, yüceltme ve hürmet duymanın açığa çıktığı kimse yâni Halillullah Hz. İbrâhim peygambere peygamberlik verildi. İbrâhim kelimesi, Arapçalaşmış İbrânicede bir sözcüktür. Onların dilinde “Efraham” dır. Babasının adı Târeh’dir. Âzer demişlerdir. Âzer, Nemrut’un o zamânki kavminin putlarının hazîne bekçisiydi. İbrânicede hazîne bekçisine Âzer derlerdi. Bu yüzden Târeh’e Âzer derler. Ama Muhammed bin İshâk “İbrânicede Âzer kelimesi ayıplamak demektir. Târeh yolda yürüdüğü vakit eğri yürürmüş. Bundan dolayı Âzer demişlerdir.” demiştir. Bâzıları “Kıptîler dilinde Âzer yaşlı insan demektir.” demiştir. Gâliba Târeh oldukça yaşlanmıştı. Bu yüzden Âzer demişler. Hz. İbrâhim altı göbekte Hz. Hûd’a ulaşır: İbrâhim bin Târeh bin Nâhûr bin Sâru bin Sâruh bin Ergû bin Fâlih bin Âbir. Buradan üç göbekte de Sâm bin Nûh’a ulaşır.

⁷⁸ Kur’an-ı Kerim 40/59

⁷⁹ Kur’an-ı Kerim 37/102

⁸⁰ Kur’an-ı Kerim 37/105

⁸¹ Kur’an-ı Kerim 3/97

Hz.İbrâhim peygamber ulu'l-azm peygamberlerdendir. Ulu'l-azm daha önce açıklanmıştı. Tekrar açıklamaya gerek yok. Hz. Hakk Hz. İbrâhim peygambere on suhuf göndermiştir. Bu suhuflarda örneklerden başka bir şey yoktu. Hz. Nûh peygamberin vefâtından Hz. İbrâhim'in doğumuna kadar geçen süre altı yüz kırk iki yıldır. Tûfan zamânından doğumuna kadar olan süre bir çok târihçinin görüşüne göre bin yıldır. Ama bâzı târihçiler bin ikiyüz altmış üç yıl geçtiğini söylemişlerdir. Hz. Âdem'in dünyaya indirilmesiyle Hz. İbrâhim'in doğumuna kadar geçen süre altı yüz on yedi yıldır. Ama bâzıları bin üç yüz otuz yedi yıl olduğunu söylerler. Bu rivâyet doğruluk derecesine ulaşmamıştır. Hz. İbrâhim peygamber zamânından kâinâtın serveri Hz. Muhammed'in – bütün selamlar ve tahiyyatlar onun üzerine olsun – hicret zamânına kadar geçen süre iki bin üç yüz yetmiş üç yıldır. Hz. Âdem'in dünyaya indirilmesinden Hz. Fahr-ı Âlem Hz. Muhammed'in hicret zamânına kadar beş bin dokuz yüz doksan yıl geçmiştir. Bundan az veya çok diyenler olmuştur ama doğruluk derecesine ulaşmamıştır.

Hz. İbrâhim peygamber Nemrût'u dîne dâvet etmekle görevlendirilmişti. Nemrut dördüncü göbekten Hz. Nûh'a ulaşır: Nemrût bin Ken'ân bin Sancar bin Keres bin Sâm bin Nûh . Rivâyete öre Nemrût'tan -müstehak olduğu onun üzerine olsun!- önce âdemoğullarından hiçbir kimse taç takmamıştı ve ilahlık dâvâsı iddia etmemişti. Bu sonsuza kadar kovulmuş Nemrût, devletinin gücünü saltanatının değerli mâdenleriyle sağlamlaştırdığı için başına altından taç takmış, halkı bu şekilde yönetmeye çalışmıştır. Ondan sonra doğu ve batıdaki toprakların idaresi altında olduğunu görünce halk bütün askeri ve tebâsıyla emrine itaat edip hükümlerine bağlılık gösterdiler. Reislik gurûruyla ilahlık iddiasında bulunmuş böylece aşağıların en aşağısında sonsuza kadar çeşitli azaplarla azap ve eziyeti hak etmiştir – Allah'ın lâneti üzerine olsun!-

Hz. Hâilullah mancınıkla sonradan gül ve gül bahçesi olan ateşe atıldığı zaman henüz on altı yaşındaydı. Hz. İsmâil dünyâyâ geldiği zaman yüz altı yaşındaydı. Hz. İshâk peygamber dünyaya geldiğinde yüz yirmi yaşındaydı. Mübârek ömürleri yüz doksan beş yaşında son bulduğunda gurur yerinden sevinç sarayına göç etti. Bâzı tarihçilerin görüşüne göre iki yüz yaşında, bâzılarına göre ise yüz elli yaşında vefât etmiştir. Bu farklı görüşlerden ilk görüş daha doğrudur. Temiz ve latîf vücûdu *Halilü'r-rahman* denilen *Filistin*'de yer alan *Arz-ı Mukaddese*'ye defnedilmiştir. *Beyt-i Mukaddes*'ten nurlu kabirlerine tahminen yedi fersahlık bir mesafe vardır. Hz.Sâre

orada defnedilmiştir. Sözü'nün kisası bu serverler hep birlikte orada defnedilmiştir. *Halilullah* adıyla da tanınır. Ama asıl adı *Kûsa* 'dır. Bazıları *Habrûn* olduğunu söylemişlerdir. Orayı Hz. İbrâhim peygamber satın almıştır.

Sonra peygamberlik Hz. İsmâil'e ulaştı. Hz. İbrâhim'in sekiz oğlu vardı: İsmâil, İshak, Medyen, Medâyin, Zumrân, Yekşân, Yeşbâk ve Şuhâ. Arapların çoğunluğu Hz. İsmâil'in neslindedir. Araplardan dört kabîle Hz. İsmâil neslinden değildir. Birisi Sakîf, ikincisi Selef, üçüncüsü Evzâ, dördüncüsü Hadramut. Babasıyla Mekke'ye gittikleri zaman henüz anasından süt emiyordu. İki yaşını tamamlamamıştı. Bâzıları daha fazla olduğunu söylemişlerdir. Birinci görüş daha doğrudur. Halilullah'ın vefâtı zamanında seksen dokuz yaşındaydı. Sonra ömrü yüz otuz yedi yıla ulaştı. Kimileri yüz otuz demişlerdir. İlk görüş doğrudur. Hz. İsmâil'in vefâtından Kâinatın Serveri'nin doğum zamanına kadar olan süre iki bin yüz yıldır. Hicreti zamanına kadar yaklaşık iki bin yüz elli yıldır. Hz. İsmâil Hacer'den doğmuştur. Hz. Hâcer, daha önce Mısır cebbârının cariyesi olup Kıptî'dir. Hz. İbrâhim'in nikahlı eşi olan Sâre'ye bağışlamıştı. Hz. Sâre de Hz. İbrâhim'e bağışlamıştı. Ünlü âlimlerin çoğuna göre kurban olma fermânı gelen Hz. İsmâil peygamberdir. Kurban yeri mukaddes *Mekke* dağlarından *Senin Dağı* yolunda bir dağdır.

Hız. İsmâil'den sonra peygamberlik Hz. İshak'a ulaştı. Hz. İshak peygamber Hârân kızı Sâre'den doğmuştur. Yahudiler ve Hristiyanların görüşüne göre - hadelehumullah- kurban olma fermânı gelen Hz. İshak'dır. Yunan, Rum, Ermeni ve bunlara tâbi olanlar ve Benî İsrâil tamâmen Hz. İshak peygamberin evlâdıdır. Hz. İshak peygamberin de ömürleri yüz seksen yıla ulaşınca Allah'ın fermanı üzerine Melîk ve Muktedir Allah'ın huzurunda doğruluk sedirinde geniş makâma hazır oldular. Temiz ve latif vücûdunu *Halilü'r-rahman* şehrinde atası Hz. İbrâhim peygamberin sağ yanına defnettiler.

Sonra peygamberlik Hz. Ya'kûb'a ulaştı. Hz. Ya'kûb, Hz. İshak'ın oğludur. Hz. Ya'kûb'un asıl ismi "*İsrail*"dir. İsrail, "*safvetullah*" demektir. Rivâyete göre Hz. Ya'kûb anne rahminde İys adlı ikiz bir kardeşiyle bulunuyordu. Doğum zamanı Hz. İys önce doğacakken Hz. Yâkup onun ökçesini tutmuş ve ardı ardına doğmuşlar. Arablar ökçeye "*akab*" derler. Bu yüzden Hz. Ya'kûb'a Ya'kûb demişlerdir. Hz. Ya'kûb'un ömrü yüz kırk yedi yıl olmuştur. Mısır'da, oğlu Hz. Yûsuf'un yanında vefât etmiştir. Mübarek vücudunun *Arz-ı Mukaddese*'ye götürülüp hürmete değer cediti Hz. İbrâhim peygamber yanına babası Hz. İshak katında defnedilmesini vasiyet etmiştir. Oğlu Hz.

Yûsuf, atası Hz. Ya'kûb'un vasiyetini yerine getirmiş ve Mısır'dan mübarek vücudunu *Halilü'r-rahman*'a getirmiş, atası Hz. İshak'ın yanına defnetmiştir.

Sonra peygamberlik Hz. Yûsuf bin Ya'kûb bin İshak bin İbrâhim'e ulaştı. Hz. Muhammed Mustafa "Âdemoğlunun güzellik ve yaratılış yönünden en aziz ve en kerimi, Yûsuf bin Ya'kûb'dur ." diyerek şöyle buyurmuşlardır:

"Kerim oğlu kerim oğlu kerim oğlu kerim Yûsuf bin Ya'kûb bin İshak bin İbrâhim'dir." ⁸²

Hz. Yûsuf'un kıssası meşhurdur. Bunun gibi özet bir eserde ayrıntılı anlatıma ihtiyaç yoktur.

Hikaye:

Hz. Yûsuf kırk yıl babasından ayrı düşmüştü. Bâzıları seksen yıl demişlerdir. İlk görüş daha doğrudur. Bu kırk yılda o cömertlik kaynağına peygamberlik ulaştı. Sonra o yüce insan Mısır'a sultan oldu. Rivâyete göre ilk önce kardeşlerinin bâzısı fazlaca ona haset edip , o ayın ondördü kadar güzel yüzlüyü kuyunun karanlığına atmışlardı. Sonra gezegen yıldızlar gibi dünyayı gezerek topluluk halinde ve binekleriyle gezen birileri o diyarda o kuyunun etrafına elek gibi toplanmışlardı. İçlerinden birisini o kuyudan su almaya göndermişlerdi. O kişi, kaygısız bir şekilde kuyuya gelince kuyunun karanlığı içinden Hz. Yûsuf ses vermişti. O ay yüzlüyü görünce şaşkınlığından şaşkın bir yıldız gibi geri dönüp orada olan sabit yıldızlar gibi duran arkadaşlarına haber vermişti. Onlar da yıldızlar gibi bir yere toplanıp kuyunun etrafını meclisin mumu gibi ortaya almışlar o mehtaptan parlak güneşi su burcundan kovayla dışarı çıkarmışlardı. Kardeşleri ansızın oraya gelip o cihan sultanına samanyolu gibi iftira etmişler "Bu, bizim kaçak kölemizdir." demişti. Sonra o güzellik ve değer dolu sevgiliyi birkaç değersiz pis bedel karşılığında satmışlardı. Mısır'a vardığında Hz. Yûsuf'un güzelliğinin ünü her tarafa yayılmış, satvet davulunun debdebesi gökyüzüne; hayret ve şaşkınlığın sedâsı, büyüklük ve ululuğun tantanası dünyadaki kulaklara insanda akıl bırakmayan tınlama bırakmıştı.

Hikaye:

Bu cihan pâdişahının cihânı yakan güzel kıssasından çok az miktar işiten cânıgönülden onun kulağı halkalı kölesi , bu dünya güneşinin âlemi yalkan vasıflarının

⁸² Tirmizi, Tefsir, Yusuf (3115)

bir bölümünü işitenler onu omzunun üzerinde taşıyan hizmetçisi olmuştu. Züleyhâ bu çok değerli kumaşın pazarının müşterisi ve aşkından dolayı ağlayıp inleyen çıldırircasına seven bir kadın olmuş, onun potasının güneşinde riyâzetten zar gibi süzülüp incecik olmuş ve sararmıştı. Yûsuf'u düşünme ve zikretme halkasında zühd ve takvâ ile mücâdeleden inci ve hâlis cevher gibi olmuştu. Sonunda inci ve cevherden neyi varsa bütün varlığını ortaya koyup gözünün yaşı gibi o cevher gibi Yûsuf'un ayağının tozuna saçmıştı. Hz. Yûsuf , ilk Firavun Reyyân bin Velîd'i dîne davet etmiş ve o da îman etmişti. Tarihçilerin görüşüne göre o vefât edince Hz. Yûsuf, Kâbus bin Mis'ab bin Reyyân'ın kölesi olmuştu. Mısır'ın saltanatı Kâbus'a kalmıştı. Hatta bu namussuza ikinci Firavun derlerdi. Gâyet kibirli ve kendini büyük gören biriydi. Hz. Yûsuf her zaman bu Kâbus'u îmana davet etti. Sonradan dalâletle isteğine ulaşmadan bu dünyadan gitti. Mısırın saltanatı Hz. Yûsuf'a kaldı. Ömrü yüz yirmi yıla ulaşınca gurur yerinden sevinç sarayına göç etti. Ondan sonra Hz. Mûsâ zamanına kadar âlem küfür ve dalalet içinde kaldı. Rivâyete göre Hz. Yûsuf zamanından Hz. Mûsâ zamanına kadar dört yüz yıla yakın bir zaman geçti. Bu süre zarfında hiçbir peygamber gönderilmedi. Bu esnâda Ebu'l-Abbas bin Velid bin Mis'ab bin Reyyân Mısır'a sultan olmuştu. Bu kişiye üçüncü Firavun derler. Bu Firavun, ikinci Firavun Kâbus'tan daha taş kalpli ve merhametsiz birisiydi. Tarihçiler bu üçüncü Firavun Velid bin Mis'ab'ın diğer firavunlara göre ömrü daha uzun olduğunu ve diğerlerine göre fazlasıyla kibirli ve taş kalpli birisi olduğunu söylerler. Ömrünü küfür ve dalâletle geçirmişti. Yaşadığı dönem halkından din ve ibadetler kalkmıştı. Dünya küfür karanlığıyla karanlık olup gece gibi kararmıştı.

Yerin ve göğün nuru olan Allah cihanın aynasını küfür pasından temizlemek için nebîlerin övünç kaynağı, asfiyaların önderi, üstün gelen şeriatın sahibi, apaçık târikatı açıkça ortaya koyan, acâyip mûcizelerin kaynağı, garip kerametlerin mâdeni, dört kitaba ilk önce mazhâr olan, meşhur dokuz ayeti görünür duruma getiren, büyük nebîlerin hepsinin örnek aldığı, büyük evliyâlar topluluğunun kendisine uyduğu, görünen ve görünmeyen Firavun'u yenen, açık ve gizli Kıptîleri öldüren, rûhanilerin askerinin kumandanı, İsrâillerin askerinin en büyüğü, Tûr Dağında kendisine özel olarak hitap edilen, tevhid evindeki riyâzetlerde riyâzete çekilen, tecrîd makamlarının seçkini, yakîn mesleklerinin sâliki, erbain halvethânesinin şeyhi, yücelik tahtının önderlik makamında oturan, dalâletin Sîna Dağı'nın edep düşünceli doğru yol göstereni, nurların tecelli ettiği yerin doğuş yeri, sırların inceliklerinden hâberdâr olan , ilim ve takvâyı kendinde

toplayan, men ve selvâ sofrasının sofracıbaşı, tahkîk tatlı suyunun çesmesi, Allah'a ulaşma yolunun Hızır'ının arkadaşı, mezheplerin yollarının kendisinde toplandığı, on iki meşrebin kaynağı, *Kelîmü'r-rahmân* Hz. Mûsâ bin İmran'ı Velîd bin Mis'ab'ı dîne dâvet etmesi için peygamber olarak gönderdi. Hz. Mûsâ beş göbekte Hz. Ya'kûb'a ulaşır: Mûsâ bin İmran bin Yashûr bin Kâhes bin Lâvey bin Ya'kûb. Annesinin adı Necib binti Eşmüvil bin Kiyâh bin Yekşân bin İbrâhim'dir. Bâzıları ismi Nevhayil lakabının Necib olduğunu söylemiştir. Hz. Mûsâ Mısır'da üçüncü Firavun olan Velid zamanında dünyaya gelmiştir. Bâzıları nursuz Amlık bin Lâvez bin Sâm bin Nûh'un evlâtlarından olan ikinci Firavun olan Kâbus zamanında dünyaya geldiğini ama üçüncü Firavun olan Velid bin Mis'ab zamanında peygamber olarak gönderildiğini söyler. Hz. Mûsâ ulu'l-azmdandır. Hz. Hakk, Hz. Mûsâ'ya zümrüt levha üzerine yazılmış Tevrat kitabını gönderdi. Hz. Mûsâ ve ondan sonra Hz. İsâ peygamber kadar gelen nebîler Tevrât'ın hükümleriyle amel etmişlerdir. Hz. İsâ peygamber dünyaya gelip İncil gökyüzünden nâzil olunca Tevrat'ın hükümleri nesh oldu. Hz. Mûsâ peygamber ile Hz. İbrâhim peygamberin arası beş yüz altmış beş yıldır. Bâzıları yedi yüz yıl demişlerse de ilk görüş doğrudur. Hz. Mûsâ'nın vefâtından Hz. Muhammed Mustafa'nın hicretine kadar süre bin altı yüz kırk yedi yıldır. Hz. Mûsâ peygamberin ömrü yüz yirmi yıla ulaşınca ecel kadehini Sîna Dağı'nda sevinçle içip melekler âleminin meclisine mum oldular. Temiz ve lâtif vücûdunu *Kızıl Kumluk*'ta defnettiler. Hz. Risâlet "*Mûsâ'nın kardeşi olan Hârûn peygamber Mûsâ'nın vefâtından önce Tih Sahrasında vefât etti. Tih mağaralarından birinin içine defnettiler.*" Bâzıları Hârûn Sîna Dağı'ndaki ağaçların altında vefât etti sonra mübarek vücudunu melekler bir latif taht üzerine koyup gökyüzüne çıkardı demiştir. Bu rivâyet de birçok kitabın görüşüne göre gerçektir. Hârûn peygamberin ömrü Hz. Mûsâ'nın ömrüne yakındır. Ama tespit etmemişlerdir.

Hz. Mûsâ'dan sonra peygamberlik yeryüzünün halifesi olan adalet ve doğruluk sahibi, sevilmiş Hz. Dâvud'a verilmiştir. Hz. Dâvud on dördüncü göbekten Halîlullah Hz. İbrâhim'e ulaşır: Dâvud bin İşâ bin Uveyd bin Nâur bin Selmûn bin Yahsûn bin Ummâ bin Rebâb bin Zâkîd bin Hasrûn bin Fârız bin Yehûd bin Yakûb bin İshak bin İbrâhim . Hz. Dâvud koyun otlatan bir çobandı. Sonunda Hz. Bâri hem peygamberlik hem de dünyanın hepsinin saltanatını vermiş ve Zebur kitabını nâziletmiştir. Zebur, İbrâni dilinde inmiştir. Toplam yüz elli suredir. Elli suresi Buhtu'n-nasr ve Babil halkı ile ilgili meselelerden ve hikayelerden ibârettir. Elli suresi Ebzûn halkı ile ilgili meselelerden, elli suresi nasihatlerden, öğütlerden ve hikmetlerden bahseder. Zebur'da

helal haram, sınır ve hüküm yoktur. Hz. Dâvud Tevrat'ın sözlerine göre hükmediyordu. Bâri teâla Hz. Dâvud'a ova ve yaylada olan vahşi hayvanları ve kuşları bile duyunca hayran bırakan bir ses bağışlamıştı. Havada uçan kuşlar onun sesini işittikleri zaman onun mübarek başı üzerinde uçarlardı. Irmaklar, o şarkının gelişinden kayıtsız deliler gibi ovalarda zincirini sürürdü. Bunlardan ayrı olarak hâl ehli insanlar o güzel sesi işitince raks ve semâ ederlerdi. Sıcak demir elinde mum gibi olurdu. Hz. Hakk'ın kulları arasında adaletli davranılması için düşmanlığı çözmeye zinciri ona verilmişti. Hz. Dâvud halkına hükmetmek için adâlet tahtına geçip oturduğunda o zincir, âlemi tutan sevgililerin kakülü gibi asılırdı. Her iki hasım kişi ellerini uzatırdı. Haklı olan kişinin eli zincire ulaşır ve zincir onun boynuna dolanırdı. Haksız kişinin eli zincire ulaşmazdı. O zincire zulüme uğrayıp hasta olmuş kimselere sıhhat ve afiyet şerbeti içirdiği için tafsil ve şifa silsilesi derlerdi. Hz. Mûsâ ile Dâvud peygamberin arası beş yüz altmış dokuz yıldır. Beş yüz yetmiş dokuz yıl da diyenler vardır. Ama birinci görüş doğrudur. Dâvud'un ömrü tam yüz yıldır ki bunu Hz. Âdem kıssasında anlattık.

Halîfelik makamından âhiret saltanatına göç edince muhterem oğlu Hz. Süleyman peygamber, doğu ile batıya pâdişah olmuş nübüvvet makamıyla halkı yönetmiştir. Yaratılmışlardan hiçbir kimse Hz. Süleyman peygamberin pâdişahlığı mertebesine erişmemiştir. Rivâyete göre dünyaya yedi iklimde de hükmeden dört sâhipkırın pâdişah gelmiştir. Onlardan ikisi mü'min ikisi kafirdir. Mümin olanlar Hz. Süleyman ile Hz. İskender'dir . Kâfir olanlar Nemrut ile Buhtu'n-nasr'dır. Bu üçü Hz. Süleyman ile kıyaslanamaz bile. Öyle bir pâdişahı ki hizmetçileri ve halkı ile bütün devletini havanın üzerinde rüzgarlar götürürdü ve o nereye isterse rüzgarlar oraya taşırdı. Rüzgar onun emrine me'mur ve tabi olmuştu. Sadece insanlara değil cinlere, perilere, vahşi hayvanlara, kuşlara, yılanlara ve karıncalara hükmetmiştir. O padişahın zatının büyüklüğüne bunlardan deliller çıkarılabilir. Hem de hususiyle peygamberliği de vardır. Nitekim şâni yüce Hz. Kur'an Hz. Süleyman'ın saltanatının büyüklüğünden şöyle haber vermiştir:

“Rabbim, bana benden sonra kimseye layık olmayacak bir mülk bahşet. Şüphesiz sen çok bahşedicisin.” İlâ âhirihi...⁸³

Annesinin adı Sâbiga binti Sâbig'dir. Hz. Süleyman Tevrat'ın hükümleriyle amel ederdi. Hz. Süleyman peygamber zamanından Hz. Risâlet'in hicretine kadarki

⁸³ Kur'an-ı Kerim 38/35

süre bin yüz yıldır. Bazıları Hz. Süleyman'ın vefâtından Kâinatın Serveri'nin doğumu zamanına kadar bin altmış yıldır demişlerdir. Hz. Süleyman'ın ömrü elli yıldan fazla sürmüştür. Bir ay eksik olabilir.

O niyaz sahibi sultan cihânın îtibarından ve nazından geçip ecel kadehini içince peygamberlik davulunu Hz. Îsâ'ya verdiler. Ondan sonra peygamberlik bayrağı o muazzam nebi, kerem sahibi resul, Rahmanî nefesin esintisi, Sübhanî lütufların mazharı, tecrit ve safâ erbabının başlangıcı, tevhid ve fena ashabının dayanağı, şeriat meselelerinin vâzı, tarîkat mesleklerinin mürşidi, ikbal feleğinin yüksekte oturanı, yücelik göğünün başta oturanı, dördüncü göğün güneşi, yükseklik feleğinin ve gökyüzünün parlak ayı, peygamberlik bahçesinin gülü, fütüvvet bağının çiçeği, dalâlet hastalarının iyileştiricisi, cehalet ölümlerine hayat bahşeden, tatlı konuşan ve bal sözlü bülbül, çocukluk ve beşik kafesinin tutisi, Ahmed'i müjdeleyen , Mûsâ'yı tasdik eden, “Hz. İsa'nın durumu...”⁸⁴ âyetinin şereflendirmesiyle şereflenen, tecrid feleğinin dairesinin merkezi, tevhid göğü mıntıkasının mihreri, kerem sahibi ruhullah olan Hz. İsa bin Meryem'le ser-firaz olup o Muhammed-i Mekkî gelişinin müjdecisi ; Yesrib, Batha sahrasını ve Zemzem, Ebu Kubeys, Hayf, Mina'nın haya-râyını “*Benden sonra gelecek olanın adı Ahmed'dir...*”⁸⁵ âvazıyla mutlu ve mesut etti.

Hz. Îsâ da annesi Hz. Meryem tarafından on sekizinci göbekten Hz. Dâvud'a ulaşır: Îsâ bin Meryem binti İmran bin Mâsan bin Amun bin Mişa bin Hırkiya bin Âhirik bin Yûsam bin Garaziyan bin Emziyan Bin Yavuş bin Hıryehu bin Yârâm bin Yehfaşaz bin Âbiyan Bin Raci'im bin Süleyman bin Dâvud . Bazıları İmran'ın , Yaşehem bin Âmun oğlu olduğunu söylemişlerdir. Ama birinci görüş daha doğrudur. Hz. İsa ulu'l-azmdandır. Otuz yaşında Hz. Hakk, Hz. Îsâ'ya İncil'i nazil etti. Sonra Tevrat'ın hükümleri nesh oldu. Hz. Hakk, Hz. İsa'ya ondan önce gelen hiçbir peygambere bağışlamadığı bir sürü mucize bağışlamıştı. O mu'cizelerin özelliklerinden akıllı ve önder kimseler şaşkın olmuşlardır. Bir çok ebras hastasını ve sakat kimseyi iyileştirirdi. Bir çok çürümüş kemiği bir nefeste diriltirdi. Daha bunlar gibi birçok harikulade mucizesi vardır. Hz. Meryem binti İmran, Hz. Îsâ'ya babasız hamile kaldığında on üç yaşındaydı ve Hz. Îsâ gökyüzüne çıkartıldığında o altmış altı yıl daha yaşadı. O kerem sahibi hatunların serveri olan Hz. Meryem (r.a) yüz iki yaşına gelince gurur yerinden sevinç sarayına göçtüler. Ama kafirler “ Hz. Îsâ gökyüzüne çıkarıldıktan

⁸⁴ Kur'an-ı Kerim 3/59

⁸⁵ Kur'an-ı Kerim 61/6

sonra Hz. Meryem altı yıl daha yaşamıştır. Ondan sonra âhirete göç etmiştir.” demişlerdir. Onlar Hz. Meryem’in ömrünü elli iki yıl olarak hesap ederler- En doğrusunu Allah bilir.-.

Hz. İsa’dan sonra peygamberlik nebîlerin ve resullerin hatemi, öncekilerin ve sonrakilerin seyyîdi, iki cihânın resûlü, iki âlemin reisi, siyâdet göğünün hümâsı, şehâdet yolunun delili, kavuşma getiren yolun refiki, kurtuluş ve hayatın durak yeri, ümit yolunun merhametli Hızır’ı, “Allah yolunda cihat ederler....”⁸⁶ Ayetine uyan zümrenin örnek aldığı, “...bana uyun ki Allah da sizi sevsin...”⁸⁷ ayetine uyan fırkaların reisi, “Kâfirler ve münâfıklara karşı cihat et....”⁸⁸ ayetinin harp meydanının şehsüvârı, “.....müşriklere aldırış etme....”⁸⁹ meydanının safları yarıcısı, melik askerlerin şahı, feleğin sığındığı yerin ay’ı.

Bejt:

“ Hakk seni övmüş ve adını Ahmed koymuş

Ey insanların en hayırlısı! Canlar feda olsun senin adına.”

Ey “ Rabbini yücelt ”⁹⁰ akarsuyunun servisi, “ Ey örtünüp bürünen Peygamber! ”⁹¹ bahçesinin bülbülü, mutluluk göğünün güneşi, siyâdet feleğinin ay’ı, büyüklük feleğinin Müşteri’si, izzet feleğinin merkezi, memleketlerin seyyîdi, meslek ve yolların efendisi, âlemin en büyüğü en iyisi, insanoğlunun serveri, bütün fesatları ıslah eden, her dileğin kilidi, itaat edenlerin ve isyan edenlerin sığınağı, akıllı insanların yol göstericisi, âdemoğlunun övüncü, âlemlere rahmet olan, devlet ve din erbabı askerinin yönü, yer ve gök ehlinin sığınacak yeri, vahdet dairesinin noktası, hikmet ağacının semeresi, kevnî ve İlâhî hakikâtleri haberdâr eden ârif, “ Varlığı bize iç yüzüyle göster. ”⁹² duasında ifade edilen hakikatlerin basîret sâhibi, kendisine uyulan resul, kendisinde râzı olunmuş nebî, bütün varlığın hülâsâsı, yaratılmışların övünç kaynağı, sınıırı olmayan deryanın incisi, “ ...kendisine insanlar arasında yürüyeceği bir nur verdiğimiz kimse.... ”⁹³ nin güneşi, hakikat bahçelerinin cennet hazinesi, ince sırların işaretlerinin kâşifi, yaratılış tahtının şahı, basiret feleğinin nur saçan ay’ı, varlık deryâsının incisi, Allah’a götüren

⁸⁶ Kur’an-ı Kerim 5/54

⁸⁷ Kur’an-ı Kerim 3/30

⁸⁸ Kur’an-ı Kerim 66/9

⁸⁹ Kur’an-ı Kerim 15/94

⁹⁰ Kur’an-ı Kerim 74/2

⁹¹ Kur’an-ı Kerim 74/1

⁹² Hadis-i Şerif

⁹³ Kur’an-ı Kerim 6/122

yolun kılavuzu, arşın hümâsı, mekânı olmayan Kaf Dağı'nın ankâsı, cömertlik evinin hazînelerinin anahtarı, vücut göğünün kandili, safâ cihânının cânı, vefa cânının cihânı.

Şiir:

“ Dergâhın en yakınlarının ordu komutanı

“Lî-maallah” meclisinin çerâğı.

“Kün-fe-kân”ın murâdı, iki cihânın maksûdu.

“Kâne kâbe kavseyn”in yay kaşlısı.

Tarîkat meydanı yolunun cenbiyyesi.

Hakikat bahçesinin şekâyık derleyeni.

“Lâ-yezâli” bağının bahçesini süsleyen.

Yücelikler gül bahçesinin bülbülü.

Cinâyet erbâbının şefaât istediğı.

Hidâyet kandilinin fitilini aydınlatan.

Binek olan yıldızları bekleyen şahne.

Yıldızların sürmeden atlı alayının tozu

Tecrid mülkünün sakinlerinin hatîbi.

Tevhid köyünün rehberlerinin delili.

Âlem bahçesinin güzel manzaralı gülü.

Âlemin cânı onun gölgesiz tenidir.

Mücevher gibi hadisleri, risaletin mücevher kutusudur.

12. METNİN DİL ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

Tezimizin bu bölümünde ilk önce metnimizde geçen sözcüklerdeki ünlü ve ünsüzlerin yazımıyla ilgili bilgi verilmiştir. Daha sonra isim ve fiil çekim eklerinin yazılışı; sonrada fiilimsi eklerinin yazılışı hakkında bilgi verdik. Belirlediğimiz durumları ise tablolarla örneklendirdik.

12.1. ÜNLÜLERİN YAZILIŞI

Bu bölümde metinde geçen ünlülerin yazılışı hakkında bilgi verilmiş, bu bilgiler tablolar halinde. örneklerle zenginleştirilmiştir.

12.1.1. “a” Ünlüsünün Yazılışı

Ön seslerde: Ön seslerde “a” ünlüsü aşağıdaki şekillerde gösterilmiştir.

Üstünlü elif (أ) ile:

Tablo 12.1.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
أَعِجْ	ağaç	121b/12
أَرْدِنْدَه	ardında	121b/15
أَجْمَقْ	açmak	145a/6

Medli elif (إ) ile:

Tablo 12.2.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
أَدِي	adı	129b/9
أَلْتِي	altı	132a/14
أَي	ay	132a/14

İç seslerde: Üstün (أ) ve elif (إ) ile gösterilmiştir.

Üstün (أ) ile:

Tablo 12.3.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
أَمِشَلَرْ	komşular	132b/3
أَطُوفَانْدَنْ	tüfandan	130b/13
أَلْمَعْ	almağa	143b/3

Elif (ل) ile:

Tablo 12.4.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
قَان	қан	138a/15
بِرَاقِدَان	ırağdan	137b/14
قَاجِرَم	қаçaram	122a/2

Son seslerde: Güzel he (ه) ve elif (ل) ile karşılanmıştır.

Güzel he (ه) ile:

Tablo 12.5.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
عَرَبِه	ğarba	148a/7
أَنده	ānda	138b/3
بَطْنِيْلَه	batnıyla	145b/4

Elif (ل) ile:

Tablo 12.6.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
سَا	saña	136a/15
بَا	baña	122b/10

12.1.2. “e” Ünlüsünün Yazılışı

Ön seslerde: Üstünlü elif (أ) ile gösterilmiştir.

Tablo 12.7.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
أَيْه سِي	eyesi	134b/10
أَيْلَه	eyle	136a/10
أَتِي	eti	126a/7

İç seslerde: Üstün (أ) ile karşılanmıştır.

Tablo 12.8.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
أَوْزْرِيْنَه	üzerine	123b/2
دِيْمَك	dimek	126b/2
كُنُوْرُ مَكْدَنْ	getürmekden	137a/12

Son seslerde: Güzel he (ه) ile karşılanmıştır.

Tablo 12.9.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
اِتْمَكِه	itmege	129a/13
دِيْمَكَلِه	dimekle	141a/10
بِرِي بِرِيْنِه	biribirine	129a/13

12.1.3. “ı/i” Ünlülerinin Yazılışı

Ön seslerde: Esreli elif-ye (ي) veya esreli elif (ل) ile gösterilmiştir.

Esreli elif ye (ي) ile:

Tablo 12.10.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
اِيْكِي	iki	124b/13
اِيْلِه	ile	125b/1
اِيْدِي	idi	130a/9

Esreli elif (ل) ile:

Tablo 12.11.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
اِلْتِيْفَات	iltifat	124a/10
اِتْمَك	itmek	133b/1
اِقْرَار	iqrār	136b/1

İç seslerde: Esre (ـ) veya esreli ye (ي) ile gösterilmiştir.

Esre (ـ) ile:

Tablo 12.12.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
--------	---------	----------------

وَقْتِنَ	vaqtin	139b/4
بِرْ	bir	140b/6
بِرْ	biz	136b/5

Esreli ye (اي) ile :

Tablo 12.13.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
إِنْدِيلِرْ	itdiler	121b/2
دِيرْلَرْدِي	dirlerdi	139b/9
كُچُورْمِيشْ	geçürmiş	131a/11

Son seslerde: Esreli ye (اي) ile gösterilmiştir.

Tablo 12.14.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
اِيكِي	iki	124b/13
الْتِي	altı	140a/9
يَدِي	yedi	140a/9

12.1.4. “u/ü; o/ö” Ünlülerinin Yazılışı

Ön seslerde: Ötreli elif-vav(و) ile gösterilmiştir.

Tablo 12.15.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
اوبَه	oba	131a/11
اُورْتِيْجَكْ	örticek	122a/5
اُوچْ	uç	133b/7

İç seslerde: Bazen ötre (ُ) bazen de ötreli vav (ُ) ile gösterilmiştir.

Ötre (ُ) ile:

Tablo 12.16.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
اُولْمِيْشْدُرْ	olunmuşdur	147a/4
نُونُكْ	nunuñ	14a/6

Ötreli vav (ُ) ile

Tablo 12.17.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
دُوشِدَى	düşdi	126a/12
يُولْنَدَه	yolunda	144a/10
يُوز	yüz	144b/6

Son seslerde: Ötreli vav (و) ile gösterilmiştir.

Tablo 12.18.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
كِيرُو	girü	125a/12
قَيْر	qıyü	143b/7
إِشْبُو	işbu	123a/13

12.2. ÜNSÜZLERİN YAZILIŞI

12.2.1. “ç” Ünsüzünün Yazılışı

Ön, iç ve son ses olarak “ç” sesi çim (چ) harfiyle karşılanmıştır.

Tablo 12.19.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
چِقَالِم	çıkalım	136b/05
إِچِنْدَه	içinde	137a/7
أَعْچ	ağaç	121b/12

12.2.2. “ğ ve k” Ünsüzlerinin Yazılışı

“ğ” sesi gayın (غ) ile, “k” sesi kaf (ق) ile yazılmıştır.

Tablo 12.21.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
غَيْرَى	ğayrı	134a/09
قَدَر	qadar	124a/11
قَالَان	qalan	125b/04

12.2.3. “g ve k” Ünsüzlerinin Yazılışı:

Her iki sesi de karşılamak için kef (ك) harfi kullanılmıştır.

Tablo 12.22.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
--------	---------	----------------

كُجِدِي	geçdi	137b/3
كَلَن	gelen	146a/1
كَنْدُو	kendü	124a/13

12.2.4. “ñ” Ünsüzünün Yazılışı

Yalnızca iç ve son ses durumunda bulunan ñ ünsüzü metnimizde genellikle kef (ك) ile, az da olsa üç noktalı kef (كْ) ile yazılmıştır.

Tablo 12.23.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
بَابَاسِنَاكْ	babasıñ	133a/10
بَاْنَا	baña	122b/10
صُوْكَرَه	soñra	125a/2

12.2.5. “p” Ünsüzünün Yazılışı

Türkçe sözcüklerde iç ve son seslerde görülen bu ünsüz be (ب) ve pe (پ) harfleriyle gösterilmiştir. Metinde özellikle -up zarf-fiil eki be (ب) ile yazılmıştır.

Tablo 12.24.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
پَاسْ	pas	131a/15
قُوْپَانْ	çopan	133a/14
أُوْجِبْ	uçup	121b/9

12.2.6. “s” Ünsüzünün Yazılışı

Metinde bu ünsüz Türkçe kelimelerde sadece sad (ص) ve sın (س) harfi ile karşılanmıştır. Yabancı asıllı kelimelerde kalın ünlüler için sad (ص) , ince ünlüler için sın (س) harfi kullanımı düzenlidir.

Tablo 12.25.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
صُجْمَقْ	şaçmaq	128a/5
سَكِرْ	sekiz	141b/3
بِيرِسِنْ	birisin	143b/2

12.2.7. “t” Ünsüzünün Yazılışı

Kalın sıradan kelimelerin ön seslerinde bulunan ve daha “d” sesine dönüşmemiş olan “t” sesleri ط(ط) harfi ile yazılmıştır.

Tablo 12.26.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
طَاغٌ	tağ	136b/9
طَوَّزٌ	toğuz	131a/6
طُوغْدِي	toğdı	137a/6

İç ve son ses durumundaki t’ler genellikle ت(ت) harfi ile gösterilmiştir.

Tablo 12.27.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
الَّتِي	altı	139b/10
دُورِتْ	dört	133a/7
كُنُّورِ دِيَارُ	getürdiler	143a/2

12.3. ŞEKİL BİLGİSİ

12.3.1. İyelik Eki

Metinde 1. ve 2. şahıs teklik ve çokluk iyelik ekleri düz ve yuvarlak ünlülü olmak üzere düzensiz; 3. şahıs teklik ve çokluk iyelik ekleri ise genellikle düz ünlülü nadiren yuvarlak ünlülü şekildedir.

Tablo 12.28.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
عُمْرُ	Öömrüm	124b/01
قَوْلُكَ	ķuluñ	122b/06
أَنَاسِي	anası	149b/03
رَحْمَتِي	rahmetim	122b/09
بَابَامُوز	babamuz	125a/11
عُمْرُكَ	Öömrüñ	124b/03
أُوچُني	üçüni	148a/15
قَوْلُمُز	ķulumuz	143b/10
هَلَاكِيْزَه	helākıñıza	138a/08
بَابَالَرِي	babaları	125a/13
سُوزُوكِي	sözüni	136a/10

12.3.2. İlgi Hali (Genitif) Eki

Metinde ilgi hali eki, ünsüz ile biten isimlerde nazal n okunan kef(ك) ile, ünlü ile bitenlerde nun+kef (نك) ile gösterilmiştir. İlgi hali ekinin hem ötre almış yuvarlak olmak üzere –uñ/-üñ; -nuñ/-nüñ şekli, hem de esre almış düz olmak üzere –iñ/-iñ; -niñ/-niñ şekli vardır.

Tablo 12.29.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
عُمْرُكَ	Ömrüñüñ	124b/3
سَلِيمُكَ	selimüñ	135a/3
أُونُكَ	onuñ	144a/12
جِهَانُكَ	cihāñ	149a/3

12.3.3. Yönelme Hali (Datif) Eki

Metinde yönelme hali eki -a/-e dir. Ünlü ile biten kelimelere eklendiği zaman araya yardımcı -y ve -n sesi gelmiştir. Bu ek metinde genellikle üstünlü elif (إ) veya güzel he (ه) ile gösterilmiştir.

Tablo 12.30

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
بُونَيْنَه	boynına	147b/13
قَبْوِيَا	kapuya	122a/10
بَاكَا	baña	122b/10

12.3.4. Belirtme Hali (Akuzatif) Eki

Metnimizde belirtme hali düz ünlülü şekildedir. 3. şahıs teklik iyelik şeklinden sonra -n sesi belirtme hali olarak metinde karşımıza çıkmaktadır. Ek metinde esreli ye (ي) ile yazılmış araya -n yardımcı sesini almıştır. Bazı örneklerde belirtme ekini karşılayan sadece -n (ن) sesidir.

Tablo 12.31.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
بُونِي	bunı	124a/02
أَدِينِي	adını	126b/10
نَمَازِن	namāzın	125b/3
يُورِيدِيكِي	yürüdüğü	139b/6

12.3.5. Bulunma Hali (Lokatif) Eki

Metinde bulunma hal eki-de/-da şeklindedir. Sertleşmeye uğramamıştır. Ek dal ve güzel he (هـ) ile yazılmıştır.

Tablo 12.32.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
حَالِدَه	hâlde	127a/02
گمیده	gemide	132b/12
دُنْيَاَدَه	dünyâda	125b/12
ضَالَاَتَدَه	đalâletde	132a/07
غَايَتَدَه	gâyetde	134a/10

12.3.6. Ayrılma Hali (Ablatif) Eki

Metinde ayrılma hal eki –den/-dan şeklindedir ve bulunma hali gibi sertleşmeye uğramamıştır. Ek, dal ve nun (ن) ile yazılmıştır.

Tablo 12.33.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
بِهَيْشْتَدَنْ	behiştiden	122a/7
اَجَلْدَنْ	eçlden	134a/13
چُوَقْدَنْ	çoçdan	134b/9

12.3.7. Görülen Geçmiş Zaman Eki

Metinde görülen Geçmiş Zaman Eki birkaç örnek dışında düzlük-yuvarlaklık uyumuna girmeden tek şekil olarak –dı/-di şeklindedir ve dal ve ye (ي) ile yazılmıştır.

Tablo 12.34.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
چَقْدِيلَر	çıkıldılar	136b/06
وِيرْدِي	virdi	122a/02
كُورْدِي	gördi	140b/08

12.3.8. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki

Metinde öğrenilen geçmiş zaman eki birkaç örnek dışında daima –mış/-miş şeklinde olmak üzere düz ünlülüdür ve mim ve şın (مش) ile yazılmıştır. Bazı örneklerde mim,esreli ye ve şın (میش) ile yazılmıştır.

Tablo 12.35.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
بُولْمِشْلَر	bulmuşlar	141b/08
دِيمِش	dimiş	131b/14
گُچُورْمِش	geçürmiş	131a/11

12.3.9. Geniş Zaman Eki

Metinde geniş zaman eklerinin –ar/-er; -ur/-ür ; -ır/-ir ve – r olmak üzere hem düz hem yuvarlak şekilleri bulunmaktadır.

Tablo 12.36.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
بَاقَرْدِي	bağardı	122a/09
كِيْدِرْسِيْز	gidersiñiz	125a/10
بِرَاغُرْلَر	bırağurlar	130a/12

12.3.10. İstek Eki

Metinde istek eki olan –e/-a sadece istek anlamında değil farklı kiplerin görevini karşılayacak şekilde kullanılmıştır.

Tablo 12.37.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
اِيْدَه	ide	148b/6
قَالَهْسِيْن	kalasın	131b/12
اولْمَيَالَر	olmayalar	122b/8

12.3.11. Emir Eki

Metnimizde emir ekinin birkaç şahıstaki çekimi gözükmektedir.

Tablo 12.38.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
اُولْسُون	olsun	136b/04
بِيْلَه لَوْم	bilelüm	138a/12
گُوسْتَرَه يْم	göstereyim	136b/03
دُونِيْكُر	döniñüz	125a/12

12.3.12. Şart Eki

Metinde şart eki –se/-sa sin ve güzel he (سه) ile gösterilmiştir. Metinde kullanımı azdır.

Tablo 12.39.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
صَارَ سَه	şararsa	138a/14
إِيرِ سَه	irişse	138a/11

12.3.13. Bildirme Eki

Metnimizde çoğunlukla bildirme ekleri 3. şahıs için kullanılmıştır. –dur/-dür eki dal ve ra(ر)ie gösterilmiştir ve bu ek kök ünlüsüne uymadan daima yuvarlaktır.

Tablo 12.49.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
دَكَلْدُر	degildür	122a/03
سُورَه دُر	süredür	147a/02
طَاغْدُر	tağdur	142a/07

12.3.14. İsim-fiil (Mastar) Ekleri

Metinde -mAk isim-fiil eki kalın ünlülü kelimelerde mim kaf (مق) şeklinde, ince ünlülü kelimelerde mim kef (مك) şeklinde yazılmıştır; -mA isim-fiil eki ise daha az örnekte kullanılmış ve üstünlü mim (م) le yazılmıştır

Tablo 12.41.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
صَچْمَق	şaçmaç	128a/05
دِيمَك	dimek	126b/02
إِثْمَكَه	itmege	130a/05
يَاقْمَعَه	yağmağa	126a/14

12.3.15. Sıfat-fiil (Partisip) Ekleri

Metinde -dUk sıfat-fiil eki daima yuvarlak ünlülü şekilde kullanılmıştır.

Tablo 12.42.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
دِيلْدُكْرِينِي	diledüklerini	136b/15
يُورِيدُكِي	yürüdügi	139b/6
وَارْدُوغْنَدَا	varduğında	143b/13

-mış/-mış sıfat-fil eki metnimizde ünlü uyumuna girmemiştir. İmlası mim,ye ve çin (میش) şeklindeyir.

Tablo 12.43.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
گچورمیش	geçürmiş	131a/11
گزمیش	gezmiş	131a/11
قازمیش	qazmiş	131a/13

Metinde -An sıfat fiil eki en çok karşımıza çıkan sıfat-fiil ekidir.

Tablo 12.44.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
قوپان	qopan	133a/14
اورن	uran	147a/15
کيچن	giçen	149b/14

-AcAk sıfat-fiiline ise çok az örnekte rastlanmıştır.

Tablo 12.45.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
اولاجينه	olacağına	138a/13
ایدجک	idecek	122b/11

12.3.16. Zarf-fiil (Gerundium) Ekleri

Metinde -Ip zarf-fiil eki birkaç örnekte dışında yuvarlak ünlüyle yazılmıştır. Ayrıca ekin ünsüzü bazı örnekte be(ب) ile yazılırken bazı örnekte de pe (پ) ile yazılmıştır.

Tablo 12.46.

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
الوب	alup	131b/15
دوتوپ	dutup	142b/8
اریشوپ	erişüp	137a/02
یازب	yazıp	127a/03

-IcAk zarf-fiilinin görüldüğü örnekte şunlardır:

Tablo 12.47

KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
أَنْدِرِيكُ	endiricek	131b/14
بُورِيكُ	büricek	128a/04
إِيرِيشِيكُ	irişicek	142a/14

-ınca/-ince , -iken, -ü, -erek, -ıcağ/-icek zarf-fiil ekleri çok az örnekte karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 12.48.

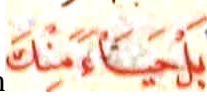
KELİME	OKUNUŞU	METİNDEKİ YERİ
أَوْلَمَائِنَجَهْ	olmayınca	127a/05
إِيكُنْ	iken	124b/12
دِيُو	diyü	133b/01
كِيْدِرْكُنْ	giderken	131b/01
أَوْلِيَجَقْ	olıcağ	125b/09

13. METİN

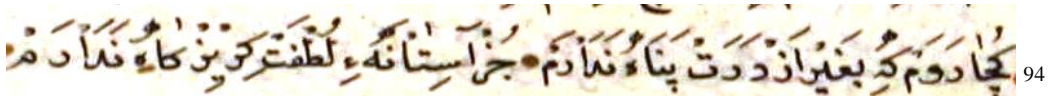
[121b] [...] (01) tāvus ya yılān vāsıtasıyla cennete girdi ve envā-ı hîle vü vesveseyle (02) āgāz itdi. Ve yalan şasemi-y-le Ādem'i ve Ħavvā'yı firiftte itdi. Tā kim ol (03) şecere-i menhiyyeden bi-ż-zarūrî tenāvül itdiler. Pes leşker-i belā her cānibden (04) bunlara yüz tıtdı. Ādem, sultān-ı dārü'l-mülk-i behişt-i ebedî idi ve tāc-ı (05) Őizzet-ile mütevec ve hulle-i kerāmeti-y-le mülebbes olup ğilmān u vildānı ol maķām-ı (06) sūrūrda Ħāzret-i Ādem'in hidmetinde kıyām itmişler idi. Ve rıdvān u (07) hūrān Ħāzret-i Ħavvā'nın öninde pāye-i mülāzemetde durup (08) hizmete yüz dutmuşlar idi. Ol şecere-i menhiyyeden şemere ekl itdikleri gibi (09) fi-l-hāl tāc-ı şeref ve efser-i celāl başlarından uçup ve hulel ü (10) Ħarîr-i behişt bedenlerinden cümleten yire dökülüp çıplaķ ve Őuryān kaldılar. (11) Çün Ādem ü Ħavvā bu hāli müşāhede itdiler. Ğāyet Ħasret-i nā-murādlıķdan (12) zār zār ağladılar. Her ağaç cānibine kim segirdilerdi ol ağaç (13) yukaru çekilür idi. Ħāsıl-ı kelām hiçbir ağaç berkinden nevā (14) bulmayup Ādem Őuryānluķ hacāletinden her tarafa kim kaçaydı ve her ağaç (15)

ardında kim pinhān olaydı. Hitāb-ı ilāhî irişürdi kim: [122a] (01) yaŐni “Bizden kaçır mısın Yā Ādem?” Ādem Öaleyhi's-selām Ħicābından cevāb (02) virdi

kim yaŐni “Kaçmazam, belki senden utanup kaçaram. (03) Ve ne tariķle kaçam kim hiçbir tariķle Ħāzretiñden kaçmaķ mümkün degildir.”

(04)Beyt:

(05) Rivāyet olunur kim, Őāķıbet ten-i Őuryānını encir yaprāğıyla örticek fermān-ı (06) vācibü'l-izŐān-ı ilāhî irişdi kim “Elbette cennetden taşra çıkıñ.” Ādem (07) Öaleyhi's-selām Ħavvā'nın eline yapışup derün-ı behiştten birün-ı (08) behişte ka-dem başdılar. Āh-ı nedāmet idüp ve eşk-i Ħasret döküp (09) hem giderdi ve hem ardına baķardı şāyed ki bu ğam gicesine (10) hāne-i ğaybden bir misbāh ve ol bağlu ka-puya bir miftāh peydā ola. (11) Ammā hiç bir cānibden bir murād rāyihāsı bunlarıñ

⁹⁴ “Nereye gideyim? Senin kapından başka sığınağım yok ki./ Senin lütuf eşiğinden başka kaçacak yerim yok ki.”

ümüd-i meşāmına (12) irüşmezdi. Ve hiçbir taraftan bir hâzar-ı rāh bunlarıñ hâyret-i gerdānına (13) yitişmezdi. Ol vaktin kim Ādem -*Ŗaleyhi's-selām*- dārü's-selāmdan (14) dārü'l-melāma kâdem başdı. Ol demden kelime-i Bismillāhirrahmānirrahīm (15) diline cārī oldu. Cibrīl *Ŗaleyhi's-selām* eyitti: “Yā Ādem, zebānıña [122b] (01) Ŗāzamet kelimesi cārī oldu. Bir zemān şabr it ola ki ufuk-ı (02) ğaybden bir lemŖa-ı necāt lāmiŖ ve matlaŖ-ı keremden bir kevkeb-i hālās tāliŖ ola.” (03) Gine hitāb geldi kim : ”Ŗo kim Yā Cebrāil taşra çıksunlar. Zırā hem Ŗilm-i ezelimde (04) muğadder olan bu-y-ıdı kim Ādem ve Ĥavvā şemere-i şecere-i menhiyyeden ekl idüp (05) cennetden yeryüzine ineler. Pes gerekdür kim sen onlara māniŖ(06) olmayasın.” Ĥazret-i Cibrīl eyitti: “İlāhī, Ādem kuluñ sen pādişāhı, (07) Rahmān u Rahīm ismiyle yād itdi. Pes gerekdür kim bunlar dañı (08) bugün seniñ lutfuñdan yād olmayalar.” Gine Ĥazret-i Melik TeŖālā'dan (09) hitāb gelüp buyurdu kim: “İy melek-i muğarreb, benim rahmetim kem degil (10) ve kullarıma rahmet itmekden baña melāl u nedem tāri olmaz. Ammā eger (11) bugün rahmet idecek olursam ancak bir tane rahmet itmiş olurum. (12) Şabr eyle tā kıyāmet güninde Ādem cennete yüz dutduğında nice (13) yüz biñ yüz biñ Ŗāşilere rahmet idüp bunuñla bile cennete (14) gireler tā benim rahmetimiñ vüsŖati ol günde āşikār ola.” Ammā hūkemā (15) eydür “Çün Ĥazret-i Ĥağğ -*celle ve aŖlā*-nın fermānıyla Ŗağıl ve rūh [123a] (01) ve nefis ve eflāk ve encüm ve erkān ve tabāyiŖ ve nefis-i nebāti ve hāyvāni(02) ve maŖādin ve nebātāt ve hāyvānāt hāsıl oldılar. Bunlar cemīŖan (03) zemīn ü āb u dirāht u sāk u şāh u gül menzelesinde idi kim (04) vakt-i hūşul-i miyve olmuşdı. Miyveden dañı murād insān-ı pāk (05) idi kim Ŗālem-i hāk u eflāk bunlarıñ için içād olunmuşdı.” (06) Lākin bu mağāmda dañı icmāl tārikiyle bir dañı rūşenirek beyān (07) idelüm tā müstemīŖ olanlar işidüp bundan behre-mend ü müntefiŖ (08) olalar. Ĥikmet yüzinden şöyledür kim işbu ervāh-ı ādemī kim (09) Ŗālem-i māhiyyātdandır, diyü beyān itmişdük çün Ŗālem-i māhiyyātda idi. (10) Hemān ol māŖnā kim Ŗālem-i mülk de ondan peydā olmuşdı. Ke-zālik (11) onda mevcūd idi. YaŖni bu kavller kim tağrīr olundu mutmainne vü (12) levvāme vü emmāreden. Pes kuvvet-i Ŗağlıyye ol ervāha kim Ŗālem-i (13) māhiyyātdandır dimişdük emr itdi kim işbu Ŗālem-i māhiyyatda mağām (14) eyleye. Ve Ŗālem-i mülk kim Ŗālem-i maşūsātdur. Zinhār meyl itme kim işbu (15) Ŗālem-i māhiyyāt behişt-i ebedī menzelesindedür. Pes kuvvet-i mütevehhime kim [123b] (01) İblis-i laŖından Ŗibāretdür - Muğarrizi oldı tefŖil bābindan ism-i fāŖil (02) şığası üzerine- yaŖni kırdırıcı ve yilitici oldı tā rūh meyl-i mizāc (03) idüp Ŗālem-i maşūsāta ulaşdı. Ve ol māhiyyāt-ı behiştten kim (04) onda ne şehvet ve ne arzū ve ne havf ve ne tamaŖ var idi

(05) nüzül idüp Óālem-i maḥsūsāta duḥūl itdi kim Óālem-i ḥavf u cūŐ u (06) şehvet ü günāhdur. Şol yirde kim beyān olunmışdı. Bundan evvel (07) dünyā şol melekler taşarrufında idi kim onlara Cān bin Cān (08) dirler idi. İşbu melāikeden maḥşūd ervāḥ-ı pāk idi kim (09) henüz ülfete ve dāḥil-i cism-i ḥāl olmamışdı. Ve İblis-i LaŐin'i kim (10) göndermişdi tā baŐzısın ḳahr idüp ve her bir ḳavmi beyābān u (11) deryālara atdı. Bundan daḥı maḥşūd hemin şeyātın-i merdūd (12) ve perı vü dıv-i pür-rişler idi kim bugün işbu cihān-ı fānide mevcūdlardur.(13) Egerçi süretā hayāl-i mevhūm gibi maŐdūm ḳabılinden maŐdūdlardur. (14) Ammā baŐzılar daŐvā-yı ḡarib idüp eydürler kim işbu tāifeyi zāviye-i (15) hāviye-i dünyāda žāhir göz ile görürüz. Belki bunlarıñ [124a] (01) ekşerini beyābānlarda ve taḡlarda ve deryā vü ırmāḡ kenārlarında (02) nişān virürler. Ve bunu kim dirler: Ḥāzret-i Ādem ü Ḥavvā bile - Őaleyhime's- (03) selātü ve's-selām- üç ten bile dārü's-selāmdan çıkup (04) dārü'l-melāmete ḳadem başdılar. Birisi mār ve birisi tāvus (05) ve birisi Şeytān Őaleyhi'l-laŐnedür. Pes mārden murād nefsi-ḡaḡabıdır kim (06)nefs-i ādemide vardur. Ve İblisden murād ḳuvvet-i vehmiyyedür kim (07)ādemoḡlanını yaramaz mevhūm-ı fikirlere ve şūm niyyetlere taḥriḡ ider (08) - el-Őiyāzubbillāh- .Ve tāvusdan murād şehvet-i baḡn u fercedür kim (09) kendüsün nefsi nażarında ārāste vü pırāste ider tā nefsi şūm (10) buña meyl ü iltifāt ide. El-ḳıssa: Ḥāzret-i Ādem Óālem-i bı-şebāt u bı-(11) ḳarārda ol ḳadar ḡayāt üzerine olup pāy-i-dār oldı kim (12)Őömr-i Óazizi tokuz yüz altmış yıla irişdi. Nā-gāḡ bir gün (13)Ḥāzret-i ÓAzrāil Őaleyhi's-selāmı kendü ḳatında gördi. (14) Ve suāl itdi: “Eyā melek-i muḳarreb neye geldiñ? ” ÓAzrāil -Őaleyhi's-selām- (15)cevāb virdi kim: “Rūḡuñı ḳabz itmege geldim.” Ḥāzret-i Ādem eyitdi: [124b] (01) “ Henüz vaḡt olmadı. Zırā benim Őömrüm tamām biñ yıldur. Pes kırḡ yıl (02) daḥı gerekdür Őömr āhirine irişe.” Ḥāzret-i ÓAzrāil eyitdi: “Yā Ādem (03)Őömrüñüñ kırḡ yılın oḡluñ Dāvud peyḡām-bere baḡışladıñ idi. Bu taḡdirce (04) Őömrüñ nihāyetine irişdi. Şimden gerü vaḡıtdür kim āşiyān-ı Óarşa (05) pervāz idesiñ.” Ḥāşıl-ı kelām Ḥāzret-i Ādem inkār itdi. Ḥattā evlādı (06) ortasında ḳıyāmete deḡin biribirine inkār itmek ol zemāndan (07) berü ḳalmışdur. Ammā ḡaḳıḳātā zevı'l-Őuḡul ḳatında bu ḳavl çendān (08) maŐḡul olmaya. Zırā inkār asılda yalandan kināyedür. Kizb, ḡod (09) kebāirdendür- ḡāşā -. Enbiyāullāḡ -Őaleyhimü's-selām- kebāirden ve saḡāirden (10) maŐsūmlardur. Hemān ki Ḥāzret-i ÓAzrāil Őaleyhi's-selāmıñ hevlinde (11) ferāmüş itmiş ola. Ve nisyān, zürriyātı ortasında ol zemāndan (12) berü ḳalmış ola. El-ḳıssa: İşbu nizāŐda iken Ḥāzret-i Ḥaḡḡ celle (13) ve aŐlānıñ emriyle iki melek gelüp Ḥāzret-i Ādem'iñ ḡuzūr-ı şerifinde (14) şehādet itdiler kim: “Yā Ādem, Őömrüñden kırḡ yılın oḡluñ Dāvud peyḡām-bere (15)

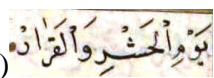
bağışladıñ.” İnkâr idenler üzerine şahid turgutmağ ol [125a] (01) zemāndan berü olmışdur. Rivāyetdür kim : “Ĥazret-i Ĥağğ -*celle ve aĖlā* -Ādem’iñ (02) Ėmri Ĥazret-i Ėzrail-ile nizāĖdan soñra tamām biñ yıla irişdi.” (03) Ėalibā bu rivāyet şahîh olmaya. Egerçi Ĥazret-i Ĥağğ *celle ve Ėalā* kâdirdür. (04) Ammā ceff-el-ğalem diyü buyurmışdı. Pes bu kelām işbu kavlı-ı zağıf-i (05) mübtildür. Eśśah-ı rivāyet budur kim, “Ĥazret-i Ādem’iñ -*Ėaleyhi’s-selām*- Ėmri (06) biñ yıla irişmedi.” Rivāyetdür Veheb Ĥazretlerinden -*raziyallāhü Ėanh*- kim (07)eydür: “Çün Ādem’iñ Ėmri āhirine irişdi. Cennet miyvelerinden miyve (08) arzū itdi. Ve oğullarını gönderdi kim beher-ĥāl taleb ideler.Çünkim (09) gitdiler , yolda bağzı feriştelere mülākı oldılar.Feriştelere bunlardan (10) suāl itdiler kim : “Yā İbn-i Ādem! Kancaru gidersiziz.” Cevāb-ı şāfi virdiler kim: (11) “Babamız Ādem hastadır.Cennet miyvelerinden miyve arzū itdi. (12) Onı taleb itmege giderüz.” Feriştelere didiler kim: “Girü dönünüz.” (13) Bunlar dahı girü döndiler. Babaları Ĥazret-i Ādem öñine (14) irişdi.Bunlarıñ Ėağabince derĥāl feriştelere gelüp Ĥazret-i (15) Ādem’iñ -*Ėaleyhi’s-selām*- rûh-ı pākın kabz idüp ĥağğ-i ĥâkdan [125b] (01) zirve-i eflâka iletdiler.Ve andan soñra cism-i şerîfini ĥanût ile yudılar (02) ve cennet bezleriyle kefenlediler.Andan soñra Ĥazret-i Cebrâil Ėaleyhi’s-selām (03) imām olup namāzın kıldılar. Ondan kaldurup *Ebi Kubeys Fağı*’nda (04) *Ėarü’l-Kebir* adlı bir mağārada defn itdiler.Ve bāğı kalan evlādını (05) vidāĖ u esenleyüp vaşiyet itdiler kim: “Yā İbn- i Ādem, şimden soñra (06) sizin kâĖideñiz ölülerünüzle bu olsun.” Pes andan soñra gitdiler (07) tā tûfān zemānına degin. Çünkim tûfān oldu Ĥazret- i Nûĥ peygām-ber (08)Ėaleyhi’s-selām Ādem’iñ tábüt-ı şerîfini çıkarup bir şandūka koyup (09) kendüsiyle bile gemiye koydu.Fûfān sâkin olıcağ gine evvelki mağāmına (10) iletdi. Ammā bağzı müverrihler dirler kim “Ĥazret-i Ādem’iñ -*Ėaleyhi’s-selām*- tábüt-ı (11) şerîfi Şām naĥiyesinde *Şarik-i Firdevs* nām bir bülend ü fâik (12) köydedür kim dünyāda ol köyden evvel bir köy Ėimāret olmamışdır.” (13) Ammā ol *Ėindallāhi ve’n nās* mağbûl-i Ėām u ĥās olan Ĥazret-i (14) İbn-i ĖĀbbās razıyallāhü Ėanh rivāyet ider kim “Çün tûfān sâkin (15) oldu. Ĥazret-i Nûĥ Peygām-ber, Ĥazret-i Ādem peygām-ber’in -*Ėaleyhi’s-selām*- [126a] (01) tábüt-ı şerîfini Beytilmuğaddes’de ⁹⁵defn itdi. Ve Ĥazret-i Ādem cumĖa (02) günü vefāt itdi.Ĥazret-i Ādem’iñ vefātından soñra Ĥazret-i Ĥavvā bir yıl (03) kayd-ı ĥayātında oldu. Andan soñra vefāt itdiler.Cism-i şerîflerini (04)Ĥazret-i Ādem peygām-ber katında defn itdiler.Ve Ĥazret-i Bâri TeĖālā (05) Ĥazret-i Ādem’e -*Ėaleyhi’s-selām*- on şuĥf-ı şerîf irsāl itmişdi kim (06) ol zemānda ol

⁹⁵ Metinde bu şekilde yazılmıştır. Doğru yazımı Beytü’l-muğaddes olmalıdır.

ūhūflar mūŪcebince Ūamel iderlerdi. Demirle ūatlı (07) olunmamıū cānavar eti ve hūnzırın ūanı vū eti ol zemānda hārām (08) olmuū-ıdı. Ve yigirmi varaūda hūrūf-ı muŪceme ol ūūhf-ı ūerifleriyle (09) bile nāzil olmuū-ıdı. Mādemki Hāzret-i Ādem ūaydı-ı hāyātda (10) idi mūdām feriūteler Ādem'i ve zūrriyātını ziyāret iderler idi. ūol (11) zemāna deġin kim İblis-i LaŪın'ın vesvesesiyle mā-beynlerine (12) ihtilāf u nizāŪ dūūdi. Ve biribirine Ūāūi olmaġa baūladılar. (13) ūūn āteū-i fitne vū fesād ol gerdenkeūler ortasında āteū-i (14) ser-keū gibi Ūalevlenūp cihānı yaūmaġa baūladı lā-cerem Hāzret-i (15) Melik TeŪālā bu āteūi sōndürmek iūūn Hāzret-i ūiū'e -Ūaleyhi's-selām- [126b] (01) peyġām-berlik virūp ol ūavme irsāl itdi. Tā tariū-i mūstaūime ol (2) ūavm-i saūimi irūād eyleye. Ve ūiū demek ol ūavmin lūġatlerince (03) ŪAtāullāh dimekdür. ŪUlemā rivāyet iderler "Hāzret-i ūiū'e ,ūiū (04) yāhūd ūit -tāyıla sāyıla ikisi bile rivāyetdür -didüklerine (05) vech-i tesmiye budur ki ūūn ūābil-i ūaūi Hābil-i saŪid'i ūehid (06) itdi. Hāzret-i Ādem ū Hāvva'dan dōrt yıla deġin tevālūd ū tenāsül (07) mūnūatıŪ olup erkekten diūiden kimse vūcūda gelmedi. (08) BaŪzılar biū yıl dimiūler. ūavl-i evvel ūāhīhdür. Pes dōrt (09) yıldan ūōnra Hāzret-i ūiū -Ūaleyhi's-selām- vūcūda gelicek. (10) Fe-lā-cerem bunu Hābil'den Ūivaū bilūp adını ŪAtāullāh ūodılar (11) ve Hāzret-i ūiū'den evvel Hāzret-i Ādem ile Hāvva'nın ūırū evlādı (12) yigirmi ūarından vūcūda gelmiūler idi. Yigirmisi erkek ve yigirmisi (13) diūi idi. ūābil ve Hābil ūiūsasında Hāzret-i Ādem'in Ūōmr-i ūerifi (14) yūz otuz yıla iriūmiū-ıdı. Ve Hāzret-i ūiū vūcūda geldūġi (15) zemānda yūz otuz biū yıla iriūmiū-ıdı. ūūnkim [127a] (01) Ādem'in Ūōmr-i ūerifi āhirine iriūdi. Ve dār-ı ġurūrdan serāy-ı (02) sūrūra irtihāl itmeġe yaūlaūdı. Pes ol hāilde kim Ūōmrinden on (03) biū ġūn bāūi ūalmıū-ıdı. Bir mektūb yazıp ve ūiū'e teslim idūp (04) vaūiyyet itdi kim: "İy İbn-i Hāliġ, ūāū seniġ peyġām-berliġiġ saūha-i nehārda (05) rūz-ı rūūen gibi ūāhir olmayınca iūbu tevūiŪ-i refiŪ aslā (06) kimesneye ġōstermeyesin. Zirā me-bādā kim evlād-ı ūābil ġōreler. (07) Ve seniġ evlādına hāsed ideler." Ve Hāzret- Ādem -Ūaleyhi's-selām- (08) ol vaūtin her neye kim mālik idi kim Hāzret-i ūiū'e teslim itdi. (09) Andan ūōnra dār-ı ġurūrdan serāy-ı sūrūra naūil buyurdılar. (10) Ve Hāzret-i Ādem'den ūōnra peyġām-berliġ Hāzret-i ūiū'e iriūdi (11) -Ūaleyhi's-selām- . ūūn ūiū peyġām-ber oldı. Elli ūūhuf daūı (12) Hāzret-i ūiū'e nāzil oldı. Andan ūōnra KaŪbe-i MuŪazzama'yı (13) seng ū kili-y-le būnyād itdi. Ve andan ūōnra ol hāyme-i (14) sūndūs fezāŪ-yı ūudse ūāhrā-yı firdevse suŪūd itdi. (15) Ve Hāzret-i ūiū-i Nebi'nin -Ūaleyhi's-selām- toūuz yūz on iki yıl [127b] (01) Ūōmri oldı. Mādemki hāyātda idiler daŪvete meūġul olmuū idiler. (02) ūūnkim fevt oldılar. Yerine oġlı Enūū cihāna hākim oldılar. (03) Daūı Ūālim ū ūāliġ Ūābid ū zāhid

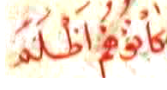

kimesne idi .Ve Öömr-i şerîfi tokuz yüz (04) altmış yıla irmiş-idi. Çün âhirete intikâl itdiler. Yerine oğlu (05) Kaynân cihâna hâkim oldu. Ol dañı Óālim ü śāliĥ Óābid ü zāhid (06) kimesne idi.Ve dāimü'd-dehr Ĥāzret-i Ĥāḫḫ -*celle ve aÓlā-* kulluđına ḫāim (07) olup ḫalkı fiśk u fücürdan ve envāÓ-ı fitnededen ve şerr ü şürdan (08) menÓ iderdi.Ve muttasıl emr-i maÓrūf nehy-i münker iderdi. Bunlarıñ (09) Öömr-i şerifleri tokuz yüz yigirmi yıla irmiş-idi. BaÓzılar (10) sekiz yüz kırk dimişler. Ḳavl-i evvel eśśāḥdur.Ve bunlardan soñra ođlı (11) Mehlāil cihâna hâkim oldu.Bu dañı Óālim ü Óādil śāliĥ ü kāmil (12) merd-i fāzıl idi. Ve Öömr-i şerifleri tokuz yüz yigirmi altı yıla (13) irmiş-idi.Andan soñra mevt irişüp fevt oldılar.Ve yerine (14) ođlı Yerdā cihâna hâkim oldu. Bunlar dañı Óālim ü Óādil śāliĥ ü (15) kāmil merd-i fāzıl idi.Ve Öömr-i şerifleri tokuz yüz altmış iki yıla [128a] (01) irmiş-idi .Āḫir fevt oldılar.Rivāyet olunur kim Ĥāzret-i Ādem'iñ (02) vefātı eyyāmında Yerdā ibni Mihlāil zemānına degin evlād-ı Şiś'le (03) evlād-ı Ḳābil mā-beyninde çok iĥtilāf u nizāÓ vāḫiÓ olmuşdır. (04) ve ehl-i Óinād u fesād çođalıp źulmet-i źulm rū-yı cihānı büricek fe-lā-cerem (05) ol cāÓilü'n-nūr-ı ve'ź-źulümāt ḫalk-ı kāināt üzerine nūr śaçmaḫ için (06) ol śāhibü'l-miÓrāc ve'l- maḫāmāt śadr-nişin-i serif-i semāvāt (07) muḫannin-i ḫavānin-i dīn vāziÓ-ı maÓālim-i yaḫin bāñi-yi serāy-ı şerÓ miÓmār-ı (08) maḫşüre-i ferÓ śāḥne-i Medīne-i ḫuds ket-ĥüdā-yı ḫāne-i üns (09) hem-celīs-i ḫuddüsiyān ve hem-eniś-i kerrübiyān imām-ı ḫikmet-i Óilmī vü Óamelī (10) üstād-ı maÓārif-i ḫāḫiḫi vü cedelī sālīk-i maÓāric-i saÓādet muḫim-i (11) semāó-ı siyādet rāsīm-i şerāyiÓ-ı dīniyye muÓallim-i Óulüm-ı yaḫiniyye vāziÓ-ı (12) ḫavāÓid-i heyóet ü nücüm rāmiz-i revāmiz-i esrār-ı ġarāib-i Óulüm mahrem-i esrār-ı (13) rabbāñi matlaÓ-ı envār-ı sübhāñi muÓtekif-i beyti'l-maÓmūr mücāvīr-i ḫarem-i (14)sürūr maźḫar-ı ḫükm ü maÓden-i tedriś aÓñi nebīyyullāḫ Ĥāzret-i (15) İdrīs -*Óaleyhi's-selātü ve's-selām-* bunlara irsāl itdi [128b] (01) tā cemíÓsini dīn-i ḫāḫḫa daÓvet idüp iĥtilāf u nizāÓ ortalarından (02) mürtefiÓola . İdrīs Nebī -*Óaleyhi's-selām-* saÓy-ı belīđ ve cehd-i bī-dirīđ (03) gösterdi. Ancaḫ biñ miḫdāri kimesne bunlarıñ daÓvetini ḫabül idüp (04) ehl-i saÓādet ḫalkasına duḫül itdiler.Ve Ĥāzret-i İdrīs'iñ nām-ı (05) şerifleri Ḥanūḫ idi. -*ḫā-ı muÓcemeniñ fetḫasıyla ve nūnuñ zammesiyle* (06)*ve ḫā-ı muÓceme-i śāñiniñ süküniyla-* .Ĥāzret-i Ādem'ile Şiś'e nāzil olan (07) śuĥf-ı şerīfi çođ ders itdüđinden ötüri İdrīs didiler. (08) Bu taḫdirce İdrīs lafzı ÓArabī olur. Ammā śāḫiĥ budur ki (09) İdrīs ve Ḥanūḫ iki ism-i AÓcemī olalar. Ve kendülerine dañı (10) otuz śuĥf-ı şerīf nāzil olmuş-ıdı. Ve İdrīs Nebī Óaleyhi's-selām (11) bişinci atayla Ĥāzret-i Ādem'e irişür. YaÓñi Ḥanūḫ bin Yerdā bin (12) Mehlāil bin Ḳaynān bin Enūş bin Şiś bin Ādem -*aÓleyhi's-selām-*. (13) Berre'dür baÓzılar

Aşûs'dur dimişler ve künyesi Berre'dür- *a'lā-eyyi-hālin* (14) *kāne* - . Hâzret-i İdrîs ,Hâzret-i Âdem'in *-Ôaleyhime's-selām* -vefâtı (15) zemânında yüz yaşında idi.Ve Hâzret-i Âdem'den soñra [129a] (01) evvel mürsel Hâzret-i İdrîs'dür.Vefât-ı Âdem'den iki yüz yıl geçüp (02) ve Hâzret-i İdrîs üç yüz yaşına irmiş-idi kim nübüvvet virilmiş-idi. (03) Tevârih-i Tâberî'de eydür :“ Üç yüz altmış beş yaşında idi kim mekân-ı (04) Ôâlîye iletdiler .” Yüz elli yıl nübüvvet sürdi. Andan soñra mekân-ı Ôâlîye (05) iletdiler. BaÓzı müverrihler bişinci göge dirler baÓzılar altıncı göge baÓzılar (06) dördüncü göge baÓzılar cennete.Ve vaşf-ı şerifleri kütüb-i muÓteberde (07) kitâbet olınan üzerine budur kim uzun boylı mücessem yaśsı şinelü (08) merd-i mufahham idi. Çok kıllu uzun şakallu mübârek kulağının birisi (09) ol birisinden büyük idi. İncecik âvâzlu yumşak sözlü. Dünyâda (10) hattı evvel ol yazdı. Ve evvel kaftanı ol dikdi ve geydi ve Ôilm-i (11) ruķūm ve Ôilm-i nücūm Hâzret-i İdrîs'den peydâ oldı. Andan soñra (12) aÓlā-yı Ôilliyîne teşrif buyurdılar. Ve tekrâr âdemî-zâd ortasında (13) fitne vü fesâd olup ve biribirine żulüm itmege âgâz idicek (14) fe-lā-cerem Hâķķ Tebâreke ve TeÓâlā Hâzret-i Nūh'a Ôaleyhi's-selām peygām-berlik (15) virüp âyât-ı kâtÖi ve delâlât-ı bâhire ile ol kavme irsâl [129b] (01) itdi. Bu dañı iki ata ile Hâzret-i İdrîs'e irişür. Tafşîli budur: (02) Nūh bin Lemek bin Müteveşallih bin Hanūh'dur - Ôaleyhime's-selām -. BaÓzı nüshada (03) Lemek yirine Selekân düşmiş. Mettüşaleh dañı okundu *-tāniñ teşdiğiyle* (04) *lāmniñ fetħasıyla ve evvelkisinde kesresiyle* - . Eśśāh-ı rivāyet üzerine (05) evvel Hâzret-i Nūh'uñ- Ôaleyhi's-selām- ism-i şerifleri Yeşķür idi. Kavmini (06) hâķķ dñne daÓvet itdüğünde ķabül itmeyüp küffār-ı bed-girdār sözinden (07) Óavdet iderler idi. Bu dañı bî-hadd nevħa vü zārilik idüp (08) küffārniñ Óinād-ı zaħmından gönli mecrūh u fikār olurdu.(09) Ol sebebden Nūh didiler *-Ôaleyhi's-selām-*. Ve vâlidesiniñ adı (10) Füsüs idi. Ķābil kıızıdur. Ve baÓzılar dirler ki şerîÓat evvelā (11) Hâzret-i Nūh'a irsâl olunmuşdur. Ekşeri Óulemāniñ ķavli bunuñ (12) üzerinedür kim peygām-berlerden evvel Óulu'l-Óazm Hâzret-i Nūh ola (13)- Ôaleyhi's-selām- .Óulu'l-Óazm ol nebıye dirler kim Hâzret-i Hâķķ *-celle ve aÓlā-niñ* (14) emrini Óibādına irüşdürmekde muħkem içtiħād idüp cidd-i belig (15) ve saÓy-ı bî-dirig

eyleye. Ve her-çend kim küffār-ı füccār [130a] (01) ⁹⁶ daÓvet-i mürselinden rencide-hātir u şikeste- (02) ķalb olurlar idi. Ammā enbiyāullāh - Ôaleyhimü's-selām- ķatÓā hâķķ sözden (03) yüz döndürmeyüp daÓvete meşğul olurlar idi. Ve muķarrerdür kim (04) peygām-berlerden - Ôaleyhimü's-selām- fi-s-şubħ-ı ve's-

⁹⁶ Bu arapça ibârenin bir kısmı anlamlandırılmamıştır. “..... haşir ve karar gününe kadar.” diye çevrilebilir..

şām ādem ü ādemî-zādı (05) hâkķ dîne daŖvet itmege ziyāde ceħd-i belîĝ ve saŖy-yı bî-dirîĝ gösteren (06) Ĥazret-i Nūh idi -Ŗaleyhi's-selām- . Ĥattā müfessirler rivāyet iderler (07) -rahimehumullāh- Ĥazret-i Nūh -Ŗaleyhi's-selām -gözyaşların döküp kavmini (08) hâkķ dîne daŖvet itdüĝi vaķtın kefer-i fecere şol ķadar izāŖlar (09) iderler idi ve dögüp incidürler idi kim Ĥazret-i Nūh'uñ (10) Ŗaķlı zāil olup ve ol melŖün u maĝbūnlar öldi taşavvūr idüp (11) ve kemāl-i tekebbür ü nihāyet-i ser-keşliklerinden ol server-i dîni (12) ve ol şemŖ-i cemŖ-i yakîni baŖzı müşevveş mezbelelere biraĝurlar idi. (13) Ve gine Ĥaķķ emriyle Ŗaķlı başına gelüp kendüsin ihzār idüp (14) tedārük idicek tekrār gine kavmini hâkķ dîne daŖvet ider idi. (15) bir laħza hūzūr üzerine olup halkı dîne daŖvet itmekden [130b] (01) ķatŖā hālî olmaz-ıdı. Ol sebebden Ĥazret-i Nūh şeyh-i mürselîn (02) ve aŖzam-ı enbiyā-i güzîni idi. Ve Ĥazret-i Nūh'uñ -Ŗaleyhi's-selām -muŖcizesi (03) kendü öz nefsinde idi. Ve cemîŖ-i Ŗömrinde bir zerre ķadar ol (04) güneş yüzlünüñ kuvvet ü ķudreti zāil olmamış-ıdı. Ve mübārek (05) aĝzı dürcinde olan dürr dişlerinden aĝrımamış-ıdı. Ve aslā (06) düşmemiş-ıdı. Ve bir peygām-ber Ĥazret-i Nūh gibi -Ŗaleyhi's-selām- (07) kavminden rencide-hātır ve şikeste-ķalb u perişān-sāz olmamışdı. (08) Ĥazret-i Nūh -Ŗaleyhi's-selām- nite-kim Ĥazret-i Ĥaķķ -celle ve aŖlā- Nūh (09) Ŗaleyhi's-selām'ın kavm-i bed-fercāmı hâkķında Ĥaķķ TeŖālā

: (10) ⁹⁷buyurur. Ve Ĥazret-i Nūh'uñ Ŗaleyhi's-selām Ŗömr-i şerîfide (11) Ŗulemā ortasında çok ihtilāf vāķiŖ olmuşdur. ŖAvn bin Ebî Şeddād : (13) “Tūfāndan evvel toķuz yüz elli yaşına irişmiş-ıdı. Ve tūfāndan (14) soñra üç yüz elli yıl kayd-ı hāyātda oldu. Andan soñra vefāt (15) itdi.” Ammā ekşer Ŗulemānıñ kavli bunuñ üzerinedür kim [131a] (01) Ĥazret-i Nūh Ŗaleyhi's-selām cihāni tūfān tutmazdan evvel mā-hāşal (02) altı yüz yaşında idi. Tūfān olduķdan soñra üç yüz elli yıl (03) kayd-ı hāyātda oldu. Andan soñra vefāt itdiler. Nite-kim Ĥazret-i (04) ŖurŖān-ı Celîlü's-şān

bu kavli-i şahîhe delîl ü bürhāndur. Kavluhü TeŖālā (05)

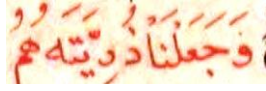
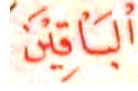
⁹⁸ ammā baŖzılar rivāyet iderler: (06) “Elli yaşında idi kim peygām-berlik virilmiş-ıdı. Andan soñra toķuz (07) yüz elli yıl kayd-ı hāyātda oldu. Ve tūfān zemānında sekiz yüz (08) yaşında idi. ” Pes bu kavli üzerine Ĥazret-i Nūh'uñ Ŗömrü (09) biñden ziyāde olmaz. Ve kavmine bed-duŖā itdüĝünüñ sebebi budur kim (10) meĝer birĝün ehl-i fitne

⁹⁷ “Şüpheşi onlar daha zalim ve daha azgın kimselerdi.” (Kur'an-ı Kerim 53/52)

⁹⁸ “O da dokuz yüz elli yıl onların arasında kaldı.” (Kur'an-ı Kerim 29/14)

vü fesâddan Őömr-i habîşini Őiśyān u đalālet (11) tuğyān u hasāreti-y-le geđürmiş ve çok oba vü (?) gezmiş (12) bir bî-dîñ ü bed-āyın oca kendü gibi bu yoldan ve izden azmiş (13) ve tođrular yolunda yaramaz uyı azmiş bir Őüm bin Őüm cilt-i (14) nā-halef Őaı vü bed-baht Őāşı vü āşı kāfir köyleri gibi (15) derün-ı albi küfrden is pas tolmıř ız-i bî-temiz ođlunu **[131b]** (01) omuzında götürüp giderken nā-gāh yolda ol server-i dîñ (02) piřrev-i enbiyā vü mürselîn ŐemŐ-i bezm-i enbiyā vü evliyā nūr-ı cemŐ-i etıyā vü (03) aśfiyā mellāh-ı sefîne-i necāt fellāh-ı kiřt-zār-ı ĥayāt el-mübālig-i (04) fî-daŐveti'd-dîñ ve el-mücāhid-i fî-iŐlāmi'l-yaın el-müteśallib-i fî-iźhāri'ř- (05) ŐerîŐat ve el-midām-ı fî-eŐillāni't-tariat sebep-i islāh-ı halk-ı (06) Őālem vāsita-i beā-i nesl-i ādem urre-i Őayn-ı necāh urre-i Őabāh-ı felāh (07) dāfiŐ-i bārān-ı belā rāfiŐ-i tūfān-ı ibtilā mabūl-i āsitāne-i ĥazret-i (08) ulūhiyyet neciyy-i cenāb-ı Rabb-i Őizzet Ādem-i Őāñı Őāhibū'l-mūkāřefet-i (09)ve'l-fütūh aŐñı nebiyyullāh Ĥazret-i Nūh'a rāst gelmiş. Ve ol (10) Őüm ođlana ol it ü pelid vaŐiyyet itmiş kim: “ İřbu piri gör (11) ve ĥātır-niřān it kim büyüdüđüñ zemānda bunuñ sözini abūl (12) idüp dîñ-i āyınine girmeyesin. Ve benim gibi źulümāt-ı küfürde alasin.” (13) Ol bed-aśl daı bunu istimāŐ idicek “Beni omuzıñdan ařađa (14) endir. ” dimiř. Ol daı omuzından ařađa indiricek pes (15) iřbu bed-baht u Őaı Őā bin Őā eline bir oma alup **[132a]** (01) Ĥazret-i Nūh'ıñ -Őaleyhi's-selām- mübārek cismine hıřmı-y-la vurup (02) ol server-i dîni beđāyet dil-āzurde vü rencide-ĥātır idicek (03) āteř-i ĥayret Őine-i pür-süzından bař ıkarup az almıř-ıdı kim (04) cihānı ser-ā-ser oda yaup kül ide idi. Lā-cerem bu ĥayretten (05) ol Melik-i ahĥār'dan iřbu bir avu nā-pā avm-i küffār-ı bed-girdāri (06) mānend-i ĥas u ĥāřak siylab-ı ĥāzab u tūfān-ı belāyıla rāh-ı (07) selāmetden Őummān-ı Őeāvete sürüp ol āh-ı đalāletde (08) ĥar itmek iün cān u dilden bed-duŐā ider. Pes ol Melik-i ŐĀdil (09) Ĥazret-i Nūh'ile avminiñ mā-beynini faśl itmek iün ol zemānda (10) tūfān ile amān virmeyüp ol avm-i küffārı helāk itdi. (11) Tā onlardan Őoñra gelenlere bir Őāđim Őibret oldu. Ehl-i Tevāriĥ (12) rivāyet ider: “Ĥazret-i Ādem'ıñ cennetden hubūtı zemānından (13) tūfānı zemānına deĥin iki bin altı yüz elli altı yıldur. Müddet-i (14) tūfān daı altı ay olmiřdur.” Zırā mübārek māh-ı recebiñ (15) onunda evvel tūfān peydā olup mübārek māh-ı muĥarremiñ onuncı **[132b]** (01) güninde keřti-i Nūh'ı Őāhib-i cūd, Cūd tađında arār itmiř-ıdı. (02) Ve ol gemide olan avm *Cezire-i Őmeriyye*'de *Arz-ı ara* diye bir beled (03) binā idüp adını *Sū-i Őemāñin* omıřlar idi. Zırā gemide daı (04) seksen kiři idi. Oña bināen ol Őehriñ adını *Sū-i Őemāñin* (05) odılar. Tūfāndan Őoñra yapılan Őehirleriñ evvelidür. Ĥattā deřt-i (06) cihānı geřt ü seyāhat idenler ol Őehriñ maŐmūrluđıñdan (07) ĥaber virürler. Ve Ĥazret-i

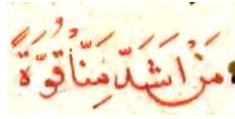
Nūh'a *Ōaleyhi's-selām* Ādem-i Šānı (08) didiler. Zırā tūfāndan ōñra kimi ĥalkından tevālūd tenāsül (09) bi-l-küllıye münqatıŌ olmış-ıdı. Tūfāndan ōñra vucūda gelen (10) insān ancađ Ĥāzret-i Nūh neslinden ĥāsıl olmışdur. Nite-kim (11) Ĥāzret-i Ĥađđ -*celle*

ve *aŌlā* -buyurur şavlühü TeŌālā : (12) ⁹⁹ ve Ĥāzret-i Nūh'ile gemide bile üç oğlı var idi.(13) Birisiniñ adı Sām ve birisiniñ Ĥām ve birisiniñ Yāfiš¹⁰⁰ idi. (14) ŌArab u ŌĀcem ve Rūm u Ĥıptı'ler cemıŌan Sām'dan ĥāsıl (15) olmışdur. Ve hem Sām ĥāzretleri -*Ōaleyhi's-selām*- Ĥāzret-i Nūh'uñ [133a] (01) evlādınıñ ulusı-y-ıdı. Ve Ĥāzret-i Nūh -*Ōaleyhi's-selām*- anuñ içün (02) ĥayır duŌā itmiş-ıdı. Andan ötüri enbiyāullāĥ -*Ōaleyhime's-selātü ve's-selām*- (03) evlād-ı Sām'dan mütevellid olmışlardur. Sām'uñ daĥı biş oğlı (04) var idi: Erfahşed , İrem, Esved, Uveylim, Lāvez. Ve tūfān zemānında (05) Ĥāzret-i Sām tamām elli yaşında idi. BaŌzı müverriĥler daĥı (06) ziyāde dimişler. Ĥavl-i evveldür muğavvel olan ve Ĥāzret-i Nūh'uñ (07) vefātı vağtinde dört yüz yaşında idi. Ĥāzret-i Nūh'uñ (08) vefātından ōñra iki yüz yıl daĥı řayd-ı ĥayātda oldu. Pes (09) bu tağdirce Ĥāzret-i Sām'ıñ Ōömri tamām altı yüze irişmiş olur. (10) Ammā Ĥām-ı ĥām babasınıñ ĥayır duŌāsın almayup belki bed-duŌāya (11) muđārın olmış-ıdı. Ve evlād-ı Ĥām evlād-ı Sām'a řul olsunlar (12) diyü Ĥāzret-i Nūh - *Ōaleyhi's-selām*- bed-duŌā itmiş-ıdı. Ve hem fı-nefsi'l-emr (13) öyle olmışdur. Zırā mağrib vilāyetinden ve Ĥabeşe ve Zengı (14) vilāyetinden şopan ekşer Zengıler Rūmılere satılup (15) řul olmışlardur. Nite-kim müşāhede olunur bi-l-fiŌl ve hem ol [133b] (01) evlād-ı bed-ĥūyuñ müyları şulağlarından aşığa inmesün diyü bed-duŌā (02) itmiş-ıdı. Hem öyle olmışdur. Ve işbu tāifeniñ adı Ĥabeş (03) ve Tekrūr ve Nevbı ve Benı ŌUlā, ŌAbdi'l-Ōulā ve Zenc ve Hind'dür. (04) Ve şol sevāĥilde ve cezāyirde mütemekkin olan tavāif-i ŌArablardan ve (05) siyahlardan cemıŌā evlād-ı Ĥām'dandur kim Ĥāzret-i Nūh'uñ (06) bed-duŌāsı sebebiyle cemıŌı memālik ve mesālikde eşir olmışlardur. (07) Ammā Yāfiš-i yābis uç memleketlerinde olan etrāk-i bı-idrākiñ (08) ve YeŌcüc ü MeŌcüc'uñ aslıdur.Zırā bunlar Yāfiš evlādından (09) ĥāsıl olmışlardur vallāĥü Ōālem ve aĥkem.Ve çün Nūh peygām-ber (10) dār-ı ĥurūrdan dār-ı sūrūra intikāl u Ōubūr buyurdılar. Pes (11) Ĥāzret-i Ĥađđ -*celle* ve *aŌlā*- tekrār āyāt-ı dıñ-i şavıyi naşb itmek içün (12) Ĥāzret-i Ĥüd peygām-beri -*Ōaleyhi's-selām*- ol zemānda mevcūd olan (13) ĥalāyıkā güneşden rüşen delāil ile irsāl itdi. Ve asıl (14) Ĥāzret-i Ĥüd'uñ nām-ı şerıfleri ĀŌbirdür. İki batınla Ĥāzret-i (15)

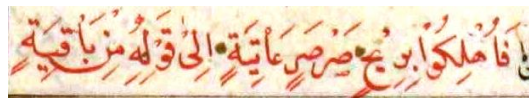
⁹⁹ “Onun neslini yeryüzünde kalanlar yaptık” (Kur'an-ı Kerim 37/77)

¹⁰⁰ Bu ismin doğru yazımı Yāfeş olmalı. Metnimizde hep bu şekilde yazılmıştır.

Nūh'a irişür. Tafşîl-ile ÓĀbir bin Şālih bin Sām bin Nūh ve [134a] (01) ve anasınıñ adı Mercāne'dür. Ve Şālih otuz yaşında idi (02) Ĥazret-i ÓĀbir vücūda geldikde ve Ĥazret-i ÓĀbir'in sükūn u vaċārı (03) kemāl-i mertebede idi. Ondan ötüri Hūd didiler. Zırā fuşehā-ı (04) ÓArab vaċār u sükūna hivādet dirlerdi. Pes bu taċdirce Hūd (05) hivādetden müştāk olur. Ve Ĥazret-i Hūd nebî -Óaleyhi's-selām- kırk (06) yaşında idi kim mürsel olmış-ıdı. ÓĀd bin ÓIvaz bin İrem bin (07) Sām bin Nūh'ın -Óaleyhi's-selām- evlādı daÓvetine irsāl olunmuş-ıdı. (08) Rivāyet iderler ÓĀd kavminiñ sâir halka nisbet kuvvet ü kudret ü (09) kâmet ü kıyâfetleri bir mertebede idi kim onlardan ġayrı bir kavme (10) dahı müyesser olmamış-ıdı. Ĥattâ rivāyet iderler ġāyetde uzun (11) boylularınıñ kâmeti yüz arşun miċdârı idi. Ve ġāyet (12) alċaċlarınıñ altmış arşun miċdârı idi. Ve birisiniñ (13) başı ċoca ĥammāme berāber ċubbeler gibi idi. Ol ecilde bunlar (14) degme bir hāne ve süffelere şıġışmayup şāhrā vü yazılarda (15) dökme taşdan olan cebel ċovuċlarında duraċ itmişler idi. [134b] (01) ve ol ĥayl u ĥaşemiñ ċeşimlerinde ve burunlarında sürün (02) sürün şikār ċuşları toġan gibi şāhin gibi āşiyān idinürlerdi. (03) Ve yavrılar besleyüp uċarlardı. Ve her tāife ile kim Óadāvet (04) iderlerdi dirlerdi kim "Şāhrā vü yazılarda bizċileyin (05) vardur kim kuvvetde ve pazūda bizimle berāberlik itmeġe ċādir ola." (06) Nite-kim Ĥazret-i Ĥaċċ -celle ve aÓlā

- buyurur ċavlıhü teÓālā ¹⁰¹ (07) ċünkim Ĥazret-i Hūd'un ol kavm-i bî-sermāye vü sūd daÓvetini (08) ċabül idüp icābet itmediler. Ve bu niÓmet-i ebed-peyvendden mahrūm olup (09) nevmid oldılar. Pes ol tabl u Óalemsiz ve ĥayl u ĥaşemsiz ċoċdan (10) azdan bî-niyāz kuvvet ü kudret eyesi sultān-ı ser-firāz ol (11) muÓažžam u mücessem olan leşker-i maġrūr-ı mesrūrı kim şāhrā vü yazılar (12) ol zümre-i enbūhuñ heybet ü şükūh-ı āvāzından māl-ā-māl olmış-ıdı (13) fi-l-ĥāl bād-ı şarşarıyla şöyle tiz helāk itdi kim henüz ol bādıñ (14) ĥavfından yirler ü gökler gürler ve şarşar. Nite-kim Ĥazret-i Ĥaċċ -celle ve aÓlā -(15) buyurur ċavlıhü teÓālā

¹⁰² [135a] (1) ve rivāyet iderler ol vaċtın Ĥazret-i Hūd Óaleyhi's-selām kendüye (2) tābiÓ olan mevcūd müóminlerle bir maċām-ı eminde kıyām ve bir cāy-gāh-ı (03) Óažimde ārām itmişlerdi kim ol tāife-i ĥalim ü selimūñ üzerlerine (04) Óanber-şemim mülāyim bād-ı neşimden ġayrı zerre ċadar

¹⁰¹ "Bizden daha kuvvetli kim var?" (Kur'an-ı Kerim 41/15)

¹⁰² "Ad kavmine gelince onlar da uğultulu ve dondurucu şiddetli bir rüzgar ile helak edildi." (Kur'an-ı Kerim 69/6)

nesne esmemiş-idi. (05) Çünkü ol ümem-i şâhîb-i ahlâk u kerem küffâr-ı mu'ânidiniñ şuncılayın (06) elem-ile ölümlerini müşâhede itdiler lâ-cerem Hâzret-i Hâkık -*celle ve a'Ölâ*-ya (07) şükürlerini dañı ziyâde itdiler. Ve andan soñra *Mekke-i Muqaddese* (08) cânibine Óazm itmege cezm itdiler. *Ka'Öbe*'ye irişdüklerinde Hâzret-i (09) Hâkık -*celle ve a'Ölâ*-nıñ hizmet ü Óibâdetine müdâvemet itmege kıyâm gösterdiler. (10) Tâ Hâzret-i Hüd'uñ - *Óaleyhi's-selâm* - Óömr-i şerîf-i pür-südü ol eyyâm-ı (11) bî-hüdede yüz elli yıla irişdi. Ve andan soñra dâr-ı dünyâdan (12) qarâr-ı Óuqbâya intikâl ü irtihâl buyurdılar. Ve Hâzret-i Hüd'uñ (13) ravza-i münevverelerinde çok ihtilâf vâkı'Ó olmışdur. Server-i (14) şâhîb-menâkıb *Esedullâhi'l-gâlib* a'Öñi Hâzret-i ÓAlî bin Ebî Fâlib (15)-*raziyallâhü Óanh ve kerremallâhü vechehü*- buyurmuşlardur kim: “ÓAden ü Zebîd [135b] (1) mâ-beyninde Hâdaramüt ¹⁰³ dirler bir vilâyetdedür kim vâfir kulhlar ve asıl (2) pāk misvāk ağacı ve giyâh-ı sidre çok biter.” Ba'Özılar eydür : “Miyân-ı (03) zemzem-ile Rûkn-i maqâm-ı İbrâhîm'dedür -*Óaleyhi's-selâm*-. ” Ba'Özılar Dımaşık'dadur ¹⁰⁴ (04) dimişler. Câmî'Ö-i Benî Ümeyye'niñ divâr-ı şerîfi altında Hâzret-i İmâm Şâfi'Ö'yle (05) İmâm Aĥmed-i Hânel'in -*rahîmehumullâh* - mihrâbları ortasında. Egerçi kim (06) ĥâkıķâtla bilmişlerdür. Ammâ eśśâĥ-ı rivâyet Emîre'l-Mü'ominin Hâzret-i (07) ÓAlî bin Ebî Fâlib naķl itdü kim: “ Fi-l-vâkı'Ó Hâdaramüt vilâyetündedür. ”(08) Zırâ vaşî-i nebîdür - *Óaleyhi's-selâm*-. Vaşî-i nebî olânıñ rivâyetinde (09) hod kat'Óâ ihtilâf olmasa gerekdür. İhtilâf vardur diyen (10) kâfir olur - *ne'Öüzübillah*-. Ve Hâzret-i Hüd'dan soñra peygâm-berlik Sâliĥ bin 'Ubeyd bin (11) Āsif bin Kâşîĥ bin Hâdir bin Şemüd bin Hâşir bin İrem bin Sâm bin Nüh (12) Óaleyhi's-selâma irişdi kim Şâm'ile Vâdi'l-ķurâ ortasında Hâcer nâm (13) bir maqâmdan źuhūr itmışdür. Ve ol zemânda mevcüd olan kavm-i Şemüd'a (14) gönderilmişdür. Veheb Hâzretleri rivâyet ider- *raziyallâhü Óanh*:- “ Hâzret-i (15) Sâliĥ peygâm-ber -*Óaleyhi's-selâm*- hemân ol zemân kim bülügiyyet mertebesine [136a] (1) irişdi. Nübüvvet virildi.” Ba'Özılar kırķ yaşında dimişler.Ķavl-i evvel (2) muķavveldür. Dâim pâ-yi siyâsine ya'Öñi yalıñ ayak yürür imiş. Ve işbu (03) server-i âzâde dâim ticârete ķâim olmuş-ıdı. Ve ma'Óahażâ (04) dünyâda kendülerine sâkin olcak emķinenden meh-mâ-emken (05) bir mesken-i mu'Óayyen ve bir maqâm-ı muķannen ta'Óyın itmemiş-idi. Hâzret-i (06) Óİsâ peygâm-ber gibi -*Óaleyhi's-selâm*- Óavâiķ-ı cihândan kat'Ó-ı a'Ölâķa idüp (07) zemânlarını teferrüd ü tecerrüd ile görmişler idi. Ol zemânda kavm-i (08) Şemüd püt-perestler idi. Pes ol melîki'l-mennândan fermân-ı vâcib ü'l-(09)

¹⁰³ Bu yer isminin doğru yazımı Hâdaramüt olmalıdır. Metinde başka yerlerde de yukarıdaki şekilde yazılmıştır.

¹⁰⁴ Bu yer isminin doğru yazımı Dımaşık olmalıdır.

izŌān irüşdi kim “Yā Šālîh, işbu küfre Ōavdet itmiş kavm-i tâlîhî (10) îmāna daŌvet eyle. Ola kim sözüñi icābet ideler.” Pes her-(11) çend kim Ĥazret-i Šālîh kavmini dîne daŌvet iderdi. Onlar (12) küfre Ōavdet iderlerdi. Āhirü’l-emr ol kavm-i şüm eytdiler: (13) “Yā Šālîh ,eger isterseñ seniñ daŌvetiñi kabûl idüp nübüvvetiñ (14) bezmine cān u dilden mānend-i şemŌ-i cemŌ yanmağa mûm olavuz. (15) Gerekdür kim bize bir muŌcize-i garîbe gösteresiñ tã saña vü perverdigārîña **[136b]** (01) inanup ikrâr idevüz ve kendü dînimüz terk idüp seniñ dîniñe (02) girevüz. Ĥazret-i Šālîh dahı eyitdi: “ Hoş ola her ne kim (03) dirseñüz . Ĥazret-i Ĥaqq’iñ emriyle ben onı size göstereyim.” didi. (04) Ol kavm dahı eyitdi: “Yā Šālîh, yarın olsun yohsul u bayımız ile (05) şahrāya çıkalım. Bize her ne dirseñ sen eyle idesin.” Çün ol gice (06) yatup bi-iznillāh şabāha çıkdılar. Pes ol maŌşer-i keşir maĥşer (07) günü gibi küçük ile büyük bir yire cemŌ olup bir ulu şahrāya gitdiler. (08) Ĥazret-i Šālîh peygām-ber işbu kavm-i tâlîhle bile gitdiler. Ol (09) şahrāda qara taşdan bir kavî tağ var-ıdı kim işbu bāğî vü tāğî (10) kavmiñ çār-pālarınıñ giyā-zār u çerā-gāhıydı. Eyitdiler: “ Yā Šālîh, (11) Perverdigārîña eyit kim bu qara taşdan bir dişi nāka çıkarsın. (12) Andan soñra ol dişi deve toğursun.” Ĥazret-i Šālîh peygām-ber (13) -Ōaleyhi’s-selām- fi-l-hāl tecdid-i vuzûŌ idüp ve iki rekŌat namāz (14) kıilup andan soñra ol bî-niyāza çok tazarruŌ u niyāzlar idüp (15) ve mübārek yüzünü toprağa sürüp : “İlāhî bu kavmiñ diledüklerini **[137a]** (01) sen vir.” Diyüp duŌā itdi. Çünkim murādı oqı maqşūd-ı (02) nişānesine erişüp kabûl oldı. Lā-cerem ol hālden ol (03) kavm işāret itdükleri qara taş şol burı tutar hātunlar gibi (04) inleyüp Ĥazret-i Ĥaqq’iñ irādetiyle fi-l-hāl ol qara taşdan bir (05) dişi deve çıqup hemān ol hālde ol dişi deveden bir (06) yavricağ toğdı. Kavm-i Şemūd bunu göricek müteĥayyir oldılar. Ve ol (07) kavm içinde CunduŌ bin ŌŌmer dirlerdi bir ulu er var idi. Hemān (08) ol demde merd-i sādîq cemŌ-i tevābiŌ ü levāĥîkiyle Ĥazret-i Šālîh peygām-bere (09) îmān getürüp sālîhler defterine yazıldı. Bāqî kavm bunu (10) görüp istedilerdi kim îmān getürelerdi. Davār bin ŌŌmer dirler (11) şeytāna uymış bir şağî vü bed-baĥt var idi. Ol maĥzarda hāzır (12) olan kavmi Ĥazret-i Šālîh’e îmān getürmekden menŌ itdi. Andan (13) soñra ol devecik yavrusıyla ol merŌādan otlamağa başladılar. (14) Ve ol çerā-gāhda ağan çeşme-sārdan şu içmege başladılar. Ĥattā (15) bunuñ üzerine muqarrer oldı kim ol çerā-gāh u çeşme-sārdan **[137b]** (01) bir gün ol kavm-i bed-girdārîñ tavarları otlayup şu içerler idi. (02) Ve bir gün Ĥazret-i Šālîh peygām-beriñ ol dişice nākası yavrusıyla (03) otlayup şu içerler idi. Bir niçe müddet bunuñ üzerine geçdi. (04) Āhirü’l-emr ol mānend-i çār-pā olan bî-Ōağl u bî-idrāklerden (05) bir niçe müfsid-i bî-dînler Yezîd ü Ĥavāric’ler gibi ol deveçigi (06)

yavrusıyla otlakdan ve şudan men'itmek için ol şemeriñ (07) memerrinde oturdılar. Bu niyyete kim şol deşt-i Kerbelā'da teşne-leb (08) cān virenler gibi bu dişi deveçigi yavrusıyla şu içmekden (09) men'it idüp tā ol bızār vādī vü şahrālarda ve ol bī-āb (10) bevādī vü kūh-sārlarda bī-çāre vü āvāre olup andan şöfra (11) leb-teşne vü suhte-cān cān vireler. Çün bu niyyete ol kūh-ı (12) kemerde bil bağladılar. Nā-gāh ol deveçik yavrusıyla (13) otlaga otlamağa gelürken Mişda' nām bir şaķı vü bed-fercām (14) ol şahrālarda azāde yüriyen şütür-mādei yırākdan nişāne-i (15) tır idüp misl-i naħçir қatl itdi. Peçe-i za'ife bu hāleti müşāhede [138a] (01) idüp hāli nice olduğın bilicek ol bāģi vü tāģileriñ (02) elinden halās olmaķ için tāzi-vār şahrā vü taģ yolın dutup (03) bir ulu taģa kaçdı. Çün ol қavm-i bī-rahm u müşfiķ bu (04) hālden haber-dār oldılar. Yek-ser Hāzret-i Şāliḥ peygām-berin (05) hūzūrına cem' olup işbunun gibi ğadr ü mekirden Özür (06) dilediler. Hāzret-i Şāliḥ peygām-ber -'Öaleyhi's-selām- ol қavm-i bed-bahta (07) cevāb-ı şāfi virdi kim :“ İy maraz-ı küfürden hasta olmuş қavm, (08) siziñ helākiñıza kāfi üç gündən şöfra göklerden bir Öazāb-ı (09) pür-Öiķāb mānend-i Öuķāb nāzil olsa gerekdür kim onuñ şiddet-i (10) ser-pençesinden bir kez halās olmayup bir demde cān virseñiz (11) gerekdür. Ol қavm 129 istihzā tariķiyle: “ Belī irişse gerekdür. (12) Ammā neden bilelüm. ” didiler. Hāzret-i Şāliḥ eyitdi -'Öaleyhi's-selām-: (13) “ Size göklerden Öazāb nāzil olacağına a'Ölāmet-i қavi budur kim (14) yarınki gün kim penç-şenbih günidür. ÖĀmmeten yūziñüz şararsa (15) gerekdür za'Öferān gibi. Ve cum'Öa gün қızarsa gerekdür қan gibi [138b] (01) ve şenbih gün қararsa gerekdür kömür gibi.” Āḥir buyurduķları gibi (02) olup yek-şenbih günü bir āvāz-ı sehīm-nāk istimā' itdiler kim (03) ḥavf u hāzerlerden cigerleri çāk çāk olup қamusı bir ānda (04) helāk oldılar. Ve mü'öminler śihḥat u selāmet üzerine bāķi olup (05) andan şöfra bī-bāk Ka'Öbe'ye Öazm itdiler. Andan şöfra Şāliḥ (06) peygām-berin -'Öaleyhi's-selām- Öömr-i şerifleri iki yüz yıla irişüp (07) fevt oldılar -rahmetullāhi Öaleyhi ve a'Öla men tebi'Öahüm ecma'Öin-. Cism-i laṭif ü (08) pāklarını Ka'Öbe-i mu'Öazżama'da -қaddeseḥāllāh- Merve'yle Şafā mā-beyninde (09) bir maķām-ı mübārekde defn itdiler. Ve andan şöfra Hāzret-i Ḥaķķ (10) -celle ve a'Ölā- ol ebū'r-rūsulü'l-Öizām ve cediti'l-enbiyāi'l-kirām nevr-i (11) gülistān-ı nār-ı

يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ

105

serv-i büstān-ı (12) ebrār-ı

¹⁰⁵ “Ey ateş! İbrāhīm'e karşı serin ve esenlik ol.” (Kur'an-ı Kerim 21/58)

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

¹⁰⁶ muḳtedā-yı (13) her-ümmeṭ maḳbül-i her-millet sālik-i mesālik-i tevḥīd mālik-i memālik-i (14) tefrīd mücāvīr-i ḥārem-i rahmānī mahrem-i ḥarīm-i sübhānī muziyāf-ı (15) zayf-ı ğayb ket-ḥüdā-i hāne-i “lā-reyb”¹⁰⁷ bānī-yi binā-ı šafā şeref-i [139a] (01) düdmān-ı Muştafā maḥzen-i esrār-ı Aḥmedī menba’-ı envār-ı Muḥammedī (02) vāzı’-ı esās-ı kıblete’l-enām Őāmir-i ḥazāne-i Beyti’l-ḥarām ¹⁰⁸ mu’tekif-i (03) Ka’be-i mürüvvet sa’ıy-ı mesā’ı-i fütüvvet cālis-i bisāt-ı ḥāse’l-ḥās (04) şārib-i zemzem-i iḥlās rāfı’-ı perde- i ḍalālet kāşif-i esrār-ı (05) celālet müteşebbiş-i ḥalḳa-ı irādet mütemessil-i ḥabl-ı sa’ādet (06) ḥān-sālār-ı ḥān-ı rabbānī ḳassām-ı erzāk-ı şamedānī müptelā-yı (07)

يَا بَيْتِي أَنِّي رَدَحْتُ فِي الْمَنَاوِقِ ذُجُجَكَ فَأَنْظُرُ مَاذَا تَرَى

¹⁰⁹ mübeşşir-i (08) beşāret-i

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ

¹¹⁰ mükerrrem-i tekrim-i kerāim-i (09) tekrimāt

فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ

müşerref-i teşriḫ-i şerāif-i ¹¹¹ ḥalīmü’z-zāt (10) kerīmü’s-şifāt şerīfü’l-ḥulḳ rahīmü’l-ḥalḳ Őazizi’l-vücüd menba’-ı (11) sehā vü cüd vācibü’t-tebcil ve’t-tekrim dā’-ı ānā da’vet-i İbrāḫīm (12) maḥbūbu’l-evvelīn ve’l-āḥirīn fahr-ı ḥātemi’l-enbiyā-i ve’l-mürselīn (13) ḥalīlü’r-rahmān celīlü’l-burhān maḫhar-ı Őizzet ü ta’ẓīm a’-ı (14) ḥalīlullāh Ḥāzret-i İbrāḫīm peygām-bere -’Őaleyhi’s-selām- nübüvvet (15) virüp ol zemānda olan ḳavme irsāl itdi. Ve lafz-ı [139b] (01) İbrāḫīm ism-i Őİbrānīdür mu’arreb .Ve onlarıñ dilince Efrāḥām idi. (02) Ve babası adı Tāreḥ’dür. Āzer dirler. Nemrūd-ı merdūd’uñ ol zemānda (03) mevcüd olan ḳavmiyle pūtlarınıñ ḥazīne-dāri idi. Őİbrī dilinde (04) ḥod ḥazīne-dāra Āzer dirler idi. Oña bināen Tāreḥ’e Āzer dirler. (05) Ammā Muḥammed bin İshāḳ eydür -rahīmeḥullāh- “ Őİbrīler dilinde lafz-ı Āzer Őaybdan (06) Őibāretdür. Tāreḥ yolda yürüdüğü vaḳtin egrı yürürmiş. (07) Andan ötürü Āzer dirlerdi.” Ba’Őzılar eydür “ Kıptiler dilinde (08) Āzer şeyḥ-i fānī dimekdür.” Gālibā Tāreḥ ğāyetde şeyḥūhet mertebesine (09) irişmiş imiş. Ondan ötürü Āzer dirlerdi. Ve Ḥāzret-i İbrāḫīm (10) -’Őaleyhi’s-selām- altı batınıyla Ḥāzret-i Hüd’a irişür -’Őaleyhi’s-selām-. (11) Bu tertīb üzerine ya’Őnī İbrāḫīm bin Tāreḥ bin Nāḥūr bin Sāru’

¹⁰⁶ “Şüphesiz İbrāḫīm Allah’a itaat eden hakka yönelen bir önderdi.” (Kur’an-ı Kerim 16/20)

¹⁰⁷ Kur’an-ı Kerim 40/59

¹⁰⁸ Bu yer isminin doğru yazılışı Beytü’l-haram olmalıdır.

¹⁰⁹ “Yavrum ben rüyamda seni boğazladığımı gördüm. Düşün bakalım, ne dersin ?” (Kur’an-ı Kerim 37/102)

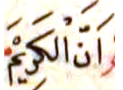
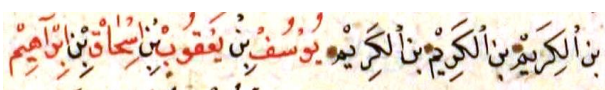
¹¹⁰ “Gördüğün rüyânın hükümünü yerine getirdin.” (Kur’an-ı Kerim 37/105)

¹¹¹ “O’nda apaçık deliller vardır.” (Kur’an-ı Kerim 37/105)

bin (12) Sāruḥ bin Ergū bin Fāliḥ bin ŐĀbir. Ve bundan daḥi üç arḳayıla (13) Sām bin Nūḥ'a iriřür. Ve Ĥāzret-i İbrāḫim peygām-ber -*Őaleyhi's-selām*- (14) Őulu'l-Őazmdandur. ŐUlu'l-Őazm bundan muḳaddem beyān olunmuřdur. (15) Tekrār tafřile iḥtiyāc yoḳ. Ve Ĥāzret-i Ĥāḳḳ -*celle ve aŐlā* - Ĥāzret-i **[140a]** (01) İbrāḫim peygām-ber -*Őaleyhi's-selām*- on řuḥf-ı řerif irsāl (02) itmiř-idi kim ol řuḥfuḥ řāḥāifinde miřāl-i bĵ-miřāllerden (03) nesne yoḳ idi. Ve Ĥāzret-i Nūḥ peygām-berin vefātından Ĥāzret-i (04) İbrāḫim'in vilādetine degin -*Őaleyhime's-selām*- altı yüz kırḳ iki (05) yıldur . Ve tūfān zemānında vilādet-i řerifleri zemānına degin (06) ekřer ehl-i tevāriḫin ittifaḳıyla biḥ yıldur. Ammā baŐzi müverriḫler (07) biḥ iki yüz altmıř üç yıl dimiřler. Ve hubūt-ı Ādem'den Ĥāzret-i (08) İbrāḫim'in vücdı zemānına degin -*Őaleyhi's-selām*- üç biḥ (09) altı yüz on yedi yıldur. Ammā baŐzılar üç biḥ üç yüz otuz (10) yedi yıldur dimiřler. Lākin bu rivāyet řiḥḥate iriřmemiřdür. Ve Ĥāzret-i (11) İbrāḫim peygām-ber zemānından server-i kāinātin -*Őaleyhi efzalu's-(12)řalāvāt ve ekmeli't-taḥiyyāt*- hicreti zemānına degin iki biḥ (13) üç yüz yetmiř üç yıldur. Ve Ĥāzret-i Ādem'in hubūtı zemānından (14) Ĥāzret-i Fahr-i ŐĀlem'in - *řallallāhu Őaleyhi ve sellem*-hicreti zemānına degin (15) biř biḥ toḳuz yüz toḳsan yıldur. Artuḳ eksik daḥi dimiřler. **[140b]** (01) ammā řiḥḥate iriřdüremiřlerdür. Ve Ĥāzret-i İbrāḫim peygām-ber -*Őaleyhi's-selām*- (02) Nemrūd-ı merdūd'uḥ daŐvetine gönderilmiřdür. Nemrūd daḥi dördinci (03) arḳayıla Ĥāzret-i Nūḥ peygām-ber -*Őaleyhi's-selām*- (04) Nemrūd bin KenŐān bin Sancār bin Kereř bin Sām bin Nūḥ -*Őaleyhi's-selām*- (05) Rivāyet olmur kim Nemrūd'dan evvel -*Őaleyhimā yesteḥiḳ*- Beni Ādem'den (06) Őālemde bir ferd tāc-ı ibtiḥāc vurunmaḳı lāyıḳ görmemiř-idi. Ve rubūbiyyet (07) daŐvāsı itmemiř-idi. Çün bu Nemrūd-ı ebedĵ ve matrūd-ı sermediĵ (08) bāzū-yı devletini gevher-i saltanatla beste gördi Lā-cerem başına (09) altundan murařsaŐ tāc urinup ḥalḳ-ı āfāḳa ḥükm itmege müstevli (10) oldu. Ve andan řoḥra gördi kim vilāyet-i řarḳ u ğarb taḥt-ı (11) ḥükümetinde olup ḥalḳ-ı berāyā külliyyen Őāsker ü reŐāyāsıyla (12) emrine rām olup ḥükmine ḳıyām gösterdiler.Fe-lā-cerem ğurūr-ı (13) riyāsetle daŐvā-yı rubūbiyyet idüp āḫirü'l-emr esfel-i sāfilinde (14) envāŐ-ı Őāzāb-ıla muŐāzzeb ve ešnāfŐ-ı Őiḳāb-ıla muḥalled oldu- *laŐnetullāhi* (15) *Őaleyh*- .Ve Ĥāzret-i Ḥaliḳullāḥ -*Őaleyhi's-selām*- mancınıḳ-ıla ol gül ü **[141a]** (01) gülistān olan nāra pertāv itdüĵi vaḳtin henüz on altı (02) yařında idi. Ve Ĥāzret-i İsmāŐil -*Őaleyhi's-selām* - vücdā (03) geldüĵi zemānda yüz altı yařında idi. Ve Ĥāzret-i İřḥāḳ (04) peygām-ber -*Őaleyhi's-selām*- vücdā geldüĵi zemānda yüz yigirmi (05) yařında idi. Çünkim Őömr-i řerif ü vefāt-ı laḫifleri yüz toḳsan (06) biře iriřdi dār-ı ğurürdan serāy-ı sūrūra

intiḳāl buyurdılar. (07) Ammā ba'Ūzı müverrihler ḳavlince iki yüz yaşına irişmişdür. Ve (08) ba'Ūzılar ḳatında yüz elli yaşına irişmişdür. Ammā iş bu aḳvāl-ı (09) muhtelifeden ḳavl-i evvel muḳavveldür. Cism-i pāk ü laṭifini *Ḥalilü'r-rahmān* (10) dimekle meşhūr olan *Arz-ı Muḳaddese*'de defn itdiler kim (11) ol *Arz-ı Muḳaddese Filestīn* memleketinde vāḳi'Ū olmışdur. *Beyt-i Muḳaddese*'den (12) ḳabr-i münevverelerine degin ehl-i ḳıyās tahminiyle yedi ferseng yoldur. (13) Ḥāzret-i Sāre daḥı onda medfūndur. Ḥāsil-ı kelām ol şehir-i (14) münevvere kim bu serverler bi-esrihim onda medfūndur. Ḥalilullāh (15) dimekle meşhūrdur. Ammā asıl adı Kūsā'dur. Ba'Ūzılar Ḥābrūn'dur [141b] (01)dimişler. Ḥāzret-i İbrāhīm peygām-ber şatun almışdur. Andan (02) soñra peygām-berlik Ḥāzret-i İsmā'Ūil'e irişdi -*Ūaleyhi's-selām*- . (03) Ḥāzret-i İbrāhīm peygām-berin sekiz oḒı var idi. Evvel İsmā'Ūil ve İshāḳ (04) ve Medyen ve Medāyin ve Zumrān ve Yeḳşān ve Yeşbaḳ ve Şūhā. Ekşerj (05) ŪArab Ḥāzret-i İsmā'Ūil evlādındandır. ŪArabdan dört ḳabile (06) vardur kim Ḥāzret-i İsmā'Ūil evlādından degildür. Biri Saḳif ve (07) ikincisi Şelef üçüncüsü Evzā'Ū'dur. Dördüncüsü Ḥāzaramūt. (08) Ol vaḳtin kim babasıyla *Mekke-i müşerrefe*'ye vuşul bulmuşlar idi (09) henüz anasından meme emerdi. Tamām iki yaşına duḥul itmemişdi. (10) Daḥı ziyāde dimişlerdür. Ammā ḳavl-i evvel muḳavveldür. Ve Ḥalilullāh'ın (11) vefātı zemānında sekisen toḳuz yaşında idi. Āhir öŪmr-i şerifleri (12) yüz otuz yedi yıla irişmiş-idi. Ba'Ūzılar yüz otuz dimişler. (13) Ḳavl-i evvel şahih'dür. Ve Ḥāzret-i İsmā'Ūil'in vefātı zemānından (14) server-i kāinātın -*sallallāhu Ūaleyhi ve sellem*- vilādeti zemānına (15) degin iki biñ yüz yıldur .Ve hicreti zemānına iki biñ yüz elli yıldur [142a] (01) taḳribā. Ve Ḥāzret-i İsmā'Ūil -*Ūaleyhi's-selām* - Hācer'den mütevellid olmuşdur. (02) Ve Ḥāzret-i Hācer Ḳipti'dür kim Mısr cebbārının cāriyesiydi. Ḥāzret-i (03) Sāre'ye baḒışlamış-ıdı. Ḥāzret-i Sāre kim Ḥāzret-i İbrāhīm'in (04) menkūḥasıydı. Ḥāzret-i Sāre daḥı Ḥāzret-i İbrāhīm'e (05) baḒışlamış-ıdı. Ve ḳurbān olmaḒlıḒa fermān gelen ekşer (06) Ūulemā-i zi-şān ḳavlince Ḥāzret-i İsmā'Ūil peygām-berdür -*Ūaleyhi's-selām*-. Ve ḳurbān (07) yeri bir taḒdur *Mekke-i Muḳaddese* taḒlarından *Şenīn FaḒı* yolunda. Ve Ḥāzret-i (08) İsmā'Ūil'den soñra peygām-berlik Ḥāzret-i İshāḳ'a irişdi -*Ūaleyhi's-selām*-. (09) Ve Ḥāzret-i İshāḳ peygām-ber Hārān ḳızı Sāre'den mütevellid olmuşdur. (10) Hārān, Ḥāzret-i İbrāhīm'in babası ḳarındaşıdur. Ammā Yehūda vü Naşārā (11) ḳavlinde -*ḥadelehumullāh*- ḳurbān olmaḒlıḒa fermān gelen Ḥāzret-i İshāḳ'dur. (12) Ehl-i Yunan ve Rūm ve Ermen ve bunlara tābi'Ū olan ve Benī İsrāil (13) bi-l-küllıye Ḥāzret-i İshāḳ peygām-ber evlādındandır. Ve Ḥāzret-i İshāḳ (14) peygām-berin daḥı öŪmr-i şerifleri yüz sekisen yıla irişecek fermān-ı (15) vācibü'l-iz'Ūān irişüp Melik-i

Muhtedir katında maḳŌad-ı sídîḳda [142b] (01) maḳām-ı müttesiŌa hâzır oldılar. Cism-i pāk u latîfi atası Hâzret-i (02) İbrâhîm peygām-berîñ saġ ḳolunda defn itdiler *Halîlü'r-Rahmān*'da. (03) Andan soñra peygām-berlik Hâzret-i YaŌḳüb'a iriñdi Ōaleyhi's-selām . Hâzret-i (04) YaŌḳüb dañı Hâzret-i İñhāk oġludur. Asılda Hâzret-i YaŌḳüb'uñ ism-i (05) ŧerifleri İsrâildür. Ve İsrâil Şafvetullāh dimekdür. Ve rivāyet (06) olınur kim Hâzret-i YaŌḳüb anaları rahminde ŌIyıs adlu bir ḳarındañıyla (07) ikiz vāḳiŌ olmiñlar idi. Vaḳt-i vilādetde Hâzret-i ŌIyıs teḳaddüm (08) idicek Hâzret-i YaŌḳüb onuñ öḳcesin dutup Ōaḳabince (09) doġmiñlar. ŌArablar hod öḳçeye Ōaḳib dirler. .Buña bināen Hâzret-i (10) YaŌḳüb'a -*Ōaleyhi's-selām* - YaŌḳüb didiler. Ve Hâzret-i YaŌḳüb'uñ dañı (11) Ōömr-i ŧerifleri yüz kırḳ yedi yıla iriñmiñ-idi. (12) *Mısır*'da oġlı Hâzret-i Yūsuf katında vefāt itmiñler idi. Ve vañiyet itmiñlerdi kim (13) cism-i ŧerifini *Arz-ı Muḳaddese*'ye götürüp cedd-i büzürg-vār Hâzret-i (14) İbrâhîm peygām-ber katında defn ideler babası Hâzret-i İñhāk (15) katında. Oġlı Hâzret-i Yūsuf atası Hâzret-i YaŌḳüb'uñ vañiyetini [143a] (01) yerine götürüp *Mısır*'dan cism-i ŧeriflerini *Halîlü'r-Rahmān*'a (02) getürdiler. Ve atası Hâzret-i İñhāk katında defn itdiler. Andan soñra (03) peygām-berlik Hâzret-i Yūsuf bin YaŌḳüb bin İñhāk bin İbrâhîm Ōaleyhi's-selāma (04) iriñdi. Hâzret-i Muḳammed Muñtafā -*şallallāhu Ōaleyhi ve sellem*- buyurur kim (05) “Ādemoġlanıñıñ eŌazz u ekremi hüsñ yöninden ve hullḳ cihetinden Yūsuf (06) bin YaŌḳüb'dur -*Ōaleyhime's-selām*- .” *Kemā ḳāle Ōaleyhi's-*

selām (08) ¹¹² Hâzret-i Yūsuf'uñ ḳıñsası meñşürdür. Bunuñ gibi muñtañarda tafñil (09) itmege ihtiyāc yoḳdur. El-ḳıñsa : Kırḳ yıl babasından cüdā düñmüñ-idi kim (10) baŌzılar sekisen yıl dimiñler. Ḳavl-i evvel muḳavveldür. Ve bu kırḳ yılda (11) ol menbaŌ-ı seḳā vü fütüvvete nübüvvet iriñdi. Andan soñra ol Ōaziz (12) cihān-ı *Mısır*'a sultān oldı. Ve rivāyet iderler evvelā ḳardañlarıñıñ (13) baŌzısı kim ziyāde buġz u ḳased idüp ol māh-ı çār-dehi (14) žulümāt-ı çāha ilḳāŌ itmiñler idi. Andan soñra kevāḳib-i (15) seyyāre gibi cihānı geñt iderek bir seyyāre kim mevāḳib ü merāḳibiyle [143b] (01) ol diyāra gelüp ol çāh-ı şāñib-cāñ katında perviz gibi (02) bir yire cemŌ olup ḳonmiñlar idi. Ve içlerinden birisin ol (03) ḳuyudan şu almaġa irsāl itmiñ-idiler. Ol dañı bî-ḳayü ḳuyuya gelüp (04) žulümāt-ı çāñ içinden berḳ urur. Ol māh-ı tābı ġoricek ḳayretinden (05) kevkeb-i müteḳayyire gibi ġirü rücūŌ idüp onda olan şabitāta ḳaber (06) virmiñ-idi kim onlar

¹¹² Hadis-i Şerif. Tirmizî, Tefsir, Yusuf, (3115)

dahı nücüm gibi bir yire cem'olup ve ol (07) kuyu tolayusunu bezm-i şem'olup gibi ortaya
 alup işbu mäh-ı tâbdan (08) rüşen âfitâbı burc-ı âbiden delviyle taşra gelüp
 çıkardıqlarında kim (09) nâ-gâh qardaşları ol mahzarda hâzır olup “ Bu bizim kaçqın
 (10) qulumuzdur.” diyü ol sultân-ı cihâna kehkeşân gibi bühtân idüp (11) ve ol
 mahbüb-ı pür-hüsn ü bahâyı birkaç şemen-i necis-i bî-bahâya (12) satmışlar idi. Andan
 soñra ol mâlik bu bey'ol ü şirâdan çok (13) sūd idüp *Mısır*'a varduğında kim Hâzret-i
 Yūsuf'ıñ -*Öaleyhi's-selâm* - (14) hüsn-i âvâzesi âfâka şây'olup debdebe-i kūs-ı
 satveti (15) tās-ı âsumâna şadâ-yı hâyret ü ser-gerdâni ve tantana-ı şüküh u [144a] (01)
 şevketi mesâmi'ol-ı cihâniyâna tanın-ı bî-hüşî biraqmış-ıdı. (02) El-kıssa: Bu pâdişâh-ı
 cihânıñ tal'at-ı cihân-efrüzî kıssasından (03) bir şemme istim'ol iden cân u dilden
 gulâm-ı hâlqa-be-güşü ve bu âfitâb-ı (04) devrânıñ evsâf-ı Öâlem-süzî faşlından bir
 zerre güş idenler (05) huddâm-ı gâşiye-berdüşü olmuş-ıdı. Ve Züleyhâ kim niçe yıllar bu
 kâlâ-ı (06) pür-bahânıñ bazarınıñ hırî-dârı ve Öişq-ı sevdâsınıñ aşüfte-i (07) zârı olup
 mihr-i bütesinde riyâzeten mânend-i zâr süzilüp (08) şarmış-ıdı. Ve fikr ü zikri
 halkasında zühd ü taqvâ-y-ıla (09) mücâhededen mişâl-i dürr ü gevher-i hâlis olmuş-ıdı.
 Âhir cümle varını (10) yolunda qoyup dürr ü gevherden her neye kim qâdir ise eşk-i
 (11) çeşmi gibi ol cevheriñ hâk-ı pâyına nişâr itmiş-ıdı. Ve Fir'avn-ı (12) evvel Reyyân
 bin Velîd kim zâhirde ol sultân-ı zâhir onuñ quluydı (13) ve ânı imâna da'vet idüp ol
 dahı imâna gelmiş-ıdı. Ba'özî (14) müverrihler qavlince andan soñra ol vefât idüp
 Hâzret-i (15) Yūsuf -*Öaleyhi's-selâm* - Qâbūs bin Mıs'ab bin Reyyân'ıñ qulı olmuş-ıdı.
 [144b] (01) ve şaltanat-ı *Mısır* bu Qâbūs'a irişmiş-ıdı. Hattâ bu bî-nâmüsa (02)
 Fir'avn-ı Şânî dirlerdi. Gâyet müte'azzım ve mütekebbir idi. Ve her-(03) çend kim
 Hâzret-i Yūsuf -*Öaleyhi's-selâm*- bu Qâbūs'ı imâna da'vet itmiş-ıdı. (04) Âhir
 dalâletiyle dünyâdan nâ-murâd gitmiş-ıdı. Pes andan soñra şaltanat-ı (05) *Mısır* Hâzret-i
 Yūsuf Öaleyhi's-selâma irişmiş-ıdı. Bunlarıñ (06) Öömr-i şerifleri yüz yigirmi yıla
 irişecek dâr-ı gurûrdan serây-ı (07) sürûra intikâl ü Öubür buyurdılar. Andan soñra
 Hâzret-i Mūsâ (08) zemânına degin Öâlem küfr ü dalâlet içinde qalmış-ıdı. Rivâyet (09)
 olunur kim Hâzret-i Yūsuf peygâm-ber zemânından Hâzret-i Mūsâ peygâm-ber (10)
 zemânına degin -*Öaleyhime's-selâm*- dört yüz qarîb müddet idi kim (11) bu ešnâda
 hiçbir peygâm-ber gönderilmemiş-ıdı. Ve bu ešnâda (12) Ebu'l-ÖAbbâs Velîd bin
 Mıs'ab bin Reyyân *Mısır*'a sultân olmuş-ıdı. (13) Ve buña Fir'avn-ı şâlis dirler idi. Ve
 bu Fir'avn ol Fir'avn-ı (14) şânî'den kim adına Qâbūs dirler idi ziyâde seng-dîl ü (15)
 bî-rahm u bî-müşfik idi. Ehl-i tevârih eydür :“ Bu Fir'avn-ı şâlis'in [145a] (01) kim
 Velîd bin Mıs'ab dirler idi sair Fir'avnlardan Öömri uzun (02) olmuş-ıdı. Ve ziyâde

ehl-i tekebbür ü tecebbür ü saht-dîl idi.” Ve (03) Ömrünü küfr ü dalâlet-ile geçürmiş-idi. Ve ol zemân halkından dîn ü (04) âyın mürtefiÖ olmış-ıdı. Ve Öâlem žulmet-i küfriyle şeb-i târiķ gibi (05) ĩarañu olmış-ıdı. Pes ol Nûru’s-semâvât-ı ve’l-arz âyine-i cihânı (06) jeng-i küfürden açmak içün ol mefhari’l-enbiyâ ve seyyidü’l-asfîyâ şâhibü’l-(07) şeriÖati’l-ķâhire mübeyyini’l-tariķati’l-bâhire menbaÖ-ı Óacâib-i muÖcizât maÖden-i (08) ĩarâib-i kerâmât mażhar-ı evvel-i kütüb-i erbaÖa mużhir-i âyât-ı meşhûre-i tisÖa (09) muĳtedâ-yı cümle-i enbiyâ-ı Óiżâm metbûÖ-ı zümre-i evliyâ-ı kirâm ĩâlib-i (10) FirÖavn-ı žâhir ü bâtın hâlik-i ĳıptiyân-ı peydâ vü kâmin ĳâid-i leşker-i rûhâniyân (11) mih-ter-i Óasker-i İsrâiliyân mehdî-yi hâdi-yi nûr mahsûs-ı hitâb-ı Fûr (12) murtâz-ı riyâzât-ı hâne-i tevĳid muhtâr-ı maĳâmât-ı tecrid sâlik-i (13) mesâlik-i yaĳın şeyh-i halvet-hâne-i erbaÖin şadr-nişin-i serir-i celâlet (14) hâdi-yi ĩayâ-rây-ı Tih-i dalâlet matlaÖ-ı levâmiÖ-i envâr muttaliÖ-i ĩavâmız-ı (15) esrâr câmiÖ-i Óilm ü taĳvâ ĩân-sâlâr-ı mâide-i menn ü selvâ [145b] (01) çeşme-i zülâl-i taĳķiķ refiķ-i ĩızr-ı ¹¹³ tariķ mecmaÖ-ı tarâiķ-i mezâhib (02) menbaÖ-ı düvâzdeh-meşârib kelîmü’r-raĳmân aÖñ ĩâzret-i Mûsâ bin Óİmrân’ı (03) -*Óaleyhi’s-selâm* - işbu Velid bin MısÖab’ın daÖvetine irsâl itdi. (04) Ve ĩâzret-i Mûsâ -*Óaleyhi’s-selâm* - biş batınıyla ĩâzret-i YaÖküb’a irişir.(05) Bu tertîb üzerine yaÖñ Mûsâ bin Óİmrân bin Yaşhûr bin ĳâheş bin (06) Lâdey bin YaÖküb Óaleyhi’s-selâm .Ve anasınıñ adı Necib’dür kim (07)binti Eşmuyil bin Kiyâh bin Yeĳşân bin İbrâĳim’dür. BaÖzılar adı (08) Nevĳâyil’dür künyesi Necib’dür dimişler. Ve ĩâzret-i Mûsâ -*Óaleyhi’s-selâm*- (09) *Mısır* diyârında vücûda gelmiş-idi Velid zemânında kim FirÖavn-ı şâliş’dür. (10) BaÖzılar ĳâbûs zemânında vücûda gelmişdür kim FirÖavn-ı şâni’dür. (11) Ve işbu FirÖavn bi-fer ü Óavn ÓAmlıķ bin Lâvez bin Sâm bin Nûĳ (12) evlâdıındandır. Ve ammâ FirÖavn-ı şâliş kim Velid bin MısÖab’dur bunuñ (13) zemânında gönderilmişdür. Ve ĩâzret-i Mûsâ Óulu’l-Óazmdandır. (14) ĩâzret-i ĩâĳķ -*celle ve aÖlâ*- ĩâzret-i Mûsâ’ya zümüröd levĳ üzerine (15) yazılmış Tevrât kitâbın irsâl itdi. ĩâzret-i Mûsâ ve andan soñra [146a] (01) gelen enbiyâullâĳ ĩâzret-i Óİsâ peyĳâm-ber zemânına deĳin ĩükm-i Tevrât’ıla (02) Óamel iderler idi. ĳün ĩâzret-i Óİsâ peyĳâm-ber -*Óaleyhi’s-selâm* -(03) vücûda geldi ve semâódan onlara İncil nâzil oldu lâ-cerem (04) ĩükm-i Tevrât mensûh oldu. Ve ĩâzret-i Mûsâ peyĳâm-ber ile ĩâzret-i (05) İbrâĳim peyĳâm-berin mâ-beyni - *Óaleyhime’s-selâm*- biş yüz altmış biş yıldur.(06) BaÖzılar yidi yüz yıl dimişler. Ammâ ĳavl-i evvel eśşâhdür. Ve ĩâzret-i Mûsâ (07)

¹¹³ Bu ismin doĳru yazılışı ĩızır’dır. Metinde bu şekilde yazılmıştır.

peygām-berîñ vefâtı zemânından Hâzret-i Muḥammed Muṣṭafâ'nıñ *-sallallāhu Őaleyhi* (08) *ve sellem-* hicreti zemânına degin biñ altı yüz kırk yedi yıldur. Çünkim (09) Hâzret-i Mūsâ peygām-berîñ Őömr-i şerîfleri yüz yigirmi yıla (10) irişdi ecel cāmın maḳām-ı Tîh'de sürür-ile nüş idüp (11) Őālem-i sürüşüñ bezm-i cemŐine şemŐ oldılar. Ve cism-i pāk ü (12) laṭîfî ol yazıda kim *Ḳızıl Ḳumluḳ'*dur defn itdiler. Hâzret-i (13) Risālet - *sallallāhu Őaleyhi ve sellem-* böyle buyurmuşdur: “Hārūn (14) peygām-ber kim Mūsâ peygām-berîñ ḳarındaşıdur *-Őaleyhime's-selām -.*” (15) Mūsâ'nıñ vefâtından evvel hemān ol *Şāhrā-yı Tîh'*de vefāt itdi. [146b] (01) Tîh maḡāralarından bir maḡāra içinde defn itdiler. BaŐzılar eydür: (02) Hārūn *-Őaleyhi's-selām-* Tîh küh-sārınıñ eşcār-ı tahtında vefāt (03) itdi. Andan soñra cism-i şerîfini melekler bir laṭîf taht üzerine (04) koyup feleklere ilettiler. Bu rivāyet dañı şāḡîḡdür ekşer kitāb (05) ḳavlınce. Ve Hâzret-i Hārūn peygām-berîñ Őömr-i Hâzret-i Mūsâ'nıñ (06) Őömrine irişmişdür *-Őaleyhime's-selām-* . Ammā taŐyın itmemişlerdür. (07) Ve Hâzret-i Mūsâ'dan soñra peygām-berlik ol ḡalîfetullāh-i fi'l-arz (08) olan şāḡib-i Őadl u dād Hâzret-i Dāvud-ı mevdūd'a irişdi (09) *-Őaleyhi's-selām-*. Ve Hâzret-i Dāvud *-Őaleyhi's-selām-* on dört batn-ıla (10) ḡalîlullāh Hâzret-i İbrāḡim peygām-bere irişür *-Őaleyhi's-selām-* . Bu (11) tertîb üzerine yaŐñı Dāvud bin İşā bin ŐUveyd bin NāŐur bin Selmūn bin (12) Yaḡsūn bin ŐUmmā bin Rebāb bin Zāḳıd bin ḡāsrūn bin Fārîz bin (13) Yehūd bin YaŐḳub bin İshāḳ bin İbrāḡim Őaleyhi's-selām. Rivāyet (14) olunur kim: Hâzret-i Dāvud bir çoban idi kim ḳoyuncuḳlar otladurdı. (15) ŐĀḳıbetü'l-emr Hâzret-i Bārî *-Őazze ismühü -* hem nübüvvet ve hem mecmūŐ-ı Őālemiñ [147a] (01) saltanatını virüp kitāb-ı Zebūr'ı irsāl itdi. Zebūr Őİbrî (2) lügatincedür. Ve Őāmmeten yüz elli sūredür. Elli sūresi, Puhtenaşsar'ıñ (03) - *elif-lāmsız nūnuñ fetḡasıyla sādūñ şeddesiyle ḳāmūs* (04) *taşḡîḡ itdüḡi üzerine Puhtenuşsar dañı rivāyet olunmuşdur.*(05) *BaŐzı kümmelden bu dañı elif-lāmsız nūnuñ zammesiyle ve sādūñ* (06) *şeddesiyle elif-lāmıla ve nūnuñ şedde vü fetḡasıyla dañı rivāyet* (07) *olunmuşdur kim Puhtennaşr. Ammā eśşāḡ-ı rivāyet ḳāmūs'uñdur.-* ḳāziyye vü (08) ḡikāyātındadır ehl-i Bābil'le. Ve elli sūresi ehl-i Ebzūn (09) ḳazāyāsındandır. Ve elli sūresi naşāyiḡ ü mevāŐiż ü baŐzı (10) ḡikmete müteŐallıḳdür. Ve Zebūr'da ḡelāl ü ḡārām ve ḡudūd (11) ve ḡüküm yoḳdur. Ve Hâzret-i Dāvud *-Őaleyhi's-selām-* ḳavl-i Tevrāt'ıla (12) ḡükm iderdi. Bārî TeŐāla - *celle zikre -* Hâzret-i Dāvud'a (13) begāyet āvāz-ı ḡüb erzāñı ḳılmış-ıdı kim şāḡrā vü yazıda olan (14) vuḡuş u tuyūr onuñ istimāŐından ḡayrān u medḡuş (15) olurdı. Ve hevā yüzinde pervāz uran ḳuşlar şadāsın [147b] (01) istimāŐ itdükleri ḡinde mübārek başı üzre ḳanatların (02) yayıp tururlardı. Ve rüdlar ol sürüdüñ vürüdünden (03) şol bā-ḳuyüd

dıvāneler gibi şahırlarda zencirini sürürdi.(04) Ve bunlardan gayrı insāndan olan sāir ehl-i hāl ol hoş- (05) āvāziñ istimā'ından raq's u semā'ā girürlerdi. Ve āhen-i germ (06) mübārek ellerinde mūm gibi nerm olurdu. Ve Hāzret-i Hāqıq -*celle ve a'ōlā* - (07) Őibādı ortasında Őadl u dād olup žulmet-i žulūm cihānı bürimek (08) için fa'sl-ı huşūmet zencirini oña va'sl itmiş-idi. Her (09) gāh kim Hāzret-i Dāvud re'Őāyāya hūkm itmek için Őadālet (10) tahtına geçüp oturaydı ol zencir mānend-i kākūl-i maħbūbān-ı (11) Őālem-gır a'sılur idi. Ve her iki ha'sım ellerin öñe uzadurlardı. (12) Ehl-i Hāqıqıñ eli ol zencire irişüp ol daħı bu miskiniñ (13) boynına kol tolardı. Ve ehl-i bātılıñ eli irişmeyüp bu vu'slatdan (14) maħrūm kalurdu. Hāttā ol zencire silsile-i taf'sil ü şifā (15) dirlerdi. Hücūm-ı žulūmden marjż olanlara şerbet-i şihhat u Őāfiyet [148a] (01) içürdüğinden ötüri. Hāzret-i Mūsā-y-ıla Dāvud peygām-berin (02) mā-beyni -*Őaleyhi's-selām*- biş yüz altmış toquz yıldur. Biş yüz (03) yetmiş toquz daħı dimişler. Ammā kavlı-i evvel muqavveldür. Ve Őömr-i Dāvud (04) tamām yüz yıldur nite-kim Hāzret-i Ādem kı'ssasında beyān (05) itdük. Çünkim mesned-i hilāfetden el çeküp āhiret saltanatına (06) yüz tıtdılar lā-cerem ferzend-i ercümendi Hāzret-i Süleymān (07) peygām-ber -*Őaleyhi's-selām*- şarkıla ğarba pādişāh-ı Őālī-cāh olup (08) mansıb-ı nübūvvet-ile halāyık ortasında ser-firāz oldılar. Şöyle kim (09) āferideden hiçbir eħad Hāzret-i Süleymān peygām-berin pādişāhlığı (10) mertebesine irişmemişdür. Ve irişmese gerekdür. Rivāyet (11) iderler kim cihāna dōrt şahib-kıran pādişāh gelmişdür kim (12) mecmū'ı heft iqlime hūkm itmişleridi. Bunların daħı ikisi (13) mü'omin ve ikisi kāfir idi. Ol kim ikisi mü'omindür. Hāzret-i (14) Süleymān'ile Hāzret-i İskender'dür -*Őaleyhime's-selām*- . Ve ol ikisi (15) kāfirdür. Nemrūd ile Puhtena'ssar'dur¹¹⁴. Bu üçüni Hāzret-i Süleymān [148b] (01) peygām-bere nisbet itmek hemān bir ulu pādişāhı āhūrī hizmetinde (02) turan mıri āhurbaşısına nisbet itmek gibidür. Bir pādişāhınıñ tahtıñ (03) kim devlet ü iqbālī tahtını mecmū'ı hadem ü haşemiyle hevā yüzinde (04) yeller götüre. Ve nireye isterse ilete. Emrine me'ómūr u mu'tı' (05) olup hūkmine rām ola. Ve insden gayrı mecmū'ı cinn ü dıvlere (06) ve perılere ve vu'hūş u tıyūra ve mār u mūra hūkm ide ol a'sıl (07) pādişāhıñ zāt-ı Őāzametine bunlardan istidlāl itmek olur. (08) Ve hem huşūsiyle peygām-ber ola. Nite-kim Hāzret-i Qur'ān-ı Őāžimü'ş-şān (09) Hāzret-i Süleymān'ıñ saltanat-ı Őāzametinden haber virür. *Qavlühü Te'Őālā* (10)

¹¹⁴ Bu özel isim metnimizde bu şekilde yazılmıştır. Doğrusu Buhtu'n-nasr'dır.

رَبِّ هَبْ لِي مَلَكًا لَا يُنَبِّئُنِي لِأَحَدٍ مِّنْ بَعْدِي إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ

¹¹⁵ ilā āhirihi. (11) Ve anasının

nām-ı şerifi Sābiğa'dur kim Binti Sābiğ'dür. Ve Hâzret-i Süleymân (12) ol zemânda hûkm-i Tevrât'ıla Óamel iderdi. Ve Hâzret-i Süleymân (13)peygâm-ber zemânından Hâzret-i Risâlet'in -*sallallāhu Óaleyhi ve sellem*- (14) hicreti zemânına degin biñ yüz yıl miqðârıdur. BaÓzılar Hâzret-i (15) Süleymân'ın vefâtı zemânından server-i Kâinât'ın vilâdeti zemânına degin [149a] (01) biñ altmış yıldur dimişler ve Hâzret-i Süleymân'ın Óömr-i şerifi elli yıldan (02) ziyâdece olmışdur. Bir ay miqðarı ya dañı eksik. Çünkim ol (03) sultân-ı şâhib-niyâz cihânın Óizz ü nâzından geçüp cām-ı cân- (04) güdâzi hâdimü'l-lezzât elinden nüş itdi nübüvvet kösini Hâzret-i (05) Óİsâ'ya teslim itdiler. Pes andan soñra Óalem-i risâlet ol nebî-yi muÓazzam (06) ve resül-i mufahham nefhâ-i nefes-i rahmânî maẓhar-ı eltâf-ı sübhânî zübde-i (07) erbâb-ı tecrid ü şafâ Óumde-i eshâb-ı tevvhîd ü fenâó vâziÓ-ı maÓâlim-i şerîÓat (08) mürşid-i mesâlik-i tariqat bâlâ-nişin-i felek-i iqbâl şadr-nişin-i (09) āsumân-ı celâl âfitâb-ı āsumân-çârüm mâh-ı tâb-ı felek-i rifÓat u (10)târim gül-i gül-zâr-ı nübüvvet şükûfe-i bâğ-ı fütüvvet şahîh-künende-i (11) merzâ-yı ðalâlet hayât-bahşende-i emvât-ı cehâlet bülbül-i şirin- (12) zebân u sühan-ı şehd tûti-yi kâfes-i tufüliyyet ü mehd mübeşşir-i Ahmed (13)

إِنَّ مِثْلَ عَيْسَى

muşaddık-ı Mūsā müşerref-i teşrif-i ¹¹⁶ kûtb-ı dâire-i (14) felek-i tecrid mihver-i mıntıkâ-i āsumân-ı tefrid rûhullâh-ı mükerrem aÓnî (15) Hâzret-i Óİsâ bin Meryem'le ser-firâz olup ol beşâret-dehene-i [149b] (01)vürüd-ı Muhammed-i Mekki Óaleyhi's-selâm şahâra-yı Yeşrib ü Bathâ'yı ve hayâ-rây-ı (02) Zemzem ü Ebü Kubeys

يَأْتِي مِنَ بَعْدِ اسْمِهِ

ü Hayf u Mîna'yı āvâze-i ¹¹⁷ (03) ile mesrûr u şadumân itdi. Hâzret-i Óİsâ dañı anası (04) Hâzret-i Meryem'den on sekiz batn-ıla Hâzret-i Dâvud'a irişir. (05) Bu tertîb üzerine yaÓnî Óİsâ bin Meryem binti Óİmrân bin Mâşân bin (06) Āmûn bin Mişâ bin Hirkiyâ bin Āhirîk bin Yūsâm bin Ğarâziyân bin (07) Emziyân bin Yâvuş bin Hiryhû bin Yâram bin Yehfâşâz bin Ābiyân bin (08) RaciÓim bin Süleymân bin Dâvud -*Óaleyhi's-selâm*. BaÓzılar Óİmrân (09) Yâşhem bin Āmûn oğlıdur dimişler. Ammâ kavli evvel muqavveldür. Ve (10) Hâzret-i Óİsâ -*Óaleyhi's-selâm*- Óulu'l-

¹¹⁵ “Rabbim, bana benden sonra kimseye layık olmayacak bir mülk bahşet. Şüphesiz sen çok bahşedicisin.” (Kur’an-ı Kerim 38/35)

¹¹⁶ “Hz. İsa'nın durumu...” (Kur’an-ı Kerim 3/59)

¹¹⁷ “Benden sonra gelecek olanın adı Ahmed'dir...” (Kur’an-ı Kerim 61/6)

Óazmdandır. Otuz yaşında (11) idi kim Hâzret-i Hâkķ -*celle ve aÓlā*- Hâzret-i Óİsā'ya İncil (12) irsāl itmiş-idi. Ve andan soñra hūkm-i Tevrāt nesh oldu. (13) Ve şol kadar muÓcizāt-ı Óacıbe ve umūr-ı ğaribe Hâzret-i Hâkķ -*celle ve aÓlā*- (14) Hâzret-i Óİsā'ya erzānı kılmış-ıdı kim ondan evvel ğiçen (15) hiçbir peygām-bere müyesser olmamış-ıdı. Şöyle kim ol [150a] (01) muÓcizātın evsāfından Óuķul u fuħul sergerdāndur. Nice ebras u (02) saķımı ol melihū'l-veche ten-dürüst ü şahih iderdi. Ve niçe (03) Óazm-ı remimi ol hulķ-ı kerim bir nefesde ihyā iderdi. Ve niçe daħı (04) bunuñ gibi hārik-i Óāde kim iÓādeye ihtiyā yokdur. Ve Hâzret-i Meryem (05) binti Óİmrān ol zemānda kim Hâzret-i Óİsā'ya atasız hāmile (06) oldu. On üç yaşında idi. Ve Hâzret-i Óİsā -*Óaleyhi's-selām*- (07) āsumāna Óurūc itdükden soñra altmış altı yıl kayd-ı hāyātda oldu. (08) Ve çünkim ol ser-i havātın-i ekrem aÓnı Hâzret-i Meryem'in -*raziyallahü Óanh*- (09) Óömr-i şerifi yüz iki yıla irişdi andan soñra dār-ı ğurūrdan (10) serāy-ı sürūra rihlet buyurdılar. Ammā küffār -*hāzelehūmullāh*- eydürler (11) “ Hâzret-i Óİsā göklere Óurūc itdükden soñra Hâzret-i Meryem altı yıl (12) kayd-ı hāyātda oldu. Andan soñra dār-ı āhirete rihlet buyurdılar. ”(13) Ve Hâzret-i Meryem'in Óömrini onlar elli iki yıl hisāb iderler -*vallahü* (14) *Óālem ve ahkem* - .Ve Hâzret-i Óİsā'dan soñra nübüvvet ol hātemi'l-enbiyā-i (15) ve'l- mürselın seyyidi'l-evvelin ve'l-āhirin resül-i kevneyn pişvā-yı [150b] (01) şaķaleyn hūmā-yı hevā-yı siyādet beyzā-yı hūmā-yı saÓādet delil-i sebil-i (02) şehādet refiķ-i tariķ-i vuşul-ber ser-menzil-i necāt u hāyāt Hızr-ı (03) şefiķ-i rāh-ı ümmid be-ser-ü-çeşme-i hāyāt u šebāt muķtedā-yı zümre-i (04)

بِأَمْرٍ مِنْ رَبِّكَ اللَّهُ

¹¹⁸ pişvā-yı firķā-i

فَاتَّبَعُوا فِي حُبِّكَ اللَّهُ

¹¹⁹ (05) şeh-süvār-i

maÓreke-i

وَجَدْنَا الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ

¹²⁰

şaff-şiken-i

meydān

(06)

وَأَمْرٍ مِنَ الْمَشْرِقَيْنِ

¹²¹

şāh-ı meliķ-sipāh māh-ı felek-penāh. Beyt:

(07)

أَيُّ حَقِّ اسْتَوْدَعَهُ وَأَحْمَدُ نَهَادَهُ نَامُ حَبَابِنَا فَنَدَا حَبَابُ نَوَاسِبِهَا لِأَنَامُ

¹²²

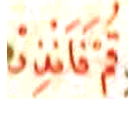

¹¹⁸ “Allah yolunda cihat ederler...” (Kur'an-ı Kerim 5/54)

¹¹⁹ “...bana uyun ki Allah da sizi sevsin...” (Kur'an-ı Kerim 3/30)

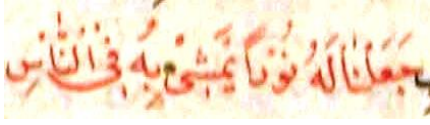
¹²⁰ “Kāfirler ve münāfiklara karşı cihat et...” (Kur'an-ı Kerim 66/9)

¹²¹ “...müşriklere aldırış etme...” (Kur'an-ı Kerim 15/94)

¹²² “Hakk seni övmüş ve adını Ahmed koymuş./ Ey insanların en hayırlısı! Canlar feda olsun senin adına.”

(08) serv-i cūy-bār-ı ¹²³ Óandelib-i bűstān-ı ¹²⁴ āfitāb-ı sipihr-i
(09) saÓādet māh-ı felek-i siyādet müşteri-yi çarĥ-ı devlet ĩutb-ı (10) gerdűn-ı Óizzet
seyyid-i memālik ĥāce-i mesālik mih-ter ű bihter-i Óālem (11) server-i Benĭ Ādem
muşliĥ-i her-feşād kilid-i her-murād melce-i mutĭÓ u (12) Óāşĭ reh-nűmā-yı dānā vű
ĥādĭ fahr-ı ādemiyān rahĥmet-i Óālemiyān (13) rű-yı sipāh-ı erbāb-ı devlet ű dĭn kehf ű
penāh-ı ehl-i āsumān u zemĭn (14) noĥtā-i dāire-i vaĥdet űemere-i űecere-i ĥikmet Óārif-

i ĥabĭr-i ĥāĥāyĭĥ-ı (15) kevnĭ vű ilāĥĭ nāĥıd-ı başĭr-i ¹²⁵ resűl-i
műctebā [151a] (01) nebĭ-yi murtażā hűlāşa-i mevcűdāt mefĥar-ı mahlűĥāt dűrr-i deryā-

yı bĭ-pāyān u (02) bĭ-ĥıyās āfitāb-ı ¹²⁶ ĥāzin-i firdevs-i
(03) ĥadāĭĥ-ı ĥāĥāyĭĥ kāşif-i ruműz-ı esrār-ı daĥāyĭĥ ol űāh-ı serĭr-i āferĭniş (04)ve ol
māh-ı műnĭr-i sipihr-i bĭniş ol gevher-i deryā-yı hestĭ ve ol bedreĥā-ı (05) tariĥ-ı ĥűdā-
perestĭ hűmā-yı Óarş-ı āşiyān Óanĥā-yı ĥāf-ı lā-mekān miftāĥ-ı (06) ĥazĭne-i ĥāne-i cűd
mĭsbāĥ-ı āsumān-ı vűcűd cān-ı cihān-ı şāfā (07) cihān-ı cān-ı vefā.

Nażm:

Sipāh-sālār-ı nezdĭkān-ı dergāh

(08) Çirāĥ-ı bezimgāh-ı “*lĭ-maÓallāh*” ¹²⁷

Murād-ı “*kűn-fe-kān*” ¹²⁸ maĥşűd-ı kevneyn

(09) Kemān-ebrű-yı “*kāne ĥābe ĥavseyn*” ¹²⁹

Cenbiyyet-i rāh-ı meydān-ı tariĥat

(10) űeĥāyĭĥ-ĥĭn-i bűstān-ı ĥāĥĭĥāt

Çemen-pirā-yı bāĥ-ı “*lā-yezālĭ*”

(11) Hezār-āvā-yı gűl-zār-ı maÓālĭ

¹²³ “ Rabbini yűcelt” (Kur’an-ı Kerim 74/2)

¹²⁴ “ Ey űrtűnűp bűrűnen Peygamber!” (Kur’an-ı Kerim 74/1)

¹²⁵ “ Varlıĥı bize iĥ yűzűyle gűster.” (Hadis-i űerif)

¹²⁶ “ ...kendisine insanlar arasında yűrűyeceĥi bir nur verdiĥimiz kimse....” (Kur’an-ı Kerim 6/122)

¹²⁷ Birĥok edebĭ metinde Hz. Muhammed iĥin kullanılan onun űstűnlűĥűnű vurgulayan mānevi bir makam.

¹²⁸ Allah’ın “Kűn” (Ol!) emriyle bűtűn herşeyi yarattĭĥını vurgulayan “Olan oldu.” Anlamında bir ifāde.

¹²⁹ Kur’an- Kerim’e gűre Hz. Muhammed mĭraca ĥıktıĥında Allah’ ile gűrűşműştűr. Bu gűrűşmede Hz. Peygamber’in Allah’a yakĭnlĭĥını bildiren.“İki yay aralıĥı kadar veya daha yakĭn oluverdi” (Kur’an- Kerim 53/9) ayetinin bir kısmıdır

Şefâ'at-hâh-1 erbâb-1 cinâyet

(12) Çirâg-efrûz-1 mişkât-1 hidâyet

Şahne-i müntazır-1 encüm-i merâkib

(13) Ğubâr-1 mevkib-i kuhlü'l-kevâkib

Haţib-i sâkinân-1 mülk-i tecrid

(14) Delîl-i reh-berân-1 kûy-1 tevâhid

Gül-i hoş-manzar-1 büstân-1 'Âlem

(15) Ten-i bî-sâyesidür cân-1 'Âlem

Hâdiş-i gevheri dürc-i risâlet.

14. DİZİN VE SÖZLÜK

14.1. DİZİN

Sıra: a b c ç d D e é f g ğ h ı i j k l m n
ñ N o ö p q r s ş t u ü v y z

-A-

āb: *Far.* Su

a. (zemīn ü āb u dīraht u sāk u
şāh u gül) 123a/03

[=1]

ābj: *Ar.* Sulu, su rengi.

a.+den (**burc-ı ābj**) 143b/08

[=1]

Ōābid: *Ar.* İbadet eden ,kulluk eden
kimse.

a. (Ōābid ü zāhid) 127b/03,
127b/05

[=2]

Ōacāib: *Ar.* Garip, tuhaf, alışılanın
dışında, değişik.

a. (menbaŌ-ı Ōacāib-i
muŌcizāt) 145a/07

[=1]

Ācemj: *Ar.* Acem dili, Farsça.

a. (ism-i ŌĀcemj) 128b/09

[=1]

Ōacibe: *Ar.* Şaşılacak, hayret edilecek
şey.

a. (muŌcizāt-ı Ōacibe) 149b/13

[=1]

aç-: Parlatmak, pasını gidermek;
temizlemek, cilalamak.

a.-mağ 145a/06

[=1]

ad: İsim

a.+ı 129b/09, 132b/13, 133b/02,
134a/01, 139b/02, 141a/15, 145b/06,
145b/07

a.+ına 144b/14

a.+ını 126b/10, 132b/03,
132b/04

[=12]

Ōadālet: *Ar.* Bir devlette hak ve
hukuku uygulayan teşkilat.

a. (Ōadālet tahtına geçüp
oturmak) 147b/09

[=1]

Ōadāvet: *Ar.* Düşmanlık

a. (Ōadāvet itmek) 134b/03

[=1]

ādem: *Ar.* İnsan, insanoğlu.

a. (ādem ü ādemj-zād) 130a/04

[=1]

ādemî: *Ar.* İnsanoğlu.

a. (ervāh-ı ādemî) 123a/08

a.+de(nefs-i ādemî) 124a/06

[=2]

ādemî-zād: *Ar.* İnsanoğlu.

a. 129a/12

a. +ı(ādem ü ādemî-zād)
130a/04

[=2]

ādemiyān: *Ar.* Âdemoğulları, insanlar.

a. (fah-ı ādemiyān) 150b/12

[=1]

ādemoğlanı: İnsanoğlu, insanlar.

a.+nı 124a/07

a.+nıñ 143a/05

[=2]

Ōādil: *Ar.* Adalette iş gören, adaletten, doğruluktan ayrılmayan, hakkı yerine getiren, adaletli.

a. (ālim ü Ōādil) 127b/11,
127b/14

a. (melîk-i Ōādil) 132a/08

[=3]

Ōadl : *Ar.* Adalet, doğruluk, hakkaniyet.

a. (Ōadl u dād olmak) 147b/07

a. (šāhib-i Ōadl u dād) 146b/08

[=2]

adlu: *sf...* ismini taşıyan, isimli.

a. 125b/04 ,142b/06

[=2]

āfāk: *Ar.* Ufuklar.

a.+a(āfāka şāyiŌ olmak)
143b/14

a.+a(halk-ı āfāk) 140b/09

[=2]

āferîde: *Far.* Yaratılmış,yaratık,mahluk

a.+den 148a/09

[=1]

āferîniş: *Far.* Yaratılmış bütün mahluklar.

a. (şāh-ı serîr-i-āferîniş)
151a/03

[=1]

āfitāb: *Far.* Güneş

a. 151a/02

a. (āfitāb-ı āsumān-çārüm)
149a/09

a. (āfitāb-ı devrān) 144a/03

a. (āfitāb-ı sipîhr-i saŌādet)
150b/08

a.+ı 143b/08

[=5]

Óāfiyet: *Ar.* İ̇s. Sağlık, esenlik.

a. (şerbet-i şihhat u Óāfiyet)
147b/15

[=1]

ağaç: Ağaç.

a. 121b/12, 121b/12, 121b/13,
121b/14

a.+ı(ağacı) 135b/02

[=5]

āęāz: *Far.* Başlama.

a. (āęāz itmek) 121b/02,
129a/13

[=2]

ağız: İnsanların konuşmaya ve beslenmeye yarayan yüz üzerindeki organı.

a.+ı(ağızı) 130b/05

[=1]

ağla-: Ağlamak

a.-dılar(zār zār ağlamak)
121b/12

[=1]

ağrı-: Ağrılı olmak.

a.-mamışıldı 130b/05

[=1]

āh: *Far.* Feryat, inilti.

a. (āh-ı nedāmet itmek)
122a/08

[=1]

āhen: *Far.* Demir.

a. (āhen-i germ) 147b/05

[=1]

āhir: *Ar.* Son, ākıbet.

a. 128a/01, 138b/01, 141b/11,
144a/09, 144b/04

a.+ine(āhirine irişmek)
124b/02, 125a/07, 127a/1

[=8]

āhıret: *Ar.* Ölümden sonra gidilecek olan alem, öbür dünya.

a. 148a/05

a.+e 127b/04

a.+e(dār-ı āhıret) 150a/12

[=3]

āhirin: *Ar.* Sonrakiler, sonlar.

a. (maĥbūbu'l-evvelin ve'l-
āhirin) 139a/12

a. (seyyidi'l-evvelin ve'l āhirin)
150a/15

[=2]

āhir-ül-emr: *Ar.* En nihāyet, sonunda.

a. 136a/12, 137b/04, 140b/13

[=3]

āhlāk: *Ar.* İnsanı manen yükselten iyi huylar.

a. (ümem-i şâhib-i ahlâk u kerem) 135a/05

[=1]

âhurbaşı: Ahırbaşı.

a.+sına 148b/02

[=1]

âhürî: *Far.* Ahır, dam.

a. 148b/1

[=1]

aķ-: Sıvıların bulunduğu yerden daha aşağı bir yere gitmesi.

a.-an 137a/14

[=1]

Óāk: *Ar.* Asi ,serkeş

a. (Óāk bin Óāk)131b/15

[=1]

Óākib: *Ar.* Bir şeyin arkası, gerisi.

a.+ince 125a/14, 142b/08

[=2]

Óākıbet: *Ar.* Nihayet,son,encām

a. 122a/05

[=1]

Óakıl: *bkz.* Óakl

a. 122b/15

[=1]

Óaqab: *Ar.* Bir şeyin arkasından giden, takip eden.

a. 142b/09

[=1]

Óākıbetü'l-emr: *Ar.* Bir işin sonu.

a. 146b/15

[=1]

Óakl: *Ar.* Akıl, fikir.

a.+ı (Óaklı başına gelmek) 130a/13

a.+ı (Óaklı zâil olmak) 130a/10

[=2]

Óaklıyye: *bkz.* Óakl

a. (ķuvvet-i Óaklıyye) 123a/12

[=1]

aķvāl: *Ar.* Sözler.

a. (aķvāl-ı muhtelif) 141a/08

[=1]

al-: 1. Herhangi birşeyi tutup yerinden ayırarak yanında veya elinde bulundurmak.

a.-mağa 143b/03

a.-up 131b/15

2.Sağlamak, elde etmek, temin etmek.

a.-mayup(hayır duÓasıñ almak) 133a/10

a.-mışdur(şatun almak) 141b/1

3. Görüş alanında bulundurmak.

a.-up(**ortaya almak**) 143b/07

[=5]

Óalā: *Ar.* En yüksek, daha yüksek.

a. (**Óalā-yı Óilliyyin**) 129a/12

[=1]

Óalāka: *Ar.* İki şey arasındaki bağ, ilgi.

a. (**katÓ-ı Óalāka itmek**)
136a/06

[=1]

Óalāmet: *Ar.* Belirti, işaret, iz, nişan.

a. (**Óalāmet-i kavī**) 138a/13

[=1]

alçaq: Yerden mesafesi az, yere yakın.

a.+larınıñ 134a/12

[=1]

Óalem: *Ar.* Sancak, bayrak.

a. (**Óalem-i risālet**) 149a/05

[=1]

Óālem: *Ar.* 1. Dünya, yeryüzü.

a. 144b/08, 145a/04

a. (**Óālem-i bī-şebāt u bī qarār**)
124a/10

a. (**Óālem-i hāk u eflāk**)
123a/05

a. (**Óālem-i māhiyyāt**)

123a/12, 123a/13, 123a/15, 123a/09,
123a/09

a. (**Óālem-i mahsūsāt**) 123a/14,
123b/03, 123b/05

a. (**Óālem-i mülk**) 123a/10,
123a/14

a. (**Óālem-i sürüş**) 146a/11

a. (**cān-ı Óālem**) 151a/15

a. (**gül-i hoş-manzar-ı büstān-ı Óālem**) 151a/14

a. (**mih-ter ü bihter-i Óālem**)
150b/10

a. (**sebeb-i ıslāh-ı halk-ı Óālem**) 131b/06

a.+de 140b/06

a.+iñ(**Hāzret-i Fahr-i Óālem**)
140a/14

a.+iñ(**mecmūÓ-ı Óālemiñ saltanatını virmek**) 146b/15

2. Birşeyin kendi içinde veya aynı özelliği taşıyan şeylerin meydana getirdiği bütün, kendilerine has dünya.

a. (**Óālem-i havf u cūÓ u şehvet ü günāh**) 123b/05

[=11]

Óālem-gır: *Far.* Cihāna yayılan, cihānı tutan.

a. (mānend-i kākül-i maḥbūbān-ı Őālem-gır) 147b/11

[=1]

Őālem-sūzi: *Far.* Cihānı yakan.

a. (evsāf-ı Őālem-sūzi) 144a/04

[=1]

Őālemiyān: *Ar.* Āleme mensup olanlar, insanlar.

a. (rahmet-i Őālemiyān) 150b/12

[=1]

Öalemsiz: Sancak ya da bayraksız.

a. (tabl u Öalemsiz) 134b/09

[=1]

alevlen-: Ateş çıkararak yanmak.

a.-üp 126a/1

[=1]

Őālī: *Ar.* Yüksek,yüce,ulu.

a.+ye (mekān-ı Őālī) 129a/04, 129a/04

[=2]

Őālī-cāh: *Ar.* Yüksek rütbeli, mevkii yüksek.

a. (pādişāh-ı Őālī-cāh olmak) 148a/07

[=1]

Őālim: *Ar.* İlim sahibi olan kimse, bilgin.

a. (Őālim ü Őādil) 127b/11, 127b/14

a. (Őālim ü Ősālīh) 127b/03, 127b/05

[=4]

alt: Bir şeyin yere bakan yanı, üst karşıtı.

a.+ında 135b/04

[=1]

altı: Sıralamada beşten sonra gelen sayının adı.

a. 132a/14, 139b/10, 150a/11

[=3]

altı yüz: Sıralamada beş yüz doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı.

a. 131a/02

a.+e 133a/09

[=2]

altı yüz kırk iki: Sıralamada altı yüz kırk birden sonra gelen sayının adı.

a. 140a/04

[=1]

altı yüz on yedi: Sıralamada altı yüz on altıdan sonra gelen sayının adı.

a. 140a/08

[=1]

altıncı: Altı sayısının sıra sıfatı.

a. 129a/05

[=1]

altmış: Sıralamada elli dokuzdan sonra gelen sayının adı.

a. 134a/12

[=1]

altmış altı: Sıralamada altmış beşten sonra gelen sayının adı.

a. 150a/07

[=1]

altun: Parlak sarı renkte, paslanmayan, kolay işlenebilen, ziynet eşyası olarak da kullanılan maden. Altın.

a.+dan 140b/09

[=1]

amān: *Ar.* Emin kılma, bağışlayıp korkusuz kılma.

a. (**amān virmek**) 132a/10

[=1]

Ōamel: *Ar.* Yapılan iş, edim, fiil.

a. (**Ōamel itmek**) 126a/06, 146a/02, 148b/12

[=3]

Ōamelî: *Ar.* Sadece ilim ve söze değil uygulamaya dayanan.

a. (**imām-ı hikmet-i Ōilmî vü Ōamelî**) 128a/09

[=1]

Ōāmir: *Ar.* İmar edilmiş, māmur, harap olmayan.

a. (**Ōāmir-i hazāne-i beyti'l-hārām**) 139a/02

[=1]

Ōāmm: *Ar.* Seçkin olmayan, sıradan.

a. (**maḳbūl-i Ōām u hās olmak**) 125b/13

[=1]

ammā: *Ar.* Ama.

a. 122a/11, 122b/10, 122b/14, 123b/14, 124b/07, 125a/04, 125b/10, 125b/13, 128b/08, 130a/02, 130b/15, 131a/05, 133a/10, 133b/07, 135b/06, 138a/12, 139b/05, 140a/06, 140a/09, 140b/01, 141a/15, 141a/07, 141a/08, 141b/10, 142a/10, 145b/12, 146a/06, 146b/06, 147a/07, 148a/03, 149b/09, 150a/10

[=32]

Ōāmmeten: *Ar.* Umumi, genel olarak.

a. 138a/14, 147a/02

[=2]

ān: *Ar.* Zamanın bölünemeyecek kadar kısa parçası.

a.+da 138b/03

[=1]

ana: Anne.

a.+ları 142b/06

a.+sı 149b/03

a.+sından 141b/09

a.+sınıñ 145b/06, 148b/11

a.+sınıñ 134a/1

[=6]

ānā: *Ar.* Gece yarısı vakitleri

a. (**dāŌj-i ānā**) 139a/11

[=1]

Ōanber-şemim: *Ar+Far.* Çok güzel kokulu.

a. 135a/04

[=1]

ancağ: Lakin, ama, yalnız sözleri gibi bir düşünceye karşıt ikinci bir düşünceyi anlatan bir söz.

a. 122b/11, 128b/03, 132b/10

[=3]

Ōandelib: *Ar.* Bülbül.

a. (**Ōandelib-i büstān**) 150b/08

[=1]

Ōanı: *Ar.* Yâni.

a. 128a/14, 131b/09, 135a/14, 139a/13, 145b/02, 149a/14, 150a/08

[=7]

ŌArabı: *Ar.* Arapça, Arap dili.

a. 128b/08

[=1]

ārām: *Far.* Durma, dinlenme.

a. (**ārām itmek**) 135a/03

[=1]

ārāste: *Far.* Süslü, süslenmiş, bezenmiş.

a. (**ārāste vü pırāste itmek**)

124a/09

[=1]

Ōārif: *Ar.* Bilen, bilgili, irfan sahibi.

a. (**Ōārif-i habır-i hāķāyık-ı**

kevnı vü ilāhı) 150b/14

[=1]

arqa: Soy, ced, ata.

a.+yıla 139b/12, 140b/03

[=2]

Ōarş: *Ar.* İslam inancına göre göğün en yüksek katı.

a. (**Hümā-yı Ōarş-ı Ōāşiyān**)

151a/05

a.+a(**āşiyān-ı Ōarş**) 124b/04

[=2]

arşun: Metrenin resmen kabulünden önce kullanılan bir uzunluk birimi. Arşın.

a. 134a/11, 134a/12

[=2]

art: Arka, geri.

a.+ına(**ardına**) 122a/09

a.+ında(**ardında**) 121b/15

[=2]

artuq: Fazla.

a. 140a/15

[=1]

arż: *Ar.* Yeryüzü.

a. (**nūru's-semāvāt-ı ve'l-arż**)

145a/05

[=1]

arżü: *Far.* İstek, dilek.

a. 123b/04

a. (**arżü itmek**) 125a/11,

125a/08

[=3]

aşfiyā: *Ar.* Saf ve temiz kimseler.

a. (**mefhāri'l-enbiyā ve**

seyyidü'l-aşfiyā) 145a/06

a. (**nūr-ı cem'ü-i etkiyā vü**

aşfiyā) 131b/03

[=2]

aşıl: *Ar.* 1. Bir şeyin bizzat kendisi .

a. 133b/13, 135b/01, 141a/15,

148b/06

2. Gerçekte, hakikatte.

a.+da 124b/08, 142b/04

[=6]

aşıl-: Yüksek bir yere iliştirilip sarkıtılmak.

a.-ur 147b/11

[=1]

Ōāşj: *Ar.* İsyen eden, başkaldıran.

a. (**Ōāşj olmak**) 126a/12

a. (**Ōāşj vü kāsij**) 131a/14

a. (**melce-i mutij u Ōāşj**)

150b/12

a.+lere 122b/13

[=4]

āsitāne: *Far.* Eşik.

a. (**maqbül-i āsitāne-i Ĥazret-i**

ulūhiyyet) 131b/07

[=1]

asker: Orduda görev yapan erden generale kadar herkes.

a. (**asker ü reŌāyā**) 140b/11

a. (**mihter-i asker-i İsrālijān**)

145a/11

[=2]

aşl: *bkz.* aşıl

a.+ıdur 133b/08

[=1]

aşlā: *Ar.* Hiçbir zaman, kesinlikle, kat'iyyen.

a. 127a/05, 130b/05

[=2]

āsumān: *Far.* Gökyüzü, sema.

a. (kehf ü penâh-ı ehl-i âsumân u zemîn) 150b/13

a. (mısbâh-ı âsumân-ı vücūd) 151a/06

a. (mihver-i muntıkâ-i âsumân-ı tefrîd) 149a/14

a. (şadr-nişîn-i âsumân-ı celâl) 149a/09

a.+a(âsumâna ŐŐurüc itmek) 150a/07

a.+a(tâs-ı âsumân) 143b/15

[=6]

âsumân-çârüm: *Far.* Dördüncü felek, dördüncü gökyüzü.

a. (âfitâb-ı âsumân-çârüm) 149a/09

[=1]

aşağa: Birşeyin yukarıda kabul edilen tarafa göre altta kalan tarafı. Aşağı.

a. 131b/13, 131b/14, 133b/1

[=3]

âşikâr: *Far.* Açık, apaçık, belli, meydanda olan.

a. (âşikâr olmak) 122b/14

[=1]

âşiyân: *Far.* Mesken, ev.

a. (âşiyân itmek) 134b/02

a. (âşiyân-ı Őarş) 124b/04

a. (Hümâ-yı Őarş-ı âşiyân) 151a/05

[=3]

âşüfte: *Far.* Çıldırircasına seven bu yüzden perişan halde ve baştan çıkmış, deli gibi olan kadın.

a. (âşüfte-i zârı olmak) 144a/06

[=1]

at-: Bir şeyi bir yere doğru fırlatmak.

a.-dı 123b/11

[=1]

ata: Ced, soy, aynı soydan daha önce yaşamış kimse.

a. 129b/1

a.+sı 142b/01, 142b/15, 143a/02

a.+sız 150a/05

a.+ıyla 128b/11

[=5]

âteş: *Far.* Od, hararet, kızgınlık.

a. (âteş-i fitne vü fesâd) 126a/13

a. (âteş-i gayret) 132a/03

a. (âteş-i ser-keş) 126a/13

a. +i 126a/15

[=4]

âvâre: *Far.* Serseri, boş gezen, işsiz, güçsüz, aylak.

a. (**bi-çäre vü äväre olmak**)
137b/10

[=1]

Óavāiḳ: *Ar.* Engeller, müşküller, zor işler.

a. (**Óavāiḳ-ı cihān**) 136a/06

[=1]

āvāz: *Far.* Ses, seda.

a. (**āvāz-ı hūb**) 147a/13

a. (**āvāz-ı sehim-nāk**) 138b/02

a.+ından(**heybet ü şükūh-ı āvāz**) 134b/12

[=3]

āvāze: *Far.* Şöhret, ün.

a. 149b/02

a.+si(**hūsni-ı āvāze**) 143b/14

[=2]

āvāzlu: Herhangi bir nitelikte ses sahibi.

a. 129a/09

[=1]

Óavdet: *Ar. i.* Dönme, dönüş.

a. (**Óavdet itmek**) 129b/07,
136a/12, 136a/09

[=3]

avuç: Elin iç kısmı.

a. 132a/05

[=1]

ay: Art arda gelen iki yeni ay arasında geçen süre.

a. 132a/14, 149a/02

[=2]

āyāt: *Ar.* Âyetler.

a. (**āyāt-ı dīn-i ḳavī**) 133b/11

a. (**āyāt-ı ḳātÓi**) 129a/15

a. (**mužhir-i āyāt-ı meşhūre-i tisÓa**) 145a/08

[=3]

Óayb: *Ar.* Noksan, kusur, eksiklik.

a.+dan 139b/05

[=1]

āyīn: *Far.* Âdet, töre, yol, kanun.

a. (**dīn ü āyīn**) 145a/04

a.+ine(**dīn-i āyīnine girmek**)
131b/12

[=2]

āyine: *Far.* Ayna.

a. (**āyine-i cihān**) 145a/05

[=1]

Óayn: *Ar.* Göz.

a. (**ḳurre-i Óayn-ı necāh**)
131b/06

[=1]

az: Sayıca çok olmayan.

a. 132a/03

a.+dan 134b/10

[=2]

az-: Doğru yoldan sapmak, sapıklığa düşmek.

a.-miş 131a/12

[=1]

Óazāb: *Ar.* Acı, sıkıntı.

a. 138a/13

a. (**Óazāb-ı pür-iķāb**) 138a/08

a.+ıla(**envāÓ-ı Óazābıla**
muÓazāzeb olmak)

140b/14

[=3]

āzāde: *Far.* Hür, serbest.

a. (**server-i āzāde**) 136a/03

a. (**āzāde yürimek**) 137b/14

[=2]

aÓžam: *Ar.* En büyük, yüce.

a. (**aÓžam-ı enbiyā-i güzjn**)
130b/02

[=1]

Óazamet: *Ar.* Büyüklük, ululuk.

a. 122b/1

a.+inden (**saltnat-ı Óazamet**)
148b/09

a.+ine (**zāt-ı Óazamet**) 148b/07

[=3]

Óazım: *Ar.* Büyük, yüce.

a. 132a/11

a. (**Ĥazret-i Ķurōān-ı Óazımü'ş-şān**) 148b/08

a. +de(**cāy-gāh-ı Óazım**)
135a/03

[=3]

Óaziz: *Ar.* Ermiş, ulu, yüce.

a. 143a/11

a. (**Óazizi'l-vücūd**) 139a/10

a.+i(**Óömr-i Óaziz**) 124a/12

[=3]

Óazm: *Ar.* Bir işi yapmaya kesin karar verme. Azim.

a. (**Óazm itmege cezm itmek**)
135a/08

a. (**Óazm itmek**) 138b/05

2. Kemik.

a. (**Óazm-ı remjm**) 150a/03

[=3]

-B-

bā-ķuyūd: *Ar.* Bağlı bir halde, bağlanmış halde.

b. 147b/03

[=1]

bāb: *Ar.* Arapça'da fiillerin çeşitli özellikler bakımından ayrıldıkları grupların her biri.

b.+ından 123b/1

[=1]

baba: Çocuğu olan erkek, peder.

b.+ları 125a/13

b.+muz 125a/11

b.+sı 139b/02, 142a/10, 142b/14

b.+sından 143a/09

b.+sınıñ 133a/10

b.+sıyla 141b/08

[=8]

bād: *Far.* Rüzgar.

b. (**bād-ı nesim**) 135a/04

b. (**bād-ı şarşar**) 134b/13

b.+ıñ 134b/13

[=3]

bāğ: *Far.* Bağ, büyük bahçe, bostan.

b. (**çemen-pirā-yı bāğ-ı lā-yezālī**) 151a/10

b. (**şüküfe-i bāğ-ı fütüvvet**) 149a/10

[=2]

bağışla-: Herhangi bir kötü davranış için ceza vermekten vazgeçmek, affetmek.

b.-dın 124b/15, 124b/03

b.-mışıdı 142a/03, 142a/05

[=4]

bāğī: *Ar.* Doğru ve hak yoldan ayrılan kimse, serkeş, asi.

b. (**bāğī vü tāğī**) 136b/09, 138a/1

[=2]

bağla-: Anlaşma yapmak.

b.-dılar(**bil bağlamak**) 137b/12

[=1]

bağlu: Kapalı.

b. 122a/10

[=1]

bahā: *Far.* Kıymet, değer.

b.+yı(**maḥbūb-ı pūr-ḥüsn ü bahā**) 143b/11

[=1]

bāhire: *Ar.* Besbelli, açık, apaçık.

b. (**delālāt-ı bāhire**) 129a/15

b. (**mübeyyini'l-tarīkatī'l-bāhire**) 145a/07

[=2]

bağ-: Gözleri bir şey üzerine çevirmek.

b.-ardı 122a/09

[=1]

bākī: *Ar.* 1. Artık, kalan, fazla, geri kalan.

b. 137a/09

b. (**bākī** **qalmaq**) 125b/04, 127a/03

2. Devamlı, sürekli.

b. (**bākī olmak**) 138b/04

[=4]

bālā-nişin: *Far.* Yüksekte oturan, saygı gösterilen.

b. (**bālā-nişin-i felek-i iqbāl**) 149a/08

[=1]

bānī: *Ar.* Bir binayı yapan, inşa eden.

b. (**bānī-yi binā-ı safā**) 138b/15

b. (**bānī-yi serāy-ı şerŖ**) 128a/07

[=2]

bārān: *Far.* Şiddetli ve çok yağın yağmur.

b. (**dāfiŖ-i bārān-ı belā**) 131b/07

[=1]

baş-: Ayağı vücudun ağırlığını verecek şekilde zemine koymak, adım atmak.

b.-dı(**qādem başmak**) 122a/14

b.-dılar(**qādem başmak**) 124a/04, 122a/08

[=3]

başır: *Ar.* Görüp anlayan, basiret sahibi kimse.

b. (**nāqid-ı başır**) 150b/15

[=1]

baş: 1.Vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa.

b.+ı 134a/13, 147b/1

b.+ına 140b/08

b.+larından 121b/09

2. Herhangi bir şeyin esas, üst, ön kısmı.

b. (**baş çıkarmak**) 132a/03

3. Akıl, fikir, şuur.

b.+ına (**Ŗaqlı başına gelmek**) 130a/13

[=6]

başla-: Bir işi yapmak üzere harekete geçmek.

b.-dı 126a/14

b.-dılar 126a/12, 137a/13, 137a/14

[=4]

bātil: *Ar.* Doğru ve sahih olmayan şey.

b.+ıñ(**ehl-i bātil**) 147b/13

[=1]

bātin: *Ar.* Birşeyin içyüzü, içi.

b. (ğālib-i FirŌavn-ı žāhir ü
bātin)

145a/10

[=1]

batın: *Ar.* Soy, nesil, kuşak.

b.+la 133b/14

[=1]

batn: *Ar.* 1.Karın, mide.

b. (şehvet-i batn u ferc)
124a/08

2. Soy, nesil, kuşak.

b.+ıla 146b/09, 149b/04

b.+ıyla 139b/10, 145b/04

[=5]

bay: Zengin, mal mülk sahibi kişi.

b.+ımız(yoĥsul u bāy) 136b/04

[=1]

bāzār: *Far.* Çarşı, pazar yeri

b.+ınıñ 144a/06

[=1]

baŌzi: *Ar.* 1. Birtakım, bir kısım.

b. 125a/09, 125b/10, 129a/05,
129b/02, 130a/12, 133a/05, 140a/06,
141a/07, 144a/13, 147a/05, 147a/09

2. Hepsi olmayıp içlerinden bir kısmı,
bir kaçı, kimi.

b.+lar 123b/14, 126b/08,
127b/09, 128b/13, 129a/05, 129a/05,
129a/06, 129b/10, 131a/05, 135b/02,
135b/03, 136a/01, 139b/07, 140a/09,
141a/15, 141a/08, 141b/12, 143a/10,
145b/10, 145b/07, 146a/06, 146b/01,
148b/14, 149b/08

b.+sı 143a/13

b.+sın 123b/10

[=37]

bāzū: *Far.* Güç, kuvvet.

b. (bāzū-yı devlet) 140b/08

[=1]

be-ser-çeşme: *Far. +Ar.* Baş üstüne.

b. (be-ser-ü-çeşme-i ĥayāt u
şebāt) 150b/03

[=1]

bed-aşl: *Far. +Ar.* Aslı, soyu kötü olan.

b. 131b/13

[=1]

bed-āyin: *Far.* Kötü adet, yol, töre
sahibi.

b. (bı-dīn ü bed-āyin) 131a/12

[=1]

bed-baht: *Far.* Bahtı kötü.

b. (bed-baht u şaķı) 131b/15

b. (şakî vü bed-baht) 131a/14,
137a/11

b.+a(ķavm-i bed-baht) 138a/06

[=4]

bed-duŖā: *Fars.+Ar.* Birinin kötü duruma düşmesini gönülden isteme, bunun için edilen dua.

b. (bed-duŖā itmek) 131a/09,
132a/08, 133a/12, 133b/1

b.+sı 133b/06

b.+ya 133a/10

[=6]

bed-fercām: *Far.* Sonu kötü.

b. (şakî vü bed-fercām)
137b/13

b.+ı(ķavm-i bed-fercām)
130b/09

[=2]

bed-girdār: *Far.* Kötü davranan, kötü gidişli.

b. (küffār-ı bed-girdār)
129b/06

b.+ı(ķavm-i küffār-ı bed-
girdār) 132a/05

b.+ıñ(ķavm-i bed-girdār)
137b/1

[=3]

bed-hüy: *Far.* Kötü huylu.

b.+uñ(evlād-ı bed-hüy) 133b/1

[=1]

beden: *Ar.* Vücut.

b.+lerinden 121b/10

[=1]

bedreķā: *Far.* Doğru yolu gösteren şey veya kimse, kılavuz.

b. (bedreķā-ı tarīķ-i hüdā-
perestī) 151a/04

[=1]

beğāyet: *Far.+Ar.* Son derece, pek çok, fazlasıyla.

b. 132a/02, 147a/13

[=2]

beher-hāl: *Far.+Ar.* Her durumda, mutlaka.

b. 125a/08

[=1]

behişt: *Far.* Cennet.

b. (behişt-i ebedī) 123a/15

b. (hūlel ü harīr-i behişt)
121b/10

b. (sultān-ı dārū'l-mülk-i
behişt-i ebedī) 121b/04

b.+den(derūn-ı behişt) 122a/07

b.+den(māhiyyāt-ı behişt)
123b/03

b.+e(birūn-ı behişt) 122a/08

[=6]

behre-mend: *Far. tür.* Nasiplenmiş, faydalanmış.

b. (**behre-mend ü müntefi**
olmak) 123a/07

[=1]

beḳā: *Ar.* Devamlılık, bakılık, kalıcılık.

b. (**vāsıta-i beḳā-i nesl-i Ādem**)
131b/06

[=1]

belā: *Ar.* Büyük zarar ve sıkıntıya yol açan olay veya kimse.

b. (**dāfi**
belā) 131b/07

b. (**leşker-i belā**) 121b/03

b.+yıla(**siylab-ı ğāzab u tūfān-ı**
belā) 132a/06

[=3]

beled: *Ar.* Şehir, memleket.

b. 132b/02

[=1]

beli: *Far.* Evet, hay hay, peki.

b. 138a/11

[=1]

beliğ: *Ar.* Yeter derecede, yeterli.

b. (**cehd-i beliğ göstermek**)
130a/05

b. (**cidd-i beliğ eylemek**)
129b/14

b. (**sa**
göstermek)
128b/02

[=3]

belki: *Ar.* Olabilir, bir ihtimale göre.

b. 122a/02, 123b/15, 133a/10

[=3]

ben: Birinci teklik şahıs zamiri.

b. 136b/03

b.+e(**baña**) 122b/10

b.+i 131b/13

b.+im 122b/14, 122b/09,
124b/01, 131b/12

[=7]

Beni Ādem: Ādemoğulları, insanlar.

b. (**server-i beni Ādem**)
150b/11

b. +den 140b/05

[=2]

berāber: *Far.* -e benzer.

b. 134a/13

[=1]

berāberlik: Beraber olma hali, birlik.

b. (**berāberlik itmek**) 134b/05

[=1]

berāyā: *Ar.* Halk, mahlukat.

b. (**halk-ı berāyā**) 140b/11
[=1]
berk: *Far.* Yaprak.
b.+inden 121b/13
[=1]
berk: *Ar.* Şimşek.
b. (**berk urmak**) 143b/04
[=1]
berü: Ayrılma halinden sonra geldiğinde “belli bir yerden ve zamandan bu yana” anlamları taşır.
b. 124b/12, 124b/07, 125a/1
[=3]
besle-: Yedirip içirmek, karnını doyurmak.
b.-yüp 134b/03
[=1]
beste: *Far.* Bağlanmış, bağlı.
b. (**beste görmek**) 140b/08
[=1]
beşāret: *Ar.* Müjde, iyi haber.
b. 139a/08
[=1]
beşāret-dehen: *Ar. +Far.* Müjde veren, müjdeler getiren.
b. (**beşāret-dehene-i vürūd-ı Muḥammed-i Mekkî**) 149a/15

[=1]
bevādî: *Ar.* Çölller, sahralar.
b. (**bevādî vü kūh-sār**) 137b/10
[=1]
beyó ü şirā: *Ar.* Alım satım, alışveriş.
b.+dan 143b/12
[=1]
beyābān: *Far.* Çöl, sahra.
b. (**beyābān u deryā**) 123b/10
b.+larda 124a/1
[=2]
beyān: *Ar.* Açıklama, anlatma, söyleme.
b. (**beyān itmek**) 123a/06, 123a/09, 148a/04
b. (**beyān olunmak**) 123b/06, 139b/14
[=5]
beyt: *Ar.* Mesken, ev.
b. (**muḠtekif-i beyti'l-mamūr**) 128a/13
[=1]
beyzā: *Ar.* Yumurta.
b. (**beyzā-yı Hümā-yı saḠādet**) 150b/1

[=1]

bez: İnce pamuk veya keten ipliğinden yapılan bir tür dokuma.

b.+leriyle 125b/02

[=1]

bezm: *Far.* Topluluk, mecl

b. (**bezm-i cem'Ö**) 146a/11

b. (**bezm-i Şem'Ö**) 143b/07

b. (**Şem'Ö-i bezm-i enbiyā vü evliyā**) 131b/02

b.+ine 136a/14

[=4]

bezm-gāh: *Far.* Sohbet etmek veya iŐret için toplanılan yer.

b. (**Őirāğ-ı bezm-gāh-ı lĳ- ma'Öallāh**) 151a/08

[=1]

bırağ- : Eldeki birşeyi tutmaktan vazgeçip tutmaz olmak.

b.-mışıdı(**tanĳn-i bĳ-huŐĳ bırakmak**) 144a/1

b.-urlar(**bırağurlar**) 130a/12

[=2]

bi-l-fi'Öl: *Ar.* Hakiki olarak, gerçekten.

b. 133a/15

[=1]

bi-l-külliye: *Ar.* BÜsbütün, bütün bütün.

b. 132b/09, 142a/13

[=2]

bi-Ő-ŐarÜre: *Ar.* Zorunlu olarak, ister istemez.

b. 121b/03

[=1]

bĳ-: *Far.* Arapça ve Farsça kelimelerin başına gelen ve dilimizdeki "-siz,-mez" eklerinin anlamını karşılayan önek.

bĳ-āb: *Far.* Susuz halde, susuz.

b. 137b/09

[=1]

bĳ-Öağl: *Far.+Ar.* Akılsız, anlayışsız.

b. (**bĳ-Öağl u bĳ-idrāk**) 137b/04

[=1]

bĳ-Öavn: *Far.+Ar.* Yardımsız.

b. (**bĳ-fer u Öavn**) 145b/11

[=1]

bĳ-bahā: *Far.* Değeri biçilemez.

b.+ya(**Şemen-i necis-i bĳ-bahā**) 143b/11

[=1]

bĳ-bāk: *Far.* Korkusuz.

b. 138b/05

[=1]

bî-çâre: *Far.* Çaresiz.

b. (bî-çâre vü âvâre olmak)
137b/10

[=1]

bî-dîñ: *Far.+Ar.* Dinsiz, Allah'a inanmayan.

b. (bî-dîñ ü bed-âyin) 131a/12

b.+ler(müfsid-i bî-dîñ) 137b/05

[=2]

bî-dirîğ: *Far.* Elinden gelenin en iyisini esirgemenen yapan.

b. (cehd-i bî-dirîğ göstermek)
128b/02

b. (sa'Ûy-ı bî-dirîğ eylemek)
129b/15

b. (sa'Ûy-ı bî-dirîğ göstermek)
130a/05

[=3]

bî-esrihi: *Far.* Hep birlikte, bir arada.

a. 141a/14

[=1]

bî-fer: *Far.* Nursuz.

b. +(bî-fer u Ôavn) 145b/11

[=1]

bî-hâdd: *Far.+Ar.* Derece ve sınırlı olmadan, sınırsız şekilde.

b. 129b/07

[=1]

bî-hûde: *Far.* Boş, gereksiz, faydasız, beyhude.

b.+de(eyyâm-ı bî-hûde)
135a/11

[=1]

bî-hüşî: *Far.* İnsanda akıl bırakmayan, aklını alan

b. (tanîñ-i bî-hüşî bırakmak)
144a/1

[=1]

bî-idrâk: *Far.+Ar.* İdraksiz, anlayışsız.

b.+iñ(Etrâk-i bî-idrâk) 133b/07

b.+lerden(bî-Ôaql u bî-idrâk)
137b/04

[=2]

bî-ğarâr: *Far.+Ar.* Kararsız, ne yapacağını bilmeyen.

b.+da(Ôâlem-i bî-şebât u bî-ğarâr) 124a/10

[=1]

bî-ğayû: Kaygısız.

b. 143b/03

[=1]

bî-ğiyâs: *Far.+Ar.* Başka birşeyle kıyaslanamayan.

b. (dürr-i deryâ-yı bî-pâyân u bî-ğiyâs) 151a/02

[=1]

bj-miřāl: *Far.+Ar.* Benzersiz.

b. +lerden(**miřāl-i bj-miřāl**)
140a/02

[=1]

bj-müşfik: *Far.+Ar.* şekatsiz,
merhametsiz.

b. (**seng-dil ü bj-raĥm- u-bj-**
müşfik) 144b/15

[=1]

bj-nāmūs: *Far.+Ar.* Namussuz.

b.+a 144b/1

[=1]

bj-niyāz: *Far.* Hiçbir şeye ihtiyaçı
olmayan.

b. 134b/10

b.+a 136b/14

[=2]

bj-pāyān: *Far.* Sonsuz, nihayetsiz.

b. (**dürr-i deryā-yı bj-pāyān u**
bj-ķiyās) 151a/1

[=1]

bj-raĥm: *Far.+Ar.* Merhametsiz,
acımasız.

b. (**ķavm-i bj-raĥm u müşfik**)
138a/03

b. (**seng-dil ü bj-raĥm- u-bj-**
müşfik) 144b/15

[=2]

bj-sāye: *Far.* Gölgesiz, gölgesi
olmayan.

b.+sidür(**ten-i bj-sāye**) 151a/15

[=1]

bj-řebāt: *Far.+Ar.* Devam ve
kararlılık göstermeyen, durmadan
değişen.

b. (**Öālem-i bj-řebāt u bj**
ķarār) 124a/10

[=1]

bj-sermāye: *Far.* Sermayesi olmayan.

b. (**ķavm-i bj-sermāye vü sūd**)
134b/07

[=1]

bj-sūd: *Far.* Faydası, kârı olmayan.

b. (**ķavm-i bj-sermāye vü sūd**)
134b/07

[=1]

bj-temiz: *Far.+Ar.* Temiz olmayan,
kirli.

b. (**ĥız-i bj-temiz**) 131a/15

[=1]

biĥter: *Far.* En iyi, daha iyi, pek.

b. (**mih-ter ü biĥter-i Öālem**)
150b/10

[=1]

bil: Bel.

b. (**bil bağlamak**) 137b/12

[=1]

bil-: 1. Bir şey hakkında mâlumâtı olmak, bir şeyi öğrenmek.

b.-elüm 138a/12

b.-icek 138a/1

2. Kabul etmek, addetmek, saymak.

b.-mişlerdür 135b/06

b.-üp(**Öivaz bilmek**) 126b/10

[=4]

bile: Hatta, hem de üstelik.

b. 122b/13, 124a/02, 124a/03, 125b/09, 126a/09, 126b/04, 132b/12, 136b/08

[=8]

biñ: Sıralamada dokuz yüz doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı.

b. 124b/01, 125a/02, 125a/06, 128b/03, 140a/06

b.+den 131a/09

[=6]

biñ altı yüz kırk yedi: Sıralamada bin altı yüz kırk altıdan sonra gelen sayı.

b. 146a/08

[=1]

biñ altmış: Sıralamada bin elli dokuzdan sonra gelen sayının adı.

b. 149a/1

[=1]

biñ iki yüz altmış üç: Sıralamada bin iki yüz altmış ikiden sonra gelen sayının adı.

b. 140a/07

[=1]

biñ yüz: Sıralamada bin doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı.

b. 148b/14

[=1]

binā: *Ar.* Barınmak veya herhangi bir maksatla kullanılmak üzere yapılmış her türlü yapı.

b. (**bāñ-yi binā-ı şafā**) 138b/15

b. (**binā itmek**) 132b/03

[=2]

bināen: *Ar.* -e dayanarak, -den ötürü.

b. 132b/04, 139b/04, 142b/09

[=3]

bñiş: *Far.* Uyanıklık, basiret.

b. (**māh-ı münjir-i sipih-r-i**

bñiş) 151a/4

bir: Sayıların ilki, herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren sayı.

b. 122a/10, 122a/10, 122a/11, 122a/11, 122a/12, 122b/01, 122b/11, 122b/02, 122b/02, 123a/06, 123b/10, 124a/12, 125b/11, 125b/12, 125b/04, 125b/08, 126a/02, 127a/03, 130a/15,

130b/03, 130b/06, 131a/10, 131a/12,
131a/13, 131b/15, 132a/11, 132a/05,
132b/02, 134a/14, 134a/09, 134a/09,
135a/02, 135a/02, 135b/01, 135b/13,
136a/15, 136a/05, 136a/05, 136b/11,
136b/07, 136b/07, 136b/09, 137a/11,
137a/04, 137a/05, 137a/07, 137b/01,
137b/13, 137b/02, 137b/03, 137b/05,
138a/10, 138a/10, 138a/03, 138a/08,
138b/02, 138b/03, 138b/09, 140b/06,
142a/07, 142b/06, 143a/15, 143b/02,
143b/06, 144a/03, 144a/04, 146b/01,
146b/14, 146b/03, 148b/01, 148b/02,
149a/02, 150a/03

[=73]

biri: Bir kimse, herhangi bir şey.

b. 141b/06

b.+si 124a/04, 124a/04, 124a/05,
129a/08

b.+sin 143b/02

b.+sinden 129a/09

b.+siniñ 132b/13, 132b/13,
132b/13, 134a/12

[=11]

biribiri: Biri ötekini, diğeri de onu.

b.+ne 124b/06, 126a/12, 129a/13

[=3]

birkaç: Çok olmayan, az sayıda, az.

b. 143b/11

[=1]

birün: *Far.* Dış.

b. (**birün-ı behişt**) 122a/07

[=1]

bisât: *Ar.* Halı, keçe, kilim gibi yere serilen şey. Yayı.

b. (**câlis-i bisât-ı hâse'l-hâs**)
139a/03

[=1]

biş: Sıralamada dörtten sonra gelen sayı. Beş.

b. 126b/08, 133a/03, 145b/04

[=3]

biş biñ toğuz yüz toğsan: Sıralamada beş bin dokuz yüz seksen dokuzdan sonra gelen sayının adı.

b. 140a/15

[=1]

biş yüz altmış biş: Sıralamada beş yüz altmış dörtten sonra gelen sayının adı.

b. 146a/05

[=1]

biş yüz altmış toğuz: Sıralamada beş yüz altmış sekizden sonra gelen sayının adı.

b. 148a/02

[=1]

biş yüz yetmiş tokuz: Sıralamada beş yüz yetmiş sekizden sonra gelen sayının adı.

b. 148a/02

[=1]

bişinci: Beş sayısının sıra sayı sıfatı.

b. 128b/11, 129a/05

[=2]

bit-: (Bitkiler için) Yetişmek, büyümek.

b.-er 135b/02

[=1]

biz: Birinci çoğul şahıs zamiri.

b.+den 122a/1

b.+e 136a/15, 136b/05

b.+im 143b/09

b.+imle 134b/05

[=5]

biżār: *Far.* Bıkmış, usanmış, bezmiş.

b. 137b/09

[=1]

bizçileyin: Bizim gibi.

b. 134b/04

[=1]

boylı: *bkz.* boylu

b. 129a/07

[=1]

boylu: Uzun boylu.

b.+larının 134a/11

[=1]

boyun: Canlılarda vücudun omuzlarla baş arasında kalan vücudu başa bağlayan kısım.

b.+ına(**boynına**) 147b/13

[=1]

böyle: Bu şekilde, bu biçimde.

b. 146a/13

[=2]

bu: 1. İşaret sıfatı.

b. 121b/11, 122a/09, 123a/11, 123a/06, 124b/03, 124b/07, 125a/03, 125a/04, 125b/06, 126a/15, 127b/11, 128b/08, 129b/01, 129b/07, 131a/12, 131a/04, 131a/08, 131b/15, 132a/04, 133a/09, 134a/04, 134b/08, 136b/11, 136b/15, 137b/11, 137b/15, 137b/07, 137b/08, 138a/03, 139b/11, 140a/10, 140b/03, 140b/07, 141a/14, 141a/08, 143a/10, 143b/12, 143b/09, 144a/02, 144a/03, 144a/05, 144b/01, 144b/01, 144b/11, 144b/11, 144b/13, 144b/15, 144b/03, 145b/05, 146b/10, 146b/04, 147a/05, 147b/12, 147b/13, 148a/15, 149b/05

2. İşaret zamiri.

b.+dur 125a/05, 126b/05,
128b/08, 129a/07, 129b/01, 131a/09,
138a/13

b.+ndan 123a/07, 123b/11,
123b/06, 139b/12, 139b/14

b.+nı 124a/02, 126b/10,
131b/13, 137a/06, 137a/09

b.+nlar 122b/07, 123a/02,
125a/13, 127b/14, 133b/08, 134a/13

b.+nlara 121b/04, 128a/15,
142a/12

b.+nlardan 125a/09, 127b/10,
147b/04, 148b/07

b.+nlarıñ 122a/11, 122a/12,
123a/05, 123b/15, 125a/14, 127b/08,
128b/03, 144b/05, 148a/12

b.+nuñ 129b/11, 130b/15,
131b/11, 137a/15, 137b/03, 143a/08,
145b/12, 150a/04

b.+nuñla 122b/13

b.+ña 124a/10, 142b/09, 144b/13

b.+yıldı 122b/04

[=107]

bugün: İçinde bulunulan gün.

b. 122b/11, 122b/08, 123b/12

[=3]

buğz: *Ar.* Kin, nefret, düşmanlık.

b.+(**buğz u hâsed itmek**)
143a/13

[=1]

bul-: Arayarak veya aramadan bir
şeyle, bir kimse ile karşılaşmak.

b.-mayup(**nevā bulmak**)
121b/14

b.-mışlar(**vuşül bulmak**)
141b/08

[=2]

burc: *Ar.* Zodyak üzerinde yer alan on
iki takım yıldızından her biri.

b. (**burc-ı ābj**) 143b/08

[=1]

burı: Doğum sancısı.

b. (**burı tıtmak**) 137a/03

[=1]

burun: Koku almaya yarayan organ.

b.+larında 134b/01

[=1]

būsitān: *Far.* Çiçek bahçesi, bostan.

b. (**Óandelib-i būsitān**) 150b/08

b. (**serv-i būstān-ı ebrār**)
138b/11

[=2]

bustān: *bkz.* būsitān

b. (**gül-i hoş-manžar-ı būstān-ı
Óālem**) 151a/14

b. (**şekāyık-çin-i būstān-ı
hâқиkāt**)

151a/10

[=2]

büte: *Far.* Kuyumcuların altın ve gümüş erittikleri kap. Pota.

b.+sinde(**mihri büte**) 144a/07

[=1]

buyur-: 1. Etmek, eylemek, yapmak.

b.-dılar(**naķil buyurmak**)
127a/09

b.-dılar(**intiķāl buyurmak**)
141a/06

b.-dılar(**intiķāl u Öubür buyurmak**) 133b/10

b.-dılar(**intiķāl ü irtihāl buyurmak**) 135a/12

b.-dılar(**intiķāl ü Öubür buyurmak**) 144b/07

b.-dılar(**rihlet buyurmak**)
150a/10, 150a/12

b.-dılar(**teşriş buyurmak**)
129a/12

2. Bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını kesin olarak söylemek, emretmek.

b.-du 122b/09

b.-duķları 138b/1

b.-mışdı 125a/04

b.-mışdur 146a/13

b.-mışlardur 135a/15

b.-ur 130b/10, 132b/11, 134b/15,
134b/06, 143a/04

[=17]

bühtān: *Ar.* İftira.

b. (**bühtān itmek**) 143b/10

[=1]

bülbül: *Far.* Çok güzel öten meşhur küçük bir kuş.

b. (**bülbül-i şirin-zebān u sühan-ı şehd**) 149a/11

[=1]

bülend: *Far.* Yüksek, yüce.

b. (**bülend ü fāiķ**) 125b/11

[=1]

bülügiyyet: *Ar.* Erkeklik yaşına girme, ergenlik.

b. (**bülügiyyet mertebesine irişmek**) 135b/15

[=1]

bünyād: *Far.* Yapı, bina.

b. (**bünyād itmek**) 127a/13

[=1]

bürhān: *Ar.* Kanıt, delil.

b.+dur (**delil ü bürhān**)
131a/04

b. (**celilü'l-bürhān**) 139a/13

[=2]

büri-: Kaplamak, istila etmek.

b.-cek 128a/04

b.-mek 147b/07

[=2]

büyü-: Yetişmek, yaşı artmak, yaşlanmak.

b.-dügüñ 131b/11

[=1]

büyük: Niceliği çok olan.

b. 129a/09, 136b/07

[=2]

büzürg-vār: *Far.* Saygıdeğer, hürmete layık kimse.

b. (**cedd-i büzürg-vār**) 142b/13

[=1]

-C-

cā'öl: *Ar.* Bir şeyi ve bir işi yapan, yapıcı, fail.

c. (**cā'ölü'n-nür-ı ve'ž-žulümāt**) 128a/05

[=1]

cālis: *Ar.* Oturan kimse.

c. (**cālis-i bisāt-ı hāse'l-hās**)

139a/03

[=1]

cām: *Far.* Kadeh.

c. (**cām-ı cān-güdāz**) 149a/03

c.+ın 146a/10

[=2]

cāmi'Ö: *Ar.* Toplayan, toplayıcı, bir araya getiren.

c. (**cāmi'Ö-i Öilm ü taqvā**)

145a/15

[=1]

cān: *Far.* İnsan ve hayvanlarda yaşamayı sağlayan ve ölümle vücuttan ayrılan madde dışı varlık; yaşam, hayat.

c. (**cān u dil**) 136a/14, 144a/03

c. (**cān virmek**) 137b/11, 137b/08, 138a/10

c. (**cān-ı Öālem**) 151a/15

c. (**cān-ı cihān-ı šafā**) 151a/06

c. (**cān-u dil**) 132a/08

c. (**cihān-ı cān-ı vefā**) 151a/07

[=9]

cān-güdāz: *Far.* Can yakan, can yakıcı.

c.+1(**cām-ı cān-güdāz**) 149a/03

[=1]

cānavar: *Far.* Azgın, vahşi, yırtıcı hayvan.

c. 126a/07

[=1]

cānib: *Ar.* Taraf, yan, yön.

c.+den 121b/03, 122a/11

c.+ine 121b/12, 135a/08

[=4]

cārī: *Ar.* Gerçekleşen, meydana gelen.

c. (**cārī olmak**) 122a/15, 122b/1

[=2]

cāriye: *Ar.* Parayla alınıp satılan kadın veya kız köle.

c.+siydi 142a/02

[=1]

cāy-gāh: *Far.* Yer, makam, mevki.

c. (**cāy-gāh-ı aẓīm**) 135a/02

[=1]

cebbār: *Ar.* Cebreden, zorlayan kimse.

c.+ımiñ 142a/02

[=1]

cebel: *Ar.* Dağ.

c. 134a/15

[=1]

cedd: *Ar.* Ata.

c. (**cedd-i büzürg-vār**) 142b/13

c. (**ebū'r-rüsulü'l-Öizām ve cedd-i-enbiyāi'l-kirām**) 138b/10

[=2]

cedelī: *Ar.* Tartışmacı, münakaşacı.

c. (**üstād-ı ma'ārif-i hākiķi vü cedelī**) 128a/10

[=1]

cehālet: *Ar.* Cahillik, bilgisizlik.

c. (**hāyāt-bahşende-i emvāt-ı cehālet**) 149a/11

[=1]

cehd: *Ar.* Çaba, gayret.

c. (**cehd-i belīğ göstermek**) 130a/05

c. (**cehd-i bj-dirīğ göstermek**) 128b/02

[=2]

celāl: *Ar.* Yücelik, büyüklük, azamet.

c. (**efser-i celāl**) 121b/09

c. (**şadr-nişin-i āsumān-ı celāl**) 149a/09

[=2]

celālet: *Ar.* Yücelik, büyüklük, azamet.

c. (**kāşif-i esrār-ı celālet**) 139a/05

c. (**şadr-nişin-i serīr-i celālet**) 145a/13

[=2]

celil: *Ar.* Çok yüce, mertebesi yüksek.

c. (**celilü'l-bürhân**) 139a/13

c. (**Ĥâzret-i Ķuróân-ı celilü's-şân**) 131a/04

[=2]

cemÓ: *Ar.* Toplanma, bir araya gelme.

c. (**cemÓ olmak**) 136b/07, 138a/05, 143b/02, 143b/06

c. (**cemÓ-i tevābiÓ ü levāhik**) 137a/08

c. (**mānend-i şemÓ-i cemÓ**) 136a/14

c. (**nūr-ı cemÓ-i etķiyā vü aśfiyā**) 131b/02

c. (**şemÓ-i cemÓ-i yaķın**) 130a/12

c. +ine(**bezm-i cemÓ**) 146a/11

[=9]

cemıÓ: *Ar.* Cümle, hep, bütün.

c. (**cemıÓ-i Óömr**) 130b/03

c.+sini 128b/1

c.+i 133b/06

[=3]

cemıÓā: *Ar.* Tamamen, bütünüyle.

c. 133b/05

[=1]

cemıÓan: *Ar.* Hep, bütün.

c. 123a/02, 132b/14

[=2]

cevāb: *Ar.* Bir soruya karşılık verilen ifade, yanıt.

c. (**cevāb vermek**) 122a/01, 124a/15

c. (**cevāb-ı şāfi vermek**) 125a/10, 138a/07

[=4]

cevher: *Ar.* Varolan birşeyin özü, esası.

c.+iñ 144a/11

[=1]

cezm: *Ar.* Kesin karar verme.

c. (**Óazm itmege cezm itmek**) 135a/08

[=1]

cidd: *Ar.* Bir işi çalışıp çabalayarak yapma, gayret.

c. (**cidd-i belıg eylemek**) 129b/14

[=1]

ciger: *Far.* Akciğer.

c.+leri 138b/03

[=1]

cihān: *FarDünya, yeryüzü.*

c. (**cān-ı cihān-ı şafā**) 151a/06

c. (**cihān-ı cān-ı vefā**) 151a/07

c. (**cihān-ı fānî**) 123b/12

c. (**cihān-ı Mısr**) 143a/12

c. +a 127b/02, 148a/11

c.+a(**cihāna hâkim olmak**)
127b/11, 127b/14, 127b/05

c.+a(**sultān-ı cihān**) 143b/10

c. +dan(**Ŗavāiḳ-ı cihān**)
136a/06

c.+ı 126a/14, 131a/01, 132a/04,
143a/15, 147b/07

c.+ı(**āyine-i cihān**) 145a/05

c.+ı(**deşt-i cihān**) 132b/06

c.+ı(**rū-yı cihān**) 128a/04

c.+ıñ 149a/03

c.+ıñ(**pādişāh-ı cihān**) 144a/02

[=21]

cihān-efrūzî: *Far.* Dünyayı
aydınlatan.

c. (**talŖat-ı cihān-efrūzî**)
144a/02

[=1]

cihāniyān: *Far.* Dünyada yaşayanlar.

c.+a(**mesāmiŖ-i cihāniyān**)
144a/1

[=1]

cihet: *Ar.* Sebep, vesile, bahane.

c.+inden 143a/05

[=1]

cilf: *Ar.* Kaba, ayaktakımından.

c. (**cilf-i nā-halef**) 131a/13

[=1]

cināyet: *Ar.* Adam öldürme.

c. (**şefāat-hāh-ı erbāb-ı cināyet**) 151a/11

[=1]

cinn: *Ar.* İslāmî inanişā göre
duyularla kavranamayan, insanlar gibi
irade ve anlama yeteneğine sahip, ilahî
emirlere uymakla yükümlü tutulan
mahluk.

c. (**cinn ü div**) 148b/05

[=1]

cism: *Ar.* Beden, vücut.

c. (**cism-i latîf ü pāk**) 138b/07

c. (**cism-i pāk u latîf**) 142b/1

c. (**cism-i pāk ü latîf**) 141a/09,
146a/11

c. (**cism-i şerîf**) 125b/01,
126a/03, 142b/13, 143a/01, 146b/03

c. (**dāhil-i cism-i hāl olmak**)
123b/09

c.+ine 132a/1

[=11]

cūŖ: *Ar.* Açlık

c. (**Ŗālem-i havf u cūŖ u şehvet ü günāh**) 123b/05

[=1]

cūd: *Ar.* Elaçıklığı, cömertlik.

c. (**miftāh-ı hazîne-i hâne-i cūd**) 151a/06

c. (**šāhib-i cūd**) 132b/1

[=2]

cumŌa: *Ar.* Perşembe gününden sonra gelen haftanın günlerinden.

c. 126a/01, 138a/15

[=2]

cüy-bār: *Far.* Nehir, ırmak, akarsu.

c. (**serv-i cüy-bār**) 150b/08

[=1]

cüdā: *Far.* Ayrı, ayrı düşmüş, ayrılmış.

c. (**cüdā düşmek**) 143a/09

[=1]

cümle: *Ar.* Bütün, hep, tam.

c. 144a/09

c. (**mūḳtedā-yı cümle-i enbiyā-ı Ōiżām**) 145a/09

[=2]

cümleten: *Ar.* Hep beraber , hep birlikte.

c. 121b/10

[=1]

-Ç-

çāh: *Far.* Kuyu, çukur.

ç. (**çāh-ı šāhib-cāh**) 143b/1

ç. (**çāh-ı žalālet**) 132a/07

ç. (**žulümāt-ı çāh**) 143b/04

ç.+a(**žulümāt-ı çāh**) 143a/14

[=4]

çāk: *Far.* Ta, ta ki, hatta, dek, değin

ç. 127a/04

[=1]

çāk çāk: *Far.* Çok yırtık, parça parça.

ç. (**çāk çāk olmak**) 138b/03

[=1]

çār-deh: *Far.* On dört.

ç.+i(**māh-ı çār-deh**) 143a/13

[=1]

çār-pā: *Far.* Dört ayaklı. Hayvan.

ç. (**mānend-i çār-pā olmak**)
137b/04

ç.+larımñ 136b/10

[=2]

çarh: *Far.* Gökyüzü, kainat.

ç. (**Müşteri-yi çarh-ı devlet**)
150b/09

[=1]

çek-: Uzaklaştırmak, ayırmak.

ç.-üp(**el çekmek**) 148a/05

[=1]

çekil-: Bulunduğu yerden başka yere götürülmek.

ç.-ür 121b/13

[=1]

çemen-pirā: *Far.* Bahçeyi donatan, süsleyen.

ç. (**çemen-pirā-yı bāğ-ı lā-yezālī**) 151a/10

[=1]

çendān: *Far.* O kadar, o derecede.

ç. 124b/07

[=1]

çerā-gāh: *Far.* Hayvanlar için otlak yeri.

ç. (**çerā-gāh u çeşme-sār**) 137a/15

ç.+da 137a/14

ç.+ıydı(**giyā-zār u çerā-gāh**) 136b/10

[=3]

çeşim: *bkz.* çeşm

ç.+lerinde 134b/1

[=1]

çeşm: *Far.* Göz.

ç.+i(**eşk-i çeşm**) 144a/11

[=1]

çeşme: *Far.* Kaynak, menba.

ç. (**çeşme-i zülāl i taḥkīk**) 145b/1

[=1]

çeşme-sār: *Far.* Suyu, pınarı bol olan yer.

ç.+dan 137a/14

ç.+dan (**çerā-gāh u çeşme-sār**) 137a/15

[=2]

çık-: 1. Bulunduğu yerden dışarı gitmek.

ç.-alım 136b/05

ç.-dılar(**şabāḥa çıkamak**) 136b/06

ç.-iñ 122a/06

ç.-sunlar 122b/03

ç.-up 124a/03, 137a/05

[=6]

çıkār-: Bulunduğu yerden dışarı çıkmasını sağlamak.

ç.-dıklarında 143b/08

ç.-sın 136b/11

ç.-up 125b/08

ç.-up(**baş çıkarmak**) 132a/03

[=4]

çıplağ: Üzerinde giymesi gerekli olan elbisesi olmama.

ç. (**çıplağ ve Óuryān kıalmak**)
121b/10

[=1]

çirāğ: *Far.* Mum gibi ışık veren şey, kandil.

ç. (**çirāğ-ı bezm-gāh-ı lī-
maÓallāh**) 151a/08

[=1]

çirāğ-efrüz: *Far.* Kandil yakan.

ç. (**çirāğ-efrüz-ı mişkāt-ı
hidāyet**) 151a/12

[=1]

çoban: *Far.* Koyun, keçi gibi ehil hayvanları güden kimse.

ç. 146b/14

[=1]

çoğāl-: Artmak, sayıca fazlalaşmak.

ç.-ip 128a/04

[=1]

çok: Miktarca az olmayan.

ç. 128a/03, 128b/07, 129a/08,
130b/11, 131a/11, 135a/13, 135b/02,
136b/14, 143b/12

ç.+dan 134b/09

[=10]

çomağ: Değnek.

ç. 131b/15

[=1]

çün: *Far.* 1.Çünkü.

ç. 121b/11, 122b/15, 123a/09,
125a/07, 126b/05, 127a/11, 136b/05,
140b/07, 146a/02

2. Ne vakit, vakta ki.

ç. 125a/07, 125b/14, 126a/13,
127b/04, 133b/09, 137b/11, 138a/03

[=15]

çünkim: *Far.* Çünkü.

ç. 125a/08, 125b/07, 126b/15,
127b/02, 134b/07, 135a/05, 137a/01,
141a/05, 146a/08, 148a/05, 149a/02,
150a/08

[=12]

-D-

dād: *Far.* Adalet, doğruluk.

d. (**Óadl u dād olmak**) 147b/07

d. (**śāhib-i Óadl u dād**) 146b/08

[=2]

dāfiÓ: *Ar.* Def eden, uzaklaştıran.

d. (**dāfiÓ-i bārān-ı belā**)
131b/07

[=1]

dahı : Dahi, de, fazla olarak, üstelik, daha, bile.

d. 122b/07, 123a/04, 123a/06, 123a/06, 123b/11, 124b/02, 125a/13, 127a/11, 127b/11, 127b/14, 127b/03, 127b/05, 128b/09, 129b/01, 129b/03, 129b/07, 131b/13, 131b/14, 132a/14, 132b/03, 133a/03, 133a/05, 133a/08, 134a/10, 135a/07, 136b/02, 136b/04, 138a/11, 139b/12, 140a/15, 140b/02, 141a/13, 141b/10, 142a/14, 142a/04, 142b/10, 142b/04, 143b/03, 143b/06, 144a/13, 146b/04, 147a/04, 147a/05, 147a/06, 147b/12, 148a/12, 148a/03, 149a/02, 149b/03, 150a/03

[=50]

dāhil: *Ar.* İç, içeri.

d. (**dāhil-i cism-i hāl olmak**) 123b/09

[=1]

dāŌi: *Ar.* Dua eden, duacı.

d. (**dāŌi-i ānā**) 139a/11

[=1]

dāim: *Ar.* Devam eden, sürekli.

d. 136a/02, 136a/03

d. (**dāimü'd-dehr**) 127b/06

[=3]

dāire: *Ar.* Çember biçimindeki şekil.

d. (**ķutb-ı dāire-i felek-i tecrid**) 149a/13

d. (**noķtā-i dāire-i vahdet**) 150b/14

[=2]

daķāyık: *Ar.* Anlaşılması güç ve dikkat isteyen ince işler.

d. (**kāşif-i rumüz-ı esrār-ı daķāyık**) 151a/03

[=1]

dalālet: *Ar.* Doğru yoldan ayrılma, sapıtma.

z. (**hādi-yi hāyā-rāy-ı Tih-i dalālet**) 145a/14

z. (**işyān u dalālet**) 131a/10

z. (**küfr ü dalālet içinde kalmak**) 144b/08

z. (**rāfiŌ-i perde-i dalālet**) 139a/04

z. (**şahjĥ-künende-i merzā-yı dalālet**) 149a/11

z.+de(**ķāh-ı dalālet**) 132a/07

z.+ile(**Ōömrüni küfr ü dalāletile geçürmek**) 145a/03

z.+iyle 144b/04

[=8]

dānā: *Far.* Alim, bilgin kimse.

d. (**reh-nümā-yı dānā vü ķādĭ**) 150b/12

[=1]

dār: *Ar.* Önüne geldiği isimlere “yer, yurt, mahal, mevki” anlamları katan sözcük.

d. (**dārü’l-melām**) 122a/14

d. (**dārü’l-melāmet**) 124a/04

d. (**dārü’s-selām**) 122a/13,
124a/03

d. (**dār-ı āhiret**) 150a/12

d. (**dār-ı dünyā**) 135a/11

d. (**dār-ı ğurūr**) 127a/01,
127a/09, 133b/10, 141a/06, 144b/06,
150a/09

d. (**dār-ı sürūr**) 133b/10

d. (**sultān-ı dārü’l-mülk-i
behişt-i ebedî**) 121b/04

[=14]

da’vā: *Ar.* İleri sürme, iddia.

d. (**da’vā-yı ğarîb itmek**)
123b/14

d. (**da’vā-yı rubūbiyyet itmek**)
140b/13

d.+sı(**rubūbiyyet da’vāsı
itmek**) 140b/07

[=3]

da’vet: *Ar.* Çağırma, çğrı.

d. (**da’vet eylemek**) 136a/10

d. (**da’vet itmek**) 128b/01,
129b/06, 130a/14, 130a/15, 130a/05,
130a/08, 136a/11, 144a/13

d. (**da’vet-i İbrāhîm**) 139a/11

d. (**da’vet-i mürselîn**) 130a/1

d. (**îmāna da’vet itmek**)
144b/03

d. (**mübālig-i da’veti’d-dîn**)
131b/04

d.+e 127b/01, 130a/03

d.+ine 134a/07, 140b/02,
145b/03

d.+ini 128b/03, 134b/07

d.+îni 136a/13

[=21]

de: Bağlama ve kuvvetlendirme edatı.

d. 123a/10

[=1]

debdebe: *Ar.* Göz alıcı gösteriş,
tantana.

d. (**debdebe-i kūs-ı satvet**)
143b/14

[=1]

defn: *Ar.* Gömme, gömülme.

d. (**defn itmek**) 125b/04,
126a/01, 126a/04, 138b/09, 141a/10,
142b/14, 142b/02, 143a/02, 146a/12,
146b/1

[=10]

defter: *Ar.* Yapıştırılarak bir araya
getirilen kağıt destesi.

d.+ine 137a/09

[=1]

degil: Cümle içinde art arda kullanılan iki veya daha çok özneyi, tümleci, yüklemi, aralarından bazılarına olumsuzluk kavramı vererek birbirine bağlayan veya yüklem olumsuz çekimini sağlayan kelime.

d. 122b/09

d.+dür 122a/03, 141b/06

[=3]

degin: Kadar, dek gibi bir işin, bir durumun sona erdiği zaman veya yeri gösterir.

d. 124b/06, 125b/07, 126a/11, 126b/06, 128a/02, 132a/13, 140a/12, 140a/14, 140a/04, 140a/05, 140a/08, 141a/12, 141b/15, 144b/10, 144b/08, 146a/01, 146a/08, 148b/14, 148b/15

[=19]

degme: Seçme, üstün, değerli.

d. 134a/14

[=1]

dehr: *Ar.* Dünya, cihan, alem.

d. (**dāimü'd-dehr**) 127b/06

[=1]

delāil: *Ar.* Deliller.

d. 133b/13

[=1]

delālāt: *Ar.* Yol göstermeler, kılavuzluklar.

d. (**delālāt-ı bāhire**) 129a/15

[=1]

delil: *Ar.* Şahit, belge, tanık.

d. (**delil ü bürhān**) 131a/04

d. (**delil-i reh-berān-ı kūy-ı tevḥīd**) 151a/14

d. (**delil-i sebīl-i şehādet**) 150b/1

[=3]

delv: *Ar.* Kova.

d.+iyle 143b/08

[=1]

dem: *Far.* An, zaman, vakit.

d.+de 137a/08, 138a/10

d.+den 122a/14

[=3]

demir: Mavimtrak esmer renkte, özellikle çelik, döküm ve alaşım halinde sanayide kullanılmaya en elverişli element.

d.+le 126a/06

[=1]

dergāh: *Far.* Bir büyüğün herkes için başvurma yeri olan kapısı.

d. (**sipāh-sālār-ı nezdik-ân-ı dergāh**) 151a/07

[=1]

derhāl: *Far.* O anda, hemen.

d. 125a/14

[=1]

ders: *Ar.* Bir öğreticinin öğrencilere verdiği bilgi.

d. (**ders itmek**) 128b/07

[=1]

derün: *Far.* İç, iç tara

d. (**derün-ı behişt**) 122a/07

d. (**derün-ı kalb**) 131a/15

[=2]

deryā: *Far.* Deniz.

d. (**deryā-vü ırmāğ**) 124a/1

d. (**dürr-i deryā-yı bî-pâyân u bî- kıyās**) 151a/1

d. (**gevher-i deryā-yı-hestî**) 151a/04

d.+lara(**beyābān u deryā**) 123b/11

[=4]

deşt: *Far.* Ova, bozkır, çöl.

d. (**deşt-i cihān**) 132b/05

d. (**deşt-i Kerbelā**) 137b/07

[=2]

deve: Geviş getiren memelilerden, boynu uzun, sırtında bir veya iki hörgücü olan, yük taşımakta kullanılan hayvan.

d. 136b/12, 137a/05

d.+den 137a/05

[=3]

devecik: Yavru deve.

d. 137a/13, 137b/12

d.+i(**devecigi**) 137b/05

d.+i(**devecigi**) 137b/08

[=4]

devlet: *Ar.* Bir hükümet idaresinde teşkilatlandırılmış olan siyasi topluluk.

d. (**devlet ü iqbāl**) 148b/03

d. (**Müşteri-yi çarh-ı devlet**) 150b/09

d.(**rū-yı sipāh-ı erbāb-ı devlet ü dīn**) 150b/13

d.+ini (**bāzū-yı devlet**) 140b/08

[=4]

devrān: *Ar.* Zaman, çağ.

d.+ıñ(**āfitāb-ı devrān**) 144a/04

[=1]

dıraht: *Far.* Ağaç.

d. (**zemīn ü āb u dıraht u sāk u şāh u gül**) 12

[=1]

di-: Demek, söylemek, söz söz söylemek.

d.-di 136b/03

d.-diler 125a/12, 128b/07, 129b/09, 132b/08, 134a/03, 138a/12, 142b/10

d.-düklerine 126b/04

d.-mek 126b/02

d.-mekdür 126b/03, 139b/08, 142b/05

d.-mekle 141a/10, 141a/15

d.-miş 131b/14

d.-mişdük 123a/13

d.-mişler 126b/08, 127b/10, 128b/13, 133a/06, 135b/04, 136a/01, 140a/10, 140a/15, 140a/07, 141b/01, 141b/12, 143a/10, 145b/08, 146a/06, 148a/03, 149a/01, 149b/09

d.-mişlerdür(**ziyāde dimek**) 141b/10

d.-rler 123b/08, 124a/02, 125b/10, 129a/05, 129b/10, 129b/13, 135b/01, 137a/10, 139b/02, 139b/04, 139b/04, 142b/09, 144b/13, 144b/14, 145a/1

d.-rlerdi 134a/04, 134b/04, 137a/07, 139b/07, 139b/09, 144b/02, 147b/15

d.-rseñ 136b/05

d.-rseñüz 136b/03

d.-ye 132b/02

d.-yen 135b/09

d.-yü 123a/09, 125a/04, 133a/12, 133b/1

d.-yüp 137a/1

[=66]

dik-: İğne iplik kullanarak kumaş, deri vb. şeyleri birbirine tutturmak.

d.-di 129a/10

[=1]

dil: Duygu, düşünce ve hayalleri aktarmaya yarayan ortak ses ve anlam sistemi, lisan.

d.+ince 139b/1

d.+inde 139b/03, 139b/05, 139b/07

d.+ine 122a/15

dil: *Far.* Gönül, yürek.

d.+den(**cān u dil**) 136a/14, 144a/03

d.+den(**cān-u dil**) 132a/08

[=8]

dile-: Bir şeyin gerçekleşmesini istemek.

d.-diler(**Öözür dilemek**) 138a/06

d.-düklerini 136b/15

[=2]

dil-āzurde: *Far.* İncinmiş, gönlü kırılmış.

d. (**dil-āzurde vü rencide-hâtır itmek**) 132a/02

[=1]

din: *Ar.* Tanrı'ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum.

d. (**âyât-ı din-i kavî**) 133b/11

d. (**din ü âyîn**) 145a/03

d. (**din-i âyînine girmek**) 131b/12

d. (**din-i hâkk**) 128b/1

d. (**muḳannin-i ḳavānîn-i din**) 128a/07

d. (**mübâliḡ-i da'vî'ti'd-din**) 131b/04

d. (**rû-yı sipâh-ı erbâb-ı devlet ü din**) 150b/13

d. (**server-i din**) 131b/01, 132a/02

d.+e 129b/06, 130a/14, 130a/15, 130a/05, 130a/08, 136a/11

d.+i(**server-i din**) 130a/11

d.+imüz 136b/1

d.+iñe 136b/1

[=18]

diniyye: *Ar.* Dinle ilgili, dine ait.

d. (**râsim-i şerâyi'î-diniyye**) 128a/11

[=1]

diş: Çene kemiklerinin üstüne dizili, ısırıp koparmaya ve çiğnemeye yarayan sert, beyaz organlardan her biri.

d.+lerinden 130b/05

[=1]

dişi: Canlıların üreme bakımından ayrıldığı için iki cinsten erkeğin karşıtı olan cins.

d. 126b/13, 136b/11, 136b/12, 137a/05, 137a/05, 137b/08

d.+ce 137b/02

d.+den 126b/07

[=8]

dîv: *Far.* Şeytan, cin

d. (**perî vü dîv-i pür-rîv**) 123b/12

d.+lere (**cinn ü dîv**) 148b/05

[=2]

dîvâne: *Far.* Çılgın, deli, mecnun.

d.+ler 147b/03

[=1]

divâr: *Far.* Duvar.

d. (**divâr-ı şerîf**) 135b/04

[=1]

diyâr: *Ar.* Memleket, ülke, belde.

d.+a 143b/1

d.+ında 145b/09

[=2]

doğ-: İnsan veya hayvan yavrusunun gününü tamamlayıp anne karnından dışarı çıkması.

d.-mışlar 142b/09

[=1]

dög-: Birinin canını acıtmak maksadıyla ona üstüste vurmak,dayak atmak.

d.-üp 130a/09

[=1]

dök-: Sıvı veya tane halindeki şeyleri bir yere boşaltmak.

d.-üp 130a/07

d.-üp(**eşk-i hâsret dökme**)
122a/08

[=2]

dökme: Kalıba dökülmek suretiyle yapılmış olan.

d. 134a/15

[=1]

dökül-: Sıvı veya tane halindeki şeylerin bir yere boşaltılması.

d.-üp 121b/10

[=1]

dön-: Gidilen yerden geri gelmek.

d.-diler(**girü dönme**) 125a/13

d.-iñüz(**girü dönme**) 125a/12

[=2]

döndür-: Birini gittiği yerden geriye getirmek.

d.-meyüp(**yüz döndürme**)
130a/03

[=1]

dördinci: Dört sayısının sıra sayı sıfatı.

d. 129a/06, 140b/02

d.+si 141b/07

[=3]

dört: Sıralamada üçten sonra beşten önce gelen sayı.

d. 126b/06, 126b/08, 141b/05,
148a/11

[=4]

dört yüz: Sıralamada üç yüz doksan dokuzdan sonra gelen sayı.

d. 133a/07, 144b/10

[=2]

duŌā: Ar. Güçsüzlük ve ihtiyaçlarını ortaya koyarak Allah'a yalvarma.

d. (**duŌā itme**) 137a/1

d. (**hayır duŌā itme**) 133a/02

d.+siñ(**hayır duŌāsiñ almak**)
133a/10

[=3]

düdmân: *Far.* Sülale, soysop.

d. (şeref-i düdmân-ı Muştafâ)

139a/1

[=1]

duhûl: *Ar.* Girme, giriş, dahil olma.

d. (duhûl itmek) 123b/05,

128b/04, 141b/09

[=3]

dur-: Belli bir durumda, bir görevde bulunmak.

d.-up(pāye-i mülāzemetde

durmak) 121b/07

[=1]

durağ: Durulan, karar kılınan yer.

d. (durağ itmek) 134a/15

[=1]

dut-: 1. Elle kavramak, ele almak, tutmak

d.-up 142b/08

2. Bir yere varmak, ulaşmak

d.-duğında(yüz dutmak)

122b/12

d.-mışlar(hizmete yüz dutmak)

121b/08

d.-up 138a/02

[=4]

Dünyâ: *Ar.* Üzerinde yaşadığımız toprak ve denizler, yeryüzü, alem.

d. 123b/07

d.+da 125b/12, 129a/09, 136a/04

d.+da(zāviye-i hāviye-i dünyâ)

123b/15

d.+dan 144b/04

d.+dan(dār-ı dünyâ) 135a/11

[=7]

dürc: *Ar.* Mücevher kutusu.

d. (dürc-i risālet) 151a/15

d.+inde 130b/05

[=2]

dürr: *Ar.* İnci.

d. 130b/05

d. (dürr ü gevher) 144a/10

d. (dürr-i deryâ-yı bî-pāyân u

bî-ķıyās) 151a/1

d. (mişāl-i dürr ü gevher-i hālîs

olmak) 144a/09

[=4]

düş-: 1. Var olmaya başmak, peyda olmak.

d.-di(ihtilāf u nizā düşmek)

126a/12

d.-miş 129b/03

2. Olmak, kalmak.

d.-müşıdi(**cüdā** **düşmek**)
143a/09

3. Bulunduğu yerden ayrılmak, çıkmak.

d.-memişidi 130b/06

[=4]

düvāzdeh-meşārib: *Far.* On iki
meşreb.

d. (**menbaŌ-ı** **düvāzdeh-**
meşārib) 145b/02

[=1]

-E-

eŌazz: *Ar.* Çok aziz, çok yüce.

e. (**eŌazz u ekrem**) 143a/05

[=1]

ebed-peyvend: *Ar. +Far.* Sonsuza
ulaşan.

e.+den (**niŌmet-i** **ebed-**
peyvend) 134b/08

[=1]

ebedi: *Ar.* Sonsuz.

e. (**behişt-i ebedi**) 123a/15

e. (**Nemrūd-ı ebedi ve matrūd-ı**
sermedj) 140b/07

e. (**sultān-ı** **dārü'l-mülk-i**
behişt-i ebedi) 121b/04

[=3]

ebrār: *Ar.* Hayır işleyen faziletli
kimseler.

e. (**serv-i büstān-ı ebrār**)
138b/12

[=1]

ebraś: *Ar.* Deride benekler oluşturan
bir tür deri hastalığına yakalanmış
kimse.

e. (**ebraś u saķim**) 150a/1

[=1]

ebū: *Ar.* İsimlerin ve tamlamaların
önüne gelen “ baba” anlamındaki
künye.

e. (**ebū'r-rüsulü'l-Ōizām ve**
ceddi'l-enbiyāi'l-kirām) 138b/10

[=1]

ecel: *Ar.* Hayatın sonu.Ölüm vakti.

e. 146a/10

[=1]

ecl: *Ar.* Sebep.

e.+den 134a/13

[=1]

eflāk: *Ar.* Felekler, gökler.

e. 123a/1

e. (**Ōālem-i hāk u eflāk**)
123a/05

e.+a(**zirve-i-eflāk**) 125b/1

[=3]

efser: *Far.* Taç.

e. (**efser-i celāl**) 121b/09

[=1]

eger: *Far.* Şart anlamını güçlendirmek için şartlı cümlelerin başına getirilen kelime, şayet.

e. 122b/10, 136a/13

[=2]

egerçi: *bkz.* eger

e. 123b/13, 125a/03, 135b/05

[=3]

egri: Doğru bir çizgide olmayıp yönünü değiştirerek devam eden.

e. 139b/06

[=1]

eĥād: *Ar.* Kişi, kimse, şah

e. 148a/09

[=1]

ehl: *Ar.* Bir yerin bir topluluğun halkından olanlar, oraya mensup olanlar.

e. (**ehl-i Bābil**) 147a/08

e. (**ehl-i bātıl**) 147b/13

e. (**ehl-i Ebzūn**) 147a/08

e. (**ehl-i fitne vü feśād**) 131a/10

e. (**ehl-i ĥāl**) 147b/04

e. (**ehl-i Ĥaĥĥ**) 147b/12

e. (**ehl-i Őinād u fesād**) 128a/04

e. (**ehl-i kıyās**) 141a/12

e. (**ehl-i saŐādet**) 128b/04

e. (**ehl-i tekebbūr ü tecebbūr ü saĥt-dĥl**) 145a/02

e. (**ehl-i tevārĥ**) 132a/11, 140a/06, 144b/15

e. (**ehl-i Yunan**) 142a/12

e. (**keĥf ü penāĥ-ı ehl-i āsumān u zemĥn**) 150b/13

[=15]

eŐillān: *Ar.* İlan eden.

e. (**miĥdām-ı eŐillāni't-tariĥat**) 131b/05

[=1]

ekl: *Ar.* Yemek yeme.

e. (**ekl itmek**) 121b/08, 122b/04

[=2]

ekrem: *Ar.* Çok cömert.

e. (**ser-i havātĥn-i ekrem**) 150a/08

e.+i(**eŐazz u ekrem**) 143a/05

[=2]

ekĥer: *Ar.* Pek fazla, daha çok, en çok.

e. 130b/15, 133a/14, 140a/06, 142a/05, 146b/04

e.+ini 124a/1

[=6]

ekşerî: *Ar.* Çok zaman, çoğunlukla.

e. 129b/11, 141b/04

[=2]

eksik: İhtiyaç duyulan, noksan, tam olmayan.

e. 140a/15, 149a/02

[=2]

el: Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

e. (el çekmek) 148a/05

e.+i 147b/12, 147b/13

e.+inden 138a/02, 149a/04

e.+ine 122a/07, 131b/15

e.+lerin 147b/11

e.+lerinde 147b/06

[=9]

el-ķısıśa: *Ar.* Sözüñ kısası, sözden anlaşıldığına göre, hülāsa.

e. 124a/10, 124b/12, 143a/09, 144a/02

[=4]

elbette: *Ar.* Muhakkak, kesinlikle.

e. 122a/06

[=1]

elem: *Ar.* İzdırap, keder, hüzün.

e.+ile 135a/06

[=1]

elif-lām: *Ar.* Osmanlı alfabesinde lam ile elif harfinin bir arada yazılmış hali.

e.+ıla 147a/06

e.+sız 147a/03, 147a/05

[=3]

elli: Sıralamada kırk dokuzdan sonra elli birden önce gelen sayının adı.

e. 127a/11, 131a/06, 133a/05, 147a/02, 147a/08, 147a/09, 149a/1

[=7]

elli iki: Sıralamada elli birden sonra elli üçten önce gelen sayı.

e. 150a/13

[=1]

eltāf: *Ar.* Lütuflar.

e. (mażhar-ı eltāf-ı Sübhāñi) 149a/06

[=1]

em-: Birşeyi dudak, dil ve ağız yardımıyla iće çekmek.

e.-erdi(meme emmek) 141b/09

[=1]

emjñ: *Ar.* Güvenilir, inanılır kimse.

e.+de(maķām-ı emjñ) 135a/02

[=1]

emîr: *Ar.* Araplarda ve bazı Müslüman ülkelerde bir kavim, şehir veya ülkenin başı.

e. (**emîre'l-müminîn**) 135b/06

[=1]

emkîne: *Ar.* Mekanlar, yerler, mevkiler.

e.+den 136a/04

[=1]

emmâre: *Ar.* Nefsin yedi mertebesinden birinci mertebesindeki insanı günah işlemeye teşvik eden, emreden nefis için kullanılan sözcük.

e.+den (**mutmainne vü levvâme vü emmâre**) 123a/12

[=1]

emr: *Ar.* Emir, iş buyurma, buyruk.

e. (**emr itmek**) 123a/13

e. (**emr-i ma'ûrûf nehy-i münker itmek**) 127b/08

e.+ine 148b/04

e.+ine(**emrine râm olmak**) 140b/12

e.+ini(**emrini 'Öibâdına irüşdürmek**) 129b/14

e.+iyle 124b/13, 130a/13, 136b/03

[=8]

emvât: *Ar.* Ölüler.

e. (**hâyât-bahşende-i emvât-i cehâlet**) 149a/11

[=1]

enâm: *Ar.* Yaratılmış olan bütün halk.

e. (**vâzî'Ö-ı esâs-ı kıblete'l-enâm**) 139a/02

[=1]

enbiyâ: *Ar.* Peygamberler.

e. (**a'Özam-ı enbiyâ-i güzîn**) 130b/02

e. (**ebü'r-rüsulü'l-Öizâm ve ceddî'l-enbiyâi'l-kirâm**) 138b/10

e. (**fâhr-ı hâtemi'l-enbiyâ-i ve'l-mürselîn**) 139a/12

e. (**hâtemi'l-enbiyâ-i ve'l-mürselîn**) 150a/14

e. (**mefhari'l-enbiyâ ve seyyidü'l-asfiyâ**) 145a/06

e. (**müktedâ-yı cümle-i enbiyâ-i Öizâm**) 145a/09

e. (**pişrev-i enbiyâ vü mürselîn**) 131b/02

e. (**şem'Ö-i bezm-i enbiyâ vü evliyâ**) 131b/02

[=8]

enbiyâullâh: *bkz.* enbiyâ

e. 124b/09, 130a/02, 133a/02, 146a/1

[=4]

enbüh: *Far.* Kalabalık.

e.+uñ (**zümre-i enbüh**) 134b/12

[=1]

encüm: *Ar.* Yıldızlar.

e. 123a/1

e. (**şâhne-i müntazır-ı encüm-i merākib**) 151a/12

[=2]

encir: *Far.* İncir ağacının çok çekirdekli, tatlı ve etli meyvesi. İncir.

i. 122a/05

[=1]

endir: Yukarıdan aşağıya doğru gelmesini sağlamak, indirmek.

i.-icek 131b/14

[=1]

envāŌ: *Ar.* Çeşitler, türler.

e. (**envāŌ-ı Ōazābıla muażzeb olmak**) 140b/14

e. (**envāŌ-ı fitne**) 127b/07

e. (**envāŌ-ı hîle vü vesvese**) 121b/1

[=3]

envār: *Ar.* Nurlar.

e. (**matlaŌ-ı envār-ı Sübhānî**) 128a/13

e. (**matlaŌ-ı levāmiŌ-i envār**)

145a/14

e. (**menbaŌ-ı envār-ı Muĥammedî**) 139a/1

[=3]

er: Erkek.

e. 137a/07

[=1]

erbāŌa: *Ar.* Dört, dördüncü.

e. (**mażhar-ı evvel-i kütüb-i erbaŌa**) 145a/08

[=1]

erbāb: *Ar.* Sahipler.

e. (**rū-yı sipāh-ı erbāb-ı devlet ü dîñ**) 150b/13

e. (**şefāat-hāh-ı erbāb-ı cināyet**) 151a/11

e. (**zübde-i erbāb-ı tecrîd ü şafā**) 149a/07

[=3]

erbaŌîn: *Ar.* Kırk, kırkıncı.

e. (**şeyh-i halvet-hāne-i erbaŌîn**) 145a/13

[=1]

ercümend: *Far.* Muhterem, şerefli, itibarlı, haysiyetli, seçkin.

e.+i (**ferzend-i ercümend**) 148a/06

[=1]

eriş-: Ulaşmak, varmak.

e.-üp(**mağsūd-ı nişānesine erişmek**) 137a/02

[=1]

erkān: *Ar.* Bir topluluğun ileri, başlıca kimseleri.

e. 123a/1

[=1]

erkek: Canlıların üreme bakımından ayrıldığı iki cinsten kadının karşıtı.

e. 126b/12

e.+den 126b/07

[=2]

ervāh: *Ar.* Ruhlar.

e. (**ervāh-ı ādemî**) 123a/08

e. (**ervāh-ı pāk**) 123b/08

e.+a 123a/12

[=3]

erzāk: *Ar.* Rızıklar, nimetler.

e. (**ḳassām-ı erzāk-ı Šamedānî**) 139a/06

[=1]

erzānî: *Far.* Layık, değer, uygun.

e. (**erzānî ḳılmak**) 147a/13, 149b/14

[=2]

es-: Havanın bir yönden başka yöne hissedilir derecede hareket etmesi.

e.-memişidi 135a/04

[=1]

esās: *Ar.* Birşeyi meydana getiren ana unsur, temel yapı.

e. (**vāzîŎ-ı esās-ı ḳiblete'l-enām**) 139a/02

[=1]

esenle-: Esenlik dilemek, veda etmek.

e.-yüp(**vidāŎ u esenlemek**) 125b/05

[=1]

esfel: *Ar.* En sefil, pek alçak.

e. (**esfel-i sāfilî**) 140b/13

[=1]

eshāb: *Ar.* Dostlar, arkadaşlar.

e. (**Ŏumde-i eshāb-ı tevḥîd ü fenāŎ**) 149a/07

[=1]

esîr: *Ar.* Savaşta düşman eline düşen kimse, tutsak.

e. (**esîr olmak**) 133b/06

[=1]

ešnā: *Ar.* Bir olayın olduğu an, zaman.

e.+da 144b/11, 144b/11

[=2]

ešnāf: *Ar.* Kısımlar, sınıflar.

e. (**eśnāf-ı Őiķābıla muhalled olmak**) 140b/14

[=1]

esrār: *Ar.* Sırlar, gizli şeyler.

e. (**kāşif-i esrār-ı celālet**) 139a/04

e. (**kāşif-i rumūz-ı esrār-ı daķāyık**) 151a/03

e. (**mahzen-i esrār-ı Aĥmedî**) 139a/1

e. (**maĥrem-i esrār-ı Rabbānî**) 128a/12

e. (**muttaliö-i ğavāmız-ı esrār**) 145a/15

e. (**rāmiz-i revāmiz-i esrār-ı ğarāib-i Őulūm**) 128a/12

[=6]

eśśāĥ: *Ar.* Doğru, gerçek.

e. (**eśśāĥ-ı rivāyet**) 125a/05, 129b/04, 135b/06, 147a/07

e.+dur 127b/10, 146a/06

[=6]

esved: *Ar.* Siyah, kara.

e. 133a/04

[=1]

eşcār: *Ar.* Aĝaçlar.

e. (**eşcār-ı taĥt**) 146b/02

[=1]

eşķ: *Far.* Gözyaşı.

e. (**eşķ-i çeşm**) 144a/10

e. (**eşķ-i ĥasret dŐkmeķ**) 122a/08

[=2]

et: İnsanlarda ve hayvanlarda deri ile kemik arasındaki kas ve yağdan oluşan tabaka.

e.+i 126a/07, 126a/07

[=2]

etķiyā: *Ar.* Allah korkusuyla günah işlemekten çekinen insanlar.

e. (**nūr-ı cemŐ-i etķiyā vü aśfiyā**) 131b/02

[=1]

evlād: *Ar.* Oĝul, oĝullar, erkek çocuk.

e. (**evlād-ı bed-hūy**) 133b/1

e. (**evlād-ı Ĥām**) 133a/11, 133b/05

e. (**evlād-ı Ķābîl**) 127a/06, 128a/03

e. (**evlād-ı Sām**) 133a/11, 133a/03

e. (**evlād-ı Şîş**) 128a/02

e.+ı 124b/05, 126b/11, 134a/07

e.+ından 133b/08, 141b/06

e.+ındandur 141b/05, 142a/13, 145b/12

e.+ını 125b/04

e.+ınıñ 133a/1

e.+ıña 127a/07

[=19]

evliyā: *Ar.* Allah'ı çok seven ve bu yolda ömrünü Allah' a adayan kimseler, Allah dostları, veliler.

e. (**metbūŌ-ı zümre-i evliyā-ı kirām**) 145a/09

e. (**şemŌ-i bezm-i enbiyā vü evliyā**) 131b/02

[=2]

evśāf: *Ar.* Sıfatlar, özellikler.

e. (**evśāf-ı Ōālem-sūzi**) 144a/04

e.+ından 150a/1

[=2]

evvel: *Ar.* İlk, önce, birinci.

e. 123b/06, 125b/12, 126b/11, 129a/01, 129a/10, 129a/10, 129b/12, 129b/05, 130b/13, 131a/01, 132a/15, 140b/05, 141b/03, 146a/15, 149b/14

e. (**FirŌavn-ı evvel**) 144a/12

e. (**ķavl-i evvel**) 126b/08, 127b/10, 136a/01, 141a/09, 141b/10, 141b/13, 143a/10, 146a/06, 148a/03, 149b/09

e. (**mażhar-ı evvel-i kütüb-i erbaŌa**) 145a/08

e.+dür(**ķavl-i evvel**) 133a/06

e.+idür 132b/05

[=29]

evvelā: *Ar.z* İlk önce, ilk olarak.

e. 129b/10, 143a/12

[=2]

evvelin: *Ar.* İlk önce olanlar, ilk önce gelenler.

e. (**maĥbūbu'l-evvelin ve'l-āhirin**) 139a/12

e. (**seyyidi'l-evvelin ve'l āhirin**) 150a/15

[=2]

evvelki: *bkz.* evvel

e. 125b/09

e.+sinde 129b/04

[=2]

eyā: *Ar. ünl.* Ey.

e. 124a/14

[=1]

eye: Malik, sahip, efendi, iye.

e.+si 134b/10

[=1]

eyit-: Söylemek, demek, konuşmak.

e. 136b/11

e.-di 122b/06, 124a/15, 124b/02, 136b/02, 136b/04, 138a/12

e.-diler 136b/10

e.-ti 122a/15

e.-ür(**eydür**) 122b/15, 125a/07,
129a/03, 135b/02, 139b/05, 139b/07,
144b/15, 146b/1

e.-ürler(**eydürler**) 123b/14,
150a/10

[=19]

eyle: Öyle, onun gibi.

e. (**eyle itmek**) 136b/05

[=1]

eyle-: “etmek, yapmak” anlamında
yardımcı fiil.

e. (**daÖvet eylemek**) 136a/10

e. (**şabr eylemek**) 122b/12

e.-ye(**cidd-i belîğ ve saÖy-ı bî-
dirîğ eylemek**) 129b/15

e.-ye(**irşād eylemek**) 126b/02

e.-ye(**mağām eylemek**) 123a/14

[=5]

eyt-: bkz. eyit-

e.-diler 136a/12

[=1]

eyyām: Ar. Günler, zamanlar.

e. (**eyyām-ı bî-hüde**) 135a/10

e.+ında 128a/02

[=2]

ezelî: Ar. Sonsuz.

e.+mde(**Öilm-i ezeli**) 122b/03

[=1]

-F-

fahr: Ar. Övünme sebebi, övünç
kaynağı.

(**fahr-ı ādemiyān**) 150b/12

(**fahr-ı hātemi'l-enbiyā-i ve'l-
mürselîn**) 139a/12

(**Ĥazret-i Fahr-i Öālem**)
140a/14

[=3]

fāik: Ar. Daha üstün, tercih edilir
nitelikte.

(**bülend ü fāik**) 125b/11

[=1]

fānî: Ar. Sonu olan, ölümlü.

+de(**cihān-ı fānî**) 123b/12

[=1]

faśl: Ar. 1. Ayırma, ayrılma.

(**faśl itmek**) 132a/09

2. İş, husus, mesele.

(**faśl-ı huśümet**) 147b/08

3. Bölüm, kısım, devre

+ından 144a/04

[=3]

fe-lā-cerem: *Ar.* Şüphesiz, besbelli.

126b/10, 128a/04, 129a/14,
140b/12

[=4]

fāzıl: *Ar.* Fazilet sahibi, erdemli kimse.

(**merd-i fāzıl**) 127b/12,
127b/15

[=2]

fecere: *Ar.* Günahkar, facir kimseler.

(**kefere-i fecere**) 130a/08

[=1]

felāh: *Ar.* Kurtuluş.

(**ğurre-i şabāh-ı felāh**)
131b/06

[=1]

felek: *Ar.* Gökyüzü, sema.

(**bālā-nişin-i felek-i iqbāl**)
149a/08

(**ķutb-ı dāire-i felek-i tecrid**)
149a/14

(**māh-ı felek-i siyādet**)
150b/09

(**māh-ı tāb-ı felek-i rifōat u tārīm**) 149a/09

+lere 146b/04

[=5]

felek-penāh: *Ar.+ Far.* Feleğin koruyucusu.

(**māh-ı felek-penāh**) 150b/06

[=1]

fellāh: *Ar.* Ekin eken kimse, çiftçi.

(**fellāh-ı kişt-zār-ı hāyāt**)
131b/03

[=1]

fenāō: *Ar.* Fanilik, gelip geçici olma durumu.

(**Ōumde-i eshāb-ı tevḥīd ü fenāō**) 149a/07

[=1]

fer: *Far.* Aydınlık, nur.

(**mimār-ı maķşūre-i fer**)
128a/08

[=1]

ferāmūş: *Far.* Unutma, unutuş.

(**ferāmūş itmek**) 124b/11

[=1]

ferd: *Ar.* Birey, kişi.

140b/06

[=1]

ferc: *Ar.* İslāmî inanişā göre örtülmesi gereken yer, avret yeri.

+dür(**şehvet-i batn u ferc**)
124a/08

[=1]

ferište: *Far.* Melek.

+ler 125a/12, 125a/14, 125a/09,
126a/10

+lere 125a/09

[=5]

fermān: *Far.* Emir, buyruk.

(**fermān gelmek**) 142a/11,
142a/05

(**fermān-ı vācibü'l-iz'Ōān**
irişmek) 142a/14

(**fermān-ı vācibü'l-iz'Ōān**
irüşmek) 136a/08

(**fermān-ı vācibü'l-iz'Ōān-ı**
ilāhî irişmek) 122a/05

+ıyla 122b/15

[=6]

ferseng: *Far.* Üç millik uzaklık
ölçüsü, fersah.

141a/12

[=1]

ferzend: *Far.* Oğul, erkek çocuk.

(**ferzend-i ercümend**) 148a/06

[=1]

fesād: *Ar.* Bozukluk, doğru yoldan
ayırılma, bozgunculuk.

(**āteş-i fitne vü fesād**) 126a/13

(**ehl-i Ōinād u fesād**) 128a/04

(**fitne vü fesād olmak**) 129a/13

+dan(**ehl-i fitne vü fesād**)

131a/10

[=4]

fethā: *Ar.* Arap alfabesinde üstüne
geldiği harfi -a veya -e sesiyle okutan
işaret, üstün.

+sıyla 128b/05, 129b/04,
147a/03

+sıyla(**şedde vü fethā**) 147a/06

[=4]

fevt: *Ar.* Ölüm, ölme.

(**fevt olmak**) 127b/13, 127b/02,
128a/01, 138b/07

[=4]

fezā'ō: *Ar.* Birşeyin kendi varlığı
içindeki uçsuz bucaksız genişliği.

(**fezā'ō-yı kıuds**) 127a/14

[=1]

fırkâ: *Ar.* İnsan topluluğu, bölük,
cemaat.

(**pişvā-yı fırkâ**) 150b/04

[=1]

fısk: *Ar.* Allah'ın yasakladığı, haram
kıldığı bütün şeyler.

(**fısk u fücūr**) 127b/07

[=1]

fi-l-arz: *Ar.* Arzın içinde, dünyada.

(**halîfetullâh-i fi-l-arz olmak**)

146b/07

[=1]

fi-l-hâl: *Ar.* Bu anda, hemen, şimdi.

121b/09, 134b/13, 136b/13,
137a/04

[=4]

fi-l-vâkiÖ: *Ar.* Gerçekten, doğrusu.

135b/07

[=1]

fî-nefsi'l-emr: *Ar.* Bir şeyin kendisi,
hakikati.

133a/12

[=1]

fikâr: *Far.* Yaralı.

(**mecrûh u fikâr olmak**)

129b/08

[=1]

fikir: *bkz.* fikr

+lere(**mevhûm-ı fikir**) 124a/07

[=1]

fikr: *Ar.* Düşünce, düşünüş.

(**fikr ü zikr**) 144a/08

[=1]

Firdevs: *Far.* Cennet.

(**hâzin-i Firdevs-i hâdâik-i
hâqâyık**) 151a/02

+e(**saîrâ-yı Firdevs**) 127a/14

[=2]

firifte: *Far.* Aldatılmış, kandırılmış.

(**firifte itmek**) 121b/02

[=1]

fitne: *Ar.* Karışıklık, kargaşa.

f.(**âteş-i fitne vü fesâd**) 126a/13

f.(**ehl-i fitne vü fesâd**) 131a/10

f.(**fitne vü fesâd olmak**)

129a/13

f.+den(**envâÖ-ı fitne**) 127b/07

[=4]

fuîul: *Ar.* En önde gelenler, başta
gelenler.

(**Öuîul u fuîul**) 150a/1

[=1]

füccâr: *Ar.* Günahkar kimseler.

(**küffâr-ı füccâr**) 129b/15

[=1]

fücür: *Ar.* Ahlak kurallarına aykırı
yaşam, sefahat.

+dan(**fîsk u fücür**) 127b/07

[=1]

fuşehâ: *Ar.* Fasih olanlar, güzel söz
söyleyenler.

(**fuşehâ-ı ÖArab**) 134a/03

[=1]

fütüh: *Ar.* Fetihler, zaferler.

(**şāhibü'l-mükāşefet-i ve'l-fütüh**) 131b/09

[=1]

fütüvvet: *Ar.* Cömertlik, elaçıklığı.

(**saŖy-ı mesāŖi-i fütüvvet**)
139a/03

(**şüküfe-i bāğ-ı fütüvvet**)
149a/10

+e(**menbaŖ-ı sehā vü fütüvvet**) 143a/11

[=3]

-G-

gāh: *Far.* Vakit, zaman.

g. 147b/09

ğadr: *Ar.* Haksızlık etmek, zulüm yapma.

g. (**ğadr ü mekir**) 138a/05

[=1]

ğālib: *Ar.* Yeneni, galip gelen, kuvvetli.

g. (**ğālib-i FirŖavn-ı žāhir ü bātın**) 145a/09

[=1]

ğālibā: *Ar.* Bir ihtimale göre, görünüşe göre, belki.

g. 125a/03, 139b/08

[=2]

ğam: *Ar.* Kaygı, tasa, keder.

g. 122a/09

[=1]

ğarāib: *Ar.* Şaşılacak, tuhaf şeyler.

g. (**maŖden-i ğarāib-i kerāmāt**) 145a/08

g. (**rāmiz-i revāmiz-i esrār-ı ğarāib-i Ŗulüm**) 128a/12

[=2]

ğarb: *Ar.* Batı.

g. (**vilāyet-i şarğ u ğarb**)
140b/10

g.+a 148a/07

[=2]

ğarīb: *Ar.* Yadırganan, şaşırtıcı şey.

g. (**daŖvā-yı ğarīb itmek**)
123b/14

[=1]

ğarībe: *bkz.* ğarīb

g. (**mucize-i ğarībe göstermek**)
136a/15

g. (**umūr-ı ğarībe**) 149b/13

[=2]

ğarğ: *Ar.* Bir şeyin içine batma, batış.

g. (**ğarķ itmek**) 132a/08

[=1]

ğāṣiye-berdūṣ: *Far.* Omuz üzeri hizmetçi.

g. (**huddām-ı ğāṣiye-berdūṣ olmak**) 144a/05

[=1]

ğavāmız: *Ar.* Anlaşılması güç ve karmaşık şeyler.

g. (**muttaliŖ-i ğavāmız-ı esrār**) 145a/14

[=1]

ğayb: *Ar.* Gizli olan, kayıp, belirsiz.

g. (**muṣiyāf-ı ṣayf-ı ğayb**) 138b/15

g.+den(**hāne-i ğayb**) 122a/10

g.+den(**ufuķ-ı ğayb**) 122b/02

[=3]

ğāyet: *Ar.* Çok, fazla, son derece.

g. 121b/11, 134a/11, 144b/02

g.+de 134a/10, 139b/08

[=5]

ğayr: *Ar.* Başkası, başkaları.

g.+1 147b/04

[=1]

ğayret: *Ar.* İçten gelerek çalışma.

g. (**āteṣ-i ğayret**) 132a/03

g.+den 132a/04

[=2]

ğayrı: Başka

g. 134a/09, 135a/04, 148b/05

[=3]

ğāṣab: *Ar.* Aşırı kızma, hiddet, öfke, kızgınlık, darılma.

g. (**siylab-ı ğāṣab u tūfān-ı belā**) 132a/06

[=1]

ğāṣabī: *Ar.* Aşırı öfkeli, kızmış.

g.+dür(**nefs-i ğāṣabī**) 124a/05

[=1]

geç-: 1. Herhangi bir zaman diliminin bitmesi.

g.-di 137b/03

g.-üp 129a/1

2. Bir sorumluluğu üstüne almak.

g.-üp(**Ŗadālet tahtına geçüp oturmak**) 147b/10

3. Bırakmak, terk etmek.

g.-üp(**Ŗizz ü nāzından geçmek**) 149a/03

[=4]

geçür-: Bir zaman dilimini yaşamak.

g.-miş 131a/11

g.-mişidi(**Ŗömrüni küfr ü zalāletile geçürmek**) 145a/03

[=2]

gel-: 1. Ulaşmak, varmak.

g.-en 146a/1

g.-en(**fermān gelmek**) 142a/11,
142a/05

g.-di(**hitāb gelmek**) 122b/03

g.-dim 124a/15

g.-diñ 124a/14

g.-üp 124b/13, 125a/14,
130a/13, 143b/01, 143b/03, 143b/08

g.-üp(**hitāb gelmek**) 122b/09

g.-ürken 137b/13

2. Ortaya çıkmak, doğmak.

g.-di(**vücūda gelmek**) 146a/03

g.-dikde(**vücūda gelmek**)
134a/02

g.-dügi(**vücūda gelmek**)
126b/14, 141a/03, 141a/04

g.-en(**vücūda gelmek**) 132b/09

g.-icek(**vücūda gelmek**)
126b/09

g.-medi(**vücūda gelmek**)
126b/07

g.-mişdür 148a/11

g.-mişdür(**vücūda gelmek**)
145b/10

g.-mişidi(**īmāna gelmek**)
144a/13

g.-mişidi(**vücūda gelmek**)
145b/09

g.-mişler(**vücūda gelmek**)
126b/12

3. Düşmek, rast gelmek.

g.-miş(**rāst gelmek**) 131b/09

[=29]

4. Bir yerde sonradan yaşamaya başlama.

g.-enlere 132a/11

gemi: Su üstünde yüzen, insan ve yük taşımaya yarayan büyük taşıt.

g.+de 132b/12, 132b/02,
132b/03

g.+ye 125b/09

[=4]

gerdān: *Far.* Dönen, dolaştıran.

g.+ına(**h̄ayret-i gerdān**)
122b/13

[=1]

gerden-keş: *Far.* İnatçı, kibirli.

g.+ler 126a/13

[=1]

gerdün: *Far.* Dünya, sema, felek.

g. (k̄utb-ı gerdūn-ı Őizzet)
150b/10

[=1]

gerek: Bir Şeyin yapılabilmesi veya olabilmesi ona bağlı olan, lazım.

g.+dūr 122b/05, 122b/07,
124b/02, 135b/09, 136a/15, 138a/11,
138a/11, 138a/15, 138a/15, 138a/09,
138b/01, 148a/10

[=12]

germ: *Far.* Sıcak.

g. (āhen-i germ) 147b/05

[=1]

geşt: *Far.* Gezme, geĉme.

g. (geşt itmek) 143a/15

g. (geşt ü seyāhat itmek)
132b/06

[=2]

getūr-: 1. Daha uzak bir yerden yakına gelmesini saęlamak.

g.-diler 143a/02

2. Bir halden başka bir hale geĉmek.

g.-elerdi(ġmān getūrmeĉ)
137a/10

g.-mekden(ġmān getūrmeĉ)
137a/12

g.-üp(ġmān getūrmeĉ) 137a/09

3. Bir eylemi uygulamak

g.-üp(vaŐiyyetini yerine
getirmek) 143a/1

[=5]

gevher: *Far.* Cevher.

g. (gevher-i deryā-yı-hesti)
151a/04

g. (gevher-i saltanat) 140b/08

g. (ĥadiŐ-i gevher) 151a/15

g. (miŐāl-i dūr ü gevher-i hālīs
olmak) 144a/09

g.+den(dūr ü gevher) 144a/10

[=5]

gey-: Örtünüp korunmak için bir Şeyi vücuduna geĉirmek, giymek.

k.-di 129a/10

[=1]

gez-: DolaŐmak.

g.-miş 131a/11

[=1]

ġilmān: *Ar.* Cennette cennetliklere hizmet eden delikanlılar.

g. (ġilmān u vildān) 121b/05

[=1]

ġibi: Benzerlik ve örneklik bildiren

edat; tıpkı, aynen ve benzerleri.

g. 121b/08, 123b/13, 126a/14,
127a/05, 130b/06, 131a/12, 131a/14,
131b/12, 134a/13, 134b/02, 134b/02,

136a/06, 136b/07, 137a/03, 137b/05,
137b/08, 138a/15, 138a/15, 138a/05,
138b/01, 138b/01, 143a/15, 143a/08,
143b/01, 143b/10, 143b/05, 143b/06,
143b/07, 144a/11, 145a/04, 147b/03,
147b/06, 150a/04

g.+dür 148b/02

[=34]

gice: Güneş battıktan gün ağarıncaya
kadar geçen süre, gece.

g. 136b/05

g.+sine 122a/09

[=2]

giç-: Bir yerden başka bir yere gitmek.

g.-en 149b/14

[=1]

gine: Yine, tekrar, gene anlamındaki
söz.

g. 122b/03, 122b/08, , 125b/09,
130a/13, 130a/14

[=5]

gir-: 1. Dışarıdan içeriye geçmek.

g.-di 121b/1

g.-eler 122b/14

g.-evüz 136b/02

2. Bir inancın mensubu olmak.

g.-meyesin(**dīn-i** **āyinine**
girmek) 131b/12

3. Bir eylemi yapmaya başlamak.

g.-ürlerdi(**raḳs** **u** **semā** **Ōa**
girmek) 147b/05

[=5]

girü: Arka, bir şeyin sonra gelen
bölümü, art, alt taraf, ileri karşıtı.

g. 143b/05

g. (**girü dönme**) 125a/12,
125a/13

[=3]

git-: Bir yerden başka bir yere
hareket etmek.

g.-diler 125a/09, 125b/06,
136b/07, 136b/08

g.-erdi(**giderdi**) 122a/09

g.-erken(**giderken**) 131b/1

g.-ersiniz(**gidersiz**) 125a/10

g.-erüz(**giderüz**) 125a/12

2. Ölmek.

g.-mişidi(**nā-murād** **girmek**)
144b/04

[=9]

giyā-zār: *Far.* Otlak, çayır.

g. (**giyā-zār** **u** **çerā-gāh**)
136b/10

[=1]

giyāh: *Far.* Ot, çayır.

g. (**giyāh-ı Sidre**) 135b/02

[=1]

gök: Yeryüzü üzerine mavi bir kubbe gibi kapanan boşluk, sema.

g.+ler(**yirler ü gökler**) 134b/14

g.+lerden 138a/13, 138a/08

g.+lere(**göklere Öürüc itmek**)
150a/11

g.+e(**göğe**) 129a/05, 129a/05,
129a/06

[=7]

gönder-: Birisinin gitmesine yol açmak.

g.-di 125a/08

g.-mişidi 123b/10

[=2]

gönderil-: Gitmesi sağlanmak, yollanmak.

g.-memişidi 144b/11

g.-mişdür 135b/14, 140b/02,
145b/13

[=4]

göñül: Kalp, kalbin manevi yönü.

g.+i(**göñli**) 129b/08

[=1]

gör-: 1. Göz yardımıyla bir şeyin varlığını anlamak.

g. 131b/10

g.-ürüz 123b/15

g.-icek 137a/06, 143b/04

g.-di 140b/10

g.-di(**beste görmek**) 140b/08

2. Anlamak, kavramak, sezmek.

g.-di 124a/13, 140b/10

g.-mişler 136a/07

g.-üp 137a/10

g.-eler 127a/06

3. Şöyle veya böyle değerlendirmek.

g.-memişidi(**lâyık görmek**)
140b/06

[=11]

göster-: 1. Bir durumu bir niteliği ortaya çıkarmak.

g.-di(**saÖy-ı belîğ ve cehd-i bi-dirîğ göstermek**) 128b/03

g.-diler(**hükmine kıyām göstermek**) 140b/12

g.-diler(**kıyām göstermek**)
135a/09

g.-en(**cehd-i belîğ ve saÖy-ı bi-dirîğ göstermek**) 130a/05

g.-esîñ(**mucize-i ğariibe göstermek**) 136a/15

2. Bir durumu diğerlerinin görmesini sağlamak

g.-eyim 136b/03

g.-meyesin 127a/06

[=7]

götür-: Bir yerden başka bir yere iletmek, taşımak.

g.-e 148b/04

g.-üp 131b/01, 142b/13

[=3]

göz: Canlılarda görmeye yarayan organ.

g. 123b/15

[=1]

gözyaşı: Ağlarken gözlerden akan beyaz sıvı.

g.+ların 130a/07

[=1]

ğubār: *Ar.* Toz, ince toprak.

g. (**ğubār-ı mevkib-i kuhlü'l-kevākib**) 151a/13

[=1]

ğulām: *Ar.* Köle, esir.

g. (**ğulām-ı hālka-be-güş olmak**) 144a/03

[=1]

ğurre: *Ar.* Parlaklık.

g. (**ğurre-i şabāh-ı felāh**) 131b/06

[=1]

gurūr: *Ar.* Kendini beğenme, büyüklük taslama.

g. (**gurūr-ı riyāset**) 140b/12

g.+dan(**dār-ı gurūr**) 127a/01, 127a/09, 133b/10, 141a/06, 144b/06, 150a/09

[=7]

gūş: *Far.* Kulak.

g. (**gūş itmek**) 144a/04

[=1]

gül: *Far.* Gül ağacının genelde kırmızı yapraklı güzel kokulu bir çiçeği.

g. (**gül ü gülistān olmak**) 140b/15

g. (**gül-i gül-zār-ı nübüvvet**) 149a/10

g. (**gül-i hoş-manžar-ı büstān-ı Őālem**) 151a/14

g. (**zemīn ü āb u dıraht u sāk u şāh u gül**) 123a/03

[=4]

gül-zār: *Far. +Ar.* Gül bahçesi.

g. (**gül-i gül-zār-ı nübüvvet**) 149a/10

g. (**hezār-āvā-yı gül-zār-ı maŐāli**) 151a/11

[=2]

gülistān: *Far.* Gül bahçesi.

g. (**gül ü gülistān olmak**) 141a/1

g. (nevr-i gülistān-ı nār)
138b/11

[=2]

gün: Yer yuvarlağının kendi eksenini etrafında bir kez dönmesiyle geçen 24 saatlik süre, gündüz.

g. 124a/12, 127a/03, 137b/01,
137b/02, 138a/14, 138a/15, 138b/1

g.+de 122b/14

g.+den 138a/08

g.+i 126a/02, 136b/07, 138b/02

g.+idür 138a/14

g.+inde 122b/12, 132b/1

[=15]

günāh: *Far.* Allah'ın emirlerine aykırı olarak görülen iş, dini suç.

g.+dur(Ōālem-i havf u cūŌ u
şehvet ü günāh) 123b/06

[=1]

Güneş: Dünyanın da içinde bulunduğu gök sisteminin merkezi durumunda olan, çevresinde sisteme ait olan gezegenlerin dolaştığı, ısı ve ışık yayan büyük gök cismi, şems.

g. 130b/04

g.+den 133b/13

[=2]

gürle-: Yüksek sesle bağırarak.

g.-r 134b/14

[=1]

güzin: *Far.* Seçkin, seçilmiş.

g. (aŌzam-ı enbiyā-i güzin)
130b/02

[=1]

-H-

hā: *Ar.* Arap alfabesinin yedinci harfinin ismi.

h. (hā-ı muŌcemŌe) 128b/05

h. (hā-ı muŌcemŌe-i šānı)
128b/06

[=2]

haber: *Ar.* Bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi.

h. (haber virmek) 132b/07,
143b/05, 148b/09

[=3]

haber-dār: *Ar.* Haberli, belli bir olay veya durumdan haberi olma.

h. (haber-dār olmak) 138a/04

[=1]

habib: *Ar.* Sevilen kimse, sevgili, dost.

h. (**hâbiḥ-i rāh-ı meydān-ı tārīḳat**) 151a/09

[=1]

habır: *Ar.* Haber veren, haberci.

h. (**Ōārif-i habır-i hâḳāyık-ı kevnî vü ilāhî**) 150b/14

[=1]

habîṣ: *Ar.* Kötü, soysuz, alçak kimse.

h.+ini(**Ōömr-i habîṣ**) 131a/10

[=1]

hâbl: *Ar.* İp.

h. (**mütemeşil-i hâbl-ı saŌâdet**) 139a/05

[=1]

hacâlet: *Ar.* Utanma, mahçup olma.

h.+inden 121b/14

[=1]

hâce: *Far.* Efendi, sahip, reis.

h. (**hâce-i mesâlik**) 150b/10

[=1]

hâdâik: *Ar.* Bahçeler.

h. (**hâzin-i Firdevs-i hâdâik-i hâḳāyık**) 151a/03

[=1]

hadem: *Ar.* Hizmet edenler, hadim olanlar.

h. (**hadem ü hâşem**) 148b/03

[=1]

hâdi: *Ar.* Hidayet eden, doğru yolu gösteren kimse.

h. (**hâdi-yi hâyâ-rây-ı Tih-i zalâlet**) 145a/14

h. (**mehdî-yi hâdi-yi nūr**) 145a/11

[=2]

hâdim: *Ar.* Yıkan, yıkıcı.

h. (**hâdimü'l-lezzât**) 149a/04

[=1]

hâdiṣ: *Ar.* Hz. Muhammed'in sözleri, davranışları ve başkalarının yapıp da onayladığı şeylerin bütünü.

h. (**hâdiṣ-i gevher**) 151a/15

[=1]

hāk: *Far.* Toprak.

h. (**Ōâlem-i hāk u eflāk**) 123a/05

h. (**hāk-ı pây**) 144a/11

h.+dan(**hâżîḫ-i hāk**) 125a/15

h. (**dâhil-i cism-i hāk olmak**) 123b/09

[=4]

hâḳāyık: *Ar.* Hakikatler, gerçekler.

h. (**Ōārif-i habır-i hâḳāyık-ı kevnî vü ilāhî**) 150b/14

h. (**hāzin-i Firdevs-i hādāik-i hāḳāyık**) 151a/03

[=2]

hāḳikāt: *Ar.* Gerçek, asıl.

h. (**şekāyık-çin-i būstān-ı hāḳikāt**) 151a/10

h.+la 135b/06

[=2]

hāḳikātā: *Ar.* Gerçekte, aslında.

h. 124b/07

[=1]

hāḳikī: *Ar.* Asıl olan, uydurma olmayan.

h. (**üstād-ı ma'ārif-i hāḳikī vü cedelī**) 128a/10

[=1]

hākīm: *Ar.* Hükmeden olma, sahibi olma.

h. (**cihāna hākīm olmak**) 127b/11, 127b/14, 127b/05

h. (**hākīm olmak**) 127b/02

[=4]

Hāḳḳ: *Ar.* 1. Allah.

h. 129a/14, 129b/06, 130a/13

h. (**Hāzret-i Hāḳḳ**) 122b/15, 124b/12, 125a/01, 125a/03, 127b/06, 129b/13, 130b/08, 132b/11, 133b/11, 134b/14, 134b/06, 135a/06, 135a/09, h.

138b/09, 139b/15, 145b/14, 147b/06, 149b/11, 149b/13

h.+ıñ (**Hāzret-i Hāḳḳ**) 136b/03, 137a/04

2. Doğru, gerçek.

h. 130a/02, 130a/05, 130a/08, 130a/14

h.+a (**dīn-i hāḳḳ**) 128b/1

h.+ıñ (**ehl-i hāḳḳ**) 147b/12

[=29]

hāḳḳında: Üzerine, dair, için, hususunda.

h. 130b/09

[=1]

hāl: *Ar.* 1. Durum, vaziyet.

h.+de 127a/02, 137a/05

h.+den 137a/02, 138a/04

h.+i 121b/11

h.+i(**hāli nice olmak**) 138a/1

2. Kulun gayreti olmadan Allah'ın kulun kalbine lutfettiği cezbe, coşkunluk.

h. (**ehl-i hāl**) 147b/04

[=7]

halās: *Ar.* Kurtulma, kurtuluş.

h. (**halās olmak**) 138a/10, 138a/02

h. (**kevkeb-i halās**) 122b/02

[=3]

halāyık: *Ar.* Cariye, hizmetçi, hizmetkar.

h. 148a/08

h.+a 133b/13

[=2]

hâlet: *Ar.* Hal, nitelik, keyfiyet.

h.+i 137b/15

[=1]

hālî: *Ar.* Boş.

h. (**hālî olmak**) 130b/1

[=1]

halîfetullāh: *Ar.* Allah'ın halifesi.

h. (**halîfetullāh-i fi'l-arz olmak**)
146b/07

[=1]

hālîk: *Ar.* Ölüme sebep olan, öldürücü.

h. (**hālîk-i kıptiyān-ı peydā vü
kāmin**) 145a/10

[=1]

hālîm: *Ar.* Yumuşak huylu.

h. (**hālîmü'z-zāt**) 139a/09

h. (**ṭāife-i hālîm ü selîm**)
135a/03

[=2]

hālîs: *Ar.* Saf, temiz, samimi.

h. (**mişāl-i dürr ü gevher-i hālîs
olmak**) 144a/09

[=1]

halk: *Ar.* İnsanlar, insanoğlu, ahali.

h. (**halk-ı āfāk**) 140b/09

h. (**halk-ı berāyā**) 140b/11

h. (**halk-ı kāināt**) 128a/05

h. (**rahîmü'l-halk**) 139a/10

h. (**sebeb-i ıslāh-ı halk-ı
Öalem**) 131b/05

h.+a 134a/08

h.+ı 127b/07, 130a/15

h.+ından 132b/08, 145a/03

[=10]

halqa: *bkz.* hālqa

h.+sına 128b/04

h.+sında 144a/08

[=2]

hālqa: *Ar.* Çevre, muhit.

h. (**müteşebbiş-i hālqa-ı irādet**)
139a/05

[=1]

hālqa-be-güş: *Ar.* Kulağı küpeli, köle,
hizmetçi.

h. (**gulām-ı hālqa-be-güş
olmak**) 144a/03

[=1]

halvet-hāne: *Ar.* Dervişlerin inzivaya çekilip ibadet ettiği yer.

h. (şeyh-i halvet-hāne-i erbajın) 145a/13

[=1]

hām: *Far.* Yeterince olgunlaşmamış.

h. (Ĥām-ı hām) 133a/10

[=1]

ĥammāme: *Ar.* Hamam.

h. 134a/13

[=1]

ĥāmīle: *Ar.* Gebe.

h. (ĥāmīle olmak) 150a/05

[=1]

hān-sālār: *Far.* Sofracıbaşı.

h. (hān-sālār-ı hān-ı Rabbānī) 139a/06

h. (hān-sālār-ı māide-i menn ü selvā) 145a/15

[=2]

hāne: *Far.* Ev.

h. 134a/14

h. (hāne-i ġayb) 122a/10

h. (ket-hüdā-i hāne-i lā-reyb) 138b/15

h. (ket-hüdā-yı hāne-i üns) 128a/08

h. (miftāh-ı hazīne-i hāne-i cūd) 151a/06

h. (murtāz-ı riyyāzāt-ı hāne-i tevĥīd) 145a/12

[=6]

ĥanūt: *Ar.* Ölü kefenine serpilerek kokulu bir madde.

h. 125b/1

[=1]

ĥarām: *Ar.* İslâmî inanışa göre Allah'ın yapılmasını yasakladığı işler.

h. 126a/07

h. (ĥelāl ü ĥarām) 147a/10

[=2]

ĥarem: *Ar.* Herkesin girmesine izin verilmeyen yer.

h. (mücāvir-i ĥarem-i Raĥmānī) 138b/14

h. (mücāvir-i ĥarem-i sūrūr) 128a/13

[=2]

ĥārik-i āde: *Ar.* Harikulade, olağanüstü.

h. 150a/04

[=1]

ĥarīm: *Ar.* Yabancılara yasak olan, yabancılardan korunan yer.

h. (**maḥrem-i ḥarīm-i Sübhānī**)
138b/14

[=1]

ḥarīr: *Ar.* İpek.

h. (**ḥulel ü ḥarīr-i behişt**)
121b/10

[=1]

ḥas: *Far.* Dal veya ot kırıntısı, yonga, çöp.

h. (**mānend-i ḥās u ḥāşāk**)
132a/06 [=1]

ḥās: *Ar.* 1. Saf, halis, katışıksız.

h. (**cālis-i bisāt-ı ḥāse'l-ḥās**)
139a/03, 139a/03

2. Seçkin kimse, en iyi.

h. (**maḫbūl-i Ōām u ḥās**
olmak) 125b/13

[=4]

ḥasāret: *Ar.* Zarar, ziyan.

h.+iyle (**tuḡyān u ḥasāret**)
131a/11

[=1]

ḥased: *Ar.* Kıskançlık, çekememezlik.

h. (**buḡz u ḥased itmek**)
143a/13

h. (**ḥased itmek**) 127a/07

[=2]

ḥāsıl: *Ar.* Meydana çıkan, olan, üreyen, türeyen.

h. (**ḥāsıl-ı kelām**) 124b/05

h. (**ḥāsıl olmak**) 123a/02,
132b/10, 132b/14, 133b/09

h. (**ḥāsıl-ı kelām**) 121b/13,
141a/13

[=7]

ḥasret: *Ar.* Özlem.

h. (**eşk-i ḥasret dökme**)
122a/08

h. (**ḥasret-i nā-murādlık**)
121b/11

[=2]

ḥasım: *Ar.* Düşman.

h. 147b/11

[=1]

hasta: *Far.* Sağlığı bozuk olan, esenliği yerinde olmayan, hastalanmış, rahatsız.

h. (**hasta olmak**) 138a/07

h.+dur 125a/11

[=2]

ḥāşā: *Ar.* Dince kusur sayılan bir şey söylenirken “Allah göstermesin, bu mümkün değil, tövbe.” anlamında kullanılan bir söz.

h. 124b/09

[=1]

hāşāk: *Far.* Kırıntı, döküntü, süprüntü.

h. (mānend-i has u hāşāk)

132a/06

[=1]

hāşem: *Ar.* Bir kimsenin yanında bulunan adamları, maiyyeti.

h.+iñ(hayl u hāşem) 134b/1

h.+iyle(hadem ü hāşem)

148b/03

[=2]

hāşemsiz: Yanında adamları olmadığı halde.

h. (hāşem u hāşemsiz) 134b/09

[=1]

hātā: *Ar.* Yanlış, yanlışlık.

h. 124b/05, 130a/06, 132b/05, 134a/10, 137a/14, 144b/01, 147b/14

[=7]

hātem: *Ar.* Son, sonuncu, en son.

h. (fahri hātemi'l-enbiyā-i

ve'l-mürselin) 139a/12

h. (hātemi'l-enbiyā-i ve'l

mürselin) 150a/14

[=2]

hātır-nişān: *Ar. +Far.* İtibar gösteren.

h. (hātır-nişān itmek) 131b/11

[=1]

hatib: *Ar.* Güzel söz söyleyen, hitabeti olan kimse.

h. (hatib-i sakinān-ı mülk-i tecrid) 151a/13

[=1]

hatt: *Ar.* Yazı.

h.+ı 129a/10

[=1]

hātun: *Far.* Kadın

h.+lar 137a/03

[=1]

havātın: *Far.* Hatunlar, kadınlar.

h. (ser-i havātın-i ekrem) 150a/08

[=1]

havf: *Ar.* Korku.

h. 123b/04

h. (Öālem-i havf u cūŌ u şehvet ü günāh) 123b/05

h. (havf u hāzer) 138b/03

h.+inden 134b/14

[=4]

hāviye: *Ar.* Cehennem'in en şiddetli olan yedinci katı.

h. (zāviye-i hāviye-i dünyā) 123b/15

[=1]

h ay -r y: *Ar.* Hep haya, edep d ş nceli

h. (**h di-yi h ay -r y-ı T h-i z l let**) 145a/14

h. (**h ay -r y-ı Zemzem   Eb   ubeys   Hayf u M n **) 149b/1

[=2]

hay l: *Ar.* Aslı olmadığı halde zihinde kurgulanan Şey, d ş .

h. (**hay l-i mevh m**) 123b/13

[=1]

h ay t: *Ar.* Yaşam,  m r.

h. 124a/11

h. (**be-ser- eŐme-i h ay t u Őeb t**) 150b/03

h. (**fell h-ı kişt-z r-ı h ay t**) 131b/03

h. (**ser-menzil-i nec t u h ay t**) 150b/02

h.+da 127b/1

h. +da (** ayd-ı h ay t**) 126a/09

h.+da(** ayd-ı h ay tda olmak**) 126a/03, 130b/14, 131a/03, 131a/07, 133a/08, 150a/12, 150a/07

[=13]

h ay t-bahşende: *Ar. +Far.* Hayat veren, hayat bahşeden.

h. (**h ay t-bahşende-i emv t-ı ceh let**) 149a/11

[=1]

hayır: *Ar.* İyi ve makbul iş.

h. (**hayır du  a itmek**) 133a/02

h. (**hayır du  as-ı almak**) 133a/10

[=2]

hayl: *Ar.* Taife, cemaat, z mre.

h. (**hayl u h Őemsiz**) 134b/09

h. (**hayl u h Őem**) 134b/1

[=2]

hayme: *Ar.*  adır.

h. (**hayme-i s nd s**) 127a/13

[=1]

h ayr n: *Ar.* Bir kimse veya Şey karşısında hayranlık duyan.

h. (**h ayr n u medh Ő olmak**) 147a/14

[=1]

h ayret: *Ar.* Bir durum veya Şey karşısında ŐaŐırıp kalma, Őakinlik.

h.+i 122a/12

h. (** ad -y-ı h ayret   ser-gerd n**) 143b/15

h. (**h ayret-i gerd n**) 122a/12

h.+inden 143b/04

[=4]

ĥayvānāt: *Ar.* Hayvanlar.

h. 123a/02

[=1]

ĥayvānī: *Ar.* Hayvana ait.

h. (nefs-i nebātī ve ĥayvānī)
123a/1

[=1]

hazāne: *bkz.* hazīne

h. (Ōāmir-i hazāne-i beyti'l-
ĥarām) 139a/02

[=1]

ĥāzer: *Ar.* Korkma, çekinme, sakınma.

h.+lerden(**havf u ĥāzer**)
138b/03

[=1]

ĥāzar: *Ar.* Barış, güvenlik, esenlik.

h. (ĥāzar-ı rāh) 122a/12

ĥāzır: *Ar.* Bir yerde mevcut olan,
orada bulunan.

h. (ĥāzır olmak) 137a/11,
142b/01, 143b/09

[=3]

hāzin: *Ar.* Saklayan, muhafaza eden,
koruyan kimse.

h. (hāzin-i Firdevs-i ĥadāik-i
ĥaḳāyık) 151a/02

[=1]

hazīne: *Ar.* İnci, elmas, altın gibi çok
değerli şeyler.

h. (miftāh-ı hazīne-i hāne-i
cūd) 151a/06

[=1]

hazīne-dār: *Ar.* Hazine muhafızı,

h.+a 139b/04

h.+ı 139b/03

[=2]

ĥāzīž: *Ar.* En aşağı, en alçak yer.

h. (ĥāzīž-i ĥāk) 125a/15

[=1]

Ĥāzret: *Ar.* Şahıs ve kutsal sayılan
varlık isimlerinin başına getirilen saygı
ifadesi.

h. (Ĥāzret-i ŌĀbir) 134a/02,
134a/02

h. (Ĥāzret-i Ādem) 121b/06,
124a/10, 124a/15, 124b/13, 124b/05,
125a/13, 125a/14, 125a/05, 125b/10,
125b/15, 126a/01, 126a/02, 126a/04,
126a/05, 126a/09, 126b/11, 126b/13,
127a/10, 127a/07, 128a/01, 128b/11,
128b/14, 128b/15, 128b/06, 132a/12,
140a/13, 148a/04

h. (Ĥāzret-i Ādem ü Ĥavvā)
124a/02, 126b/06

h. (**Ĥazret-i ŐAli bin Ebi Talib**) 135a/14, 135b/06

h. (**Ĥazret-i ŐAzrāil**) 124a/13, 124b/10, 124b/02, 125a/02

h. (**Ĥazret-i Bārij**) 126a/04, 146b/15

h. (**Ĥazret-i Cebrāil**) 125b/02

h. (**Ĥazret-i Cibril**) 122b/06

h. (**Ĥazret-i Dāvud**) 146b/14, 146b/09, 147a/11, 147a/12, 147b/09, 149b/04

h. (**Ĥazret-i Dāvud-ı mevdūd**) 146b/08

h. (**Ĥazret-i Fahr-i ŐĀlem**) 140a/14

h. (**Ĥazret-i Hācer**) 142a/02

h. (**Ĥazret-i Hārūn**) 146b/05

h. (**Ĥazret-i Ĥaḳḳ**) 122b/15, 124b/12, 125a/01, 125a/03, 127b/06, 129b/13, 130b/08, 132b/11, 133b/11, 134b/14, 134b/06, 135a/06, 135a/08, 136b/03, 137a/04, 138b/09, 139b/15, 145b/14, 147b/06, 149b/11, 149b/13

h. (**Ĥazret-i Ĥavvā**) 121b/07, 126a/02

h. (**Ĥazret-i Halilullāh**) 140b/15

h. (**Ĥazret-i Hūd**) 133b/12, 133b/14, 134a/05, 134b/07, 135a/01, 135a/10, 135a/12, 135b/10, 139b/10

h. (**Ĥazret-i Őlyś**) 142b/07

h. (**Ĥazret-i İbni ŐĀbbās**) 125b/13

h. (**Ĥazret-i İbrāhım**) 139a/14, 139b/13, 139b/15, 139b/09, 140a/10, 140a/03, 140a/07, 140b/01, 141b/01, 141b/03, 142a/10, 142a/03, 142a/04, 142b/01, 142b/13, 146a/04, 146b/10

h. (**Ĥazret-i İdris**) 128a/14, 128b/14, 128b/04, 129a/01, 129a/11, 129a/02, 129b/1

h. (**Ĥazret-i Őİsā bin Meryem**) 149a/15

h. (**Ĥazret-i Őİsā**) 136a/05, 146a/01, 146a/02, 149b/10, 149b/11, 149b/14, 149b/03, 150a/11, 150a/05, 150a/06

h. (**Ĥazret-i İmām Şāfi**) 135b/04

h. (**Ĥazret-i Őİsā**) 149a/04, 150a/14

h. (**Ĥazret-i İshāḳ**) 141a/03, 142a/11, 142a/13, 142a/13, 142a/08, 142a/09, 142b/14, 142b/04, 143a/02

h. (**Ĥazret-i İskender**) 148a/14

h. (**Ĥazret-i İsmāŐil**) 141a/02, 141b/13, 141b/02, 141b/05, 141b/06, 142a/01, 142a/06, 142a/07

h. (**Ĥazret-i Kurōān-ı Őaḳimü's-Şān**) 148b/08

h. (**Ĥazret-i Ķuróan-ı Celîlü'ş-Şān**) 131a/03

h. (**Ĥazret-i Melîk**) 122b/08, 126a/14

h. (**Ĥazret-i Meryem**) 149b/04, 150a/11, 150a/13, 150a/08

h. (**Ĥazret-i Meryem binti Ólmrān**) 150a/04

h. (**Ĥazret-i Muĥammed Muştafā**) 143a/04, 146a/07

h. (**Ĥazret-i Mūsā**) 144b/07, 144b/09, 145b/13, 145b/14, 145b/15, 145b/04, 145b/08, 146a/04, 146a/06, 146a/09, 146b/05, 146b/07, 148a/1

h. (**Ĥazret-i Mūsā bin Ólmrān**) 145b/02

h. (**Ĥazret-i Nūĥ**) 125b/15, 125b/07, 129a/14, 129b/11, 129b/12, 129b/05, 130a/06, 130a/07, 130a/09, 130b/01, 130b/10, 130b/02, 130b/06, 130b/08, 131a/01, 131a/08, 131b/09, 132a/01, 132a/09, 132b/10, 132b/12, 132b/15, 132b/07, 133a/01, 133a/07, 133a/12, 133a/06, 133b/14, 133b/05, 140a/03, 140b/03

h. (**Ĥazret-i Risālet**) 146a/12, 148b/13

h. (**Ĥazret-i Sām**) 133a/05, 133a/09

h. (**Ĥazret-i Sāre**) 141a/13, 142a/02, 142a/03, 142a/04

h. (**Ĥazret-i Šālîĥ**) 135b/14, 136a/11, 136b/12, 136b/02, 136b/08, 137a/12, 137a/08, 137b/02, 138a/12, 138a/04, 138a/06

h. (**Ĥazret-i Süleymān**) 148a/13, 148a/15, 148a/06, 148a/09, 148b/11, 148b/12, 148b/14, 148b/09, 149a/1

h. (**Ĥazret-i Şîş**) 126a/15, 126b/11, 126b/14, 126b/03, 126b/09, 127a/10, 127a/12, 127a/08

h. (**Ĥazret-i Şîş-i nebî**) 127a/15

h. (**Ĥazret-i YaÓķüb**) 142b/10, 142b/15, 142b/03, 142b/03, 142b/04, 142b/06, 142b/08, 142b/09, 145b/04

h. (**Ĥazret-i Yūsuf**) 142b/12, 142b/15, 143a/08, 143b/13, 144a/14, 144b/03, 144b/05, 144b/09

h. (**Ĥazret-i Yūsuf bin YaÓķüb bin İshāk bin İbrāĥîm**) 143a/03

h. (**maĥbūl-i āsitāne-i Ĥazret-i Ulūhiyyet**) 131b/07

h.+iñden 122a/03

h.+leri 132b/15, 135b/14

h.+lerinden 125a/06

[=258]

heft: *Far.* Yedi sayı sıfatı.

h. 148a/12

[=1]

helāk: *Ar.* Mahvolma, ölme, harcanma.

h. (**helāk itmek**) 132a/10, 134b/13

h. (**helāk olmak**) 138b/04

h.+iñıza 138a/08

[=4]

helāl: *Ar.* Dinin kurallarına aykırı olmayan, dinî bakımdan yasaklanmamış olan, haram karşıtı.

h. (**helāl ü harām**) 147a/10

[=1]

hem: Açıklayıcı nitelikte olan ikinci cümleyi birinciye bağlayan bir söz.

h. 122a/09, 122a/09, 122b/03, 132b/15, 133a/12, 133a/15, 133b/02, 146b/15, 146b/15, 148b/08

[=10]

hem-celīs: *Far.* Sohbet arkadaşı, refik,

h. (**hem-celīs-i kuddūsiyān**) 128a/09

[=1]

hem-enīš: *Far.* Dost, yar, arkadaş.

h. (**hem-enīš-i kerrūbiyān**) 128a/09

[=1]

hemān: *Far.* Hemen, çabucak, derhal.

h. 123a/10, 124b/10, 135b/15, 137a/05, 137a/07, 146a/15, 148b/1

2.Ancak, sadece; fakat,illa.

h. 123a/10, 124b/10

[=7]

hemīn: *Far.* Yerine göre, ancak, her zaman.

h. 123b/11

[=1]

henüz: Daha, hâlâ.

h. 123b/09, 124b/01, 134b/13, 141a/01, 141b/09

[=5]

her: Önüne geldiği ismin benzerlerini "teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer,tamamı" anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.

h. 121b/12, 121b/14, 121b/14, 121b/03, 123b/10, 127a/08, 134b/03, 136b/02, 136b/05, 144a/10, 147b/11, 147b/08

[=12]

her-çend: *Far.* Her ne zaman.

h. 129b/15, 136a/10, 144b/02

[=3]

her-feśād: *Far.* Bütün kötülükler.

h. (**muślih-i her-feśād**) 150b/11

[=1]

her-millet: *Far.* Milletin hepsi.

h. (**maḳbül-i her-millet**)
138b/13

[=1]

her-murād: *Far.* Bütün dilekler.

h. (**kilid-i her-murād**) 150b/11

[=1]

her-ümmet: *Far.* Ümmetin hepsi.

h. (**muḳtedā-yı her-ümmet**)

138b/13

[=1]

hesti: *Far.* Varlık, mevcudiyet.

h. (**gevher-i deryā-yı-hesti**)

151a/04

[=1]

hevā: *Ar.* İstek, arzu, heves.

h. 147a/15, 148b/03

h. (**Hümā-yı hevā-yı siyādet**)

150b/1

[=3]

hevl: *Ar.* Korku, korkma.

h.+inden 124b/10

[=1]

heybet: *Ar.* Ululuk, azamet.

h. (**heybet ü şükūh-ı āvāz**)

134b/12

[=1]

heyōet: *Ar.* Kurul, topluluk.

h. (vāzıō-ı ḳavāōid-i heyōet ü
nücūm) 128a/12

[=1]

hezār-āvā: *Far.* Bülbül.

h. (**hezār-āvā-yı gül-zār-ı
maōāli**) 151a/11

[=1]

hınzır: *Ar.* Domuz.

h.+ıñ 126a/07

[=1]

hırj-dār: *Far.* Alıcı, müşteri.

h. ı 144a/06

[=1]

hışm: *Far.* Kızgınlık.

h.+ıyla 132a/1

[=1]

hıcāb: *Ar.* Utanma.

h.+ından 122a/1

[=1]

hicret: *Ar.* Bir yerden başka bir yere
göç etme.

h.+i 140a/12, 140a/14, 141b/15,
146a/08, 148b/14

[=5]

hiç: *Far.* Olumsuz yargılı cümlelerde
filin anlamını pekiştiren bir söz.

h. 122a/11

[=1]

hiçbir: Bir addan önce getirilerek o adın bildirdiği varlıktan bir tanesinin bile olmadığını anlatan bir söz.

h. 121b/13, 122a/12, 122a/03, 144b/11, 148a/09, 149b/15

[=6]

hidāyet: *Ar.* Doğru yol, Hak yolu, müslümanlık.

h. (çirāğ-efrūz-ı mişkāt-ı hidāyet) 151a/12

[=1]

hikāyāt: *Ar.* Hikayeler.

h.+ındadır(kažiyye vü hikāyāt) 147a/08

[=1]

hikmet: *Ar.* Bilgelik.

h. 123a/08

h. (imām-ı hikmet-i ilmi vü Őamelī) 128a/09

h. (šemere-i şecere-i hikmet) 150b/14

h.+e 147a/10

[=4]

hilāfet: *Ar.* Halife olma durumu, halifelik.

h.+den(mesned-i hilāfet) 148a/05

[=1]

hîle: *Ar.* Birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen, dolap, oyun, ayak oyunu.

h. (envāŐ-ı hîle vü vesvese) 121b/1

[=1]

hjn: *Ar.* Zaman, vakit.

h.+de 147b/1

[=1]

hisāb: *Ar.* Hesap, sayma, aritmetik.

h. (hisāb itmek) 150a/13

[=1]

hitāb: *Ar.* Sözü ve yazıyı bir kimseye iletme.

h. (hitāb gelmek) 122b/03, 122b/09

h. (hitāb-ı ilāhi irişmek) 121b/15

h. (mahsūs-ı hitāb-ı Fūr) 145a/11

[=4]

hivādet: *Ar.* Olgunluk, ağırbaşlılık.

h. 134a/04

h.+den 134a/05

[=2]

hiz: *Far.* İbne oğlan, puşt.

h. (hiz-i bi-temiz) 131a/15

[=1]

hizmet: *Ar.* Birinin işini görme veya birine yarayan bir işi yapma.

h.+e(**hizmete yüz dutmak**)
121b/08

h.+inde 121b/06, 148b/1

h. (**hizmet ü Öibadet**) 135a/09

[=4]

hod: *Far.* Kendi, bizzat, de, dahi.

h. 124b/08, 139b/04, 142b/09

h. 135b/09

[=4]

hoş: *Far.* Beğenilen, duyguları okşayan, zevk veren.

h. (**hoş olmak**) 136b/02

[=1]

hoş-āvāz: *Far.* Güzel sesli.

h.+iñ 147b/05

[=1]

hoş-manžar: *Far.* Güzel manzaralı.

h. (**gül-i hoş-manžar-ı büstān-ı Öālem**) 151a/14

[=1]

hüb: *Far.* Güzel, hoş, iyi.

h. (**āvāz-ı hüb**) 147a/13

[=1]

hubūt: *Ar.* Aşağı inme.

h. (**hubūt-ı Ādem**) 140a/07

h.+ı 132a/12, 140a/13

[=3]

huddām: *Ar.* Hizmetçi, uşak.

h. (**huddām-ı ġāşiye-ber dūş olmak**) 144a/05

[=1]

hūdūd: *Ar.* Çizgi, sınıır.

h. 147a/10

[=1]

hūlel: *Ar.* Elbiseler.

h. (**hūlel ü hārīr-i behişt**)
121b/09

[=1]

hulķ: *Ar.* Doġuştan olan huy, yaratılış, tabiat.

h. 143a/05

h. (**şerīfū'l-hulķ**) 139a/10

h. (**hulķ-ı kerīm**) 150a/03

[=3]

hulle: *Ar.* Cennet'te giyilecek elbise.

h. (**hulle-i kerāmet**) 121b/05

[=1]

hūrān: *Ar.* Cennet kızları, huriler.

h. (**ridvān u hūrān**) 121b/07

[=1]

hūrūf: *Ar.* Harfler.

h. (**h ur f-ı mu ceme**) 126a/08
[=1]

h s l: *Ar.* Hasıl olma, meydana gelme.
h. (**vaqt-i h s l i miyve**) 123a/04
[=1]

hu met: *Ar.* D şmanlık.
h. (**fa l-ı hu met**) 147b/08
[=1]

hu s : *Ar.* Konu, mesele.
h.+iyle 148b/08
[=1]

h z r: *Ar.* Dirlik, ba  din liği, g n l rahatlığı, rahatlık, erin .
h. (**h z r  zerine olmak**) 130a/15
h. (**h z r-ı Şerif**) 124b/13
h.+ına 138a/05
[=3]

h c m: *Ar.* Saldırı, baskı.
h. (**h c m-ı Őul m**) 147b/15
[=1]

h d -perest : *Far.* Allah'a tapan.
h. (**bedre a-ı tari -i h d -perest **) 151a/05
[=1]

h kem : *Ar.* Alimler, bilginler, alimler.
h. 122b/14
[=1]

h km: *Ar.* H k m, emir.
h. (**h km itmek**) 140b/09, 147a/12, 147b/09, 148a/12, 148b/06
h. (**h km-i Tever t**) 146a/01, 146a/04, 148b/12, 149b/12
h. (**ma har-ı h km   ma den-i tedri **) 128a/14
h.+ine(**h kmine kıy m g stermek**) 140b/12
h.+ine(**h kmine r m olmak**) 148b/05
[=12]

h k m: *bkz.* h km
h. 147a/11
[=1]

h k met: *Ar.* Devlet y netimi, idare.
h.+inde(**taht-ı h k metinde olmak**) 140b/11
[=1]

h l sa: *Ar.* Bir Şeyin en saf hali,  z .
h. (**h l sa-i mevc d t**) 151a/1
[=1]

Hümā: *Far.* Masallarda ve efsanelerde Kaf Dağı'nda yaşadığına inanılan dev, yırtıcı kuş. Simurg.

h. (beyzā-yı Hümā-yı sa'ādēt)
150b/1

h. (Hümā-yı Ōarş-ı āşiyān)
151a/05

h. (Hümā-yı hevā-yı siyādet)
150b/1

[=3]

hūs: *Ar.* Güzellik.

h. 143a/05

h. (hūs-i āvāze) 143b/14

[=2]

-I-

irmāğ: Çoğunlukla denize dökülen, özellikle genişliği ve taşıdığı su niceliği bakımından en büyük akarsu, nehir, ırmak.

1. (deryā-vü irmāğ) 124a/1

[=1]

islāh: *Ar.* İyi duruma koyma, düzeltme, iyileştirme.

1. (sebeb-i islāh-ı halk-ı Ōālem)
131b/05

[=1]

Ōışk: *Ar.* Özellikle karşı cinse duyulan çok büyük sevgi. Aşk.

1. (Ōışk-ı sevdā) 144a/06

[=1]

-İ-

i-: İsim soylu kelimelerin veya çekimli fiillerin sonuna gelen yardımcı fiil.

i.-di 121b/13, 121b/04, 121b/06, 121b/08, 123a/11, 123a/03, 123a/05, 123a/09, 123b/12, 123b/04, 123b/07, 123b/08, 123b/08, 124b/03, 126a/10, 126a/10, 126b/12, 126b/13, 127a/08, 127b/12, 127b/15, 127b/03, 127b/06, 128b/15, 128b/05, 129a/03, 129a/08, 129a/09, 129b/10, 129b/05, 129b/07, 130a/12, 130a/14, 130a/02, 130a/03, 130a/06, 130a/09, 130a/09, 130b/02, 130b/03, 131a/02, 131a/06, 131a/08, 132a/04, 132b/12, 132b/13, 132b/03, 132b/04, 133a/04, 133a/05, 133a/07, 134a/01, 134a/11, 134a/12, 134a/13, 134a/15, 134a/03, 134a/06, 134a/09, 136a/07, 136a/08, 137a/11, 137a/07, 137b/01, 137b/03, 139b/01, 139b/03, 139b/04, 140a/03, 141a/02, 141a/03, 141a/05, 141b/11, 141b/03, 141b/08,

142b/12, 142b/07, 143a/14, 143b/12,
143b/02, 144b/10, 144b/13, 144b/14,
144b/15, 144b/02, 145a/01, 145a/02,
146a/02, 146b/14, 147b/11, 148a/13,
149b/11, 150a/06

i.-diler 127b/01, 127b/1

i.-ken 124b/12

i.-miş 136a/02, 139b/09

i.-se 144a/10

[=99]

iŖāde: *Ar.* Alınan bir şeyi geri verme.

i.+ye 150a/04

[=1]

Ŗibād: *Ar.* Kullar.

i.+ı 147b/07

i.+ına(**emrini Ŗibādına**
irüşdürmek) 129b/14

[=2]

Ŗibādet: *Ar.* Allah'ın emirlerini
yerine getirme, tapma, tapınma.

i.+ine(**hizmet ü Ŗibādet**)
135a/09

[=1]

Ŗibāret: *Ar.* -den meydana gelmiş, -
den oluşmuş.

i.+dür 123b/01, 139b/06

[=2]

ibn: *Ar.* Oğul.

i. (**ibn-i Ādem**) 125a/10,
125b/05

[=2]

Ŗibret: *Ar.* Bir olay veya durumdan
çıkarılacak ders, sonuç

i. (**Ŗibret olmak**) 132a/11

[=1]

ibtihāc: *Ar.* Sevinme, ferahlama, içi
açılma.

i. (**tāc-ı ibtihāc vurunmak**)
140b/06

[=1]

ibtilā: *Ar.* Bir şeye gösterilen aşırı
tutku.

i. (**rāfiŖ-i tūfān-ı ibtilā**)
131b/07

[=1]

icābet: *Ar.* Teklif edilen bir şeyi kabul
etme, uyma.

i. (**icābet itmek**) 134b/08,
136a/10

[=2]

icād: *Ar.* Yeni bir şey bulma, ortaya
koyma.

i. (**icād olunmak**) 123a/05

[=1]

icmāl: *Ar.* Kısaltma, özetleme.

i. 123a/06

[=1]

iç: Herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer, dâhil, dış karşıtı.

i.+inde 137a/07, 144b/08, 146b/1

i.+inden 143b/04

i.+lerinden 143b/02

[=5]

iç-: Bir sıvıyı ağza alıp yutmak.

i.-erler 137b/01, 137b/03

i.-mege 137a/14

i.-mekden 137b/08

[=4]

içtihād: *Ar.* Gücü yettiği kadar çalışma.

i. (**içtihād itmek**) 129b/14

[=1]

içün: *e.* 1. İçin, amacıyla, maksadıyla.

i. 123a/05, 126a/15, 128a/05, 132a/08, 132a/09, 133a/01, 133b/11, 137b/06, 138a/02, 145a/06, 147b/08, 147b/09

[=12]

içür-: İçmesini sağlamak, içmeye zorlamak.

i.-düginden 148a/1

[=1]

ihlās: *Ar.* Yapılan ibadetlerin ve işlerin sadece Allah rızası düşüncesiyle yapılması

i. (**şārib-i Zemzem-i ihlās**) 139a/04

[=1]

ihtilāf: *Ar.* Ayrılık, uyuşmazlık, uymama, anlaşmazlık, aykırılık.

i. 130b/11, 135a/13, 135b/09

i. (**ihtilāf olmak**) 135b/09

i. (**ihtilāf u nizā**) 128a/03, 128b/1

i. (**ihtilāf u nizā düşmek**) 126a/12

[=7]

ihtiyāc: *Ar.* Gereksinim.

i. 139b/15, 143a/09, 150a/04

[=3]

ihyā: *Ar.* Diriltme, canlandırma.

i. (**ihyā itmek**) 150a/03

[=1]

iḥzār: *Ar.* Hazır etme, hazır bulundurma.

i. (**iḥzār itmek**) 130a/13

[=1]

Ōiḳāb: *Ar.* Eza, cefa, eziyet.

i.+ıla(**eśnāf-ı Ōiḳābıla muḥalled olmak**) 140b/14

[=1]

iķbāl: *Ar.* Talih ve baht açıklığı, mutluluk.

i. **(bālā-nişin-i felek-i iķbāl)**
149a/08

i.+i(**devlet ü iķbāl**) 148b/03

[=2]

iki: Sıralamada birden sonra gelen sayı adı.

i. 124b/13, 128b/09, 129b/01, 133b/14, 136b/13, 141b/09, 147b/11

i.+si 126b/04, 148a/12, 148a/13, 148a/13, 148a/14

[=12]

iki bin altı yüz elli altı: Sıralamada iki bin altı yüz elli beşten sonra gelen sayının adı.

i. 132a/13

[=1]

iki biñ üç yüz yetmiş üç: Sıralamada iki bin yüz yetmiş ikiden sonra gelen sayının adı.

i. 140a/13

[=1]

iki biñ yüz: Sıralamada iki bin doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı.

i. 141b/15

[=1]

iki biñ yüz elli: Sıralamada iki bin kırk dokuzdan sonra gelen sayının adı.

i. 141b/15

[=1]

iki yüz: Sıralamada yüz doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı.

i. 129a/01, 133a/08, 138b/06

[=3]

ikinci: İki sayısının sıra sıfatı.

i.+si 141b/07

[=1]

ikiz: Bir seferde doğan iki kardeş.

i. 142b/07

[=1]

iķlīm: *Ar.* Ülke, diyar.

i.+e 148a/12

[=1]

iķrār: *Ar.* Kabul etme, doğrulama.

i. **(iķrār itmek)** 136b/1

[=1]

ilāhī: *Ar.* Allah'la ilgili, Allah'a ait.

i. 136b/15

i. **(Őārif-i habir-i hāķāyık-ı kevnj vü ilāhī)** 150b/15

i. **(fermān-ı vācibü'l-izŐān-ı ilāhī irişmek)** 122a/06

i. (**hitāb-ı ilāhî irişmek**)
121b/15

2. “ Ey benim Allah’ım!” anlamında
dua sözü.

i. 122b/06

[=5]

Óilām: *Ar.* Bildirme, anlatma.

i. (**mücāhid-i Óilāmi’l-yaqın**)
131b/04

[=1]

ile: Kelimenin sonuna geldiğinde
birliktelik, beraberlik, araç, neden veya
durum anlatan cümleler yapmaya
yarayan bağlama edatı.

i. 123b/15, 125b/01, 126b/11,
129a/15, 129b/01, 132a/10, 133b/13,
134b/03, 136a/07, 136b/04, 136b/07,
146a/04, 148a/15, 149b/03

[=14]

ilet-: Götürmek, ulaştırmak,
nakletmek, geçirmek.

i.-di 125b/10

i.-diler 125b/01, 129a/04,
129a/05, 146b/04

i.-e 148b/04

[=6]

ilķā: *Ar.* Atma, koyma, bırakma.

i. (**ilķā itmek**) 143a/14

[=1]

Óilliyyın: *Ar.* Gökyüzünün ve
cennetin en yüksek kabul edilen yeri.

i.+e(**Óalā-yı Óilliyyın**) 129a/12

[=1]

Óilm: *Ar.* Bilme, biliş; bir şeyin
doğrusunu bilme.

i. (**cāmiÓ-i Óilm ü taķvā**)
145a/15

i. (**Óilm-i ezeli**) 122b/03

i. (**Óilm-i nücüm**) 129a/11

i. (**Óilm-i ruķüm**) 129a/10

[=4]

Óilmj: *Ar.* İlimle ilgili.

i. (**imām-ı hıkmet-i Óilmj vü
Óamelj**) 128a/09

[=1]

iltifāt: *Ar.* Birine güler yüz gösterme,
hatırını sorma, tatlı davranma.

i. (**meyl ü iltifāt itmek**) 124a/10

[=1]

imām: *Ar.* Cemaatla kılınan
namazlarda en önde duran ve namaz
kıldırın kimse.

i. (**imām olmak**) 125b/03

2.Rehber, önder, re

i. (**imām-ı hıkmet-i Óilmj vü
Óamelj**) 128a/09

[=2]

īmān: *Ar.* İnanç, inanma.

i. (**īmān getürmek**) 137a/10,
137a/12, 137a/09

i.+a 136a/10, 144a/13

i.+a(**īmāna daŖvet itmek**)
144b/03

i.+a(**īmāna gelmek**) 144a/13

[=7]

imāret: *Ar.* Bayındırlık, mamuriyet.

i. (**imāret olmak**) 125b/12

[=1]

in-: Yüksekten veya yukarıdan
aşağıya doğru gelmek.

i.-eler 122b/05

i.-mesün 133b/1

[=2]

Ŗinād: *Ar.* Bir konuda direnme, ayak
direme, direktme, direnim.

i. (**ehl-i Ŗinād u fesād**) 128a/04

i. (**Ŗinād-ı zahm**) 129b/08

[=2]

inan-: Bir şeyi doğru olarak kabul
etmek.

i.-up 136b/1

[=1]

incecik: Çok ince.

i. 129a/09

[=1]

İncil: Hz. İsa'ya indirilen kutsal kitap.

i. 146a/03, 149b/11

[=2]

incit-: Zarar vermek.

i.-ürler(**incidürler**) 130a/09

[=1]

inkār: *Ar.* Kabul ve tasdik etmeme.

i. 124b/08

i. (**inkār itmek**) 124b/15,
124b/05, 124b/06

[=4]

iñle-: Acı ve üzüntü ifade eden kesik
kesik sesler çıkarmak.

i.-yüp 137a/04

[=1]

ins: *Ar.* İnsan

i.+den 148b/05

[=1]

insān: *Ar.* İki ayaklı , iki elli konuşma
ve düşünme yeteneğine sahip canlı.

i. 132b/10

i. (**insān-ı pāk**) 123a/04

i.+dan 147b/04

[=3]

intiḳāl: *Ar.* Bir yerden başka bir yere
gitme, geçme; göçme.

- i. (**intiḳāl buyurmak**) 141a/06
- i. (**intiḳāl itmek**) 127b/04
- i. (**intiḳāl u Őubūr buyurmak**)
133b/10
- i. (**intiḳāl ü irtihāl buyurmak**)
135a/12
- i. (**intiḳāl ü Őubūr buyurmak**)
144b/07
- [=5]

ir-: Belli bir noktaya erişmek, ulaşmak.

- i.-mişdür 141a/08
- i.-mişidi 127b/13, 127b/04,
127b/09, 128a/01, 129a/02
- [=6]

irādet: *Ar.* İrade, dileme, istek, gönül isteği.

- i. (**müteşebbiş-i ḥalka-ı irādet**)
139a/05
- i.+iyle 137a/04
- [=2]

iriş-: 1. Varılması zamana, emeğe bağlı olan veya uzakta bulunan bir amaca varmak, ulaşmak.

- i.-di 124a/12, 125a/02, 127a/10,
135a/11, 135b/12, 141a/06, 141b/02,
142a/08, 142b/03, 143a/04, 146a/10,
146b/08, 150a/09

- i.-di(**āhirine irişmek**) 125a/07,
127a/1

- i.-di(**nübüvvet irişmek**) 143a/11

- i.-di(**öñine irişmek**) 125a/14

- i.-düklerinde 135a/08

- i.-e(**āhirine irişmek**) 124b/02

- i.-memişdür(**şihhate irişmek**)
140a/10

2. Bir yere ulaşmak, varmak.

- i.-icek 142a/14, 144b/06

- i.-ir 140b/03, 145b/04, 149b/04

- i.-medi 125a/06

- i.-memişdür 148a/10

- i.-mese 148a/10

- i.-meyüp 147b/13

- i.-miş 133a/09, 139b/09

- i.-mişdür 141a/07, 146b/06

- i.-mişidi 126b/14, 126b/15,
130b/13, 141b/12, 142b/11, 144b/01,
144b/05

- i.-se 138a/11

- i.-üp 138b/06, 147b/12

- i.-üp(**fermān-ı vācibü'l-izŐān**
irişmek) 142a/15

- i.-di(**fermān-ı vācibü'l-izŐān-ı**
ilāhı irişmek) 122a/06

- i.-üp(**mevt irişmek**) 127b/13

i.-ür 128b/11, 129b/01, 133b/15,
139b/10, 139b/13, 146b/10

i.-ürdi (**hitâb-ı ilâhî irişmek**)
121b/15

3. Olgunlaşmak, büyümek, belli bir yaşa
gelmek.

i.-di(**bülûgiyyet mertebesine**
irişmek) 136a/1

i.-di(**nihâyetine irişmek**)
124b/04

[=55]

irişdür-: Erişmesini sağlamak,
ulaştırmak.

i.-memişlerdür(**şihhate**
irişdürmek) 140b/1

i.-mekde(**emrini Öibâdına**
irüşdürmek) 129b/14

[=1]

irüş-: bkz. iriş-

i.-di(**fermân-ı vâcibü'l-iz'ân**
irüşmek) 136a/09

i.-mezdi 122a/12

[=2]

irsâl: Ar. Gönderme, gönderilme,
salıverme.

i. (**irsâl itmek**) 126a/05,
126b/01, 128a/15, 133b/13, 139a/15,
140a/01, 143b/03, 145b/15, 145b/03,
147a/01, 149b/12

i. (**irsâl olunmak**) 129b/11,
134a/07

i. (**irsal itmek**) 129a/15

[=14]

irşād: Ar. Doğru yolu gösterme.

i. (**irşād eylemek**) 126b/02

[=1]

irtihâl: Ar. Dünyadan ahirete göçme,
ölüm.

i. (**intiḳāl ü irtihâl buyurmak**)
135a/12

i. (**irtihâl itmek**) 127a/02

[=2]

is: Dumanın bir yüzey üzerinde
bıraktığı kara leke.

i. (**is pas tölme**) 131a/15

[=1]

ism: Ar. Varlıkları birbirinden
ayırmaya yarayan kelime, ad.

i. (**ism-i A'Öcemi'Ö**) 128b/09

i. (**ism-i fā'Öil**) 123b/1

i. (**ism-i Öİbrāni**) 139b/1

i. (**ism-i şerif**) 129b/05, 142b/04

i.+iyle 122b/07

[=6]

iste-: Bir şeyin kendisine verilmesini
veya yapılmasını söylemek, dilemek,
istek duymak, arzulamak.

i.-dilerdi 137a/10

i.-rse 148b/04

i.-rseñ 136a/13

[=3]

istidlāl: *Ar.* Bir delile dayanarak bir mesele hakkında sonuç çıkarma.

i. (**istidlāl itmek**) 148b/07

[=1]

istihzā: *Ar.* Biriyle ince ince alay etme, eğlenme.

i. 138a/11

[=1]

istimā'Ū: *Ar.* Kulak verme, işitme.

i. (**istimā'Ū itmek**) 131b/13, 138b/02, 144a/03, 147b/1

i.+ından 147a/14, 147b/05

[=6]

işyān: *Ar.* Karşı gelme, itaat etmeme.

i. (**işyān u zālālet**) 131a/10

[=1]

iş: Birinden istenen hizmet veya birine verilen görev.

i. 141a/08

[=1]

işāret: *Ar.* Anlatılmak istenen birşeyi el, parmak, baş ile gösterme.

i. (**işāret itmek**) 137a/03

[=1]

işbu: Bu, özellikle bu.

i. 123a/13, 123a/14, 123a/08, 123b/12, 123b/14, 123b/08, 124b/12, 125a/04, 127a/05, 131b/10, 131b/15, 132a/05, 133b/02, 136a/02, 136a/09, 136b/08, 136b/09, 143b/07, 145b/11, 145b/03

i.+nuñ 138a/05

[=20]

işit-: Kulakla algılamak, duymak.

i.-üp(**işidüp**) 123a/07

[=1]

it: Köpek.

i. (**it ü pelid**) 131b/10

[=1]

it-: Türkçe'de kelimelerin sonuna gelerek birleşik fiiller yapan, değişik fonksiyonları olan yardımcı fiil.

i. (**hātır-nişān itmek**) 131b/11

i. (**şabr itmek**) 122b/1

i.-di(**āğāz itmek**) 121b/02

i.-di(**arzū itmek**) 125a/11, 125a/08

i.-di(**bünyād itmek**) 127a/13

i.-di(**defn itmek**) 126a/1

i.-di(**du'ā itmek**) 137a/1

i.-di(**duhül itmek**) 123b/05

i.-di(**emr itmek**) 123a/13
i.-di(**firifte itmek**) 121b/02
i.-di(**helāk itmek**) 132a/10,
134b/13
i.-di(**inkār itmek**) 124b/05
i.-di(**irsāl itmek**) 126b/01,
128a/15, 129b/01, 133b/13, 139a/15,
145b/15, 145b/03, 147a/1
i.-di(**kaṭl itmek**) 137b/15
i.-di(**menŌ itmek**) 137a/12
i.-di(**mesrūr u şādumān itmek**)
149b/03
i.-di(**nūş itmek**) 149a/04
i.-di(**suŌāl itmek**) 124a/14
i.-di(**sūŌud itmek**) 127a/14
i.-di(**şehīd itmek**) 126b/06
i.-di(**teslīm itmek**) 127a/08
i.-di(**vaşiyyet itmek**) 127a/04
i.-di(**vefāt itmek**) 126a/02,
130b/15, 146a/15, 146b/03
i.-di(**yād itmek**) 122b/07
i.-dikleri(**ekl itmek**) 121b/08
i.-diler(**Ōazm itmege cez**
itmek) 135a/08
i.-diler(**Ōazm itmek**) 138b/05
i.-diler(**defn itmek**) 125b/04,
126a/04, 138b/09, 141a/10, 142b/02,
143a/02, 146a/12, 146b/1

i.-diler(**duhūl itmek**) 128b/04
i.-diler(**intikāl itmek**) 127b/04
i.-diler(**istimāŌ itmek**) 138b/02
i.-diler(**müşāhede itmek**)
121b/11, 135a/06
i.-diler(**suāl itmek**) 125a/10
i.-diler(**şehādet itmek**) 124b/14
i.-diler(**tenāvül itmek**) 121b/03
i.-diler(**teslīm itmek**) 149a/05
i.-diler(**vaşiyyet itmek**) 125b/05
i.-diler(**vefāt itmek**) 126a/03,
131a/03
i.-diler(**ziyāde itmek**) 135a/07
i.-dü(**naql itmek**) 135b/07
i.-dügi(**daŌvet itmek**) 130a/08
i.-dügi(**pertāv itmek**) 141a/1
i.-dügi(**taşhīh itmek**) 147a/04
i.-düginde(**daŌvet itmek**)
129b/06
i.-düginden(**ders itmek**)
128b/07
i.-dügünüñ(**bed-duŌā itmek**)
131a/09
i.-dük(**beyān itmek**) 148a/05
i.-dükden(**āsumāna Ōurüc**
itmek) 150a/07
i.-dükden(**göklere Ōurüc**
itmek) 150a/11

147b/1	i.-dükleri(istimā) itmek	130a/14	i.-er(ider)(da) itmek
	i.-dükleri(işāret itmek) 137a/03		i.-er(ider)(rivāyet itmek) 125b/14, 132a/12, 135b/14
	i.-e(ide)(hük) itmek 148b/06		i.-er(ider)(tahrık itmek) 124a/07
	i.-e(ide)(kül itmek) 132a/04		i.-erdi(iderdi) 148b/12
124a/10	i.-e(ide)(meyl ü iltifāt itmek)		i.-erdi(iderdi)(da) itmek 136a/11
	i.-ecek(idecek)(rahmet itmek) 122b/11		i.-erdi(iderdi)(emr-i ma) itmek 127b/08
	i.-eler(ideler)(defn itmek) 142b/14		i.-erdi(iderdi)(hük) itmek 147a/12
	i.-eler(ideler)(hased itmek) 127a/07		i.-erdi(iderdi)(ihyā itmek) 150a/03
	i.-eler(ideler)(ṭaleb itmek) 125a/08		i.-erdi(iderdi)(men) itmek 127b/08
	i.-elüm(idelüm)(beyān itmek) 123a/07		i.-erdi(iderdi)(ten-dürüst ü) itmek 150a/02
	i.-en(iden)(istimā) itmek 144a/03		i.-erek(iderek)(geşt itmek) 143a/15
	i.-enler(idenler)(geşt ü seyāhat itmek) 132b/06		i.-erler(iderler)(amel itmek) 146a/02
	i.-enler(idenler)(gūş itmek) 144a/04		i.-erler(iderler)(avdet itmek) 129b/07
	i.-enler(idenler)(inkār itmek) 124b/15		i.-erler(iderler)(hisāb itmek) 150a/13
	i.-er(ider)(ārāste vü pīrāste itmek) 124a/09		i.-erler(iderler)(icābet itmek) 136a/10
	i.-er(ider)(bed-du) itmek 132a/08		

i.-erler(**iderler**)(**izā itmek**)
130a/09

i.-erler(**iderler**)(**rivāyet itmek**)
126b/03, 130a/06, 131a/05, 134a/10,
134a/08, 135a/01, 143a/12, 148a/11

i.-erler(**iderler**)(**ziyāret itmek**)
126a/10

i.-erlerdi(**iderlerdi**)(**Ōadāvet itmek**) 134b/04

i.-erlerdi(**iderlerdi**)(**Ōamel itmek**) 126a/06

i.-erlerdi(**iderlerdi**)(**Ōavdet itmek**) 136a/12

i.-esin(**idesin**)(**eyle itmek**)
136b/05

i.-esiñ(**idesiñ**)(**pervāz itmek**)
124b/05

i.-evüz(**idevüz**)(**iķrār itmek**)
136b/1

i.-icek(**idicek**)(**āgāz itmek**)
129a/13

i.-icek(**idicek**)(**dil-āzurde vü rencide-hātır itmek**) 132a/02

i.-icek(**idicek**)(**istimāŌ itmek**)
131b/13

i.-icek(**idicek**)(**tedārük itmek**)
130a/14

i.-icek(**idicek**)(**teķaddüm itmek**) 142b/08

i.-inürlerdi(**idinürlerdi**)(**āşiyān itmek**) 134b/02

i.-me(**meyl itmek**) 123a/14

i.-mediler(**icābet itmek**)
134b/08

i.-mege(**Ōazm itmege cezm itmek**) 135a/08

i.-mege(**berāberlik itmek**)
134b/05

i.-mege(**daŌvet itmek**) 130a/05

i.-mege(**hüküm itmek**) 140b/09

i.-mege(**irtihāl itmek**) 127a/02

i.-mege(**ķabz itmek**) 124a/15

i.-mege(**müdāvet itmek**)
135a/09

i.-mege(**tafsil itmek**) 143a/09

i.-mege(**taleb itmek**) 125a/12

i.-mege(**żulüm itmek**) 129a/13

i.-mek(**faşl itmek**) 132a/09

i.-mek(**ķarķ itmek**) 132a/08

i.-mek(**hüküm itmek**) 147b/09

i.-mek(**inkār itmek**) 124b/06

i.-mek(**istidlāl itmek**) 148b/07

i.-mek(**menŌ itmek**) 137b/06

i.-mek(**naşb itmek**) 133b/11

i.-mek(**nisbet itmek**) 148b/01,
148b/02

i.-mekden(da'Övet itmek) 130a/15	i.-mişidi(ķarār itmek) 132b/1
i.-mekden(rahmet itmek) 122b/10	i.-mişidi(nişār itmek) 144a/11
i.-memişıdi(duhul itmek) 141b/09	i.-mişidi(vaşl itmek) 147b/08
i.-memişıdi(rubūbiyyet da'Övası itmek) 140b/07	i.-mişidiler(irsāl itmek) 143b/03
i.-memişıdi(ta'Öyin itmek) 136a/05	i.-mişler(duraķ itmek) 134a/15
i.-memişlerdür(ta'Öyin itmek) 146b/06	i.-mişler(ilķā itmek) 143a/14
i.-meyüp(ķabul itmek) 129b/06	i.-mişler(ķiyām itmek) 121b/06
i.-miş(Öavdet itmek) 136a/09	i.-mişler(vefāt itmek) 142b/12
i.-miş(ferāmūş itmek) 124b/11	i.-mişlerdi(ķiyām ve ārām itmek) 135a/03
i.-miş(rahmet itmek) 122b/11	i.-mişlerdi(vaşiiyyet itmek) 142b/12
i.-miş(vaşiiyyet itmek) 131b/10	i.-mişleridi(hüküm itmek) 148a/12
i.-mişdi(irsāl itmek) 126a/05	i.-üp(idüp)(ķahr itmek) 123b/10
i.-mişdük(beyān itmek) 123a/09	i.-üp(idüp)(meyl-i mizāc itmek) 123b/03
i.-mişdür(zuhūr itmek) 135b/13	i.-üp(idüp)(nüzul itmek) 123b/05
i.-mişidi(bed-du'Öā itmek) 133a/12, 133b/02	i.-üp(idüp)(tecdid-i vuzū'Ö itmek) 136b/13
i.-mişidi(hayır du'Öā itmek) 133a/02	i.-üp(idüb)(müşāhede itmek) 138a/1
i.-mişidi(īmāna da'Övet itmek) 144b/03	i.-üp(idüb)(rücū'Ö itmek) 143b/05
i.-mişidi(irsāl itmek) 140a/02, 149b/12	i.-üp(idüb)(taşavvūr itmek) 130a/10

i.-üp(**idüb**)(**terk itmek**) 136b/1

i.-üp(**idüb**)(**vefāt itmek**)
144a/14

i.-üp(**idüp**)(**āh-ı nedāmet itmek**) 122a/08

i.-üp(**idüp**)(**binā itmek**) 132b/03

i.-üp(**idüp**)(**buğz u ḥased itmek**) 143a/13

i.-üp(**idüp**)(**bühtān itmek**)
143b/10

i.-üp(**idüp**)(**daŌvā-yı ğariḥ itmek**) 123b/14

i.-üp(**idüp**)(**daŌvā-yı rubūbiyet itmek**) 140b/13

i.-üp(**idüp**)(**daŌvet itmek**)
128b/01, 144a/13

i.-üp(**idüp**)(**ekl itmek**) 122b/04

i.-üp(**idüp**)(**içtiḥād itmek**)
129b/14

i.-üp(**idüp**)(**iḥzār itmek**)
130a/13

i.-üp(**idüp**)(**ḳabūl itmek**)
128b/03, 131b/12, 134b/08, 136a/13

i.-üp(**idüp**)(**ḳabz itmek**)
125a/15

i.-üp(**idüp**)(**ḳatŌ-ı Ōalāḳa itmek**) 136a/06

i.-üp(**idüp**)(**menŌ itmek**)
137b/09

i.-üp(**idüp**)(**nevḥa vü zāriliḳ itmek**) 129b/07

i.-üp(**idüp**)(**niṣāne-i tjr itmek**)
137b/15

i.-üp(**idüp**)(**nūṣ itmek**) 146a/10

i.-üp(**idüp**)(**rahmet itmek**)
122b/13

i.-üp(**idüp**)(**sūd itmek**) 143b/13

i.-üp(**idüp**)(**tazarruŌ u niyāzlar itmek**) 136b/14

i.-üp(**idüp**)(**teslim itmek**)
127a/03

[=211]

ittifāḳ: *Ar.* Anlaşma, uyuşma, bağlaşma.

i.+ıyla 140a/06

[=1]

Ōivāz: *Ar.* Bedel, karşılık.

i. (**Ōivāz bilmek**) 126b/10

[=1]

iy: *ünl.* Bir kişiye hitap ederken kullanılan seslenme ünlemi, ey.

i. 122b/09, 127a/04, 138a/07

[=3]

iz: Bir şeyin bir yerde bıraktığı belirti.

i.+den 131a/12

[=1]

iżāŌ: *Ar.* Eziyet, sıkıntı.

i.+lar(**izāólar itmek**) 130a/08

[=1]

Óizām: *Ar.* Büyükler, ulular, seçkin kimseler.

i. (**ebū'r-rüsulü'l-Óizām ve cediti'l-enbiyāi'l-kirām**) 138b/10

i. (**mūktedā-yı cümle-i enbiyā-ı Óizām**) 145a/09

[=2]

izhār: *Ar.* açığa çıkarma, meydana vurma.

i. (**müteşallib-i izhāri'ş-şerjÓat**) 131b/04

[=1]

Óizzet: *Ar.* Büyüklük, yücelik, ululuk.

i. (**ıutb-ı gerdün-ı Óizzet**) 150b/10

i. (**mažhar-ı Óizzet ü taÓžim**) 139a/13

i. (**neciyy-i cenāb-ı Rabb-i Óizzet**) 131b/08

i.+iyle(**tāc-ı Óizzet**) 121b/05

[=4]

Óizz: *Ar.* Değer, yücelik.

i. (**Óizz ü nāzından geçmek**) 149a/03

[=1]

-J

jeng: *Far.* Pas, kü

j. (**jeng-i küfür**) 145a/06

[=1]

-K-

ıabıl: Bu türlü, bu çeşit, bunun gibi.

k.+inden 123b/13

[=1]

ıabile: *Ar.* Aynı soydan gelen ve bir başa itaat eden insan topluluğu, boy.

k. 141b/05

[=1]

ıabr: *Ar.* Ölülerin konduğu yer, mezar.

k. (**ıabr-i münevvere**) 141a/12

[=1]

ıabül: *Ar.* Bir şeye isteyerek veya istemeyerek razı olma, bir öneriyi uygun bulma, onaylama.

k. (**ıabül itmek**) 128b/03, 129b/06, 131b/11, 134b/08, 136a/13

k. (**ıabül olmak**) 137a/02

[=6]

ķabz: *Ar.* Teslim alma, el ile kavrama.

k. (**ķabz itmek**) 124a/15, 125a/15

[=2]

ķaç-: Kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılmak, firar etmek; birisinden gizlenmek.

k.-am 122a/03

k.-aram 122a/02

k.-armısın 122a/1

k.-aydı 121b/14

k.-dı 138a/03

k.-maķ 122a/03

k.-mazam 122a/02

[=7]

ķaçķın: Kaçmış olan.

k. 143b/09

[=1]

ķadar: Büyüklüğünde, genişliğinde anlamına gelen kelime.

k. 124a/11, 130a/08, 130b/03, 135a/04, 149b/13

[=5]

ķadem: *Ar.* Ayak, adım.

k. (**ķadem basmak**) 124a/04

k. (**ķadem başmak**) 122a/08

k. (**ķadem başmak**) 122a/14

[=1]

ķādī: *Ar.* İşlam ülkelerinde devlet tarafından davalara bakan hakim, kadı.

k. (**reh-nümā-yı dānā vü ķādī**) 150b/12

[=1]

ķādir: *Ar.* Güçlü, gücü yeter.

k. 144a/10

k. (**ķādir olmak**) 134b/05

k.+dür 125a/03

[=3]

ķafes: *Ar.* Aralıklı tel, metal veya ağaç çubuklardan yapılmış taşınabilir bölme.

k. (**tūti-yi ķafes-i tufūliyyet ü mehd**) 149a/12

[=1]

ķāfī: *Ar.* Yeten, yeterli.

k. 138a/08

[=1]

ķāfir: *Ar.* Allah'ın varlığını ve birliğini inkâr eden, İşlam dininin hükümlerine inanmayan kimse.

k. 131a/14, 148a/13

k. (**ķāfir olmak**) 135b/10

k.+dür 148a/15

[=4]

kaftān: *Far.* Elbise.

k.+ı 129a/10

[=1]

kaḥhār: *Ar.* Çok kahreden, kahredici.

k.+dan(**melik-i kaḥhār**) 132a/05

[=1]

kaḥr: *Ar.* Yok etme, ezme, perişan etme, mahvetme.

k. (**kaḥr itmek**) 123b/10

[=1]

kaḥir: *Ar.* Kahreden, yok eden.

k. (**şāhibü'l-şerīḲati'l-kaḥire**)
145a/07

[=1]

kaīd: *Ar.* Kumandan, serasker.

k. (**kaīd-i leşker-i rūḥāniyān**)
145a/10

[=1]

kaḲide: *Ar.* Usul, yöntem, kural.

k.+ñiz 125b/06

[=1]

kaīm: *Ar.* Devam eden, sürüp giden.

k. (**kaīm olmak**) 127b/06,
136a/03

[=2]

kāināt: *Ar.* Evren, dünya.

k. (**halq-ı kāināt**) 128a/05

k.+ıñ(**server-i kāināt**) 140a/11,
141b/14, 148b/15

[=4]

kākül: *Far.* Alna düşen saç demeti,
perçem.

k. (**mānend-i kākül-i
maḥbübān-ı Őālem-gır**) 147b/10

[=1]

kal-: 1. Varlığını korumak.

k.-an(**bāqı kalmak**) 125b/04

k.-mışdı(**bāqı kalmak**) 127a/03

k.-asın(**zulümāt-ı küfürde
kalmak**) 131b/12

k.-dılar(**çıplaq ve Őuryān
kalmak**) 121b/10

2. Zaman, uzaklık veya nicelik belirtilen
miktar da bulunmak.

k.-mış 124b/12

k.-mışdur 124b/07

k.-mışdı 132a/03, 144b/08

k.-urdu(**maḥrūm kalmak**)
147b/14

[=9]

kālā: *Far.* Kumaş.

k. (**kālā-ı pür-bahā**) 144a/05

[=1]

kalb: *Ar.* İnsanın manevi varlığının
merkezi, gönül.

k.+i(**derün-ı kalb**) 131a/15

[=1]

qaldur-: Bulunduğu yerden yukarı hareket ettirmek.

k.-up 125b/03

[=1]

qāmet: *Ar.* Boy, endam.

k. (**kuvvat ü kudret ü qāmet ü kıyāfet**) 134a/09

k.+i 134a/11

[=2]

kāmil: *Ar.* İlim ve fazilet bakımından belliolgunluğa erişmiş kimse.

k. (**şālih ü kāmil**) 127b/11, 127b/15

[=2]

kāmin: *Far.* Gizlenmiş, saklı.

k. (**hālik-i kıptiyān-ı peydā vü kāmin**) 145a/10

[=1]

qamu: Eski Türkçede bütün, hepsi anlamına gelen sözcük.

k.+sı 138b/03

[=1]

qāmūs: *Ar.* Sözlük.

k. 147a/03

k.+uñdur 147a/07

[=2]

qan: Atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak hücrelerde özümleme, yadımlama görevlerini sağlayan plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı.

k. 138a/15

k.+ı 126a/07

[=2]

qanat: Kuşlarda ve böceklerde vücudun her ikiyanında yer alan uçmaya yarayan organ.

k.+ların(**qanatların yayıp turmak**) 147b/1

[=1]

qancar: Nereye.

k. 125a/10

[=1]

qapu: Kapı.

k.+ya 122a/10

[=1]

qara: Kömür renginde olan rengin adı. Siyah.

k. 136b/11, 136b/09, 137a/03, 137a/04

[=4]

qarār: *Ar.* 1. Bir yerde durmak.

k. (**qarār itmek**) 132b/1

2. Durulacak yer.

k. (**qarār-ı Őuqbā**) 135a/12
[=2]
qarar-: Aydınliğı azalmak.
k.+sa 138b/1
[=1]
qarañu: Karanlık.
k. (**qarañu olmak**) 145a/05
[=1]
qardaş: Kardeş.
k.+ları 143b/09
k.+larınıñ 143a/12
[=2]
qarın: Yapılan her bir doğum.
k.+dan 126b/12
[=1]
qarındaş: *bkz.* qardaş
k.+ıdur 142a/10, 146a/14
k.+ıyla 142b/06
[=3]
qariḅ: *Ar.* Zaman ve yer bakımından yakın.
k. 144b/10
[=1]
qassām: *Ar.* Böl en, kısım kısım ayıran.
k. (**qassām-ı erzāk-ı Şamedāni**)
139a/06

[=1]
qasem: *Ar.* Yemin, ant.
k.+iyle 121b/02
[=1]
qāşī: *Ar.* Katı, sert, duygusuz.
k. (**Őāşī vü qāşī**) 131a/14
[=1]
kāşif: *Ar.* Gizli bir şeyi bilinir hale getiren kimse.
k. (**kāşif-i esrār-ı celālet**)
139a/04
k. (**kāşif-i rumūz-ı esrār-ı daqāyık**) 151a/03
[=2]
qat: Ön, yan, mevki, huzur.
k.+ında 142a/15
[=1]
qatŐ: *Ar.* Kesme.
k. (**qatŐ-ı Őalāqa itmek**)
136a/06
qat: Huzur, yan, ön.
k.+ında 124a/13, 124b/07,
126a/04, 141a/08, 142b/12, 142b/14,
142b/15, 143a/02, 143b/1
[=10]
qatŐā: *Ar.* Asla, hiçbir zaman.
k. 130a/02, 130b/01, 135b/09
[=3]

ķātŖi: *Ar.* Kesin, Ŗüpheye yer bırakmayan

k. (**āyāt-ı ķātŖi**) 129a/15

[=1]

ķatl: *Ar.* Öldürme.

k. (**ķatl itmek**) 137b/15

k. (**ķatl olunmak**) 126a/06

[=2]

ķavāŖid: *Ar.* Kurallar, kaideler.

k. (**vāzıŖ-ı ķavāŖid-i heyŖet ü nücüm**) 128a/12

[=1]

ķavāņin: *Ar.* Kanunlar.

k. (**muķannin-i ķavāņin-i dĭn**) 128a/07

[=1]

ķavĭ: *Ar.* Güçlü, kuvvetli.

k. 136b/09

k. (**Ŗalāmet-i ķavĭ**) 138a/13

k. +yi (**āyāt-ı dĭn-i ķavĭ**) 133b/11

[=2]

ķavl: *Ar.* Söz, la

k. 124b/07, 131a/08

k. (**ķavl-i evvel**) 126b/08, 127b/10, 133a/06, 136a/01, 141a/09, 141b/10, 141b/13, 143a/10, 146a/06, 148a/03, 149b/09

k. (**ķavl-i Ŗahĭh**) 131a/04

k. (**ķavl-i Tevrāt**) 147a/11

k. (**ķavl-i zaŖĭf-i mübtil**) 125a/04

k.+ince 141a/07, 142a/06, 144a/14, 146b/05

k.+inde 142a/11

2. Düşünce, hüküm.

k.+i 129b/11, 130b/15

k.+ler 123a/11

[=24]

ķavm: *Ar.* Aralarında töre, dil ve kültür ortaklığı bulunan, boy ve soy bakımından da birbirine bağlı insan topluluğu, halk.

k. 132b/02, 136b/04, 137a/03, 137a/07, 137a/09, 138a/11, 138a/07

k. (**ķavm-i bed-baht**) 138a/06

k. (**ķavm-i bed-fercām**) 130b/09

k. (**ķavm-i bed-girdār**) 137b/1

k. (**ķavm-i bĭ-rahĭm u müŖfiķ**) 138a/03

k. (**ķavm-i bĭ-sermāye vü sūd**) 134b/07

k. (**ķavm-i küffār**) 132a/10

k. (**ķavm-i küffār-ı bed-girdār**) 132a/05

k. (**ķavm-i saķim**) 126b/02

k. (**ķavm-i Őemūd**) 135b/13,
136a/07, 137a/06

k. (**ķavm-i Őum**) 136a/12

k. (**ķavm-i tālīh**) 136a/09,
136b/08

k.+e 126b/01, 129a/15, 134a/09,
139a/15

k.+i 123b/10, 133b/11, 137a/12

k.+in 126b/02

k.+inden 130b/07

k.+ine 131a/09

k.+ini 129b/05, 130a/14,
130a/07, 136a/11

k.+iniņ 132a/09, 134a/08

k.+iņ 136b/10, 136b/15

k.+iyle 139b/03

[=40]

ķayd: *Ar.* Bağlayıcı husus, insan davranışlarının ayarlanmasını gerektiren bağ.

k. (**ķayd-ı hāyāt**) 126a/09

k. (**ķayd-ı hāyātda olmak**)
126a/03, 130b/14, 131a/03, 131a/07,
133a/08, 150a/12, 150a/07

[=8]

ķaz-: *f* Herhangi bir arağla toprağı açmak, oymak.

k.-mış 131a/13

[=1]

ķazāyā: *Ar.* İleri sürülen iddialar,
meseleler , hususlar.

k.+sındandur 147a/09

[=1]

ķaziyye: *Ar.* Öne sürülen iddia, mesele,
husus.

k. (**ķaziyye vü hīkāyāt**) 147a/07

[=1]

ķebājr: *Ar.* Büyük günahlar.

k.+den 124b/09

k.+dendür 124b/09

[=2]

ķefenle-: Ölen birisini defnetmek için
ķefene sarmak.

k.-diler 125b/02

[=1]

ķefere: *Ar.* Kafirler.

k. (**ķefere-i fecere**) 130a/08

[=1]

ķehf: *Ar.* Sığımlıacak yer, melce.

k. (**ķehf ü penāh-ı ehl-i āsumān
u zemīn**) 150b/13

[=1]

ķehķeřān: *Far.* Samanyolu.

k. 143b/10

[=1]

kelām: *Ar.* Söz, beyan.

k. 125a/04

k. (**hâsıl-ı kelām**) 121b/13,
124b/05, 141a/13

[=4]

kelime: *Ar.* Anamlı ses veya ses birliği, söz, sözcük.

k.122a/14

k.+si 122b/1

[=2]

kem: *Far.* Kötü, değersiz, fena.

k. 122b/09

[=1]

kemāl: *Ar.* bir şeyin en mükemmel seviyesine ulaşması durumu.

k. (**kemāl-i mertebe**) 134a/03

k. (**kemāl-i tekebbür ü nihāyet-i ser-keşlik**) 130a/11

[=2]

kemān-ebrū: *Far.* Yay gibi kaşlar.

k. 151a/09

[=1]

kemer: *Far.* Suyollarını, geçitleri oyuk aşağıda kalacak şekilde üstten kavisli olarak örten yapı unsuru.

k.+de(**kūh-ı kemer**) 137b/12

[=1]

kenār: *Far.* Bir şeyin, bir yerin bitiş kısmı veya yakını, kıyı, yaka.

k.+larında 124a/1

[=1]

kendü: İyelik ekleri olarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri, zat.

k. 124a/13, 130b/03, 131a/12,
136b/1

k.+lerine 128b/09, 136a/04

k.+sin 124a/09, 130a/13

k.+siyle 125b/09

k.+ye 135a/1

[=10]

kerāim: *Ar.* Cömertlikler, lütuflar.

k. (**mükerrem-i tekrīm-i kerāim-i tekrīmāt**) 139a/08

[=1]

kerāmāt: *Ar.* Evliyalardan zuhur eden olağanüstü haller.

k. (**ma'āden-i ġarāib-i kerāmāt**) 145a/08

[=1]

kerāmet: *Ar.* Evliyalardan zuhur eden olağanüstü hal.

k.+iyle(**hulle-i kerāmet**)
121b/05

[=1]

kerem: *Ar.* Cömertlik, iyilik, ihsan.

k. (**ümem-i şâhib-i ahlâk u kerem**) 135a/05

k.+den(**matla'Ö-ı kerem**)
122b/02

[=2]

kerîm: *Ar.* Kerem sahibi kimse, cömert.

k. (**hulq-ı kerîm**) 150a/03

k. (**kerîmü's-sıfât**) 139a/10

[=2]

kerrübiyân: *Ar.* Allah'a çok yakın olan dört büyük melek.

k. (**hem-enîş-i kerrübiyân**)
128a/09

[=1]

kesre: *Ar.* Arap alfabesinde altına konulan harfi "-ı" veya "-i" okutan işaret.

k.+siyle 129b/04

[=1]

keşîr: *Ar.* Çok, bol.

k. (**ma'şer-i keşîr**) 136b/06

[=1]

keşî: *Far.* Gemi.

k. (**keşî-i Nūh**) 132b/1

[=1]

ket-hüdâ: *Far.* Eskiden büyük devlet adamlarının ve zenginlerin işlerini gören kahya, hizmetçi.

k. (**ket-hüdâ-i hâne-i lâ-reyb**)
138b/15

k. (**ket-hüdâ-yı hâne-i üns**)
128a/08

[=2]

kevâkib: *Ar.* Yıldızlar.

k. (**ğubâr-ı mevkib-i kuhlü'l-kevâkib**) 151a/13

k. (**kevâkib-i seyyâre**) 143a/14

[=2]

kevkeb: *Ar.* Yıldız.

k. (**kevkeb-i halâs**) 122b/02

k. (**kevkeb-i mütehayyire**)
143b/05

[=2]

kevneyn: *Ar.* Dünya ve Ahiret hayatının her ikisi.

k. (**mağsūd-ı kevneyn**) 151a/08

k. (**resül-i kevneyn**) 150a/15

[=2]

kevnî: *Ar.* Yaratılışla ilgili.

k. (**Öârif-i habîr-i hâkayıq-ı kevnî vü ilâhî**) 150b/15

[=1]

ke-zâlik: *Ar.* Yine öyle, bu da öyle.

k. 123a/10

[=1]

kez: Defa, kere, sefer.

k. 138a/10

[=1]

kıble: *Ar.* Sığınılan, başvuru, kutsal sayılan yer.

k. (**vāzıŌ-ı esās-ı kıblete'l-enām**) 139a/02

[=1]

kıl-: Etmek, eylemek, yapmak anlamındaki yardımcı fiil.

k.-dılar(**namāzın kılmak**) 125b/03

k.-mıdı(**erzānı kılmak**) 147a/13, 149b/14

k.-up(**namāz kılmak**) 136b/14

[=4]

kıllu: Kılları çok olan.

k. 129a/08

[=1]

kındırıcı: Teşvik eden.

k. (**kındırıcı ve yilitici olmak**) 123b/02

[=1]

kırk: Otuz dokuzdan sonra kırk birden önce gelen sayının adı.

k. 124b/01, 124b/14, 124b/03, 126b/11, 134a/05, 136a/01, 143a/10, 143a/09

[=8]

kıssa: *Ar.* Ders alınması gereken kısa hikâye.

k.+sı 143a/08

k.+sında 126b/13, 148a/04

k.+sından 144a/02

[=4]

kıyâfet: *Ar.* Görünüş, biçim, şekil.

k.+leri(**kuvvat ü kudret ü kâmet ü kıyâfet**) 134a/09

[1]

kıyâm: *Ar.* 1. Başkaldırma, ayaklanma

k. (**hükmine kıyâm göstermek**) 140b/12

k. (**kıyâm göstermek**) 135a/09

2. Ayağa kalkma.

k. (**kıyâm itmek**) 121b/06, 135a/02

[=4]

kıyâmet: *Ar.* İnanışa göre dünyanın sona erdiği gün.

k. 122b/12

k.+e 124b/06

[=3]

kıyās: *Ar.* Bir şeyi diğer bir şeye göre değerlendirme.

k. (**ehl-i kıyās**) 141a/12

[=1]

kız: Dişi çocuk veya genç.

k.+ıdur 129b/10

k.+ı 142a/09

[=2]

kızar-: Şiddetli ısı nedeniyle ateş rengi almak.

k.-sa 138a/15

[=1]

ki: *bkz.* kim

k. 122a/09, 122b/01, 124b/10, 126b/05, 128b/08, 129b/10

[=6]

kil: *Far.* Çanak çömlek yapımında kullanılan şekil vermesi kolay bir çeşit toprak.

k.+iyle(**seng ü kil**) 127a/13

[=1]

kilid: *Far.* Anahtar, düğme vb. ile çalışan kapatma alet.

k. (**kilid-i her-murād**) 150b/11

[=1]

kim: “ki” yerine kullanılan anlam bakımından birbirleriyle ilgili cümleleri birbirine bağlayan; özneyi, tümleci

güçlendirerek cümlenin temel bölümüne bağlayan bağlama edatı.

k. 121b/12, 121b/14, 121b/15, 121b/15, 121b/02, 122a/13, 122a/02, 122a/03, 122a/05, 122a/06, 122b/03, 122b/03, 122b/04, 122b/05, 122b/07, 122b/09, 123a/10, 123a/11, 123a/12, 123a/13, 123a/14, 123a/14, 123a/15, 123a/03, 123a/05, 123a/08, 123a/08, 123b/12, 123b/14, 123b/03, 123b/05, 123b/06, 123b/07, 123b/08, 123b/09, 124a/11, 124a/15, 124a/02, 124a/05, 124a/06, 124a/08, 124b/14, 124b/04, 125a/01, 125a/10, 125a/10, 125a/12, 125a/05, 125a/06, 125a/08, 125b/10, 125b/12, 125b/14, 125b/05, 126a/11, 126a/05, 127a/02, 127a/04, 127a/06, 127a/08, 127a/08, 128a/01, 129a/02, 129a/03, 129a/07, 129b/12, 129b/13, 129b/15, 130a/03, 130a/09, 130b/15, 131a/06, 131a/09, 131b/10, 131b/11, 132a/03, 133b/05, 134a/06, 134a/09, 134b/11, 134b/13, 134b/03, 134b/04, 134b/05, 135a/15, 135a/03, 135b/01, 135b/12, 135b/15, 135b/05, 135b/07, 136a/10, 136a/11, 136a/15, 136a/09, 136b/11, 136b/02, 136b/09, 137a/10, 137a/15, 137b/07, 138a/13, 138a/14, 138a/07, 138a/09, 138b/02, 140a/02, 140b/10, 140b/05, 141a/10, 141a/14, 141b/06, 141b/08, 142a/02, 142a/03, 142b/12, 142b/06, 143a/13, 143a/15, 143a/04, 143a/09, 143b/13, 143b/06,

143b/08, 144a/10, 144a/12, 144a/05,
144b/10, 144b/14, 144b/03, 144b/09,
145a/01, 145b/10, 145b/12, 145b/06,
145b/09, 146a/12, 146a/14, 146b/14,
146b/14, 147a/13, 147a/07, 147b/09,
148a/11, 148a/11, 148a/13, 148a/08,
148b/11, 148b/03, 149b/11, 149b/14,
149b/15, 150a/04, 150a/05

[=154]

kimesne: *bkz.* kimse

k. 127b/03, 127b/06, 128b/03

k.+ye 127a/06

[=4]

kimi: Bazısı, bazıları.

k. 132b/08

[=1]

kimse: Herhangi bir kişi, kim olduğu bilinmeyen kişi.

k. 126b/07

[=1]

kināye: *Ar.* Söylenmek isteneni doğrudan doğruya değil dolaylı anlatan söz.

k.+dür 124b/08

[=1]

kirām: *Ar.* Soyu temiz, şerefli kimseler.

k. **(ebū'r-rūsulü'l-iżām ve cediti'l-enbiyāi'l-kirām)** 138b/10

k. **(metbū'ı zümre-i evliyā-ı kirām)** 145a/09

[=2]

kişi: *i.* Şahıs, kimse, zat.

k. 132b/04

[=1]

kişt-zār: *Far.* Ekin tarlası.

k. **(fellāh-ı kişt-zār-ı hāyāt)** 131b/03

[=1]

kitāb: *Ar.* Ciltli ve ciltlessiz olarak bir araya getirilmiş, basılı veya yazılı kâğıt yaprakların bütünü.

k. 146b/04

k. **(kitāb-ı zebūr)** 147a/1

k.+ın 145b/15

[=3]

kitābet: *Ar.* Yazı yazma.

k. **(kitābet olunmak)** 129a/07

[=1]

kizb: *Ar.* Yalan.

k. 124b/08

[=1]

ko-: 1. Koymak, koyuvermek, bırakmak

k. 122b/03

2. İsim vermek, adlandırmak.

k.-dılar 126b/10, 132b/05

k.-mışlar 132b/03

[=4]

ķoca: 1.Yaşça bŸyŸk, yaşlı

k. 131a/12

2. Emsallerinden çok bŸyŸk.

k. 134a/13

[=2]

ķol: İnsanın omuzlarından parmak uçlarına kadar olan kısım.

k. (**ķol toplamak**) 147b/13

2. Tara

k.+unda 142b/02

[=2]

ķon-: Bir yere yere toplanmak, yerleşmek.

k.-mışlar 143b/02

[=1]

ķop-: Yerinden ayrılmak, bir yerle bağlantısını kesmek

k.-an 133a/14

[=1]

ķovuķ: Bir Şey Ÿzerinde içi boş olan oyuk kısım.

k.+larında 134a/15

[=1]

ķoy-: Koymak, koyuvermek, bırakmak.

k.-dı 125b/09

k.-up 125b/08, 146b/04

k.-up(**yolunda koymak**)
144a/10

[=4]

ķoyuncuķ: Koyun.

k.+lar 146b/14

[=1]

ķŸmŸr: Toprak altından çıkarılan karbonca çok zengin, yanıcı, siyah madde.

k. 138b/1

[=1]

ķŸy: *Far.* YŸnetim durumu, toplumsal ve ekonomik Ÿzellikleri veya nŸfus yoğunluğu yŸnŸnden Őehirden ayırt edilen, genellikle tarımsal alanda çalışılan, konutları ve Ÿteki yapıları bu hayata uygun yerleşim birimi.

k. 125b/12

k.+dedŸr 125b/12

k.+den 125b/12

k.+leri 131a/14

[=4]

ķubbe: *Ar.* Yarım kŸre Şeklinde olan dam.

k.+ler 134a/13

[=1]

ḳuddūsiyān: *Ar.* Temiz, pak insanlar.

k. (**hem-celîs-i ḳuddūsiyān**)
128a/09

[=1]

ḳudret: *Ar.* Kuvvet, güç, takat, iktidar.

k. (**ḳuvvet ü ḳudret ü ḳāmet ü ḳıyāfet**) 134a/08

k. (**ḳuvvet ü ḳudret**) 134b/10

k.+i(**ḳuvvet ü ḳudret**) 130b/04

[=3]

ḳuds: *Ar.* Mukaddeslik, kutsallık.

k. (**ṣahne-i Medîne-i ḳuds**)
128a/08

k.+e(**fezâó-yı ḳuds**) 127a/14

[=2]

kūh: *Far.* Dağ.

k. (**kūh-ı kemer**) 137b/11

[=1]

kūh-sār: *Far.* Dağlık yer.

k.+ınıñ 146b/02

k.+larda(**bevādî vü kūh-sār**)
137b/10

[=2]

kuhl: *Ar.* Sürme

k. (**ḡubār-ı mevkib-i kuhlü'l-kevakib**) 151a/13

[=1]

kuhl: *Far.* Yaban nohutu, çadır uşağı adı verilen bir tür bitki.

k.+lar 135b/1

[=1]

ḳul: *Ar.* 1. Allah'a inanan ve ona ibadet eden kişi, abd.

k.+larıma 122b/10

k.+uñ 122b/06

2. Köle, hizmetçi.

k. (**ḳul olmak**) 133a/11,
133a/15

k.+ı(**ḳul ol**) 144a/15

k.+muzdur 143b/10

k.+uydı 144a/12

[=7]

ḳulaḳ: Başın her iki yanında bulunan işitme organı.

k.+ınıñ(**ḳulaḡınıñ**) 129a/08

k.+larından 133b/1

[=2]

ḳulluḳ-: Kul olma durumu.

k.+ına(**ḳulluḡına**) 127b/06

[=1]

Ḳuróān: *Ar.* Allah tarafından Cebrâil aracılığıyla İslâm dîninin peygâmberi

Hız. Muhammed'e indirilen İslâm dininin kutsal kitabının adı.

k. (Hâzret-i Kıuróân-ı Óažimü's-şān) 148b/08

k. (Hâzret-i Kıuróân-ı celilü's-şān) 131a/04

[=2]

kıurbān: Ar. Allah yolunda kesilen koyun, keçi, deve, inek gibi hayvanlar.

k. 142a/11, 142a/06

k. (kıurban olmak) 142a/05

[=3]

kıurre: Ar. Parlaklık.

k. (kıurre-i Óayn-ı necāh) 131b/06

[=1]

kūs: bkz. Kös, büyük davul.

k. (debdebe-i kūs-ı satvet) 143b/14

[=1]

kıuş: İki kanatlı uçucu hayvanların ortak adı.

k.+lar 147a/15

k.+ları 134b/02

[=2]

kıutb: Ar. Merkez nokta, merkez.

k. (kıutb-ı dāire-i felek-i tecrid) 149a/13

k. (kıutb-ı gerdün-ı Óizzet) 150b/09

[=2]

kıuvvet: Ar. Güç, takat, dayanıklı olma durumu.

k. (kıuvvet ü kıudret ü kıāmet ü kıuyāfet) 134a/08

k. (kıuvvet ü kıudret) 130b/04, 134b/10

k. (kıuvvet-i Óaqlıyye) 123a/12

k. (kıuvvet-i mütevehıme) 123a/15

k. (kıuvvet-i vehmiyye) 124a/06

k. de 134b/05

[=7]

kūy: bkz. köy

k. (delil-i reh-berān-ı kūy-ı tevħid) 151a/14

[=1]

kıuy: bkz. kıuyu

k. 131a/13

[=1]

kıuyu: Su tabakasına varıncaya kadar daire şeklinde kazılıp duvar örülen ve içindeki su genellikle kova ile çıkartılan derib çukur.

k. 143b/07

k.+dan 143b/03

k.+ya 143b/03

[=3]

küçük: Ölçüleri bakımından benzerlerinden daha kısa, dar ya da ufak olan.

k. 136b/07

[=1]

küffâr: *Ar.* Allah'a inanmayanlar, kafirler.

k. 150a/10

k. (**ķavm-i küffâr-ı bed-girdâr**) 132a/05

k. (**ķüffâr-ı bed-girdâr**) 129b/06

k. (**ķüffâr-ı füccâr**) 129b/15

k. (**ķüffâr-ı muĖānid**) 135a/05

k.+ı(**ķavm-i küffâr**) 132a/10

k.+ıñ 129b/08

[=7]

küfr: *Ar.* Allah'ı ve dinin emirlerini inkar etme durumu.

k. (**ķüfr ü źalālet içinde ķalmak**) 144b/08

k. (**Ėömrüni küfr ü źalāletile geķürmek**) 145a/03

k.+den 131a/15

k.+e 136a/12, 136a/09

k.+iyle(**źulmet-i küfr**) 145a/04

[=6]

küfür: *bkz.* küfr

k.+de(**źulümāt-ı küfürde ķalmak**) 131b/12

k.+den(**jeng-i küfür**) 145a/06

k.+den(**maraz-ı küfür**) 138a/07

[=3]

kül: Yanan şeylerden artakalan toz halindeki madde.

k. (**ķül itmek**) 132a/04

[=1]

ķülliyyen: *Ar.* Bütünüyle, tamamen.

k. 140b/11

[=1]

ķümmel: *Ar.* Olgun kimseler, kamiller.

k.+den 147a/05

[=1]

ķünye: *Ar.* Bir kimseye oğluna, kızına, babasına, annesine nispetle verilen lakap.

k.+si 128b/13, 145b/08

[=2]

ķütüb: *Ar.* Kitaplar.

k. (**ķütüb-i muğteber**) 129a/06

k. (**maźhar-ı evvel-i ķütüb-i erbaĖa**) 145a/08

[=2]

-L-

lā-cerem: *bkz.* fe-lā-cerem

1. 126a/14, 132a/04, 135a/06,
137a/02, 140b/08, 146a/03, 148a/06

[=7]

lā-mekān: *Ar.* Mekansız, yeri yurdu olmayan.

1. (**ÓAnķā-yı Kāf-ı lā-mekān**)
151a/05

[=1]

lā-reyb: *Ar.* Şüphesiz, tereddütsüz.

1. (**ket-hüdā-i hāne-i lā-reyb**)
138b/15

[=1]

lā-yezālī: *Ar.* Zeval bulmaz, bitmez, ebedi.

1. (**çemen-pirā-yı bāğ-ı lā-yezālī**) 151a/10

[=1]

lafż: *Ar.* Ağızdan çıkan veya yazılan kelam, söz.

1. (**lafż-ı Āzer**) 139b/05

1. (**lafż-ı İbrāhīm**) 139a/15

1.+1 128b/08

[=3]

lahza: *Ar.* Zamanın bölünemeyecek kadar kısa bir parçası, an.

1. 130a/15

[=1]

laŖin: *Ar.* Kovulmuş, istenilmeyen, lanetlenmiş.

1.+den(**İblis-i laŖin**) 123b/1

1.+i(**İblis-i laŖin**) 123b/09

1.+iñ(**İblis-i laŖin**) 126a/11

[=3]

lākin: *Ar.* Ama, ancak.

1. 123a/06, 140a/10

[=2]

lām: *Ar.* Arap alfabesinin yirmi üçüncü harfinin adı.

1.+iñ 129b/04

[=1]

lāmiŖ: *Ar.* Parlayan, parıldayan.

1. (**lāmiŖ olmak**) 122b/02

[=1]

latif: *Ar.* Yumuşak, hoş, ince bir güzelliği olan.

1. 146b/03

1. (**cism-i latif ü pāk**) 138b/07

1.+i(**cism-i pāk u latīf**) 142b/1
1.+i(**cism-i pāk ü latīf**) 146a/12
1.+ini(**cism-i pāk ü latīf**)
141a/09
1.+leri(**Öömr-i şerif ü vefāt-ı
latīf**) 141a/05
[=6]
lāyık: *Ar.* Yakışan, yakışık, yaraşır.
1. (**lāyık görmek**) 140b/06
[=1]
leb-teşne: *Far.* Dudağı kurumuş,
susamış.
1. (**leb-teşne vü suh̄te-cān**)
137b/11
[=1]
lemŌa: *Ar.* Parıltı, parlaklık.
1. (**lemŌa-ı necāt**) 122b/02
[=1]
leşker: *Far.* Asker.
1. (**kāid-i leşker-i rühāniyān**)
145a/10
1. (**leşker-i belā**) 121b/03
1. (**leşker-i mağrūr-ı mesrūr**)
134b/11
[=3]
levāhik: *Ar.* Eklenen şeyler, ekler.
1.+iyle(**cemŌ-i tevābiŌ ü
levāhik**) 137a/08

[=1]
levāmiŌ: *Ar.* Parıldayan şeyler,
nurlar.
1. (**matlaŌ-ı levāmiŌ-i envār**)
145a/14
[=1]
levh: *Ar.* Üzerine resim yazılabilecek
düz yüzey.
1. 145b/14
[=1]
levvāme: *Ar.* Tasavvufi anlayışa göre
nefsin ikinci mertebesi. Bu mertebede
insan yaptığı şeylerden pişman olur,
nefsini aşağılar.
1. (**muṭmainne vü levvāme vü
emmāre**) 123a/12
[=1]
lezzāt: *Ar.* Lezzetler, zevkler.
1. (**hādīmü'l-lezzāt**) 149a/04
[=1]
lij-maŌallāh: *Ar.* Tasavvufi anlayışta
dervişin seyr-i sülukte ulaşacağı bir
makamın adı.
1. (**çirāğ-ı bezm-gāh-ı lij-
maŌallāh**) 151a/08
[=1]
lutf: *Ar.* İyi muamele, iyilik, hoşluk.
1.+uñdan 122b/08

[=1]

lüğat: *Ar.* Dil, lisan.

l.+incedür 147a/02

l.+lerince 126b/02

[=2]

-M-

mā-beyn: *Ar.* İki şeyin arası, ara, aralık.

m.+lerine 126a/11

m.+i 146a/05, 148a/02

m.+inde 128a/03, 135b/01,
138b/08

m.+ini 132a/09

[=7]

mā-hāşal: *Ar.* Sözü'nün kıyası.

m. 131a/1

[=1]

ma'ādin: *Ar.* Madenler.

m. 123a/02

[=1]

ma'ālī: *Ar.* Yüce ve üstün değerler.

m. (hezār-āvā-yı gül-zār-ı

ma'ālī) 151a/11

[=1]

ma'ālim: *Ar.* Dinî inanç konularına dair meseleler.

m. (vāzı-ı ma'ālim-i yaqın)

128a/07

m. (vāzı-ı ma'ālim-i şerī'at)

149a/07

[=2]

ma'āric: *Ar.* Merdivenler.

m. (sālik-i ma'āric-i sa'ādet)

128a/10

[=1]

ma'ārif: *Ar.* Bilgi, ilim, irfan.

m. (üstād-ı ma'ārif-i hākiqī

vü cedelī) 128a/10

[=1]

mādemki: *Ar.* + *Far. bağl.* Madem, o zaman, öyleki.

m. 126a/09, 127b/1

[=2]

ma'ōden: *Ar.* Çok değerli şeyleri kapsayan kaynak, maden.

m. (ma'ōden-i ġarāib-i

kerāmāt) 145a/07

m. (mażhar-ı hūkm ü

ma'ōden-i tedriş) 128a/14

[=2]

ma'ōdūd: *Ar.* Sayısı belli olan, sayılı.

m.+lardur 123b/13

[=1]

ma'ūdūm: *Ar.* Var olmayan, mevcut olmayan, yok.

m. 123b/13

[=1]

mağāra: *Ar.* Bir yamaca veya kaya içine doğru uzanan, barınak olarak kullanılabilen yer kovuğu, in.

m. 146b/1

m.+da 125b/04

m.+larından 146b/1

[=3]

mağbūn: *Ar.* Aldatılmış, kandırılmış.

m.+lar(**mel'ūn u mağbūn**)
130a/10

[=1]

mağrib: *Ar.* Batı tarafında olan memleketler.

m. 133a/13

[=1]

mağrūr: *Ar.* Gurulu, kibirli.

m. (**leşker-i mağrūr-ı mesrūr**)
134b/11

[=1]

māh: *Far.* Ay.

m. (**māh-ı çār-deh**) 143a/13

m. (**māh-ı felek-i siyādet**)
150b/09

m. (**māh-ı felek-penāh**) 150b/06

m. (**māh-ı muh̄arrem**) 132a/15

m. (**māh-ı mün̄ir**) 151a/04

m. (**māh-ı receb**) 132a/14

m. (**māh-ı tāb**) 143b/04,
143b/07

m. (**māh-ı tāb-ı felek-i rif'at u tārīm**) 149a/09

[=9]

māhazā: *Ar.* Bununla birlikte, bununla beraber.

m. 136a/03

[=1]

mahbūb: *Ar.* Sevgili, sevilen.

m. (**mahbūbu'l-evvelīn ve'l-āhirīn**) 139a/12

m. (**mahbūb-ı pūr-hūs̄n ü bahā**) 143b/11

[=2]

mahbūbān: *Ar.* Sevgililer, sevilenler.

m. (**mānend-i kākūl-i maḥbūbān-ı Őālem-gīr**) 147b/10

[=1]

māhiyyāt: *Ar.* Bir nesnenin varlığını meydana getiren esas şeyleri, hakikatleri, özleri.

m. (**Őālem-i māhiyyāt**) 123a/15

m. (**māhiyyāt-ı behišt**) 123b/03

m.+da(**Ö**ālem-i māhiyyāt)
123a/13, 123a/09

m.+dāndur(**Ö**ālem-i māhiyyāt)
123a/13

m.+dandur(**Ö**ālem-i māhiyyāt)
123a/09

[=6]

mahlūkāt: *Ar.* Yaratılmışlar.

m. (**mefhar-ı mahlūkāt**) 151a/1

[=1]

maḥrem: *Ar.* Bir kimsenin sırlarını
bilecek kadar yakın dostu, sırdaş.

m. (**maḥrem-i esrār-ı Rabbāni**)
128a/12

m. (**maḥrem-i ḥarīm-i
Sübḥāni**) 138b/14

[=2]

maḥrūm: *Ar.* İyi ve güzel birşeyden
hissesi olmayan.

m. (**maḥrūm ḳalmak**) 147b/14

m. (**maḥrūm olmak**) 134b/08

[=2]

maḥsūs: *Ar.* Yalnız bir kimse, şey
yada yere ait olan, ona özgü.

m. (**maḥsūs-ı hitāb-ı Tūr**)
145a/11

[=1]

maḥsūsāt: *Ar.* Varlığı beş duyu
organıyla algılanan şeyler.

m.+a(**Ö**ālem-i maḥsūsāt)
123b/03, 123b/05

m.+dur(**Ö**ālem-i maḥsūsāt)
123a/14

[=3]

maḥşer: *Ar.* Öldükten sonra bütün
insanların dünyada yaptıklarının
hesabını vermek için toplandıkları yer.

m. 136b/06

[=1]

maḥzar: *Ar.* Yüksek bir makam veya
mevkideki bir kişinin yanı, önü, huzuru.

m.+da 137a/11, 143b/09

[=2]

maḥzen: *Ar.* Saklama yeri, depo.

m. (**maḥzen-i esrār-ı Aḥmedi**)
139a/1

[=1]

māide: *Ar.* Üzerine yiyecek içecek
konmuş sofraya, yemek, ziyafet.

m. (**ḥān-sālār-ı māide-i menn ü
selvā**) 145a/15

[=1]

Maḳōad-ı Śıdıḳ: *Ar.* Takva
sahiplerinin cennette erişeceği makamın
adı.

m. 142a/15

[=1]

maḳām: *Ar.* Mevki, kat, yer.

m. (**maḳām eylemek**) 123a/13

m. (**maḳām-ı emîn**) 135a/02

m. (**maḳām-ı muḳannen**)
136a/05

m. (**maḳām-ı mübārek**)
138b/09

m. (**maḳām-ı müttesiŎ**) 142b/1

m. (**maḳām-ı sürür**) 121b/05

m. (**maḳām-ı Tîh**) 146a/10

m.+da 123a/06

m.+dan 135b/13

m.+ına 125b/09

[=10]

maḳāmāt: *Ar.* Özellikle manevî anlamda makamlar, mevkiler.

m. (**ṣāhîbü'l-miŎrāc ve'l maḳāmāt**) 128a/06

m. (**muhtār-ı maḳāmāt-ı tecrîd**) 145a/12

[=2]

maḳbûl: *Ar.* Kabul olunmuş, beğenilen, hoş karşılanan.

m. (**maḳbûl-i Ŏam u hās olmak**) 125b/13

m. (**maḳbûl-i āsitāne-i Ĥazret-i ulūhiyyet**) 131b/07

m. (**maḳbûl-i her-millet**)

138b/13

[=3]

maḳşūd: *Ar.* İstenilen şey, emel, istek.

m. 123b/11, 123b/08

m. (**maḳşūd-ı kevneyn**) 151a/08

m. (**maḳşūd-ı nişānesine erişmek**) 137a/1

[=4]

maḳşûre: *Ar.* Camilerde etrafı parmaklıkla çevrili hükümdarlar için ayrılmış yer.

m. (**mimār-ı maḳşûre-i fer**)
128a/08

[=1]

maŎḳûl: *Ar.* Akla uygun, akla yatkın.

m. (**maŎḳûl olmak**) 124b/08

[=1]

māl-ā-māl: *Far.* Ağzına kadar dolu, dopdolu.

m. (**māl-ā-māl olmak**) 134b/12

[=1]

mālik: *Ar.* Bir şeye sahip olan kimse.

m. 127a/08, 143b/12

m. (**mālik-i memālik-i tefrîd**)
138b/13

[=3]

maÖmür: *Ar.* Yerleşik, bakımlı, meskun.

m. (muÖtekif-i beyti'l-mamür)
128a/13

[=1]

maÖmürlük: Mamur olmuşluk, bakım görmüşlük, işlenmişlik

m.+ıñdan(maÖmürlüğüñdan)
132b/06

[=1]

māÖnā: *Ar.* Asıl, öz, gerçek, hakikat.
m. 123a/10

[=1]

mancınık: *Ar.* Eskiden savaşlarda iri taşları uzağa fırlatabilmek için kullanılan bir tür savaş aleti.

m.+ıla 140b/15

[=1]

mānend: *Far.* Benzer, eş, tıpkı.

m. (mānend-i çār-pā olmak)
137b/04

m. (mānend-i has u hāşāk)
132a/06

m. (mānend-i kākül-i
maĥbübān-i Öālem-gır) 147b/10

m. (mānend-i şemÖ-i cemÖ)
136a/14

m. (mānend-i Öuqāb) 138a/09

m. (mānend-i zār) 144a/07

[=6]

māniÖ: *Ar.* Bir işin yapılmasını önleyen şey,engel.

m. (māniÖ olmak) 122b/05

[=1]

manşıb: *Ar.* Makam, rütbe, derece.

m. (manşıb-ı nübüvvet)
148a/08

[=1]

mār: *Far.* Yılan.

m. 124a/04

m. (mār u mūr) 148b/06

m.+dan 124a/05

[=3]

maraz: *Ar.* Hastalık.

m. (maraz-ı küfür) 138a/07

[=1]

maÖreke: *Ar.* Savaş meydanı.

m. (şeh-süvār-ı maÖreke)
150b/05

[=1]

mariz: *Ar.* Hasta,hastalıklı.

m. (mariz olmak) 147b/15

[=1]

maÖrūf: *Ar.* İslam dininin emrettiği iyi ve güzel davranışların bütünü.

m. (**emr-i ma'ŕuf nehy-i mŭnker itmek**) 127b/08

[=1]

ma'ŕsŭm: *Ar.* Suçsuz, günahsız kimse.

m.+lardur 124b/10

[=1]

ma'ŕŕer: *Ar.* İnsan topluluğu, cemaat.

m. (**ma'ŕŕer-i keŕŕir**) 136b/06

[=1]

ma'fla'Ŕ: *Ar.* Gök cisimleri ya da maddi ve manevî şeyler için doğuş yeri, doğacak yer.

m. (**ma'fla'Ŕ-ı envār-ı Sübhānı**) 128a/13

m. (**ma'fla'Ŕ-ı kerem**) 122b/02

m. (**ma'fla'Ŕ-ı levāmi'Ŕ-i envār**) 145a/14

[=3]

ma'ŕrŭd: *Ar.* Kovulmuş, tardedilmiş.

m. (**Nemrŭd-ı ebedı ve ma'ŕrŭd-ı sermedı**) 140b/07

[=1]

ma'žhar: *Ar.* Bir şeyin görüldüğu, açığa çıktığı yer veya kimse.

m. (**ma'žhar-ı eltāf-ı Sübhānı**) 149a/06

m. (**ma'žhar-ı evvel-i kŭtŭb-i erba'Ŕa**) 145a/08

m. (**ma'žhar-ı hŭkm ũ ma'Ŕden-i tedriŕ**) 128a/14

m. (**ma'žhar-ı Ŕizzet ũ ta'Ŕžim**) 139a/13

[=4]

mecma'Ŕ: *Ar.* Toplantı yeri, kavuşma noktası.

m. (**mecma'Ŕ-ı tarāik-i mezāhib**) 145b/1

[=1]

mecmŭ'Ŕ: *Ar.* Bütün, hep, cümle.

m. (**mecmŭ'Ŕ-ı Ŕālemiñ saltanatını virmek**) 146b/15

m.+ı 148a/12, 148b/03, 148b/05

[=4]

mecrŭh: *Ar.* Yaralı.

m. (**mecrŭh u fikār olmak**) 129b/08

[=1]

medāyin: *Ar.* Şehirler.

m. 141b/04

[=1]

medfŭn: *Ar.* Ölmüş halde toprağa gömŭlmüş, defnedilmiş.

m.+dur 141a/13, 141a/14

[=2]

medhüş: *Ar.* Ürkmüş, tedirgin olmuş.

m. (**hâyran u medhüş olmak**)
147a/14

[=1]

mefhar: *Ar.* Kendisiyle övünülen.

m. (**mefhari'l-enbiyā ve seyyidü'l-asfiyā**) 145a/06

m. (**mefhar-ı mahlūkāt**) 151a/1

[=2]

meger: *Far.* Bilinmeyen, farkında olunmayan bir durum için kullanılan bir söz, meğerse, oysa, oysaki.

m. 131a/10

[=1]

meh-mā-emken: *Ar.* Mümkün olduğu kadar, mümkün mertebe.

m. 136a/04

[=1]

mehd: *Ar.* Beşik.

m. (**tūti-yi kafes-i tufüliyyet ü mehd**) 149a/12

[=1]

mehdî: *Ar.* Allah tarafından doğru yola iletilen kimse.

m. (**mehdî-yi hādi-yi nūr**)
145a/11

[=1]

mekān: *Ar.* Yer, mahal.

m. (**mekān-ı āÖlî**) 129a/03,
129a/04

[=2]

mekir: *Ar.* Hile, düzen, mekr.

m.+den(**ğadr ü mekir**) 138a/05

[=1]

mektüb: *Ar.* Bir şey haber vermek, sormak, istemek veya duyguları bildirmek için birine yazılan kâğıt, name.

m. (**mektüb yazmak**) 127a/03

[=1]

melâike: *Ar.* Melekler.

m.+den 123b/08

[=1]

melâl: *Ar.* Hüzün, keder.

m. (**melâl u nedem**) 122b/10

[=1]

melām: *Ar.* Azarlama, kınama, ayıplama.

m.+a(**dārü'l-melām**) 122a/14

[=1]

melāmet: *Ar.* Azarlama, kınama, ayıplama.

m.+e(**dārü'l-melāmet**) 124a/04

[=1]

melce: *Ar.* Sığınılacak, iltica edilecek yer.

m. (**melce-i mutî u Óâşî**)
150b/11

[=1]

melek: *Ar.* Gözle görülüp elle tutulamayan, yiyip içmeyen, cinsiyetleri olmayan, vazifeleri sadece Allah'a ibadet etmek olan, Allah'a hiçbir zaman isyan etmeyen nurdan yaratılmış varlıklar.

m. 124b/13

m. (**melek-i muşarreb**)
122b/09, 124a/14

m.+ler 123b/07, 146b/03

[=5]

melîh: *Ar.* Güzel, şirin,sevimli.

m. (**melîhü'l-veche**) 150a/02

[=1]

melîk: *Ar.* Padişah, hükümdar, hakan.

m. (**melîki'l-mennân**) 136a/08

m. (**melîk-i âdil**) 132a/08

m. (**melîk-i kâhhâr**) 132a/05

m. (**melîk-i muştedir**) 142a/15

m. (**Ĥâzret-i Melîk**) 122b/08,
126a/15

[=6]

melîk-sipâh: *Ar. + Far.* Ordu komutanı.

m. (**şâh-ı melîk-sipâh**) 150b/06

[=1]

mellâh: *Ar.* Kaptan.

m. (**mellâh-ı sefîne-i necât**)
131b/03

[=1]

melÓün: *Ar.* Allah tarafından lanetlenmiş olan, lanetli

m. (**melÓün u mağbün**)
130a/10

[=1]

memâlik: *Ar.* Memleketler, ülkeler.

m. (**memâlik ve mesâlik**)
133b/06

m. (**mâlik-i memâlik-i tefrîd**)
138b/13

m. (**seyyîd-ı memâlik**) 150b/10

[=3]

meme: İnsanların ve hayvanların dişilşerinde bulunan yavrularına süt vermeye yarayan organ.

m. (**meme emmek**) 141b/09

[=1]

memleket: *Ar.* Bir devletin egemenliği altında bulunan toprakların bütünü, ülke.

m.+inde 141a/11

m.+lerinde 133b/07

[=2]

meómür: *Ar.* Emirlere uyan kişi.

m. (memóür u mutjó olmak)

148b/04

[=1]

memerr: *Ar.* Geçip gidilecek yol, geçit.

m.+inde 137b/07

menÓ: *Ar.* Yasaklama, engelleme

m. (menÓ itmek) 127b/08, 137a/12, 137b/06, 137b/09

[=4]

menbaÓ: *Ar.* Bir şeyin ortaya çıktığı yer, kaynak.

m. (menbaÓ-ı Óacāib-i muÓcizāt) 145a/07

m. (menbaÓ-ı düvāzdeh-meşārib) 145b/02

m. (menbaÓ-ı envār-ı Muḥammedī) 139a/1

m. (menbaÓ-ı sehā vü fütüvvet) 143a/11

m. (menbaÓ-ı sehā-vü cūd) 139a/10

[=5]

menhī: *Ar.* Yapılması dinen yasaklanmış şey, yasak.

m.+den(şemere-i şecere-i menhiyye) 122b/04

m.+den(şecere-i menhiyye) 121b/03, 121b/08

[=3]

menküḥa: *Ar.* Zevce, eş, nikahlı kadın.

m.+sıydı 142a/04

[=1]

menn: *Ar.* Tih çölünde “selva” adlı bıldırcınla İsrailoğullarına Cennet’ten indirilen kudret helvası.

m. (ḥān-sālār-ı māide-i menn ü selvā) 145a/15

[=1]

mensūh: *Ar.* Geçersiz kılınmış, hükümsüz bırakılmış.

m. (mensūh olmak) 146a/04

[=1]

menzele: *Ar.* Derece, sıra.

m.+sinde 123a/03

m.+sindedür 123a/15

[=2]

merÓā: *Ar.* Hayvan otlatılan yer.

m.+dan 137a/13

[=1]

merākib: *Ar.* Binilecek şeyler.

m. (şāḥne-i muntażır-ı encüm-i merākib) 151a/12

m.+iyle(**mevākib ü merākib**)
143a/15

[=1]

mercāne: *Ar.* Mercan tanesi.

m.+dür 134a/1

[=1]

merd: *Far.* Adam, insan, erkek, yiğit.

m. (**merd-i fāzıl**) 127b/12,
127b/15

m. (**merd-i mufahham**) 129a/08

m. (**merd-i šādık**) 137a/08

[=4]

merdūd: *Ar.* Kovulmuş, geri çevrilmiş.

m. (**şeyātın-i merdūd**) 123b/11

m.+uñ(**Nemrūd-ı merdūd**)
139b/02

m.+uñ(**Nemrūd-ı-merdūd**)
140b/02

[=3]

mertebe: *Ar.* Aşama, derece, rütbe.

m.+de 134a/09

m.+de(**kemāl-i mertebe**)
134a/03

m.+sine 139b/08, 148a/10

m.+sine(**bülūgiyyet**
mertebesine irişmek) 135b/15

[=5]

merzā: *Ar.* Hastalar, hastalıklı kimseler.

m. (**šahîh-künende-i merzā-yı**
zalālet) 149a/11

[=1]

mesāŖi: *Ar.* Çalışmalar, gayretler.

m. (**saŖy-ı mesāŖi-i fütüvvet**)
139a/03

[=1]

mesālik: *Ar.* Tutulan, benimsenen sistemler.

m. (**hāce-i mesālik**) 150b/10

m. (**sālik-i mesālik-i tevĥîd**)
138b/13

m. (**mürşid-i meşālik-i tarîkat**)
149a/08

m. (**sālik-i mesālik-i yaqın**)
145a/13

m.+de(**memālik ve mesālik**)
133b/06

[=4]

mesāmiŖ: *Ar.* Kulaklar.

m. (**mesāmiŖ-i cihāniyān**)
144a/1

[=1]

mesken: *Ar.* Oturulan, ikamet edilen yer, ev.

m. (**mesken-i muŖayyen**)
136a/05

[=1]

mesned: *Ar.* Büyük mevki, makam,rütbe. m. (**mesned-i hilâfet**) 148a/05

[=1]

mesrūr: *Ar.* Sevinçli, mutlu.
m. (**leşker-i mağrūr-ı mesrūr**) 134b/11

m. (**mesrūr u şādumān itmek**) 149b/03

[=2]

meşām: *Ar.* Burun.
m. +ına(**ümmid-i meşām**) 122a/11

[=1]

meşgūl: *Ar.* Bir işle uğraşan, iş görmekte olan.

m. (**meşgūl olmak**) 127b/01, 130a/03

[=2]

meşhūr: *Ar.* Ünlü, tanınmış, herkesçe bilinen.

m. (**meşhūr olmak**) 141a/10

m.+dur 141a/15, 143a/08

[=3]

meşhūre: *bkz.* meşhūr

m. (**mużhir-i āyāt-ı meşhūre-i tisŌa**) 145a/08

[=1]

metbūŌ: *Ar.* Kendisine tabi olunan, uyulan kimse.

m. (**metbūŌ-ı zümre-i evliyā-ı kirām**) 145a/09

[=1]

mevāŌiz: *Ar.* Öğütler,nasihatler.

m. (**naşāyiĥ ü mevāŌiz**) 147a/09

[=1]

mevākib: *Ar.* Topluluklar, cemaatler.

m. (**mevākib ü merākib**) 143a/15

[=1]

mevcūd: *Ar.* Var olma,bulunma.

m. 123a/11, 135a/02

m. (**mevcūd olmak**) 133b/12, 135b/13, 139b/03

m.+lardur 123b/12

[=6]

mevcūdāt: *Ar.* Var olanlar, yaratılmışların tamamı.

m. (**hülāşa-i mevcūdāt**) 151a/1

[=1]

mevdūd: *Ar.* Sevilmiş, dost edinilmiş.

m.+a(**Ĥazret-i Dāvud-ı mevdūd**) 146b/08

[=1]

mevhüm: *Ar.* Gerçekte olmadığı halde var gibi düşünülen, hayal edilen.

m. (**hayāl-i mevhüm**) 123b/13

m. (**mevhüm-ı fikir**) 124a/07

[=2]

mevkib: *Ar.* Atlı veya yaya olarak büyük bir zatın yanında yürüyen, ona refakat eden.

m. (**ğubār-ı mevkib-i kuhlü'l-kevākib**) 151a/13

[=1]

mevt: *Ar.* Ölüm.

m. (**mevt irişmek**) 127b/13

[=1]

me-bādā: *Far. ünl.* Olmaya ki, olmasın, sakın.

m. 127a/06

[=1]

meydān: *Ar.* Üzerinde bina veya yapı olmayan düz, geniş, açıklık alan.

m. (**hâbîb-i rāh-ı meydān-ı tarîkat**) 151a/09

m. (**şaff-şiken-i meydān**) 150b/05

[=2]

meyl: *Ar.* Bir şeye yönelmek, ilgi göstermek..

m. (**meyl itmek**) 123a/14

m. (**meyl ü iltifāt itmek**) 124a/10

m. (**meyl-i mizāc itmek**) 123b/02

[=3]

mezāhib: *Ar.* Mezhepler, yollar.

m. (**mecma'ı-ı tarāîk-i mezāhib**) 145b/1

[=1]

mezbele: *Ar.* Çöp atılan yer, çöplük.

m.+lere 130a/12

[=1]

mıntıķā: *Ar.* Bölge, alan, mahal.

m. (**mihver-i mintıķā-i āsumān-ı tefrîd**) 149a/14

[=1]

mısbāh: *Ar.* Kandil, meşale, çıra.

m. 122a/10

m. (**mısbāh-ı āsumān-ı vücūd**) 151a/06

[=2]

miftāh: *Ar.* Anahtar.

m. 122a/10

m. (**miftāh-ı hazîne-i hāne-i cūd**) 151a/05

[=2]

mih-ter: *Far.* Daha büyük.

m. (**mih-ter ü bihter-i Óālem**)
150b/10

m. (**mih-ter-i asker-i**
İsrāīliyān) 145a/11

[=2]

mihr: *Far.* Güneş.

m. (**mih-r-i büte**) 144a/07

[=1]

mihrāb: *Ar.* Cami ve mescitlerin kible tarafında bulunan imamın namaz kıldırıldığı yer.

m.+ları 135b/05

[=1]

mihver: *Ar.* Bir konuda çevresinde dönüp dolaşılan en önemli nokta.

m. (**mihver-i mıntıķā-i**
āsumān-ı tefrīd) 149a/14

[=1]

miķdām: *Ar.* Çok çabalayan.

m. (**miķdām-ı eÓillāni't-**
tarīķat) 131b/05

[=1]

miķdār: *Ar.* Bir şeyin ölçüsü veya sayısı.

m.+ı 128b/03, 134a/11, 134a/12,
149a/02

m.+ıdur 148b/14

[=5]

miÓmār: *Ar.* Binaların planını çizen ve plana göre yapılması için gereklilişleri yapan kimse.

m. (**mimār-ı maķşüre-i fer**)
128a/07

[=1]

mīr: *Far.* Başkan, reis.

m.+i 148b/02

[=1]

miÓrāc: *Ar.* İslāmî inanişaya göre Hz. Muhammed'in Allah'ın daveti üzerine yedi kat semayı aşıp Allah'ın huzuruna yükselip O'nunla görüşme mucizesi.

m. (**şāhibü'l-miÓrāc ve'l**
māķāmat) 128a/06

[=1]

mişāl: *Ar.* Örnek.

m. (**mişāl-i bī-mişāl**) 140a/02

m. (**mişāl-i dürr ü gevher-i**
hālīs olmak) 144a/09

[=2]

miskīn: *Ar.* Aciz ve zavallı kimse.

m.+iñ 147b/12

[=1]

misl: *Ar.* Eş, benzer.

m. (**misl-i nahcīr**) 137b/15

[=1]

misvāk: *Ar.* Sıcak memleketlere yetişen dikensiz ince dallı küçük bir ağaç.

m. 135b/02

[=1]

mişkāt: *Ar.* İçine mum, kandil gibi şeylerin konulduğu duvarda açılan küçük oyuk.

m. (**çirāğ-efrūz-ı mişkāt-ı hidāyet**) 151a/12

[=1]

miyān: *Far.* Ara, mabeyn.

m. (**miyān-ı Zemzem**) 135b/02

[=1]

miyve: *Far.* Ürün, mahsül, meyve.

m. 125a/11, 125a/07

m. (**vaqt-i hūşul i miyve**) 123a/04

m.+den 123a/04

m.+lerinden 125a/11, 125a/07

[=6]

mizāc: *Ar.* Huy, yaratılış, tabiat.

m. (**meyl-i mizāc itmek**) 123b/02

[=1]

muŌānid: *Ar.* İnatlaşan, inat eden.

m.+iniñ(**küffār-ı muŌānid**) 135a/05

[=1]

muŌallim: *Ar.* Öğretmen, öğretici.

m. (**muŌallim-i Ōulūm-ı yaqīniyye**) 128a/11

[=1]

muŌarreb: *Ar.* Başka dillerden Arapça'ya geçen, Arapçalaşmış.

m. 139b/1

[=1]

muŌayyen: *Ar.* Belli, belirli.

m. (**mesken-i muŌayyen**) 136a/05

[=1]

muŌaẓẓam: *Ar.* Ulu, çok yüce.

m. (**muŌaẓẓam u mücessem olmak**) 134b/11

m. (**nebī-yi muŌaẓẓam**) 149a/05

[=1]

muazzebe: *Ar.* Eziyet çeken, sıkıntıda kalan.

m. (**envāŌ-ı Ōazābıla muazzebe olmak**) 140b/14

[=1]

müceb: *Ar.* İcab etmiş, lazım gelmiş.

m.+ince 126a/06

[=1]

muŖceme: *Ar.* Arap alfabesindeki nokta konmuş harf, noktalı.

m. (**hā-ı muŖceme-i ŗānı**)
128b/06

m. (**hūrūf-ı muŖceme**) 126a/08

m.+niñ(**hā-ı muŖceme**)
128b/05

[=3]

muŖcizāt: *Ar.* Mucizeler.

m. (**menbaŖ-ı Ŗacāib-i muŖcizāt**) 145a/07

m. (**muŖcizāt-ı Ŗacıbe**)
149b/13

m.+iñ 150a/1

[=3]

muŖcize: *Ar.* Peygamberlerin Allah'ın izniyle peygamberliklerini ispat için gösterdikleri olağanüstü iş ve davranışlar.

m. (**mucize-i ġariġbe göstermek**)
136a/15

m.+si 130b/02

[=2]

mufahham: *Ar.* Saygıdeğer, itibar sahibi, kerem sahibi.

m. (**merd-i mufahham**) 129a/08

m. (**resūl-i mufahham**) 149a/06

[=2]

muĥalled: *Ar.* Ebedi, sürekli.

m. (**eśnāf-ı Ŗiġābıla muĥalled olmak**) 140b/14

[=1]

muĥarrem: *Ar.* Hicrî senenin birinci ayı.

m. 132a/15

[=1]

muĥarriż: *Ar.* Bir kimseyi genellikle iyi bir ŗeye teŗvik eden.

m.+i 123b/1

[=1]

muĥkem: *Ar.* Sağlam, güçlü, dayanaklı.

m. 129b/14

[=1]

muĥtār: *Ar.* Beġenilmiş, seçkin,mümtaz.

m. (**muĥtār-ı maġāmāt-ı tecriğ**) 145a/12

[=1]

muĥtaśar: *Ar.* Ayrıntılı olmayan, kısa, öz.

m.+da 143a/08

[=1]

muĥtelife: *Ar.* Farklı, çeŗitli, türlü.

m.+den(**aġvāl-ı muĥtelife**)
141a/09

[=1]

muḳaddem: *Ar.* Önce.

m. 139b/14

[=1]

muḳadder: *Ar.* Allah tarafından ezelde belirlenip takdir edilen.

m. (**muḳadder olmak**) 122b/04

[=1]

muḳannen: *Ar.* Daha önceden kesin olarak belirlenen, kural ve kanun haline gelen.

m. (**maḳām-ı muḳannen**)
136a/05

[=1]

muḳannin: *Ar.* Kanun koyan, kanun yapıcı.

m. (**muḳannin-i ḳavānīn-i dīn**)
128a/07

[=1]

muḳārin: *Ar.* Birlikte olan, bitişik, yakın.

m. (**muḳārin olmak**) 133a/11

[=1]

muḳarreb: *Ar.* Allah'a çok yakın.

m. (**melek-i muḳarreb**)
122b/09, 124a/14

[=2]

muḳarrer: *Ar.* Karar verilmiş, kararlaştırılmış.

m. (**muḳarrer olmak**) 137a/15

m.+dür 130a/03

[=2]

muḳavvel: *Ar.* Çokça tekrar edilmiş.

m. (**muḳavvel olmak**) 133a/06

m.+dür 136a/02, 141a/09,
141b/10, 143a/10, 148a/03, 149b/09

[=7]

muḳīm: *Ar.* Bir yere yerleşen, ikamet eden kimse.

m. (**muḳīm-i semāó-ı siyādet**)
128a/10

[=1]

muḳtedā: *Ar.* Rehber, kumandan, lider durumunda olan kimse.

m. (**muḳtedā-yı her-ümmet**)
138b/12

m. (**muḳtedā-yı zümre**)
150b/03

m. (**muḳtedā-yı cümle-i enbiyā-ı Óiżām**) 145a/09

[=3]

muḳtedir: *Ar.* İktidar sahibi, güç sahibi kimse.

m. (**melik-i muḳtedir**) 142a/15

[=1]

mūm: *Far.* Özel bazı maddelerden çubuk şeklinde dondurularak yapılan ortasına yerleştirilen fitili üstten yakılarak kullanılan aydınlatma aracı.

m. (**mūm olmak**) 136a/14

m. 147b/06

[=2]

mūr: *Far.* Karınca.

m.+a(**mār u mūr**) 148b/06

[=1]

murād: *Ar.* İstek, dilek, amaç.

m. 122a/11, 123a/04, 124a/05, 124a/06, 124a/08

m. (**murād-ı kün-fe-kān**) 151a/08

m.+ı 137a/1

[=7]

muraśśa: *Ar.* Süslenmiş, bezenmiş.

m. 140b/09

[=1]

murtāz: *Ar.* Nefsini terbiye için riyazete çekilmiş kimse.

m. (**murtāz-ı riyāzāt-ı hāne-i tevĥīd**) 145a/12

[=1]

murtażā: *Ar.* Beğenilmiş, seçilmiş, Allah'ın razı olduğu kimse.

m. (**nebi-yi murtażā**) 151a/1

[=1]

muśaddıq: *Ar.* Doğruluğunu ortaya koyan, tasdik eden.

m. (**muśaddıq-ı Mūsā**) 149a/13

[=1]

muśliĥ: *Ar.* Düzelten, iyileştiren, ıslah eden.

m. (**muśliĥ-i her-feśād**) 150b/11

[=1]

muŖteber: *A.* İtibar edilir, güvenilir.

m.+de(**kütüb-i muŖteber**) 129a/06

[=1]

muŖtekif: *Ar.* İtikafa çekilen kimse.

m. (**muŖtekif-i beyti'l-mamūr**) 128a/13

m. (**muŖtekif-i KaŖbe-i mürüvvet**) 139a/02

[=2]

muĥŖ: *Ar.* Uyan, itaat eden.

m. (**melce-i muĥŖ u Ŗāśi**) 150b/11

m. (**meŖmūr u muĥŖ olmak**) 148b/04

[=2]

muĥmainne: *Ar.* Nefsin yedi mertebesinden insanın gönül huzuruna kavuştuğu dördüncü mertebe.

m. (**mutmainne vü levvāme vü emmāre**) 123a/11

[=1]

muttaśıl: *Ar.* Aralıksız, bitişik.

m. 127b/08

[=1]

mūy: *Far.* Saç teli, saç.

m.+ları 133b/1

[=1]

mužhir: *Ar.* Görünür duruma getiren, izhar eden.

m. (**mužhir-i āyāt-ı meşhūre-i tisŌa**) 145a/08

[=1]

muziyāf: *Ar.* Misafir eden.

m. (**muziyāf-ı zayf-ı ğayb**) 138b/14

[=1]

mübāliĝ: *Ar.* Tebliĝ eden, duyuran kimse.

m. (**mübāliĝ-i daŌveti'd-djn**) 131b/03

[=1]

mübārek: *Ar.* Hürmete layık, hayırlı, mukaddes.

m. 129a/08, 130b/04, 132a/01, 132a/14, 132a/15, 136b/15, 147b/01, 147b/06

m.+de(**maķām-ı mübārek**) 138b/09

[=9]

mübeşşir: *Ar.* Müjdecı.

m. 139a/07

m. (**mübeşşir-i ahmed**) 149a/12

[=2]

mübeyyin: *Ar.* Beyan eden, açıkça ortaya koyan, açıklayan kimse.

m. (**mübeyyini'l-tarıķati'l-bāhire**) 145a/07

[=1]

mübtil: *Ar.* Hükümsüz eden, hükümsüz bırakan.

m.+dür(**ķavl-i-zajf i mübtil**) 125a/05

[=1]

mücāhede: *Ar.* Uĝraşma, didinme, mücadele.

m.+den 144a/09

[=1]

mücāhid: *Ar.* Uĝraşan, didinen, mücadele eden.

m. (**mücāhid-i Ōilāmi'l-yaķın**) 131b/04

[=1]

mücāvīr: *Ar.* Komşu.

m. (**mücāvīr-i hârem-i Raḥmānī**) 138b/14

m. (**mücāvīr-i hârem-i sūrūr**)
128a/13

[=2]

mücessem: *Ar.* Cisim halinde bulunan.

m. 129a/07

m. (**muŖaẓẓam u mücessem olmak**) 134b/11

[=2]

müctebā: *Ar.* Seçilmiş, seçkin.

m. (**resūl-i müctebā**) 150b/15

[=1]

müdām: *Ar.* Devamlı olarak, sürekli.

m. 126a/10

[=1]

müdāvet: *Ar.* Devam.

m. (**müdāvet itmek**) 135a/09

[=1]

müddet: *Ar.* Süre, zaman.

m. 137b/03, 144b/10

m. (**müddet-i tūfān**) 132a/13

[=3]

müfessir: *Ar.* Açıklayan, izah eden.

m.+ler 130a/06

[=1]

müfsid: *Ar.* Ara bozan, bozgunculuk yapan.

m. (**müfsid-i bī-dīn**) 137b/05

[=1]

mükāşefet: *Ar.* Hakikat ehline zuhur eden ilahi sırlar.

m. (**şāhibü'l-mükāşefet-i ve'l-fütūh**) 131b/08

[=1]

mükerrem: *Ar.* Saygıdeğer, hürmete layık.

m. (**mükerrem-i tekrim-i kerāim-i tekrimāt**) 139a/08

m. (**rūhullāh-ı mükerrem**)
149a/14

[=2]

mülākī: *Ar.* Buluşma , görüşme.

m. (**mülākī olmak**) 125a/09

[=1]

mülāyim: *Ar.* Yumuşak.

m. 135a/04

[=1]

mülāzemet: *Ar.* Bir işle sürekli meşgul olma.

m.+de(**pāye-i mülāzemetde durmak**) 121b/07

[=1]

mülebbes: *Ar.* Giyilmiş, giyinen.

m. (mülebbes olmak) 121b/05

[=1]

mülk: *Ar.* Ülke, alem, diyar, dünya.

m. (Öalem-i mülk) 123a/10,
123a/14

m. (haṭīb-i sākinān-ı mülk-i
tecrīd) 151a/13

m. (sultān-ı dārü'l-mülk-i
behişt-i ebedi) 121b/04

[=4]

müömin: *Ar.* İnanan, imanlı, inançlı.

m. 148a/13

m.+dür 148a/13

m.+ler 138b/04

m.+lerle 135a/02

[=4]

müminin: *Ar.* Müminler, inananlar.

m. (emīre'l-müminin) 135b/06

[=1]

mümkün: *Ar.* Olabilir, mümkün.

m. 122a/03

[=1]

münevvere: *Ar.* Nurlu.

m. (şehir-i münevvere) 141a/14

m.+lerinde(ravza-i münevvere)
135a/13

m.+lerine(ḳabr-i münevvere)

141a/12

[=3]

münjir: *Ar.* Aydınlatan, ışık veren,
parlak.

m. (māh-ı münjir) 151a/04

[=1]

münḳatıÖ: *Ar.* Kesilen, kesilmiş,
kesik.

m. (münḳatıÖ olmak) 126b/07,
132b/09

[=2]

münker: *Ar.* Dinen uygun görülmeyen
ve yasaklanan şeyler.

m. (emr-i maÖrūf nehy-i
münker itmek) 127b/08

[=1]

müntaḳır: *Ar.* Bekleyen, gözetleyen

m. (şāhne-i müntaḳır-ı
encüm-i merākib) 151a/12

[=1]

müntefiÖ: *Ar.* Faydalanan,
yararlanan.

m. (behre-mend ü müntefiÖ
olmak) 123a/07

[=1]

müptelā: *Ar.* Bir şeye kendini
kaptırmış olan, düşkün, tutkun.

m. 139a/06

[=1]

mürsel: *Ar.* Peygamber, resul, nebi.

m. 129a/1

m. **(mürsel olmak)** 134a/06

[=2]

mürselin: *Ar.* Peygamberler, resuller, nebiler.

m. **(Fahr-ı hâtemi'l-enbiyâ-i ve'l-mürselin)** 139a/12

m. **(hâtemi'l-enbiyâ-i ve'l-mürselin)** 150a/15

m. **(pişrev-i enbiyâ vü mürselin)** 131b/02

m. **(şeyh-i mürselin)** 130b/1

m.+den(**da'övet-i mürselin**) 130a/1

[=5]

mürşid: *Ar.* İrşad eden, doğru yolu gösteren kişi.

m. **(mürşid-i meşâlik-i tarikat)** 149a/08

[=1]

mürtefiÖ: *Ar.* Yükselmiş, yüksek, yüce.

m. **(mürtefiÖ olmak)** 128b/02, 145a/04

[=2]

mürüvvet: *Ar.* Yiğitlik, mertlik.

m. **(muÖtekif-i KaÖbe-i mürüvvet)** 139a/03

[=1]

müstaķim: *Ar.* Dosdoğru.

m.+e(**tarik-i müstaķim**) 126b/1

[=1]

müstemiÖ: *Ar.* Dinleyen, dinleyici.

m. **(müstemiÖ olmak)** 123a/07

[=1]

müstevli: *Ar.* Yayılma.

m. **(müstevli olmak)** 140b/09

[=1]

müşâhede: *Ar.* Şahit olma, görme.

m. **(müşâhede itmek)** 121b/11, 135a/06, 137b/15

m. **(müşâhede olmak)** 133a/15

[=4]

müşerref: *Ar.* Şeref kazanmış, şerefli.

m. **(müşerref-i teşrif)** 149a/13

m. **(müşerref-i teşrif-i şerâif)** 139a/09

[=2]

müşevves: *Ar.* Düzensiz, karışık.

m. 130a/12

[=1]

müşfik: *Ar.* Şefkatli.

m. (**ķavm-i bî-raĥm u müşfik**)
138a/03

[=1]

müştāk: *Ar.* Şiddetle arzu etme,
özleme, isteme.

m. (**müştāk olmak**) 134a/05

[=1]

müteallik: *Ar.* Ait, dair, ilgili.

m.+dür 147a/10

[=1]

müteāzzım: *Ar.* Büyüklük taslayan.

m. 144b/02

[=1]

müteĥayyır: *Ar.* Şaşmış,şaşırmış.

m. (**müteĥayyır olmak**) 137a/06

[=1]

müteĥayyire: *bkz.* müteĥayyır

m. (**ķevķeb-i müteĥayyire**)
143b/05

[=1]

müteķebbir: *Ar.* Büyüklük taslayan,
kendini beĝenmiř.

m. 144b/02

[=1]

mütemekkin: *Ar.* Bir yere yerleşmiş,
bir yeri mekan edinmiş.

m. (**mütemekkin olmak**)
133b/04

[=1]

mütemessil: *Ar.* Cisim haline giren.

m. (**mütemessil-i ĥabl-ı
saādet**) 139a/05

[=1]

müteśallib: *Ar.* Sağlam, dayanıklı
kimse.

m. (**müteśallib-i izĥari’ş-
şeriāat**) 131b/04

[=1]

müteşebbiş: *Ar.* Bir işe kalkışan,
girişen, teşşebbüs eden kimse.

m. (**müteşebbiş-i ĥalka-ı
irādet**) 139a/05

[=1]

mütevehhim: *Ar.* Kuruntulu, vehimli.

m. (**ķuvvet-i mütevehhime**)
123a/15

[=1]

mütevellid: *Ar.* Doĝan, doĝmuř.

m. (**mütevellid olmak**) 142a/01,
142a/09

[=2]

mütevvec: *Ar.* Taçlanmış, taç giymiş.

m. (**mütevvec olmak**) 121b/05

[=1]

mütevvelid: *Ar.* Doğan, doğmuş.

m. (mütevvelid olmak)

133a/03

[=1]

müttesiŖ: *Ar.* Genişleyen, geniş.

m. (maḳām-ı müttesiŖ) 142b/1

[=1]

müverrih: *Ar.* Tarihçiler, tarih yazarları.

m.+ler 125b/10, 129a/05,
133a/05,140a/06, 141a/07,144a/14

[=6]

müyesser: *Ar.* Nasip olma.

m. (müyesser olmak) 134a/10,
149b/15

[=2]

-N-

nā-: *Far.* Genellikle Farsça bazen de Arapça sıfatların başına gelerek dilimizdeki "olmayan, değil" kelimelerinin anlamını karşılayan ön ek.

nā-gāh: *Far.* Ansızın, birdenbire.

n. 124a/12, 131b/01, 137b/12,
143b/09

[=4]

nā-halef: *Far.+Ar.* Soyuna çekmemiş olan, hayırsız evlat.

n. (cilt-i nā-halef) 131a/14

[=1]

nā-murād: *Far.+Ar.* İsteğine ulaşmamış, muradına ermeyen.

n. (nā-murād gitmek) 144b/04

[=1]

nā-murādliḳ: İsteğine ulaşmama, muradına ermeme.

n.+dan(ḥasret-i nā-murādliḳ)
121b/11

[=1]

nā-pāḳ: *Far.* Temiz olmayan, kirli.

n. 132a/05

[=1]

naḥcır: *Far.* Av hayvanı.

n. (misl-i naḥcır) 137b/15

[=1]

naḥiye: *Ar.* Civar, çevre, bölge.

n.+sinde 125b/11

[=1]

nāḳa: *Ar.* Dişi deve.

n. 136b/11

n.+sı 137b/02

[=2]

nākıd: *Ar.* Birşeyin iyisini kötüsünden ayıran kimse.

n. (**nākıd-ı başıır**) 150b/15

[=1]

naķil: *Ar.* Taşıınma, göç.

n. (**naķil-buyurmak**) 127a/09

[=1]

naķl: *Ar.* Bir yerden bir yere taşıma, aktarma, götürme.

n. (**naķl itmek**) 135b/07

[=1]

nām: *Far.* İsim, ün. şöıret.

n. 125b/11, 135b/12, 137b/13

n. (**nām-ı şerif**) 128b/04, 133b/14, 148b/11

[=6]

namāz: *Far.* İslām'a göre bütün müslümanların günde beş defa yapmak zorunda oldukları farz ibadet.

n.+ın(**namāzın kılmak**) 125b/03

n. (**namāz kılmak**) 136b/13

[=2]

nār: *Far.* Nargillerden parlak yapraklı, kırmızı çiçekli dikenli ağaçcık.

n. (**nevr-i gülistān-ı nār**) 138b/11

n.+a 141a/1

[=2]

naşāyih: *Ar.* Nasihatler, öğütler.

n. (**naşāyih ü mevā'iz**) 147a/09

[=1]

naşb: *Ar.* Koyma, yerleştirme.

n. (**naşb itmek**) 133b/11

[=1]

nāz: *Far.* Edalı tavır, cilve.

n.+ından(**Öizz ü nāzından geçmek**) 149a/03

[=1]

nażar: *Ar.* Ele alma, bakış, bakış açısı.

n.+ında 124a/09

[=1]

nāzil: *Ar.* Yukarıdan aşağıya inme.

n. (**nāzil olmak**) 126a/09, 127a/12, 128b/10, 128b/06, 138a/13, 138a/09, 146a/03

[=7]

nażm: *Ar.* Şiir.

n. 151a/07

[=1]

ne: Hangi, hangi şey anlamına gelen soru sözcüğü.

n. 122a/03, 123b/04, 123b/04, 123b/04, 123b/04, 136b/02, 136b/05, 150a/03

n.+ye 124a/14, 127a/08, 144a/10

[=11]

nebātāt: *Ar.* Bitkiler.

n. 123a/02

[=1]

nebātī: *Ar.* Bitkiyle ilgili, bitkiye ait.

n. (**nefs-i nebātī ve ḥayvānī**)

123a/1

[=1]

nebī: *Ar.* Kendisine kitap indirilmemiş peygamber.

n. 128b/10, 128b/02, 134a/05

n. (**nebī-yi muazẓam**) 149a/05

n. (**nebī-yi murtaẓā**) 151a/1

n. (**vaşī-i nebī olmak**) 135b/08

n.+dür(**vaşī-i nebī**) 135b/08

n.+niñ(**Ḥazret-i Şiṣ-i nebī**)

127a/15

n.+ye 129b/13

[=9]

nebiyyullāh: *bkz.* nebī

n. 128a/14, 131b/09

[=2]

necāḥ: *Ar.* İstedigine kavuşma, diledigini elde etme.

n. (**ḳurre-i Őayn-ı necāḥ**)

131b/06

[=1]

necāt: *Ar.* Kurtulma, kurtuluş.

n. (**lemŐa-ı necāt**) 122b/02

n. (**mellāḥ-ı sefīne-i necāt**)

131b/03

n. (**ser-menzil-i necāt u ḥayāt**)

150b/02

[=3]

necis: *Ar.* Pis, murdar.

n. (**şemen-i necis-i bī-bahā**)

143b/11

[=1]

neciyy: *Ar.* Sırdaş.

n. (**neciyy-i cenāb-ı Rabb-i**

Öizzet) 131b/08

[=1]

nedāmet: *Ar.* Pişmanlık.

n. (**āh-ı nedāmet itmek**)

122a/08

[=1]

nedem: *Ar.* Pişmanlık.

n. (**melāl u nedem**) 122b/10

[=1]

nedem: Ne sebepten, niçin.

n. 138a/12

[=1]

nefes: *Ar.* Soluk.

n. (**nefhā-i nefes-i Rahmānī**)

149a/06

n.+de 150a/03

[=2]

nefhā: *Ar.* Can veren üfleme.

n. (**nefhā-i nefes-i Raḥmānī**)
149a/06

[=1]

nefs: *Ar.* 1.İslâmî inanişa göre kulun kötü, beğenilmeyen, zararlı isteklerinin merkezi

n. 123a/01, 124a/09

n. (**nefs-i Ādemī**) 124a/06

n. (**nefs-i ğazabī**) 124a/05

n. (**nefs-i şüm**) 124a/09

2. Bir kimsenin özü, kendi varlığı, kişiliği.

n.+inde 130b/03

n. (**nefs-i nebātī ve ḥayvānī**)
123a/1

[=7]

nehār: *Ar.* Gündüz, gün.

n.+da(**safḥa-i nehār**) 127a/04

[=1]

nehy: *Ar.* Yasaklama.

n. (**emr-i maŖrūf nehy-i münker itmek**) 127b/08

[=1]

nerm: *Far.* Yumuşak.

n. (**nerm olmak**) 147b/06

[=1]

nesh: *Ar.* Hükmü ortadan kalkma.

n. (**nesh olmak**) 149b/12

[=1]

nesīm: *Ar.* Hafif hafif esen, tatlı, hoş rüzgar.

n.+den(**bād-ı nesīm**) 135a/04

[=1]

nesl: *Ar.* Soy.

n. (**vāsıta-i beḳā-i nesl-i Ādem**)
131b/06

n.+inden 132b/10

[=2]

nesne: Belli bir ağırlığı ve hacmi, rengi olan her türlü cansız varlık, şey, obje.

n. 135a/04, 140a/03

[=2]

nevā: *Far.* Nağme, ahenk, ses.

n. (**nevā bulmak**) 121b/13

[=1]

nevḥa: *Ar.* Ölünün arkasından yüksek sesle ağlama.

n. (**nevḥa vü zārīlık itmek**)
129b/07

[=1]

nevmīd: *Far.* Ümitsizlik.

n. (**nevmīd olmak**) 134b/09

[=1]

nevr: *Ar.* Parlaklık.

n. (**nevr-i gülistān-ı nār**)
138b/10

[=1]

nezdīk-ān: *Far.* Yakınlar, hısımlar.

n. (**sipāh-sālār-ı nezdīkān-ı dergāh**) 151a/07

[=1]

nice: 1. Birçok.

n. 122b/12, 150a/1

2. Nasıl

n. (**hāli nice olmak**) 138a/1

[=3]

niçe: *bkz.* nice

n. 137b/03, 137b/05, 144a/05,
150a/02, 150a/03

[=5]

nihāyet: *Ar.* Son.

n. (**kemāl-i tekebbür ü nihāyet-i ser-keşlik**) 130a/11

n.+ine(**nihāyetine irişmek**)
124b/04

[=2]

niŖmet: *Ar.* İyilik, lütuf, ihsan.

n. (**niŖmet-i ebed- peyvend**)
134b/08

[=1]

nire: Nere.

n.+ye 148b/04

[=1]

nişār: *Ar.* Saçma, saçılma, serpme.

n. (**nişār itmek**) 144a/11

[=1]

nisbet: *Ar.* Kıyas edilirse, nazaran.

n. 134a/08

2. İlgi, bağ.

n. (**nisbet itmek**) 148b/01,
148b/02

[=3]

nisyān: *Ar.* Unutma, gaflet.

n. 124b/11

[=1]

nişān: *Ar.* Ayırıcı işaret.

n. (**nişān vimek**) 124a/02

[=1]

nişāne: *Ar.* Ateş edilmek istenen hedef, nişan.

n. (**nişāne-i tjr itmek**) 137b/14

n.+sine(**mağşūd-ı nişānesine erişmek**) 137a/02

[=2]

nīte-kim: 1. Gerçekten, hakikaten.

n. 130b/08, 131a/03, 132b/10,
133a/15, 134b/14, 134b/06, 148b/08

2. Sonuç olarak.

n. 148a/04

[=8]

niyāz: *Ar.* Yalvarma, yakarma.

n.+lar(**taẓarruŪ u niyāzlar itmek**) 136b/14

[=1]

niyyet: *Ar.* Bir şeyi yapmayı önceden isteyip düşünme, maksat, niyet.

n.+e 137b/11, 137b/07

n.+lere 124a/07

[=3]

nizā: *Ar.* Anlaşmazlık.

n. (**ihtilāf u nizā**) 128a/03, 128b/1

n. (**ihtilāf u nizā düşmek**) 126a/12

n.+da 124b/12

n.+dan 125a/02

[=5]

noqtā: *Ar.* Bir meselenin merkezi.

n. (**noqtā-i dāire-i vaḥdet**) 150b/14

[=1]

nūn: *Ar.* Arap alfabesinin yirmi beşinci harfi.

n.+uñ 128b/05, 147a/03, 147a/05, 147a/06

[=4]

nūr: *Ar.* Işık, aydınlık.

n. 128a/05

n. (**cāŪilü'n-nūr-ı ve'ż-żulümāt**) 128a/05

n. (**mehdī-yi hādi-yi nūr**) 145a/11

n. (**nūru's-semāvāt-ı ve'l-arż**) 145a/05

n. (**nūr-ı cemŪ-i etķiyā vü aśfiyā**) 131b/02

[=5]

nūş: *Far.* İçme,içiş.

n. (**nūş itmek**) 146a/10, 149a/04

[=2]

nübüvvet: *Ar.* Peygamberlik.

n. 146b/15, 149a/04, 150a/14

n. (**gül-i gül-zār-ı nübüvvet**) 149a/10

n. (**nübüvvet irişmek**) 143a/11

n. (**nübüvvet sürmek**) 129a/04

n. (**nübüvvet virilmek**) 129a/02, 136a/1

n. (**nübüvvet virmek**) 139a/14

n.+ile(**manşıb-ı nübüvvet**) 148a/08

n.+iñ 136a/13

[=11]

nücüm: *Ar.* Yıldızlar.

n. 143b/06

n. (**Öilm-i nücüm**) 129a/11

n. (**vāzıŌ-ı kavāŌid-i heyŌet ü nücüm**) 128a/12

[=3]

nüşha: *Ar.* Bir yazıdan çıkarılan suret.

n.+da 129b/02

[=1]

nüzül: *Ar.* Yukarıdan aşağıya inme, iniş.

n. (**nüzül itmek**) 123b/05

[=1]

-O-

o: Üçüncü tekil şahıs zamiri.

o.+nda 123a/11, 123b/04,
141a/13, 141a/14, 143b/05

o.+ndan 123a/10, 125b/03,
134a/03, 139b/09, 149b/14

o.+ndan(**andan**) 125b/01,
125b/02, 125b/06, 126a/03, 127a/12,
127a/13, 127a/09, 127b/13, 129a/11,
129a/04, 130b/14, 131a/03, 131a/06,
133a/02, 135a/11, 135a/07, 136b/12,
136b/14, 137a/12, 137b/10, 138b/05,
138b/05, 138b/09, 139b/07, 140b/10,
141b/01, 142b/03, 143a/11, 143a/14,

143a/02, 143b/12, 144a/14, 144b/04,
144b/07, 145b/15, 146b/03, 149a/05,
149b/12, 150a/12, 150a/09

o.+nı 125a/12, 136b/03

o.+nlar 136a/11, 143b/06,
150a/13

o.+nlara 122b/05, 123b/07,
146a/03

o.+nlardan 132a/11, 134a/09

o.+nlarıñ 139b/1

o.+nu(**anı**) 144a/13

o.+nuñ 138a/09, 142b/08,
144a/12, 147a/14

o.+nuñ(**anuñ**) 133a/1

o.+ña 132b/04, 139b/04,
147b/08

[=70]

oba: Göçebe ailelerin konakladığı yer yurt.

o. (**oba vü ?**) 131a/11

[=1]

od: Ateş.

o.+a(**oda yakmak**) 132a/04

[=1]

oğlan: Erkek çocuk.

o.+a 131b/10

[=1]

oğul: Erkek evlat.

o.+ı(oğlı) 127b/10, 127b/14,
127b/02, 127b/04, 132b/12, 133a/03,
141b/03, 142b/12, 142b/15

o.+ıdur(**oğlıdur**) 142b/04,
149b/09

o.+larını 125a/08

o.+un(**oğluñ**) 124b/03

o.+unı(**oğlunu**) 131a/15

o.+uñ(**oğluñ**) 124b/14

[=15]

oğ: Yay denilen aletle fırlatılan
ucunde sivridemir parçası olan savaş
silahı.

o.+ı 137a/1

[=1]

oğun-: Bir yazının ne olduğu
çözölmek.

o.-dı 129b/03

[=1]

ol: “O” işaret sıfatı ve zamirinin
eski şekli.

o. 121b/12, 121b/02, 121b/05,
121b/08, 122a/10, 122a/13, 122a/14,
122b/14, 123a/10, 123a/12, 123b/03,
124a/11, 124b/11, 124b/15, 124b/06,
125b/12, 125b/13, 126a/13, 126a/06,
126a/06, 126a/07, 126a/08, 126b/01,
126b/01, 126b/02, 127a/13, 127a/02,
127a/08, 127b/05, 128a/05, 128a/06,

129a/10, 129a/10, 129a/15, 129a/09,
129b/13, 129b/09, 130a/10, 130a/11,
130a/12, 130b/01, 130b/03, 131b/01,
131b/10, 131b/13, 131b/14, 131b/09,
132a/10, 132a/02, 132a/05, 132a/07,
132a/08, 132a/09, 132b/02, 132b/04,
132b/06, 133a/15, 133b/12, 134a/13,
134b/01, 134b/10, 134b/12, 134b/13,
134b/07, 134b/09, 135a/01, 135a/10,
135a/03, 135a/05, 135b/13, 135b/15,
136a/12, 136a/07, 136a/08, 136b/12,
136b/14, 136b/04, 136b/05, 136b/06,
136b/08, 137a/11, 137a/13, 137a/13,
137a/14, 137a/15, 137a/02, 137a/02,
137a/04, 137a/05, 137a/05, 137a/06,
137a/08, 137b/01, 137b/11, 137b/12,
137b/14, 137b/02, 137b/04, 137b/05,
137b/06, 137b/09, 137b/09, 138a/01,
138a/11, 138a/03, 138a/06, 138b/10,
139a/15, 139b/02, 140a/02, 140b/15,
141a/11, 141a/13, 141b/08, 143a/11,
143a/11, 143a/13, 143b/01, 143b/01,
143b/10, 143b/11, 143b/12, 143b/02,
143b/03, 143b/04, 143b/06, 143b/09,
144a/11, 144a/12, 144a/13, 144a/14,
144b/13, 145a/03, 145a/05, 145a/06,
146a/12, 146a/15, 146b/07, 147b/10,
147b/12, 147b/12, 147b/14, 147b/02,
147b/04, 148a/13, 148a/14, 148b/12,
148b/06, 149a/15, 149a/02, 149a/05,
149b/15, 150a/14, 150a/02, 150a/03,
150a/05, 150a/08, 151a/03, 151a/04,
151a/04, 151a/04

[=161]

ol-: 1. Meydana gelmek, gerçekleşmek anlamındaki yardımcı fiil 2.(isimlerden sonra) ...haline gelmek 3. (sıfatlardan sonra) ...vasfını taşımak

o.-a 122b/01, 124b/11, 124b/12, 129b/12, 136a/10

o.-a(**āşikār olmak**) 122b/14

o.-a(**hoş olmak**) 136b/02

o.-a(**hükmine rām olmak**) 148b/05

o.-a(**kādir olmak**) 134b/05

o.-a(**lāmiŪ ve tāliŪ olmak**) 122b/02

o.-a(**mürtefiŪ olmak**) 128b/02

o.-a(**peydā olmak**) 122a/10

o.-a(**peygām-ber olmak**) 148b/08

o.-acağına(**nāzil olmak**) 138a/13

o.-alar 128b/09

o.-alar(**behre-mend ü müntefiŪ olmak**) 123a/08

o.-an 130b/05, 132b/02, 133b/07, 134a/15, 139a/15, 143b/05, 147a/13, 147b/04

o.-an(**gül ü gülistān olmak**) 141a/1

o.-an(**hāzır olmak**) 137a/12

o.-an(**halifetullāh-i fi'l-arz olmak**) 146b/08

o.-an(**mānend-i çār-pā olmak**) 137b/04

o.-an(**maḳbūl-i Ūām u hās olmak**) 125b/13

o.-an(**meṣhūr olmak**) 141a/10

o.-an(**mevcūd olmak**) 133b/12, 135b/13, 139b/03

o.-an(**muḳavvel olmak**) 133a/06

o.-an(**muŪaẓẓam u mücessem olmak**) 134b/11

o.-an(**muḳadder olmak**) 122b/04

o.-an(**mütemekkin olmak**) 133b/04

o.-an(**nāzil olmak**) 128b/06

o.-an(**tābiŪ olmak**) 135a/02, 142a/12

o.-anıñ(**vaşī-i nebī olmak**) 135b/08

o.-anlar(**müstemiŪ olmak**) 123a/07

o.-anlara(**mariz olmak**) 147b/15

o.-avuz(**mum olmak**) 136a/14

o.-aydı(**pinhān olmak**) 121b/15

o.-cak(**sākin olmak**) 136a/04

o.-dı 123b/01, 127a/11, 127a/12, 127b/1

o.-dı(cārī olmak) 122a/15,
122b/1

o.-dı(cihāna hākīm olmak)
127b/11, 127b/14, 127b/05

o.-dı(eśnāf-ı Őikābıla muhalled
olmak) 140b/14

o.-dı(hāmīle olmak) 150a/06

o.-dı(Őibret olmak) 132a/11

o.-dı(kabūl olmak) 137a/02

o.-dı(kayd-ı hāyāt olmak)
130b/14

o.-dı(kayd-ı hāyātda olmak)
126a/03, 131a/03, 131a/07, 133a/08,
150a/12, 150a/07

o.-dı(kındırıcı ve yilitici olmak)
123b/02

o.-dı(mensūh olmak) 146a/04

o.-dı(muqarrer olmak) 137a/15

o.-dı(müstevlī olmak) 140b/10

o.-dı(nāzil olmak) 146a/03

o.-dı(nesh olmak) 149b/12

o.-dı(pāy-dār olmak) 124a/11

o.-dı(peydā olmak) 129a/11

o.-dı(sākin olmak) 125b/15

o.-dı(sultān olmak) 143a/12

o.-dı(tūfān olmak) 125b/07

o.-dılar(fevt olmak) 127b/13,
127b/02, 128a/01, 138b/07

o.-dılar(helāk olmak) 138b/04

o.-dılar(hākīm olmak) 127b/02

o.-dılar(hāsıl olmak) 123a/02

o.-dılar(hāzır olmak) 142b/1

o.-dılar(hāber-dār olmak)
138a/04

o.-dılar(mülākī olmak) 125a/09

o.-dılar(mütehayyir olmak)
137a/06

o.-dılar(nevmīd olmak) 134b/09

o.-dılar(ser-firāz olmak)
148a/08

o.-dılar(şemö olmak) 146a/11

o.-duğun(hāli nice olmak)
138a/1

o.-duğdan(tūfān olmak)
131a/02

o.-ıcağ(sākin olmak) 125b/09

o.-madı(vaqt olmak) 124b/1

o.-mağa(Őāşī olmak) 126a/12

o.-mağ(halās olmak) 138a/02

o.-mağlığa 142a/11

o.-mağlığa(kurban olmak)
142a/05

o.-mamışdı(rencīde-hātır ve
şikeste-ğalb u perişān-sāz olmak)

o.-mamışdır(imāret olmak)
125b/12

o.-mamışdı(**dāhil-i cism-i hāl olmak**) 123b/09

o.-mamışdı(**müyeşer olmak**) 134a/10, 149b/15

o.-mamışdı(**zāil olmak**) 130b/04

o.-masa(**ihtilāf olmak**) 135b/09

o.-maya(**maŖkūl olmak**) 124b/08

o.-maya(**śahīh olmak**) 125a/03

o.-mayalar(**yād olmak**) 122b/08

o.-mayasın(**māniŖ olmak**) 122b/06

o.-mayınca(**žahir olmak**) 127a/05

o.-mayup(**halās olmak**) 138a/10

o.-maz(**tārī olmak**) 122b/10

o.-maz(**ziyāde olmak**) 131a/09

o.-mazıdı(**hālī olmak**) 130b/1

o.-mış(**hasta olmak**) 138a/07

o.-mıř(**meřgūl olmak**) 127b/1

o.-mışdı 123a/04

o.-mışdı(**peydā olmak**) 123a/10

o.-mışdır(**vākiŖ olmak**) 128a/03

o.-mışdur 125a/01, 132a/14, 133a/13, 133b/02

o.-mışdur(**hāsıl olmak**) 132b/10, 132b/15

o.-mışdur(**mütevellid olmak**) 142a/01, 142a/09

o.-mışdur(**vākiŖ olmak**) 130b/11, 135a/13, 141a/11

o.-mışdur(**ziyādece olmak**) 149a/02

o.-mışdı 126a/08

o.-mıřdı(**huddām-ı ġāřiye-ber dūř olmak**) 144a/05

o.-mışdı(**kāim olmak**) 136a/03

o.-mışdı(**karañu olmak**) 145a/05

o.-mışdı(**kul ol**) 144a/15

o.-mışdı(**māl-ā-māl olmak**) 134b/12

o.-mıřdı(**miřāl-i dūrr ü gevher-i hālīs olmak**) 144a/09

o.-mışdı(**muķarin olmak**) 133a/11

o.-mışdı(**münķatıŖ olmak**) 132b/09

o.-mışdı(**mürsel olmak**) 134a/06

o.-mışdı(**mürtefiŖ olmak**) 145a/04

o.-mışdı(**nāzil olmak**) 126a/09, 128b/10

o.-mışıdı(**Öömri uzun olmak**)
145a/02

o.-mışlar(**vākiÖ olmak**)
142b/07

o.-mışlardur(**esİR olmak**)
133b/06

o.-mışlardur(**hâsıl olmak**)
133b/09

o.-mışlardur(**kul olmak**)
133a/15

o.-mışlardur(**mütevvelid olmak**) 133a/03

o.-muşıdı(**sultān olmak**)
144b/12

o.-sa(**nāzil olmak**) 138a/09

o.-sun 136b/04

o.-sun(**bu olmak**) 125b/06

o.-sunlar(**kul olmak**) 133a/11

o.-up 124a/11, 138b/02

o.-up(**āfāka şāyiÖ olmak**)
143b/14

o.-up(**Öadl u dād olmak**)
147b/07

o.-up(**Öaqlı zāil olmak**) 130a/10

o.-up(**bāki olmak**) 138b/04

o.-up(**bi-çāre vü āvāre olmak**)
137b/10

o.-up(**cemÖ olmak**) 136b/07,
138a/05, 143b/02, 143b/06

o.-up(**çāk çāk olmak**) 138b/03

o.-up(**emrine rām olmak**)
140b/12

o.-up(**fitne vü fesād olmak**)
129a/13

o.-up(**hâzır olmak**) 143b/09

o.-up(**hırı-dār ve āşüfte-i zār olmak**) 144a/07

o.-up(**hüzür üzerine olmak**)
130a/15

o.-up(**imām olmak**) 125b/03

o.-up(**kāim olmak**) 127b/07

o.-up(**mahrūm olmak**) 134b/08

o.-up(**memōūr u mutiÖ olmak**)
148b/05

o.-up(**münkatıÖ olmak**)
126b/07

o.-up(**mütevvec ve mülebbes olmak**) 121b/05

o.-up(**pādişāh-ı Öālī-cāh olmak**) 148a/07

o.-up(**peydā olmak**) 132a/15

o.-up(**ser-firāz olmak**) 149a/15

o.-up(**taht-ı hüküümetinde olmak**) 140b/11

o.-ur 128b/08, 133a/09, 148b/07

o.-ur(**kāfir olmak**) 135b/10

o.-ur(**müştāk olmak**) 134a/05

o.-urđı(**h̄ayrān u medhūş**
olmak) 147a/15

o.-urđı(**mecrūh̄ u fikār olmak**)
129b/08

o.-urđı(**nerm olmak**) 147b/06

o.-urlar(**meşğūl olmak**) 130a/03

o.-urlar(**rencide-hātır u ūikeste-**
kalb olmak) 130a/02

o.-ursam 122b/11

o.-urum 122b/11

[=195]

olun-: *bkz.* olun-

o.-an(**kitābet olunmak**) 129a/07

o.-ur(**müşāhede olunmak**)
133a/15

o.-ur(**rivāyet olunmak**) 122a/05,
128a/01, 140b/05, 142b/06, 144b/09,
146b/14

[=8]

olun-: Olmak fiiline konu olmak.

o.-dı(**taqrir olunmak**) 123a/11

o.-mamış(**katl olunmak**)
126a/07

o.-mışdı(**beyān olunmak**)
123b/06

o.-mışdı(**icād olunmak**) 123a/05

o.-mışdur(**beyān olunmak**)
139b/14

o.-mışdur(**irsāl olunmak**)
129b/11

o.-mışdur(**rivāyet olunmak**)
147a/04, 147a/07

o.-mışdı(**irsāl olunmak**)
134a/07

[=9]

omuz: Gövdenin boyun omurlarıyla
kolun üst bölümü arasındaki bölgesi.

o.+ında 131b/1

o.+ından 131b/14

o.+ından 131b/13

[=3]

on: Sıralamada dokuzdan sonra gelen
sayının adı.

o. 126a/05, 140a/1

o.+unda 132a/15

[=3]

on altı: Sıralamada on beşten sonra
gelen sayının adı.

o. 141a/1

[=1]

on biş: Sıralamada on dördten sonra
gelen sayının adı, on beş.

o. 127a/02

[=1]

on dört: Sıralamada on üçten sonra
gelen sayının adı.

o. 146b/09

[=1]

on sekiz: Sıralamada on yediden sonra gelen sayının adı.

o. 149b/04

[=1]

on üç: Sıralamada on ikiden sonra gelen sayının adı.

o. 150a/06

[=1]

orta: Ara, iç.

o.+larından 128b/1

o.+sında 124b/11, 124b/06,
126a/13, 129a/12, 130b/11, 135b/12,
135b/05, 147b/07, 148a/08

o.+ya(**ortaya almak**) 143b/07

[=11]

otla-: Hayvanın dolaşarak ot yemesi.

o.-mağa 137a/13, 137b/13

o.-yup 137b/01, 137b/03

[=4]

otlağ: Hayvanın otladığı yer, mera.

o.+a(**otlağa**) 137b/13

o.+dan 137b/06

[=2]

otlat-: Hayvana otlama işini yaptırmak.

o.-urdu(**otladurdu**) 146b/14

[=1]

otur-: Bir mevkiye geçmek, yerleşmek

o.-aydı(**tahtına geçüp oturmak**)
147b/10

2. Vücut ağırlığı kaba etler üzerine binecek şekilde bir yere yerleşmek.

o.-dılar 137b/07

[=2]

otuz: Sıralamada yirmi dokuzdan sonra gelen sayının adı.

o. 128b/10, 134a/01, 149b/10

[=3]

-Ö-

ökçe: Topuğun arka kısmı.

ö.+sin 142b/08

ö.+ye 142b/09

[=2]

öl-: Yaşamaz olmak, hayatı sona ermek, can vermek.

ö.-di 130a/10

[=1]

ölü: Hayatı sona ermiş olan, artık yaşamıyor olan, diri olmayan.

ö.+lerüñizle 125b/06

[=1]

ölüm: Bir insan, bir hayvan veya bitkide hayatın tam ve kesin olarak sona ermesi, ahiret yolculuğu, ebedî uyku, emrihak, vefât.

ö.+lerini 135a/06

[=1]

Öömr: Ar. Yaşam.

ö. 124b/02

ö. (**Öömr-i Öaziz**) 124a/12

ö. (**Öömr-i Dāvud**) 148a/03

ö. (**Öömr-i habîş**) 131a/10

ö. (**Öömr-i şerîf**) 126b/13, 127a/01, 127b/12, 127b/15, 127b/03, 127b/09, 130b/10, 138b/06, 141b/11, 142a/14, 142b/11, 144b/06, 146a/09, 149a/01, 150a/09

ö. (**Öömr-i şerîf ü vefât-ı latîf**) 141a/05

ö. (**Öömr-i şerîf-i pür-süd**) 135a/10

ö.+i 125a/05, 125a/07, 127b/01, 131a/08, 133a/09, 146b/05

ö.+i(**Öömri uzun olmak**) 145a/1

ö.+inde(**cemîÖ-i Öömr**) 130b/03

ö.+inden 127a/02

ö.+ine 146b/06

ö.+ini 125a/02, 150a/13

ö.+üm 124b/1

ö.+üni(**Öömrüni küfr ü zalâletile geçürmek**) 145a/03

ö.+üñ 124b/04

ö.+üñden 124b/14

ö.+üñüñ 124b/03

[=3]

öñ: 1. Vücudun ileri bakan tarafı.

ö.+e 147b/11

2. Huzur, mevki.

ö.+ine(**öñine irişmek**) 125a/13

ö.+inde 121b/07

[=3]

ört-: Birşeyin üstüne gizlemek için başka bir şey koymak.

ö.-icek 122a/05

[=1]

ötürü: bkz. ötürü.

ö. 128b/07, 133a/02, 134a/03, 139b/09, 148a/1

[=5]

ötürü: Bir şeyden dolayı, bir şey yüzünden, dolayı.

ö. 139b/07

[=1]

öyle: Ona benzer, onun gibi.

ö. 133a/13, 133b/02

[=2]

öz: Bir kimsenin benliği, kendi manevi varlığı.

ö. 130b/03

[=1]

Öözür: *Ar.* Yanlış veya hatalı bir davranışın bağışlanması için öne sürülen mazaret.

ö. (**Öözür dilemek**) 138a/05

[=1]

-P-

pādişāh: *Far.* Hükümdar, sultan.

p. 148a/11

p. (**pādişāh-ı Őālī-cāh olmak**)
148a/07

p. (**pādişāh-ı cihān**) 144a/02

p.+ı 122b/06, 148b/1

p.+ınıñ 148b/02

p.+ıñ 148b/07

[=7]

pādişāhlık: Padişah olma durumu, hükümdarlık, sultanlık.

p.+ı(**pādişāhlığı**) 148a/09

[=1]

pāk: *Far.* Temiz.

p. 135b/02

p. (**cism-i pāk u latīf**) 142b/1

p. (**cism-i pāk ü latīf**) 141a/09,
146a/11

p. (**ervāh-ı pāk**) 123b/08

p. (**insān-ı pāk**) 123a/04

p.+ın(**rūh-ı pāk**) 125a/15

p.+larını(**cism-i latīf ü pāk**)
138b/08

[=8]

pas: Madenlerin yüzeyinde oluşan leke.

p. (**is pas tolmak**) 131a/15

[=1]

pāy: *Far.* Ayak.

p.+ına(**hāk-ı pāy**) 144a/11

[=1]

pāy-dār: *Far.* Kalıcı, daima, sürekli.

p. (**pāy-dār olmak**) 124a/11

[=1]

pāy-i siyāsine: *Far.* Yalınayak.

p. 136a/02

[=1]

pāye: *Far.* Rütbe, derece, basamak.

p. **(pāye-i mülāzemetde durmak)** 121b/07

[=1]

pazū: *Far.* Güç, kuvvet.

p.+da 134b/05

[=1]

peçe: *Far.* İnsan veya hayvan yavrusu.

p. **(peçe-i zaŕife)** 137b/15

[=1]

pelid: *Far.* Pis, murdar, alçak kimse.

p. **(it ü pelid)** 131b/10

[=1]

penāh: *Far.* Sığınacak yer, melce.

p. **(kehf ü penāh-ı ehl-i āsumān u zemīn)** 150b/13

[=1]

penç-şenbih: *Far.* Perşembe.

p. 138a/14

[=1]

perde: *Far.* Mani, engel.

p. **(rāfiŕ-i perde-i zālālet)** 139a/04

[=1]

perj: *Far.* Cinlerin alımlı ve güzel olanlarına verilen isim.

p. **(perj vü dij-i pür-rj)** 123b/12

p.+lere 148b/06

[=2]

perişān-sāz: *Far.* Perişan eden.

p. **(şikeste-şalb u perişān-sāz olmak)** 130b/07

[=1]

pertāv: *Far.* Büyüteç.

p. **(pertāv itmek)** 141a/1

[=1]

pervāz: *Far.* Uçma, uçuş.

p. **(pervāz itmek)** 124b/05

p. **(pervāz urmak)** 147a/15

[=2]

perviz: *Far.* Balık.

p. 143b/1

[=1]

pes: *Far.* Öyle ise, şimdi, sonuç olarak.

p. 121b/03, 122b/05, 122b/07, 123a/12, 123a/15, 124a/05, 124b/01, 125a/04, 125b/06, 126b/08, 127a/02, 131a/08, 131b/14, 132a/08, 133a/08, 133b/10, 134a/04, 134b/09, 136a/10, 136a/08, 136b/06, 144b/04, 145a/05, 149a/05

[=24]

peydā: *Far.* Meydanda, açıkta, belli, açık.

p. (**hālik-i kıptiyān-ı peydā vü kāmīn**) 145a/10

p. (**peydā olmak**) 122a/10, 123a/10, 129a/11, 132a/15

[=5]

peygām-ber: *Far.* İnsanlara Allah'ın buyruklarını bildiren, onları Allah yoluna, dine çağırın kimse, elçi.

p. 125b/15, 125b/07, 126a/04, 127a/11, 130b/06, 133b/09, 135b/15, 136a/06, 136b/12, 136b/08, 138a/06, 139b/13, 140a/11, 140b/01, 141a/04, 141b/01, 142a/13, 142a/09, 142b/14, 144b/11, 144b/09, 144b/09, 146a/01, 146a/14, 146a/02, 146a/04, 148a/07, 148b/13

p. (**peygām-ber olmak**) 148b/08

p.+dür 142a/06

p.+e 124b/14, 124b/03, 137a/08, 139a/14, 140a/01, 140b/03, 146b/10, 148b/01, 149b/15

p.+i 133b/12

p.+iñ 137b/02, 138a/04, 138b/06, 140a/03, 141b/03, 142a/14, 142b/02, 146a/14, 146a/05, 146a/07, 146a/09, 146b/05, 148a/01, 148a/09

p.+lerden 129b/12, 130a/04

[=56]

peygām-berlik: Peygamber olma durumu, yalvaçlık, nübüvvet.

p. 127a/10, 131a/06, 135b/10, 141b/02, 142a/08, 142b/03, 143a/03, 146b/07

p. (**peygām-berlik vermek**) 126b/01, 129a/14

p.+iñ(**peygām-berligiñ**) 127a/04

[=11]

pinhān: *Far.* Gizli.

p. (**pinhān olmak**) 121b/15

[=1]

piṛ: *Far.* Yaşlı, ihtiyar kimse.

p.+i 131b/10

[=1]

piṛāste: *Far.* Süslenmiş.

p. (**ārāste vü piṛāste itmek**) 124a/09

[=1]

pişrev: *Far.* Önden giden, öncü.

p. (**pişrev-i enbiyā vü mürselīn**) 131b/02

[=1]

pişvā: *Far.* Reis, başkan, lider.

p. (**pişvā-yı fırķā**) 150b/04

p. (**pişvā-yı şaķaleyn**) 150a/15

[=2]

pūt: *Far.* Bazı ilkel toplumlarda doğaüstü güç ve etkisi olduğuna

inanılan ve kendisine tapılan canlı veya cansız nesne.

p.+larının 139b/03

[=1]

püt-perest: *Far.* Puta tapan, putu ilah edinen.

p.+ler 136a/08

[=1]

pür-bahā: *Far.* Kıymet dolu, kıymetli.

p.+nın(kālā-ı pür-bahā)
144a/06

[=1]

pür-hüsn: *Far. + Ar.* Güzellik dolu.

p. (mahbüb-ı pür-hüsn ü bahā)
143b/11

[=1]

pür-Öikāb: *Far. + Ar.* Azap dolu.

p. (Öazāb-ı pür-Öikāb)
138a/09

[=1]

pür-rıv: *Far.* Hile dolu.

p.+ler(perı vü dıv-i pür-rıv)
123b/12

[=1]

pür-süd: *Far.* Fayda dolu, çok faydalı.

p.+ı(Öömr-i şerif-i pür-süd)
135a/10

[=1]

pür-süz: *Far.* Ateş dolu.

p.+ından(şine-i pür-süz)
132a/03

[=1]

-R-

Rabbānî: *Ar.* Allah'a ait, ilahi.

r. (hān-sālār-ı hān-ı Rabbānî)
139a/06

r. (mahrem-i esrār-ı Rabbānî)
128a/13

[=2]

rāfiÖ: *Ar.* Kaldıran, yükselten.

r. (rāfiÖ-i perde-i zalālet)
139a/04

r. (rāfiÖ-i tūfān-ı ibtilā)
131b/07

[=2]

rāh: *Far.* Yol.

r. (hābjib-i rāh-ı meydān-ı
tarikat) 151a/09

r. (Hızr-ı şefik-i rāh-ı ümmid)
150b/03

r. (rāh-ı selāmet) 132a/06

[=3]

rahîm: 1. *Ar.* Çok merhametli kimse.

r. (**rahîmü'l-halk**) 139a/10

2. "Ahirette mü'min kullarına merhamet eden" anlamında Allah'ın ismi.

r. (**Rahmân u Rahîm**) 122b/07

[=2]

rahm: *Ar.* Annenin içinde çocuğun olduğu torba, rahim.

r.+inde 142b/06

[=1]

Rahmâni: *Ar.* Rahman olan Allah'la ilgili, Rahman olan Allah'a ait.

r. (**mücâvir-i harem-i Rahmâni**) 138b/14

r. (**nefhâ-i nefes-i Rahmâni**) 149a/06

[=2]

rahmet: *Ar.* Merhamet, şefkat.

r. (**rahmet itmek**) 122b/10, 122b/11, 122b/13

r. (**rahmet-i Öâlemyân**) 150b/12

r.+im 122b/09

r.+imiñ 122b/14

[=7]

raqs: *Ar.* Dans.

r. (**raqs u semâÖa girmek**) 147b/05

[=1]

râm: *Far.* İtaat, boyun eğme.

r. (**emrine râm olmak**) 140b/12

r. (**hükmine râm olmak**) 148b/05

[=2]

râmiz: *Ar.* İşaretlerle, simgelerle gösteren.

r. (**râmiz-i revâmiz-i esrâr-ı ğarâib-i Öulüm**) 128a/12

[=1]

râsim: *Ar.* Resim yapan, çizen.

r. (**râsim-i şerâyiÖ-i dîniyye**) 128a/11

[=1]

râst: *Far.* Rastlama, tesadüf, uygun düşme.

r. (**râst gelmek**) 131b/09

[=1]

ravza: *Ar.* Bahçe.

r. (**ravza-i münevvere**) 135a/13

[=1]

râyiâ: *Ar.* Koku.

r.+sı 122a/11

[=1]

reÖâyâ: *Ar.* Bir hükümdarın yönetimi altındaki halk.

r.+sıyla(**asker ü reÖâyâ**) 140b/11

r.+ya 147b/09
[=1]
receb: *Ar.* Hicri ayların yedincisi.
r.+iñ(**māh-ı receb**) 132a/14
[=1]
refi'Ö: *Ar.* Yüksek, yüce.
r. (**tevkî-i refi'Ö**) 127a/05
[=1]
refîk: *Ar.* Arkadaş, yol arkadaşı.
r. (**refîk-i hîzr-ı tarîk**) 145b/1
r. (**refîk-i tarîk-i vuşul-ber**)
150b/02
[=2]
reh-berân: *Far.* Yol gösterenler,
kılavuzlar.
r. (**delîl-i reh-berân-ı kūy-ı
tevâhid**) 151a/14
[=1]
reh-nümâ: *Far.* Yol gösteren, kılavuz.
r. (**reh-nümâ-yı dānâ vü şādî**)
150b/12
[=1]
rek'Öat: *Ar.* Namazda kıyam, rüku ve
iki secdeden oluşan her bir bölüm.
r. 136b/13
[=1]
remîm: *Ar.* Çürümüş.

r.+i(**Öazm-ı remîm**) 150a/03
[=1]
rencide-hâtır: *Far. + Ar.* Gönlü
kırık.
r. (**dil-âzurde vü rencide-hâtır
itmek**) 132a/02
r. (**rencide-hâtır olmak**)
130b/07
r. (**rencide-hâtır u şikeste-çalb
olmak**) 130a/1
[=3]
resûl: *Ar.* Kendisine kitap indirilen
peygamber.
r. (**resûl-i kevneyn**) 150a/15
r. (**resûl-i müctebâ**) 150b/15
r. (**resûl-i mufahham**) 149a/06
[=3]
revâmiz: *Ar.* Anlatılmak istenen
bazılarının anlayacağı şekilde gizli
şekilde anlatan işaretler, semboller
r. (**râmiz-i revâmiz-i esrâr-ı
ğarâib-i Öulüm**) 128a/12
[=1]
rîhlet: *Ar.* Göç.
r. (**rîhlet buyurmak**) 150a/10,
150a/12
[=2]

riḍvān: *Ar.* Cennet'in kapıcısı olan melek.

r. (**riḍvān u ḥūrān**) 121b/06

[=1]

rifŌat: *Ar.* Yücelik, yükseklik.

r. (**māh-ı tāb-ı felek-i rifŌat u tārīm**) 149a/09

[=1]

risālet: *Ar.* Peygamberlik.

r. (**Ōalem-i risālet**) 149a/05

r. (**dür̄c-i risālet**) 151a/15

r. (**Ĥāzret-i risālet**) 146a/13

r.+in(**Ĥāzret-i risālet**) 148b/13

[=4]

rivāyet: *Ar.* Bir haberi, sözü nakletme.

r. 125a/03, 140a/10, 146b/04

r. (**eśśāḥ-ı rivāyet**) 125a/05, 129b/04, 135b/06, 147a/07

r. (**rivāyet itmek**) 125b/14, 126b/03, 130a/06, 131a/05, 132a/12, 134a/10, 134a/08, 135a/01, 135b/14, 143a/12, 148a/10

r. (**rivāyet olunmak**) 122a/05, 128a/01, 140b/05, 142b/05, 144b/08, 146b/13

r. (**rivāyet olunmak**) 147a/04, 147a/06

r.+dür 125a/01, 125a/06, 126b/04

r.+inde 135b/08

[=30]

riyāset: *Ar.* Reislük, başkan olma durumu, başkanlık.

r.+le(**ġurūr-ı riyāset**) 140b/13

[=1]

riyāzāt: *Ar.* Riyazetler.

r. (**murtāz-ı riyāzāt-ı hāne-i tevḥīd**) 145a/12

[=1]

riyāzet: *Ar.* Nefsi terbiye etmek için az yeme, az uyuma, az konuşma, çok ibadet etme.

r.+den 144a/07

[=1]

rubūbiyyet: *Ar.* Rablık, Tanrılık.

r. (**rubūbiyyet daŌvāsı itmek**) 140b/06

r. (**daŌvā-yı rubūbiyyet itmek**) 140b/13

[=2]

rū: *Far.* Yüz, çehre.

r. (**rū-yı cihān**) 128a/04

r. (**rū-yı sipāh-ı erbāb-ı devlet ü dīn**) 150b/13

[=2]

rūd: *Far.* Irmak, çay.

r.+lar 147b/02

[=1]

rūh: *Ar.* İnsan ve hayvanda vücudu canlı kılan hayat cevheri, can.

r. 123b/02, 122b/15

r. (**rūh-ı pāk**) 125a/15

r.+uñı 124a/15

[=4]

rūhāniyān: *Ar.* Melekler.

r. (**ķāid-i leķker-i rūhāniyān**)
145a/10

[=1]

ruķūm: *Ar.* Rakamlar.

r. (**Ōilm-i ruķūm**) 129a/11

[=1]

rumūz: *Ar.* Remizler, işaretler.

r. (**kāşif-i rumūz-ı esrār-ı daķāyık**) 151a/03

[=1]

rūşen: *Far.* Parlak, aydın.

r. 133b/13, 143b/08

r. (**rūz-ı rūşen**) 127a/05

[=3]

rūşenirek: *Far.* Daha parlak, daha aydın.

r. 123a/06

[=1]

rūz: *Far.* Gün, gündüz.

r. (**rūz-ı rūşen**) 127a/05

[=1]

rūcūŌ: *Ar.* Dönme, geri dönme.

r. (**rūcūŌ itmek**) 143b/05

[=1]

rūsul: *Ar.* Resuller, kendisine kitap indirilen peygamberler.

r. (**ebū'r-rūsulü'l-Ōizām ve ceddi'l-enbiyāi'l-kirām**) 138b/10

[=1]

-S-

şā: *Ar.* Arap alfabesinin dördüncü harfi.

s.+yıla 126b/04

[=1]

saŌādet: *Ar.* Mutlu olma, mutluluk.

s. (**āfitāb-ı sipihr-i saŌādet**)
150b/09

s. (**beyzā-yı Hümā-yı saŌādet**)
150b/1

s. (**ehl-i saŌādet**) 128b/04

s. (**mütemeşil-i hâbl-ı sa'âdet**)
139a/05

s. (**sâlik-i ma'âric-i sa'âdet**)
128a/10

[=5]

şabâh: Güneşin doğduğu andan öğleye kadar geçen zaman, sabahleyin.

s. (**ğurre-i şabâh-ı felâh**)
131b/06

s.+a(**şabâha çıkmak**) 136b/06

[=2]

şâbitât: *Ar.* Yıldızlar.

s.+a 143b/05

[=1]

şabr: *Ar.* Katlanılması zor olan durumlara dayanma.

s. (**şabr eylemek**) 122b/12

s. (**şabr itmek**) 122b/1

[=2]

şaç: Bir şeyi etrafa dökmek, serpmek.

s.-mağ 128a/05

[=1]

şâd: *Ar.* Arap alfabesinin on dördüncü harfi.

s.+iñ 147a/03, 147a/05

[=2]

şadâ: *Far.* Ses, avaz.

s. (**şadâ-yı hâyret ü sergerdân**) 143b/15

s.+sın 147a/15

[=2]

şadıq: *Ar.* Dostluğunda vefalı kimse.

s. (**merd-i şadıq**) 137a/08

[=1]

şadr-nişin: *Ar. +Far.* En yüksek yere oturan.

s. (**şadr-nişin-i āsumân-ı celâl**)
149a/08

s. (**şadr-nişin-i serîr-i celâlet**)
145a/13

s. (**şadr-nişin-i serîr-i semāvât**)
128a/06

[=3]

şafâ: *Ar.* Rahat, huzur, esenlik.

s. 138b/08

s. (**bâni-yi binâ-ı şafâ**) 138b/15

s. (**cân-ı cihân-ı şafâ**) 151a/06

s. (**zübde-i erbâb-ı tecrid ü şafâ**) 149a/07

[=4]

şaff-şiken: *Ar. +Far.* Düşman saflarını bozan.

s. (**şaff-şiken-i meydân**)
150b/05

[=1]

şafha: *Ar.* Evre, aşama.

s. (**şafha-i nehār**) 127a/04

[=1]

sāfilin: *Ar.* Sefiller, aşağılık durumdaki kimseler.

s.+de(**esfel-i sāfilin**) 140b/13

[=1]

şag: *Ar.* Sol tarafın karşıtı.

s. 142b/02

[=1]

şagair: *Ar.* Küçük günahlar.

s.+den 124b/09

[=1]

şahāif: *Ar.* Sayfalar.

s.+inde 140a/02

[=1]

şahāra: Çöl.

s. (**şahāra-yı Yeşrib ü Bathā**)

149b/1

[=1]

şahib: *Ar.* Birşeyi elinde bulunduran, malik.

s. (**şahibü'l-mi'rac ve'l**

mākāmat) 128a/06

s. (**şahibü'l-mukāşefet-i ve'l-**

fütuh) 131b/08

s. (**şahibü'l-şerī'ati'l-kāhire**)

145a/06

s. (**şahib-i 'adl u dād**) 146b/08

s. (**şahib-i cūd**) 132b/1

s. (**ümem-i şahib-i ahlāk u**

kerem) 135a/05

[=6]

şahib-cāh: *Ar.* yüksek makam sahibi.

s. (**çāh-ı şahib-cāh**) 143b/1

[=1]

şahib-kırān: *Ar.* Uğurlu olarak bilinen kutlu zamanlarda doğan ve tahta çıkan başarılı hükümdar.

s. 148a/11

[=1]

şahib-menākıb: *Ar.* Menkıbeler sahibi.

s. (**server-i şahib-menākıb**)

135a/14

[=1]

şahib-niyāz: *Ar.* Duaların kendisine yöneldiği zat.

s. (**sultān-ı şahib-niyāz**)

149a/03

[=1]

şahih: *Ar.* Gerçek, doğru.

s. dür 126b/08

s.+128b/08

s. (**şâhîh olmak**) 125a/03

s. (**ten-dürüst ü şâhîh imek**)
150a/02

s.+dür 141b/13, 146b/04

s.+e(**ķavl-i şâhîh**) 131a/04
[=7]

şâhîh-künende: *Ar.* +*Far.*
İyileştiren, iyileştirici.

s. (**şâhîh-künende-i merzâ-yı
żalâlet**) 149a/10
[=1]

şâhrâ: *Ar.* 1. Kasaba ve şehir dışında kalan boş alanlar, kır, ova.

s. (**şâhrâ-yı Firdevs**) 127a/14

s. (**şâhrâ vü tağ**) 138a/02

s. (**şâhrâ vü yazı**) 134a/14,
134b/11, 147a/13

s. (**şâhrâ vü yazı**) 134b/04

2. Çöl.

s.+da 136b/09

s.+larda 137b/14, 147b/03

s.+larda(**vâdi vü şâhrâ**) 137b/09

s.+ya 136b/05, 136b/07
[=12]

saht-dîl: *Far.* Katı yürekli, acımasız.

s. (**ehl-i tekebbür ü tecebbür ü
saht-dîl**) 145a/02
[=1]

saŖid: *Ar.* İyi ve güzel yaratılışı sebebiyle Allah katında makbul olan.

s.+i(**Hâbil-i saŖid**) 126b/05
[=1]

sâir: *Ar.* Başka, diğer, öteki.

s. 134a/08, 145a/01, 147b/04
[=3]

sâķ: *Ar.* Sap, tomruk.

s. (**zemîn ü âb u dirâht u sâķ u
şâh u gül**) 123a/03
[=1]

şâķaleyn: *Ar.* Hz. Muhammed hakkında kullanılan “insan ve cin” “dünya ve ahiret” in peygamberi, efendisi anlamındaki kelime.

s. (**pişvâ-yı şâķaleyn**) 150b/1
[=1]

şâķallu: Sakalı olan.

s. 129a/08
[=1]

saķim: *Ar.* Hasta, hastalıklı.

s.+i(**ebraś u saķim**) 150a/02

s.+i(**ķavm-i saķim**) 126b/02
[=2]

sâkin: *Ar.* 1. Hareket etmeyen, durgun, dingin.

s. (**sâkin olmak**) 125b/14,
125b/09,

2. Bir yere yerleşmiş.

s. (**sākin olmak**) 136a/04

[=3]

sākinān: *Ar.* Bir yerde oturanlar, o yerin halkı.

s. (**ḥatīb-i sākinān-ı mülk-i tecrīd**) 151a/13

[=1]

śāliḥ: *Ar.* Dinin emrettiği iyi işleri yapan kimse.

s. 136a/13, 136a/09, 136b/04

s. (**Ŗālim ü śāliḥ**) 127b/03, 127b/05

s. (**śāliḥ ü kāmīl**) 127b/11, 127b/14

s.+ler 137a/09

[=10]

sālik: *Ar.* Bir yola girmiş, bir yolu takip eden kimse.

s. (**sālik-i maŖāric-i saŖādet**) 128a/10

s. (**sālik-i mesālik-i tevḥīd**) 138b/13

s. (**sālik-i mesālik-i yaqīn**) 145a/12

[=3]

śāliś: *Ar.* Üçüncü.

s. (**FirŖavn-ı śāliś**) 144b/13, 145b/12

s.+dür(**FirŖavn-ı śāliś**) 145b/09

s. +iñ(**FirŖavn-ı śāliś**) 144b/15

[=4]

salṭanat: *Ar.* Bir ülkede hükümdarın, padişahın, sultanın egemen olması.

s. (**salṭanat-ı mısır**) 144b/01, 144b/04

s. (**salṭanat-ı Ŗaḗamet**) 148b/09

s.+la(**gevher-i salṭanat**) 140b/08

s.+ına 148a/05

s.+ını(**mecmūŖ-ı Ŗālemiñ salṭanatını virmek**) 147a/1

[=6]

Śamedāni: *Ar.* Samed olan Allah'la ilgili.

s. (**ḡassām-ı erzāḡ-ı Śamedāni**) 139a/06

[=1]

śandūk: *Ar.* İçine çeşitli şeyler konulan, tahtadan yapılmış, kapaklı ev eşyası.

s.+a 125b/08

[=1]

śāni: *Ar.* İkinci.

s. (**Ādem-i śāni**) 131b/08, 132b/07

s. (**FirÓavn-ı řānı**) 144b/02
s.+dür(**FirÓavn-ı řānı**) 145b/10
s.+niñ(**hā-ı muÓceme-i řānı**)
128b/06
s.+den(**FirÓavn-ı řānı**) 144b/14
[=6]
şarar-: Sarı renge dönüşmek.
s.-mışıdı 144a/08
s.-sa 138a/14
[=2]
řarś-: Sallamak, ileri geri oynatmak.
s.-ar 134b/14
[=1]
şarşar: *Ar.* şiddetli ve soğuk esen rüzgar.
s.+ıyla(**bād-ı şarşar**) 134b/13
[=1]
şat-: Bir şeyi bir bedel karşılığında başkasına devretmek.
s.-mışlar 143b/12
[=1]
şatıl-: Bir bedel karşılığında başkasına devredilmek.
s.-up 133a/14
[=1]
şatvet: *Ar.* Zorlu ve ezici kuvvet.

s.+i(**debdebe-i kūs-ı řatvet**)
143b/14
[=1]
řaÓy: *Ar.* Çalışma.
s. (**řaÓy-ı belığ göstermek**)
128b/02
s. (**řaÓy-ı bı-dirığ eylemek**)
129b/15
s. (**řaÓy-ı bı-dirığ göstermek**)
130a/05
s. (**řaÓy-ı mesāÓı-i fütüvvet**)
139a/03
[=4]
řebāt: *Ar.* Bir işte kararlılık gösterme.
s. (**be-ser-çeşme-i hāyāt u řebāt**) 150b/03
[=1]
sebeb: *Ar.* Bir řeyin olmasına veya belli bir hālde bulunmasına yol ačan řey.
s. (**sebeb-i islāh-ı halk-ı Óālem**)
131b/05
s.+den 129b/09, 130b/1
s.+i 131a/09
s.+iyle 133b/06
[=5]
sebil: *Ar.* Yol.

s. (**delîl-i sebîl-i şehâdet**)
150b/1

[=1]

sefîne: *Ar.* Gemi.

s. (**mellâh-ı sefîne-i necât**)
131b/03

[=1]

segirt-: Hızlı adımlarla yürümek.

s.-ilerdi(**segirdilerdi**) 121b/12

[=1]

sehâ: *Ar.* El açıklığı, cömertlik.

s. (**menbaÖ-ı sehâ vü cüd**)
139a/11

s. (**menbaÖ-ı sehâ vü fütüvvet**)
143a/11

[=2]

sehim-nâk: *Ar.* Ok gibi, delici, parçalayıcı.

s. (**âvâz-ı sehim-nâk**) 138b/02

[=1]

sekisen: *bkz.* seksen

s. 143a/10

[=1]

sekisen toköz: Sıralamada seksen sekizden sonra gelen sayının adı.

s. 141b/11

[=1]

sekiz: Sıralamada yediden sonra elen sayının adı.

s. 141b/03

[=1]

sekiz yüz: Sıralamada yedi yüz doksan dokuzdan sonra gelen sayı adı.

s. 131a/07

[=1]

sekiz yüz kırk: Sıralamada sekiz yüz otuz dokuzdan sonra gelen sayı adı.

s. 127b/10

[=1]

seksen: Sıralamada yetmiş dokuzdan sonra gelen sayının adı.

s. 132b/04

[=1]

selâm: *Ar.* Huzur, güven, sağlık.

s.+dan(**dârü's-selâm**) 122a/13,
124a/03

[=2]

selâmet: *Ar.* Esenlik.

s. (**şihhat u selâmet**) 138b/04

s.+den(**râh-ı selâmet**) 132a/07

[=2]

şelef: *Ar.* Bir mevkide daha öncekiler.

s. 141b/07

[=1]

selim: *Ar.* Sağlam, doğru.

s.+ũñ(**taife-i hâlim ü selim**)
135a/03

[=1]

selvâ: *Ar.* Tih Sahrası'nda allah tarafından İsrailoğulları'na indirilen bıldırcına benzeyen kuş.

s. (**hân-sâlâr-ı mâide-i menn ü selvâ**) 145a/15

[=1]

semâó: *Ar.* Gökyüzü.

s. (**muşim-i semâó-ı siyâdet**)
128a/11

s.+dan 146a/03

[=3]

semâÓ: *Ar.* Mevlevi dervişlerinin özel bir kıyafet giyerek müzik eşliğinde kollarını açarak yaptıkları bir tür ayin.

s.+a(**raş u semâÓa girmek**)
147b/05

[=1]

semāvāt: *Ar.* Gökler.

s. (**nûru's-semāvāt-ı ve'l-arz**)
145a/05

s. (**şadr-nişin-i serir-i semāvāt**)
128a/06

[=2]

şemen: *Ar.* Fiyat, değer, bedel.

s. (**şemen-i necis-i bı-bahā**)
143b/11

[=1]

şemere: *Ar.* Meyve.

s. 121b/08

s. (**şemere-i şecere-i hîkmet**)
150b/14

s. (**şemere-i şecere-i menhiyye**)
122b/04

[=3]

sen: Teklik ikinci kişiyi gösteren söz.

s. 122b/05, 122b/06, 136b/05,
137a/1

s.+den 122a/02

s.+e(**saña**) 136a/15

s.+iñ 122b/08, 127a/04, 127a/07,
136b/01, 136a/13

[=11]

seng: *Far.* Taş.

s. (**seng ü kil**) 127a/13

[=1]

seng-dil: *Far.* Katı kalpli.

s. (**seng-dil ü bı-rahm- u-bı-
müşfik**) 144b/14

[=1]

ser: *Far.* Önder, öndeki.

s. (**ser-i havâtın-i ekrem**)
150a/08

[=1]
ser-â-ser: *Far.* Baştanbaşa.
s. 132a/04
[=1]
ser-firâz: *Far.* Seçkin, mümtaz.
s. (**ser-firâz olmak**) 148a/08,
149a/15
s. (**sultân-ı ser-firâz**) 134b/10
[=3]
ser-gerdân: *Far.* Şaşırmış, şaşkın.
s.+dur 150a/1
s.+ı(**şadâ-yı hâyret ü ser-gerdân**) 143b/15
[=2]
ser-keş: *Far.* Dikbaşlı, inatçı.
s. (**âteş-i ser-keş**) 126a/14
[=1]
ser-keşlik: Dikbaşlılık.
s.+lerinden(**kemâl-i tekebbür ü nihâyet-i ser-keşlik**) 130a/11
[=1]
ser-menzil: *Far.* +*Ar.* Durak yeri.
s. (**ser-menzil-i necât u hâyât**)
150b/02
[=1]
ser-pençe: *Far.* Güçlü el, güç, kuvvet.

s.+sinden(**şiddet-i ser-pençe**)
138a/10
[=1]
serây: *Far.* Hükümdarların oturduğu büyük yapı, saray.
s. (**bâni-yi serây-ı şer'î**)
128a/07
s. (**serây-ı sürür**) 127a/01,
127a/09, 141a/06, 144b/06, 150a/10
[=6]
serîr: *Ar.* Taht.
s. (**şadr-nişin-i serîr-i celâlet**)
145a/13
s. (**şadr-nişin-i serîr-i semâvât**)
128a/06
s. (**şâh-ı serîr-i âferîniş**)
151a/03
[=3]
sermedî: *Ar.* Sonsuz.
s. (**Nemrüd-ı ebedî ve matrüd-ı sermedî**) 140b/07
[=1]
serv: *Far.* Servigillerden, kozalaklı, uzun, ince ağaç, selvi.
s. (**serv-i büstân-ı ebrâr**)
138b/11
s. (**serv-i cüy-bâr**) 150b/08
[=2]

server: *Far.* Bir topluluğun en ileri geleni, re

s. (server-i āzāde) 136a/03

s. (server-i benî Ādem) 150b/11

s. (server-i dīn) 130a/11, 131b/01, 132a/02

s. (server-i kāināt) 140a/11, 141b/14, 148b/15

s. (server-i šāhib-menākıb) 135a/13

s.+ler 141a/14

[=10]

sevāhıl: *Ar.* Sahiller.

s.+de 133b/04

[=1]

sevdā: *Ar.* Çok büyük sevgi.

s.+sınıñ(Ōıřk-ı sevdā) 144a/06

[=1]

seyāhat: *Ar.* Yolculuk.

s. (geşt ü seyāhat itmek) 132b/06

[=1]

seyyāre: *Ar.* Gezegen.

s. 143a/15

s. (kevākib-i seyyāre) 143a/15

[=2]

seyyid: *Ar.* Efendi,önder, re

s. (mefhari'l-enbiyā ve seyyidü'l-ařfiyā) 145a/06

s. (seyyid-ı memālik) 150b/10

s. (seyyidi'l-evvelin ve'l āhirin) 150a/15

[=3]

řıfāt: *Ar.* Bir kimse veya şeyin sahip olduğu nitelik.

s. (kerimü'ş-řıfāt) 139a/10

[=1]

şığış-: Bir yere zar zor sığmak.

s.-mayup 134a/14

[=1]

řıhhāt: *Ar.* Sağlık.

s. (řıhhāt u selāmet) 138b/04

s. (şerbet-i řıhhāt u Ōāfiyet) 147b/15

s.+e(şıhhate irişdürmek) 140b/1

s.+e(şıhhate irişmek) 140a/10

[=4]

Sidre: Arabistan kirazı denilen bir ağaç.

s. (giyāh-ı Sidre) 135b/02

[=1]

řıđā: *Ar.* Kip.

s.+sı 123b/02

[=1]

silsile: *Ar.* Sıra, dizi.

s. (**silsile-i tafsîl ü şifâó**)
147b/14

[=1]

şîne: *Far.* Göğüs, yürek.

s. (**şîne-i pür-süz**) 132a/03

[=1]

şinelü: Sinesi olan.

s. 129a/07

[=1]

sipâh: *Far.* Asker, ordu.

s. (**rü-yı sipâh-ı erbâb-ı devlet
ü dîñ**) 150b/13

[=1]

sipâh-sâlâr: *Far.* Askerlerin en
büyüğü, başkomutan.

s. (**sipâh-sâlâr-ı nezdîk-ân-ı
dergâh**) 151a/07

[=1]

sipîhr: *Far.* Gök, sema.

s. (**âfitâb-ı sipîhr-i saóâdet**)
150b/08

[=1]

siyâdet: *Ar.* Efendilik, beylik.

s. (**Hümâ-yı hevâ-yı siyâdet**)
150b/1

s. (**mâh-ı felek-i siyâdet**)
150b/09

s. (**muķim-i semâó-ı siyâdet**)

128a/11

[=3]

siyah: *Far.* en koyu renk, kara.

s.+lardan 133b/05

[=1]

siylab: *Ar.* Sel, su taşkını.

s. (**siylab-ı ğâzab u tûfân-ı
belâ**) 132a/06

[=1]

siz: Çokluk ikinci kişi zamiri.

s.+e 136b/03, 138a/13

s.+in 125b/06

s.+iñ 138a/08

[=4]

şoñra: Daha ileri bir zamanda, arkadan
gelen bölüm veya zaman içinde.

s. 125a/02, 125b/01, 125b/02,
125b/06, 126a/02, 126a/03, 126b/09,
127a/10, 127a/12, 127a/13, 127a/09,
127b/10, 127b/13, 128b/15, 129a/11,
129a/04, 130b/14, 130b/14, 131a/02,
131a/03, 131a/06, 132a/11, 132b/05,
132b/08, 132b/09, 133a/08, 135a/11,
135a/07, 135b/10, 136b/12, 136b/14,
137a/13, 137b/10, 138a/08, 138b/05,
138b/05, 138b/09, 140b/10, 141b/02,
142a/08, 142b/03, 143a/11, 143a/14,
143a/02, 143b/12, 144a/14, 144b/04,
144b/07, 145b/15, 146b/03, 146b/07,

149a/05, 149b/12, 150a/11, 150a/12,
150a/14, 150a/07, 150a/09

[=58]

söndür-: Yanan bir şeyi genellikle
suyla yanmaz hale getirmek.

s.-mek 126a/15

[=1]

söz: Bir düşüncüyü eksiksiz olarak
anlatan kelime dizisi, lakırtı, kelim, la

s.+den 130a/02

s.+inden 129b/06

s.+ini 131b/11

s.+üñi 136a/10

[=4]

sözlü: Belirtilen şekilde konuşan.

s. 129a/09

[=1]

şu: Sıvı durumunda bulunan, renksiz,
kokusuz, tatsız, içilebilir madde.

s. 137a/14, 137b/01, 137b/03,
137b/08, 143b/03

s.+dan 137b/06

[=6]

sūd: *Far.* Fayda, kar.

s. (**sūd itmek**) 143b/13

[=1]

suŖāl: *Ar.* Soru, sorma.

s. (**suŖāl itmek**) 124a/14,
125a/10

[=2]

şuffe: *Ar.* sofa.

s.+lere 134a/14

[=1]

şuĥf: *Ar.* Allah'ın bazı peygamberlere
gönderdiği sayfalar, suhuf.

s. (**şuĥf-ı şerif**) 126a/05,
126a/08, 128b/10, 128b/07, 140a/01

s.+uñ 140a/02

[=6]

şuĥte-cān: *Far.* Bağrı yanık kimse.

s. (**leb-teşne vü şuĥte-cān**)
137b/11

[=1]

şuĥuf: *bkz.* şuĥf

s. 127a/11

s.+lar 126a/06

[=2]

sultān: *Ar.* Müslüman, özellikle
Sünni hükümdarların kullandıkları
unvan, padişah.

s. (**sultān olmak**) 143a/12,
144b/12

s. (**sultān-ı dārü'l-mülk-i
beĥişt-i ebedî**) 121b/04

s. (**sultān-ı ser-firāz**) 134b/10

s. (sultān-ı cihān) 143b/10

s. (sultān-ı śāhīb-niyāz)
149a/03

s. (sultān-ı žāhir) 144a/12

[=7]

süre: *Ar.* Kuran-ı Kerim’de en küçüğü üç en büyüğü 286 ayetten oluşan, ayrı ayrı isimleri olan, 114 bölümden her biri.

s.+dür 147a/02

s.+si 147a/02, 147a/08, 147a/09

[=4]

śūretā: *Ar.* Görünüşte, zahiren.

s. 123b/13

[=1]

sūŖud: *Ar.* Yükselme, yücelme.

s. (sūŖud itmek) 127a/14

[=1]

Sübhānī: *Ar.* Her türlü kusurdan uzak Sübhan olan Allah’a ait, ilahi.

s. (mahrem-i hārim-i Sübhānī)
138b/14

s. (matla-ı envār-ı Sübhānī)
128a/13

s. (mažhar-ı eltāf-ı Sübhānī)
149a/06

[=3]

sühan: *Far.* Söz, kelam.

s. (bülül-i Ŗirin-zebān u
sühan-ı Ŗehd) 149a/12

[=1]

sükün: *Ar.* 1. Rahat, iç huzuru.

s. (sükün u vağār) 134a/02

s.+a(vağār u sükün) 134a/04

2. Arap alfabesinde bir harfin esre, ötre ya da üstün ile okunmaması durumu.

s.+ıyla 128b/06

[=3]

sündüs: *Ar.* Dokumasında altın ve gümüş işlemler bulunan ipek kumaş türü.

s. (hayme-i sündüs) 127a/14

[=1]

sür-: 1. Bir halde devam etmek, zaman geçirmek.

s.-di(nübüvvet sürmek)
129a/04

2. Birisini oturduğu, bulunduğu yerden, ülkeden ceza olarak başka bir yer veya ülkeye göndermek.

s.-üp 132a/07

3. Değdirmek, dokundurmak.

s.-üp(yüzünü toprağa sürmek)
136b/15

[=3]

sürüd: *Far.* Şarkı, nağme.

s.+uñ 147b/02

[=1]

sürür: *Ar.* Sevinç.

s. (mücāvir-i hârem-i sürür)
128a/14

s.+a(dār-ı sürür) 133b/10

s.+a(serāy-ı sürür) 127a/02,
127a/09, 141a/06, 144b/07, 150a/10

s.+da(maḳām-ı sürür) 121b/06

s.+ile 146a/10

[=9]

sürüş: *Far.* Melek.

s.+uñ(Öālem-i sürüş) 146a/11

[=1]

sürü-: Bir şeyi yere değer durumda çekerek yada iterek götürmek.

s.-rdi 147b/03

[=1]

sürün sürün: Sürü sürü, sürüler halinde.

s. 134b/1

[=1]

süzil-: Zayıflamak.

s.-üp 144a/07

[=1]

-Ş-

şādumān: *Far.* Sevinçli, şen.

ş. (mesrūr u şādumān itmek)
149b/03

[=1]

şāfī: *Ar.* Yeter durumda, ikna edici.

ş. (cevāb-ı şāfī virmek)
125a/10, 138a/07

[=2]

şāh: *Far.* Padişah, hükümdar.

ş. (şāh-ı melīk-sipāh) 150b/06

ş. (şāh-ı serīr-i-āferīniş)
151a/03

[=2]

şāh: *Far.* Dal, budak.

ş. (zemīn ü āb u dīraht u sāk u şāh u gül) 123a

[=1]

şāhid: *Ar.* Bir olayın olduğu yerde olayları gören kimse.

ş. (şāhid turğutmak) 124b/15

[=1]

şāhin: *Far.* Doğana benzer, yırtıcı kuş.

ş. 134b/02

[=1]

şāhne: *Far.* İnzibat memuru.

ş. (**şahne-i Medine-i kuds**)
128a/08

ş. (**şahne-i müntazır-ı
encüm-i merākib**) 151a/12

[=2]

şakı: *Ar.* Kötü huylu kimse.

ş. (**bed-baht u şakı**) 131b/15

ş. (**kābil-i şakı**) 126b/05

ş. (**şakı ü bed-fercām**) 137b/13

ş. (**şakı vü bed-baht**) 131a/14,
137a/11

[=5]

şān: *Ar.* Şöhret, itibar.

ş. (**Ĥazret-i Kurōān-ı
Ōažimü'ş-şān**) 148b/08

[=1]

şārib: *Ar.* İçen, içici.

ş. (**şārib-i Zemzem-i ihlās**)
139a/04

[=1]

şark: *Ar.* Doğu.

ş. (**vilāyet-i şark u ğarb**)
140b/10

ş.+ıla 148a/07

[=2]

şāyed: *Far.* Eğer.

ş. 122a/09

[=1]

şāyiŌ: *Ar.* Yayılmış, bilinmiş.

ş. (**āfāka şāyiŌ olmak**) 143b/14

[=1]

şeb: *Far.* Gece.

ş. (**şeb-i tārık**) 145a/04

[=1]

şecere: *Ar.* Ağaç.

ş. (**şemere-i şecere-i ĥikmet**)
150b/14

ş. (**şemere-i şecere-i menhiyye**)
122b/04

ş. (**şecere-i menhiyye**) 121b/03,
121b/08

[=4]

şedde: *Ar.* Arapça ve Farsça
kelimelerde üzerine konulan harfi çift
okutan işaret.

ş. (**şedde vü fethā**) 147a/06

ş.+siyle 147a/03, 147a/06

[=3]

şefāat-ĥāh: *Ar. +Far.* Şefaat isteyen.

ş. (**şefāat-ĥāh-ı erbāb-ı cināyet**)
151a/11

[=1]

şefik: *Ar.* Şefkatli, merhametli.

ş. (**Ĥızr-ı şefik-i rāh-ı ümmid**)
150b/03

[=1]

şehâdet: *Ar.* Şahitlik.

ş. (**delîl-i sebîl-i şehâdet**)
150b/02

ş. (**şehâdet itmek**) 124b/14

[=2]

şehd: *Ar.* Bal.

ş. (**bûlbûl-i şîrin-zebân u sühân-ı şehd**) 149a/12

[=1]

şehîd: *Ar.* Allah ve din yolunda ölen kimse.

ş. (**şehîd itmek**) 126b/05

[=1]

şehir: *Far.* Köy ve kasabalardan sonraki en büyük idari yerleşim birimi.

ş.+leriñ 132b/05

[=1]

şehr: *bkz.* şehir

ş. (**şehr-i münevvere**) 141a/13

ş.+iñ 132b/04, 132b/06

[=3]

şehvet: *Ar.* Karşı cinse duyulan şiddetli arzu.

ş. 123b/04

ş. (**Öâlem-i havf u cūÖ u şehvet ü günâh**) 123b/06

ş. (**şehvet-i bañn u ferc**) 124a/08

[=3]

şeh-süvâr: *Far.* Çok usta binici.

ş. (**şeh-süvâr-ı maÖreke**)
150b/05

[=1]

şekâvet: *Ar.* Eşkiyalık.

ş.+e(**Öummân-ı şekâvet**)
132a/07

[=1]

şekâyık-çîn: *Far.* Şakayık toplayan.

ş. (**şekâyık-çîn-i büstân-ı hâķikât**) 151a/10

[=1]

şemÖ: *Ar.* Mum.

ş. (**bezm-i şemÖ**) 143b/07

ş. (**mânend-i şemÖ-i cemÖ**)
136a/14

ş. (**şemÖ olmak**) 146a/11

ş. (**şemÖ-i bezm-i enbiyâ vü evliyâ**) 131b/02

ş. (**şemÖ-i cemÖ-i yaķın**)
130a/12

[=5]

şemer: *Far.* Çay.

ş.+iñ 137b/06

[=1]

şemme: *Ar.* Çok az miktar.

ş. 144a/03

[=1]

şenbih: *Far.* Cumartesi günü.

ş. 138b/1

[=1]

şerŖ: *Ar.* Din yolu, şariat.

ş. (**bāni-yi serāy-ı şerŖ**)
128a/07

[=1]

şerāif: *Ar.* Şerefli, kutlu insanlar.

ş. (**müşerref-i teşrif-i şerāif**)
139a/09

[=1]

şerāyiŖ: *Ar.* Şariat hükümleri.

ş. (**rāsim-i şerāyiŖ-i dīniyye**)
128a/11

[=1]

şerbet: *Ar.* İçecek.

ş. (**şerbet-i şihhat u Ŗāfiyet**)
147b/15

[=1]

şeref: *Ar.* Manevi yücelik, onur.

ş. (**şeref-i dūdmān-ı muştafā**)
138b/15

ş. (**tāc-ı şeref**) 121b/09

[=2]

şerifŖat: *Ar.* İslam dinin koyduğu hükümler bütünü, din.

ş. 129b/10

ş. (**müteşallib-i izhāri's-şerifŖat**) 131b/05

ş. (**şāhibü'l-şerifŖati'l-ķāhire**)
145a/07

ş. (**vāzı-ı māŖalim-i şeriat**)
149a/07

[=4]

şerif: *Ar.* Şerefli, kutsal, mübarek.

ş. (**Ŗömr-i şerif ü vefāt-ı latif**)
141a/05

ş. (**Ŗömr-i şerif-i pür-sūd**)
135a/10

ş. (**şuhf-ı şerif**) 140a/1

ş. (**şuhf-ı şerif**) 126a/05

ş. (**şerifü'l-hulk**) 139a/10

ş. i(**divār-ı şerif**) 135b/04

ş.+i(**nām-ı şerif**) 148b/11

ş.+i(**Ŗömr-i şerif**) 126b/13,
127a/01, 127b/03, 149a/01, 150a/09

ş.+i(**şuhf-ı şerif**) 128b/10,
128b/07

ş.+i(**tābūt-ı şerif**) 125b/11

ş.+inde(**huzūr-ı şerif**) 124b/13

ş.+inde(**Ŗömr-i şerif**) 130b/10

ş.+ini(**cism-i şerif**) 125b/01,
142b/13, 146b/03

ş.+ini(**tābūt-ı şerif**) 125b/08,
126a/1

ş.+leri(**ism-i şerif**) 129b/05,
142b/05

ş.+leri(**nām-ı şerif**) 128b/05,
133b/14

ş.+leri(**Öömr-i şerif**) 127b/12,
127b/15, 127b/09, 138b/06, 141b/11,
142a/14, 142b/11, 144b/06, 146a/09

ş.+leri(**vaşf-ı şerif**) 129a/06

ş.+leri(**vilādet-i şerif**) 140a/05

ş.+lerini(**cism-i şerif**) 126a/03,
143a/1

ş.+leriyle(**suhf-ı şerif**) 126a/08

[=40]

şerr: *Ar.* Kötülük, fenalık.

ş. (**şerr ü şür**) 127b/07

[=1]

şevket: *Ar.* Büyüklük, ululuk.

ş.+i(**tañana-ı şüküh u şevket**)
144a/1

[=1]

şeyātīn: *Ar.* Şeytanlar.

ş. (**şeyātīn-i merdūd**) 123b/11

[=1]

şeyh: *Ar.* Önder, lideri.

ş. (**şeyh-i halvet-hāne-i erbajın**)
145a/13

ş. (**şeyh-i mürselīn**) 130b/1

[=2]

şeyhūhat: *Ar.* Yaşlılık.

ş. 139b/08

[=1]

şeyh-i fāñj: *Ar.* Çok yaşlı kimse.

ş. 139b/08

[=1]

şiddet: *Ar.* Sertlik.

ş. (**şiddet-i ser-pençe**) 138a/09

[=1]

şifāó: *Ar.* Hastalıktan iyileşme.

ş. (**silsile-i tafşil ü şifāó**)
147b/14

[=1]

şikār: *Far.* Av.

ş. 134b/02

[=1]

şikeste-ğalb: *Far.* +*Ar.* Kırık kalp.

ş. (**rencide-hāñr u şikeste-ğalb**
olmak) 130a/1

ş. (**şikeste-ğalb u perişān-sāz**
olmak) 130b/07

[=2]

şimden : Artık, bundan sonra.

ş. 124b/04

ş. 125b/05

[=1]

şirin-zebān: *Far.* Tatlı dilli.

ş. (bûlbûl-i şîrin-zebân u sühân-ı şehd) 149a/11

[=1]

şol: Şu.

ş. 123b/06, 123b/07, 126a/10, 130a/08, 133b/04, 137a/03, 137b/07, 147b/03, 149b/13

[=9]

şöyle: Şuna benzer, şunun gibi.

ş. 134b/13, 148a/08, 149b/15

ş.+dür 123a/08

[=4]

şuncılayın: Şunun gibi.

ş. 135a/05

[=1]

şüm: Ar. Uğursuz, şom.

ş. 124a/07, 131a/13, 131a/13, 131b/10

ş. (kavm-i şüm) 136a/12

ş. (nefs-i şüm) 124a/09

[=6]

şür: Far. karışıklık, fitne.

ş.+dan(şerr ü şür) 127b/07

[=1]

şüküfe: Far. Çiçek.

ş. (şüküfe-i bağ-ı fütüvvet) 149a/10

[=1]

şüküh: Far. Ululuk, azamet.

ş. (heybet ü şüküh-ı âvâz) 134b/12

ş. (tantana-ı şüküh u şevket) 143b/15

[=2]

şükür: Ar. Verdiği nimetler için Allah'a karşı duyulan minneti dile getirme.

ş.+lerini 135a/07

[=1]

şütür-mâde: Far. Dişi deve

ş.+i 137b/14

[=1]

-T-

tâ: Far. Kadar, dek, değin.

t. 121b/02, 122b/12, 122b/14, 123a/07, 123b/10, 123b/02, 124a/09, 125b/07, 126b/01, 128b/01, 132a/11, 135a/10, 136a/15, 137b/09

[=14]

tâ: Ar. Arap alfabesindeki üçüncü harfin adı.

t.+nîñ 129b/03

t.+yıla 126b/04

[=2]

tāb: *Far.* Işık, parıltı.

t. (**māh-ı tāb-ı felek-i rif'at u tārīm**) 149a/09

t.+dan(**māh-ı tāb**) 143b/07

t.+ı(**māh-ı tāb**) 143b/04

[=3]

tābi': *Ar.* Birine ya da bir şeye uyan.

t. (**tābi' olmak**) 135a/02, 142a/12

[=2]

tabāyi': *Ar.* Yaratılışlar, huylar.

t. 123a/1

[=1]

tabl: *Ar.* Davul

t. (**tabl u Öalemsiz**) 134b/09

[=1]

tābūt: *Ar.* İçine ölü konan sandık.

t. (**tābūt-ı şerif**) 125b/10, 125b/08, 126a/1

[=3]

tāc: *Far.* Hükümdarlık alameti olarak başa iyilen süslü kisve.

t. (**tāc urınmak**) 140b/09

t. (**tāc-ı ibtihāc vurunmak**) 140b/06

t. (**tāc-ı Öizzet**) 121b/04

t. (**tāc-ı şeref**) 121b/09

[=4]

tafsil: *Ar.* Bir şeyi ayrıntılarıyla anlatma.

t. (**silsile-i tafsil ü şifā'ō**) 147b/14

t. (**tafsil itmek**) 143a/08

t.+e 139b/15

t.+i 129b/1

t.+ile 133b/15

[=5]

tağ: Dağ.

t. 136b/09

t. (**śahrā vü tağ**) 138a/02

t.+a 138a/03

t.+dur 142a/07

t.+ında 132b/1

t.+larından 142a/07

[=7]

tāği: *Ar.* Başkaldıran, asi.

t. (**bāği vü tāği**) 136b/09

t.+leriñ(**bāği vü tāği**) 138a/1

[=2]

taḥkik: *Ar.* Birşeyin hakikatini anlayıp bilme.

t. (çeşme-i zülāl i taḥḳīk)
145b/1

[=1]

taḥmin: *Ar.* Bir şeyi aşağı yukarı değerlendirmek.

t.+iyle 141a/12

[=1]

taḥrīk: *Ar.* Harekete geçirmek.

t. (taḥrīk itmek) 124a/07

[=1]

taht: *Far.* Hükümdarların oturduğu büyük, süslü koltuk; hükümdarlık makamı, hükümdarlık.

t. 146b/03

t. (taht-ı ḥükümetinde olmak)
140b/10

t.+ma(Öadālet tahtına geçüp
oturmak) 147b/10

t.+ında(eşcār-ı taht) 146b/02

t.+ını 148b/03

t.+ıñ 148b/02

[=6]

taife: *Ar.* Bölük, fırka, takım.

t. 134b/03

t. (taife-i ḥalīm ü selīm)
135a/03

t.+niñ 133b/02

t.+yi 123b/14

[=4]

taḳdir: *Ar.* Beğenme, beğenip belirtme, değer verme.

t.+ce 124b/03, 128b/08, 133a/09,
134a/04

[=4]

taḳrībā: *Ar.* Takribi olarak, yaklaşık.

t. 142a/1

[=1]

taḳrīr: *Ar.* Anlatma, anlatış.

t. (taḳrīr olunmak) 123a/11

[=1]

taḳvā: *Ar.* Allah korkusu ile Allah'ın yasakladığı şeylerin bütünüden sakınma.

t. (cāmiÖ-i Öilm ü taḳvā)
145a/15

t.+yıla(zühd ü taḳvā) 144a/08

[=2]

talÖat: *Ar.* Yüz, çehre, güzel yüz.

t. (talÖat-ı cihān-efrūzi)
144a/02

[=1]

taleb: *Ar.* İsteme, istek.

t. (taleb itmek) 125a/08,
125a/12

[=1]

[=1]

ṭālīŌ: *Ar.* doğma, tulu etme.
t. (**ṭālīŌ olmak**) 122b/02
[=1]

ṭālīh: *Ar.* Kısmet, şans,baht.
t.+i(**ṭālīh-i ṭālīh**) 136a/09
t.+le(**ṭālīh-i ṭālīh**) 136b/08
[=2]

ṭamaŌ: *Ar.* Açgözlülük.
t. 123b/04
[=1]

ṭamām: *Ar.* Tam olarak, eksiksiz.
t. 124b/01, 125a/02, 133a/05,
133a/09, 141b/09, 148a/04
[=6]

tane: *Far.* Adet.
t. 122b/11
[=1]

ṭanīn: *Ar.* Tınlama,çınılama.
t. (**ṭanīn-i bī-hūşī bırakmak**)
144a/1
[=1]

ṭantana: *Ar.* Gözalcı ve gösterişli
olma, debdebe.
t. (**ṭantana-ı şükūh u şevket**)
143b/15
[=1]

ṭarāīk: *Ar.* Yollar, tarikatlar.

t. (**mecmaŌ-ı ṭarāīk-i mezāhib**)
145b/1
[=1]

ṭaraf: *Ar.* Yön, yan; doğrultu.
t.+a 121b/14
t.+dan 122a/12
[=2]

ṭārī: *Ar.* Birden bire ortaya çıkan.
t. (**ṭārī olmak**) 122b/10
[=1]

ṭārīk: *Far.* Karanlık.
t. (**şeb-i ṭārīk**) 145a/04
[=1]

ṭarīk: *Ar.* Yol.
t. (**bedreḳā-ı ṭarīk-i hūdā-
perestī**) 151a/05
t. (**refīk-i hīzr-ı ṭarīk**) 145b/1
t. (**refīk-i ṭarīk-i vuşul-ber**)
150b/02
t. (**ṭarīk-i müstaḳīm**) 126b/1
t.+iyle 123a/06, 138a/11
t.+le 122a/03, 122a/03
[=7]

ṭarīkat: *Ar.* Allah'a ulaşma maksadıyla
tutulan yol.
t. (**miḳdām-ı eŌillāni't-ṭarīkat**)
131b/05

t. (mübeyyini'l-tarıkatı'l-bāhire) 145a/07

t. (mürşid-i meşalik-i tarikat) 149a/08

t. (hâbib-i rāh-ı meydān-ı tarikat) 151a/09

[=4]

tārim: *Far.* Gök, sema.

t. (māh-ı tāb-ı felek-i rif'at u tārim) 149a/10

[=1]

tās: *Ar.* İçine sıvı şeyler konan metalden yapılmış derince kap.

t. (tās-ı āsumān) 143b/15

[=1]

taśarruf: *Ar.* Bir şeyi istediği gibi kullanma yetkisi, kullanım.

t.+ında 123b/07

[=1]

taśavvūr: *Ar.* Zihinde şekillendirme.

t. (taśavvūr itmek) 130a/10

[=1]

taśhîh: *Ar.* Düzeltme.

t. (taśhîh itmek) 147a/04

[=1]

taş: Çeşitli biçim ve büyüklükte her türlü kaya parçası.

t. 137a/03

t.+dan 134a/15, 136b/11, 136b/09, 137a/04

[=5]

taşra: Bir ülkenin başkenti veya en önemli şehirleri dışındaki yerlerin hepsi, dışarlık.

t. 122a/06, 122b/03

t. (taşra gelmek) 143b/08

[=3]

tavāif: *Ar.* Taifeler, topluluklar.

t. (tavāif-i ÖArab) 133b/04

[=1]

tavar: İnek, koyun, keçi sürüsü.

t.+ları 137b/1

[=1]

tāvus: *Far.* Sülüngiller ailesinden tiz sesli, süslü, büyük bir kuş.

t. 121b/01, 124a/04

t.+dan 124a/08

taŐyın: *Ar.* Atama, belli bir yerde görevlendirme.

t. (tayŐın itmek) 136a/05, 146b/06

[=2]

tażarruŐ: *Ar.* Yalvarma, yakarma.

t. (tażarruŐ u niyāżlar itmek) 136b/14

[=1]

tāzi-vār: *Far.* Tazi gibi.

t. 138a/02

[=1]

taŖzim: *Ar.* Hürmet etme, saygı gösterme.

t. (**mažhar-ı Ŗzzet ü taŖzim**)
139a/13

[=1]

tebcil: *Ar.* Ululama, ağırlama, sayı gösterip ikram etme.

t. (**vācibü't-tebcil ve't-tekrim**)
139a/11

[=1]

tecdid: *Ar.* Bir işi yineleme, tekrar etme.

t. (**tecdid-i vuzūŖ itmek**)
136b/13

[=1]

tecebbür: *Ar.* Gururlanma.

t. (**ehl-i tecebbür ü tecebbür ü saht-dil**) 145a/02

[=1]

tecerrüd: *Ar.* Allah'ı unutturan şeylerden uzak kalma.

t. (**teferrüd ü tecerrüd**) 136a/07

[=1]

tecrid: *Ar.* Dünya işlerinden uzak kalıp kendini Allah'a bağlama.

t. (**haŖib-i sākinān-ı mülk-i tecrid**) 151a/13

t. (**ķutb-ı dāire-i felek-i tecrid**)
149a/14

t. (**muhtār-ı maķāmāt-ı tecrid**)
145a/12

t. (**zübde-i erbāb-ı tecrid ü safā**) 149a/07

[=4]

tedārük: *Ar.* Edinme, sağlama.

t. (**tedārük itmek**) 130a/14

[=1]

tedriş: *Ar.* Ders verme, öğretim.

t. (**mažhar-ı hūkm ü maŖden-i tedriş**) 128a/14

[=1]

teferrüd: *Ar.* Herkesten ayrılıp yalnız kalma, inzivaya çekilme.

t. (**teferrüd ü tecerrüd**) 136a/07

[=1]

tefŖil: *Ar.* Arapça'da kelime türetmede kullanılan kalıplardan biri.

t. 123b/1

[=1]

tefriğ: *Ar.* Toplumdan uzaklaşım tek kalarak sadece Allah'a yönelme.

t. (**mālik-i memālik-i tefriğ**)
138b/14

t. (**miḥver-i muntıkā-i āsumān-ı tefrīd**) 149a/14

[=2]

teḳaddüm: *Ar.* Önce gelme.

t. (**teḳaddüm itmek**) 142b/07

[=1]

tekebbür: *Ar.* Büyüklenme, gururlanma.

t. (**ehl-i tekebbür ü tecebbür ü saht-dīl**) 145a/02

t. (**kemāl-i tekebbür ü nihāyet-i ser-keşlik**) 130a/11

[=2]

tekrār: *Ar.* Aynı olay veya işin çok defa meydana gelmesi.

t. 129a/12, 130a/14, 133b/11, 139b/15

[=4]

tekrīm: *Ar.* Saygı gösterme, ululama.

t. (**mükerrem-i tekrīm-i kerāim-i tekrīmāt**) 139a/08

t. (**vācibü't-tebcīl ve't-tekrīm**) 139a/11

[=2]

tekrīmāt: *Ar.* Saygı göstermeler.

t. (**mükerrem-i tekrīm-i kerāim-i tekrīmāt**) 139a/09

[=1]

ten: *Far.* İnsan vücudunun dış yüzü, cilt.

t. 124a/03

t. (**ten-i bī-sāye**) 151a/15

t. (**ten-i Őuryān**) 122a/05

[=3]

ten-dürüst: *Far.* Sağlıklı, sıhhatli.

t. (**ten-dürüst ü śahīḥ imek**) 150a/02

[=1]

tenāsül: *Ar.* Birbirinden doğarak üreme.

t. 132b/08

t. (**tevālūd ü tenāsül**) 126b/06

[=2]

tenāvül: *Ar.* Yeme içme.

t. (**tenāvül itmek**) 121b/03

[=1]

terk: *Ar.* Bırakma, ayrılma; vazgeçme.

t. (**terk itmek**) 136b/1

[=1]

tertīb: *Ar.* Düzen, sıra.

t. 139b/11, 140b/03, 145b/05, 146b/11, 149b/05

[=5]

teslīm: *Ar.* Bir şeyi sahibine verme; bırakma, devretme, terk etme.

t. (**teslīm itmek**) 127a/03,
127a/08, 149a/05

[=3]

tesmiye: *Ar.* Ad koyma, adlandırma.

t. (**vech-i tesmiye**) 126b/05

[=1]

teşdîd: *Ar.* Arap alfabesinde bir harfin şeddeli yazılması.

t.+iyle 129b/03

[=1]

teşne-leb: *Far. birl* Susamış, arzulu.

t. 137b/07

[=1]

teşrif: *Ar.* Bir yeri onurlandırma, şereflendirme.

t. (**müşerref-i teşrif**) 149a/13

t. (**müşerref-i teşrif-i şerâif**)
139a/09

t. (**teşrif buyurmak**) 129a/12

[=3]

tevâbiÓ: *Ar.* Bir kimseye tabi olan kimseler.

t. (**cemÓ-i tevâbiÓ ü levâhik**)
137a/08

[=1]

tevâlüd: *Ar.* Birbirinden doğarak neslin devamı.

t. 132b/08

t. (**tevâlüd ü tenâsül**) 126b/06

[=2]

tevârih: *Ar.* Tarihler.

t. (**ehl-i tevârih**) 132a/11,
144b/15

t.+iñ(**ehl-i tevârih**) 140a/06

[=2]

tevâhid: *Ar.* Allah'ın bir olduğunu kabul etme ve söyleme.

t. (**delîl-i reh-berân-ı kûy-ı tevâhid**) 151a/14

t. (**murtâz-ı riyâzât-ı hâne-i tevâhid**) 145a/12

t. (**sâlik-i mesâlik-i tevâhid**)
138b/13

t. (**Óumde-i eshâb-ı tevâhid ü fenâó**) 149a/07

[=4]

tevkîÓ: *Ar.* Padişah tuğrası, nişanı.

t. (**tevkî-i refîÓ**) 127a/05

[=1]

Tevrât: Hz. Mûsâ'ya indirilen kutsal kitap.

t. 145b/15

t. (**hük-m-i tevrât**) 146a/04,
149b/12

t.+ıla(**hük-m-i tevrât**) 146a/01,
148b/12

t.+1la(**ķavl-i tevrāt**) 147a/11
[=6]
ticāret: *Ar.* Kazanç için yapılan alış
veriş.
t.+e 136a/03
[=1]
tīr: *Far.* Ok.
t. (**niřāne-i tīr itmek**) 137b/15
[=1]
tisŖa: *Ar.* Dokuz,dokuzuncu.
t. (**muźhir-i āyāt-ı meřhūre-i
tisŖa**) 145a/08
[=1]
tīz: *Far.* Őabuk, hemen.
t. 134b/13
[=1]
toĝ-: Doĝmak, dūnyaya gelmek.
t.-d1 137a/06
[=1]
toĝan: Kartalgiller familyasından bir
tūr yırtıcı kuř.
t. 134b/02
[=1]
toĝru: Namuslu, dūrūst, gūvenilir.
t.+lar 131a/13
[=1]
toĝur-: Bir çocuk dūnyaya getirmek.

t.-sun 136b/12
[=1]
toķuz: Dokuz; sıralamada sekizden
sonra gelen sayının adı.
t. 131a/06
[=1]
tokuz yūz altmıř: Sıralamada dokuz
yūz elli dokuzdan sonra gelen sayının
adı.
t. 127b/03
t.+a 124a/12
[=2]
toķuz yūz altmıř iki: Sıralamada
dokuz yūz altmıř birden sonra gelen
sayının adı.
t. 127b/15
[=1]
toķuz yūz elli: Sıralamada dokuz yūz
kırk dokuzdan sonra gelen sayının adı.
t. 130b/13, 131a/07
[=2]
toķuz yūz on iki: Sıralamada dokuz
yūz on birden sonra gelen sayının adı.
t. 127a/15
[=1]
toķuz yūz yigirmi: Sıralamada dokuz
yūz on dokuzdan sonra gelen sayının
adı.

t. 127b/09

[=1]

toğuz yüz yigirmi altı: Sıralamada dokuz yüz yirmi beşten sonra gelen sayının adı.

t. 127b/12

[=1]

tol-: Dolu hale gelmek.

t.-miş(**is pas tolmak**) 131a/15

[=1]

tola-: Etrafında döndürüp sarmak.

t.-rdı(**kol tolamak**) 147b/13

[=1]

tolayu: Etraf, çevre, civar.

t.+sunı 143b/07

[=1]

toprak: Yerkabuğunun canlıların yaşamı için ayrılan kuru kısmı.

t.+a(**toprağa**)(**yüzünü toprağa sürmek**) 136b/15

[=1]

tūfān: Ar. Çok şiddetli yağmur ve fırtına.

t. 125b/14, 125b/07, 125b/09, 131a/07, 132a/10, 132a/15, 133a/04, 140a/05

t. (**müddet-i tūfān**) 132a/14

t. (**rāfiŪ-i tūfān-ı ibtilā**)

131b/07

t. (**siylab-ı ğāzab u tūfān-ı belā**)

132a/06

t. (**tūfān olmak**) 125b/07,

131a/02

t. (**tūfān tutmak**) 131a/1

t.+dan 130b/13, 130b/13,

132b/05, 132b/08, 132b/09

t.+ı 132a/13

[=20]

tufūliyyet: Ar. Çocukluk, küçüklük.

t. (**tūti-yi kafes-i tufūliyyet ü**

mehd) 149a/12

[=1]

tuğyān: Ar. Azgınlık, haddiniaşma.

t. (**tuğyān u hasāret**) 131a/11

[=1]

tur-: Belli bir süre beklemek.

t.-urlardı(**kanatların yayıp**

turmak) 147b/02

t. 148b/02

[=2]

turğut-: Durdurmak, durmasını sağlamak.

t.-mağ(**şāhid turğutmak**)

124b/15

[=1]

tut-: 1. Yönelmek.

t.-dı(**yüz tutmak**) 121b/04

t.-dılar(**yüz tutmak**) 148a/06

2. Ağrımaya başlamak.

t.-ar(**buru tutmak**) 137a/03

3. Etkisi altına almak.

t.-mazdan(**tūfān tutmak**) 131a/1

[=4]

tūti: *Far.* Papağan türünden bir kuş.

t. (**tūti-yi kafes-i tufūliyyet ü mehd**) 149a/12

[=1]

tuyūr: *Ar.* Kuşlar.

t. (**vuḥūş u tuyūr**) 147a/14

t.+a(**vuḥūş u tuyūr**) 148b/06

[=2]

-U-

u: *Far.* Ve.

u. 121b/05, 121b/06, 122b/10, 122b/07, 123a/03, 123a/03, 123a/03, 123a/03, 123a/05, 123b/10, 123b/05, 124a/10, 124a/08, 125b/13, 125b/05, 126a/12, 127b/07, 128a/03, 128a/04, 128b/01, 129b/08, 130a/01, 130a/10,

130b/07, 131a/10, 131a/11, 131b/15, 132a/06, 132a/06, 132a/08, 132b/14, 132b/14, 133b/10, 134a/02, 134a/04, 134b/01, 134b/11, 134b/09, 134b/09, 135a/05, 136a/14, 136b/10, 136b/14, 136b/04, 137a/15, 137b/04, 138a/03, 138b/03, 138b/04, 140b/10, 143a/13, 143a/05, 143b/15, 144a/03, 144b/15, 145b/11, 146b/08, 147a/14, 147a/14, 147b/15, 147b/05, 147b/07, 148b/04, 148b/06, 148b/06, 149a/11, 149a/09, 149b/02, 149b/03, 150a/01, 150a/01, 150b/11, 150b/13, 150b/02, 150b/03, 151a/1

[=76]

Öübür: *Ar.* Bir taraftan öbür tarafa geçme.

u. (**intiḳāl u Öübür buyurmak**) 133b/10

u. (**intiḳāl ü Öübür buyurmak**) 144b/07

[=2]

uç: Bir nesnenin genellikle sivri olan bir tarafı.

u. 133b/07

[=1]

uç-: Kanatlı hayvanların havada ilerlemesi.

u.-arları 134b/03

u.-up 121b/09

[=2]

ufuḡ: *Ar.* Gökyüzünün yerle birleşmiş görüldüğü yer.

u. (**ufuḡ-ı ḡayb**) 122b/1

[=1]

uḡāb: *Ar.* Kartal.

u. (**mānend-i Őuḡāb**) 138a/09

[=1]

Őuḡbā: *Ar.* Öbür dünya, ahiret.

u.+ya(**ḡarār-ı Őuḡbā**) 135a/12

[=1]

Őuḡūl: *Ar.* Akıllar.

u. (**Őuḡūl u fuḡūl**) 150a/1

u. (**zēvī'l-Őuḡūl**) 124b/07

[=2]

ulaṣ-: Bir yere varmak.

u.-dı 123b/03

[=1]

Őulemā: *Ar.* Alimler.

u. 126b/03, 130b/11

u. (**Őulemā-i zī-ṣān**) 142a/06

u.+mñ 129b/11, 130b/15

[=5]

ulu: Erdemleri bakımından çok büyük, yüce.

u. 136b/07, 137a/07, 138a/03, 148b/1

u.+sıydı 133a/1

[=11]

Őulu'l-Öazm: *Ar.* Hayatı diğer peygamberlere göre daha çetin ve zorlu geçen, dolayısıyla diğerlerinden daha büyük olan peygamberler.

u. 129b/12, 129b/13, 139b/14

u.+dandur 139b/14, 145b/13, 149b/10

[=6]

ulūhiyyet: *Ar.* İlahlık.

u. (**maḡbūl-i āsitāne-i Ḥāzret-i ulūhiyyet**) 131b/08

[=1]

ŐŐulūm: *Ar.* İlimler.

u. (**muŐallim-i ŐŐulūm-ı yaḡīniyye**) 128a/11

u. (**rāmiz-i revāmiz-i esrār-ı ḡarāib-i Őulūm**) 128a/12

[=2]

Őumde: *Ar.* İlke, prensip.

u. (**Őumde-i eshāb-ı tevḡid ü fenāŐ**) 149a/07

[=1]

Őummān: *Ar.* Okyanus.

u. (**Őummān-ı ṣeḡāvet**) 132a/07

[=1]

umūr: *Ar.* İşler.

u. (**umūr-ı ğaribe**) 149b/13

[=1]

ur-: 1. Kanat çırpılmak

u.-an (**pervāz urmak**) 147a/15

2. Şimşek çakılmak.

u.-ur(**berķ urmak**) 143b/04

[=2]

urın-: Giyinmek, takılmak.

u.-up(**tāc urılmak**) 140b/09

[=1]

Óurüc: *Ar.* Yukarı çıkmak, yükselmek.

u. (**āsumāna Óurüc itmek**)
150a/07

u. (**göklere Óurüc itmek**)
150a/11

[=2]

Óuryān: *Ar.* Çıplak.

u. (**çıplak ve Óuryān kalmak**)
121b/10

u.+ını(**ten-i Óuryān**) 122a/05

[=2]

Óuryānluķ: Çıplaklık.

u. 121b/14

[=1]

utan-: Küçük duruma düştüğü için ya da pişmanlıktan dolayı mahcup olmak.

u.-up 122a/02

[=1]

uy-: Birine tabi olmak, dediklerini yapmak.

u.-mış(**şeytāna uymak**) 137a/11

[=1]

uzat-: Saç, sakal vb. uzamasını sağlamak.

u.-urlardı(**uzadurlardı**) 147b/11

[=1]

uzun: 1. Boylu, boyu fazla olan.

u. 129a/08, 134a/10

2. Başlangıcı ile bitişini arasında çok süre bulunan.

u. (**Óömri uzun olmak**) 145a/1

[=3]

-Ü-

ü: *Far.* Ve.

ü. 121b/11, 121b/09, 123a/03,
123a/07, 123b/06, 124a/10, 124a/02,
125b/11, 126b/06, 126b/06, 127a/13,
127b/11, 127b/11, 127b/14, 127b/14,
127b/15, 127b/03, 127b/03, 127b/05,
127b/05, 127b/07, 128a/12, 128a/14,
130a/11, 130a/04, 130b/04, 131a/12,
131a/04, 131b/10, 132b/06, 134a/08,
134a/08, 134a/09, 134b/10, 134b/12,

134b/14, 135a/12, 135a/15, 135a/03,
135a/09, 136a/07, 137a/08, 137b/05,
138a/05, 138b/07, 139a/13, 140b/11,
140b/15, 141a/05, 141a/09, 143a/15,
143b/11, 143b/15, 144a/10, 144a/08,
144a/08, 144a/09, 144b/14, 144b/07,
144b/08, 145a/10, 145a/15, 145a/15,
145a/02, 145a/02, 145a/03, 145a/03,
146a/11, 147a/10, 147a/09, 147a/09,
147b/14, 148b/03, 148b/03, 148b/05,
149a/12, 149a/03, 149a/07, 149a/07,
149b/01, 149b/02, 149b/02, 150a/02,
150b/10, 150b/13, 150b/13

[=86]

üç: Sıralamada ikiden sonra gelen sayının adı.

ü. 124a/03, 132b/12, 138a/08,
139b/12

ü.+üni 148a/15

[=5]

üç biñ: Sıralamada iki bin dokuz yüzz doksan dokuzdandan sonra gelen sayının adı.

ü. 140a/08

[=1]

üç biñ üç yüz otuz yedi: Sıralamada üç bin üç yüz otuz altıdan sonra gelen sayının adı.

ü. 140a/09

[=1]

üç yüz: Sıralamada iki yüz doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı.

ü. 129a/02

[=1]

üç yüz altmış beş: Sıralamada üç yüz altmış dörtten sonra gelen sayının adı.

ü. 129a/03

[=1]

üç yüz elli Sıralamada üç yüz kırk dokuzdan sonra gelen sayının adı.

ü. 130b/14, 131a/02

[=2]

üçünci: Üç sayısının sıra sayı sıfatı

ü.+si 141b/07

[=1]

ülfet: *Ar.* Konuşma, görüşme, arkadaşlık.

ü.+e 123b/09

[=1]

ümem: *Ar.* Ümmetler.

ü. (**ümem-i şâhib-i ahlâk u kerem**) 135a/05

[=1]

ümmîd: *Far.* Olması istenen bir şeye duyulan beklenti, umut.

ü. (**Hızr-ı şefîk-i râh-ı ümmîd** 150b/03

ü. (**ümmîd-i meşâm**) 122a/11

[=2]

üns: *Ar.* Alışkanlık, alışma.

ü. (**ket-hüdā-yı hāne-i üns**)

128a/08

[=1]

üstād: *Far.* Belli bir alanda üstün yeteneği ve bilgisi olan kimse.

ü. (**üstād-ı ma'ārif-i hākiķi vü cedeli**) 128a/10

[=1]

üzre: Bir şeyin üstüne, üst tarafına, üzere.

ü. 147b/1

[=1]

üzeri: Bir şeyin üst tarafı.

ü.+ne 123b/02, 124a/11, 124b/15, 128a/05, 129a/07, 129b/04, 131a/08, 137a/15, 137b/03, 138b/04, 139b/11, 140b/03, 145b/14, 145b/05, 146b/11, 146b/03, 147a/04, 149b/05

ü.+ne(**hūzūr üzerine olmak**) 130a/15

ü.+lerine 135a/03

ü.+nedür 129b/12, 130b/15

[=21]

-V-

vācib: *Ar.* Söz konusu şeyin yapılması erekli olan.

v. (**vācibü't-tebcil ve't-tekrim**)

139a/11

[=1]

vācibü'l-iz'ān: *Ar.* Gerekli söz.

v. (**fermān-ı vācibü'l-iz'ān irişmek**) 142a/15

v. (**fermān-ı vācibü'l-iz'ān irüşmek**) 136a/08

v. (**fermān-ı vācibü'l-iz'ān-ı ilāhij irişmek**) 122a/06

[=3]

vādij: *Ar.* İki dağ arasında uzanan arazi.

v. (**vādij vü šahrā**) 137b/09

[=1]

vāfir: *Ar.* Çok, bol.

v. 135b/1

[=1]

vaḥdet: *Ar.* Allah'ın birliği.

v. (**noķtā-i dāire-i vaḥdet**) 150b/14

[=1]

vaķār: *Ar.* Ağırbaşlılık.

v. (**vaḳār u sūkūn**) 134a/04
v.+ı(**sūkūn u vaḳār**) 134a/02
[=2]
vāḳiŌŌ: *Ar.* Olan, vuku bulan.
v. (**vāḳiŌ olmak**) 128a/03,
130b/11, 135a/13, 141a/11, 142b/07
[=5]
vaḳit: *bkz.* vaḳt
v.+dür 124b/04
[=1]
vaḳt: *Ar.* Zaman
v. (**vaḳt olmak**) 124b/1
v. (**vaḳt-i ḥuṣūl i miyve**)
123a/04
v. (**vaḳt-i vilādet**) 142b/07
v.+in 122a/13, 127a/08, 130a/08,
135a/01, 139b/06, 141a/01, 141b/08
v.+inde 133a/07
[=11]
vālide: *Ar.* Anne.
v.+siniñ 129b/09
[=1]
var: Mevcut, evrende veya
düşüncede yer alan, yok karşıtı.
v. 123b/04, 132b/12, 133a/04,
137a/11, 137a/07, 141b/03
v.+dur 124a/06, 134b/05,
135b/09, 141b/06

v.+ıdı 136b/09
v.+ımı 144a/09
[=12]
var-: Bir yere ulaşmak.
v.-duğında 143b/13
[=1]
varaḳ: *Ar.* Kitap yaprağı.
v.+da 126a/08
[=1]
vaśf: *Ar.* Bir insanın ya da şeyin
niteliği.
v. (**vaśf-ı şerif**) 129a/06
[=1]
vāsıta: *Ar.* 1. İki şey arasında bağ
durumunda olan.
v. (**vāsıta-i beḳā-i nesl-i Ādem**)
131b/06
2. Bir işin gerçekleşmesini sağlayan
araç.
v.+sıyla 121b/1
[=2]
vaśi: *Ar.* Ölen bir kişinin vasiyetini
yerine getiren kimse.
v. (**vaśi-i nebî**) 135b/08
v. (**vaśi-i nebî olmak**) 135b/08
[=2]
vaśiyyet: *Ar.* Bir kimsenin ölümünden
sonra yapılmasını istediği şey.

v. (**vaşıyyet itmek**) 125b/05,
127a/04, 131b/10, 142b/12

v.+ini(**vaşıyyetini yerine
getürmek**) 142b/15

[=5]

vaşl: *Ar.* Kavuşma, birleşme.

v. (**vaşl itmek**) 147b/08

[=1]

vāzıŌ: *Ar.* Bir şeyin temelini kuran.

v. (**vāzıŌ-ı esās-ı kıblete'l-
enām**) 139a/02

v. (**vāzıŌ-ı kavāŌid-i heyŌet ü
nücüm**) 128a/11

v. (**vāzıŌ-ı -i yaqın**) 128a/07

v. (**vāzıŌ-ı -i şerjät**) 149a/07

[=4]

ve: *Far.* “Dahi, de, hem, ile,
beraber” manalarında kullanılan, iki
kelime veya iki cümle arasına girerek
aralarında bir bağ olduğunu anlatan
bağlama edatı.

v. 121b/01, 121b/10, 121b/14,
121b/02, 121b/02, 121b/04, 121b/05,
121b/06, 121b/09, 121b/09, 122a/10,
122a/12, 122a/03, 122a/08, 122a/09,
122b/10, 122b/15, 122b/02, 122b/04,
123a/01, 123a/01, 123a/01, 123a/01,
123a/01, 123a/01, 123a/01, 123a/14,
123a/02, 123a/02, 123a/02, 123b/10,
123b/12, 123b/02, 123b/03, 123b/04,

123b/04, 123b/04, 123b/09, 123b/09,
124a/01, 124a/01, 124a/14, 124a/02,
124a/04, 124a/05, 124a/06, 124a/07,
124a/08, 124b/11, 124b/09, 125a/08,
125b/01, 125b/02, 125b/04, 126a/01,
126a/10, 126a/12, 126a/04, 126a/07,
126a/08, 126b/11, 126b/12, 126b/13,
126b/14, 126b/02, 127a/01, 127a/10,
127a/13, 127a/15, 127a/03, 127a/07,
127a/07, 127b/10, 127b/12, 127b/13,
127b/15, 127b/03, 127b/06, 127b/07,
127b/07, 127b/08, 128a/04, 128a/05,
128a/09, 128b/10, 128b/13, 128b/15,
128b/02, 128b/04, 128b/05, 128b/06,
128b/09, 128b/09, 129a/10, 129a/10,
129a/10, 129a/11, 129a/12, 129a/13,
129a/15, 129a/02, 129a/06, 129b/10,
129b/15, 129b/15, 129b/04, 129b/09,
130a/10, 130a/11, 130a/12, 130a/13,
130a/03, 130a/05, 130a/09, 130b/10,
130b/13, 130b/02, 130b/02, 130b/03,
130b/04, 130b/05, 130b/06, 130b/07,
131a/11, 131a/12, 131a/13, 131a/07,
131a/09, 131b/11, 131b/12, 131b/04,
131b/05, 131b/09, 132b/12, 132b/13,
132b/13, 132b/14, 132b/15, 132b/02,
132b/07, 133a/01, 133a/11, 133a/12,
133a/13, 133a/13, 133a/15, 133a/04,
133a/06, 133b/13, 133b/15, 133b/02,
133b/03, 133b/03, 133b/03, 133b/03,
133b/03, 133b/04, 133b/04, 133b/04,
133b/06, 133b/08, 133b/09, 134a/01,
134a/01, 134a/11, 134a/12, 134a/14,
134a/02, 134a/05, 134b/01, 134b/01,

134b/14, 134b/03, 134b/03, 134b/05,
134b/08, 134b/09, 135a/01, 135a/11,
135a/12, 135a/02, 135a/07, 135b/01,
135b/10, 135b/13, 135b/02, 136a/02,
136a/03, 136a/05, 136b/01, 136b/13,
136b/15, 137a/14, 137a/06, 137b/02,
137b/06, 137b/09, 138a/15, 138b/01,
138b/10, 138b/04, 138b/09, 139a/15,
139b/01, 139b/12, 139b/13, 139b/15,
139b/02, 139b/09, 140a/10, 140a/13,
140a/03, 140a/05, 140a/07, 140b/01,
140b/10, 140b/14, 140b/15, 140b/06,
140b/07, 141a/02, 141a/03, 141a/07,
141b/10, 141b/13, 141b/15, 141b/03,
141b/04, 141b/04, 141b/04, 141b/04,
141b/04, 141b/04, 141b/06, 142a/01,
142a/12, 142a/12, 142a/12, 142a/12,
142a/13, 142a/02, 142a/05, 142a/06,
142a/07, 142a/09, 142b/10, 142b/12,
142b/05, 142b/05, 143a/10, 143a/12,
143a/02, 143a/05, 143b/11, 143b/15,
143b/02, 143b/06, 144a/11, 144a/13,
144a/03, 144a/05, 144a/06, 144a/08,
144b/01, 144b/11, 144b/13, 144b/13,
144b/02, 144b/02, 145a/02, 145a/02,
145a/03, 145a/04, 145a/06, 145b/11,
145b/12, 145b/13, 145b/15, 145b/04,
145b/06, 145b/08, 146a/11, 146a/03,
146a/04, 146a/06, 146b/15, 146b/05,
146b/07, 146b/09, 147a/10, 147a/10,
147a/11, 147a/11, 147a/15, 147a/02,
147a/05, 147a/06, 147a/08, 147a/09,
147b/11, 147b/13, 147b/02, 147b/04,
147b/05, 147b/06, 148a/10, 148a/13,

148a/14, 148a/03, 148b/11, 148b/11,
148b/12, 148b/04, 148b/05, 148b/06,
148b/06, 148b/06, 148b/08, 149a/01,
149a/06, 149b/01, 149b/12, 149b/13,
149b/13, 149b/09, 150a/13, 150a/14,
150a/02, 150a/04, 150a/06, 150a/08,
151a/04, 151a/04

[=333]

vech: *Ar.* Sebep, vesile.

v. (**vech-i tesmiye**) 126b/05

[=1]

veche: *Ar.* Yüz.

v. (**melihü'l-veche**) 150a/02

[=1]

vefâ: *Ar.* Sevgide süreklilik, sadakat.

v. (**cihân-ı cân-ı vefâ**) 151a/07

[=1]

vefât: *Ar.* Ölüm.

v. (**Öömr-i şerif ü vefât-ı latîf**)

141a/05

v. (**vefât itmek**) 126a/02,
126a/03, 130b/14, 131a/03, 142b/12,
144a/14, 146a/15, 146b/02

v. (**vefât-ı Âdem**) 129a/1

v.+ı 128a/02, 128b/14, 133a/07,
141b/11, 141b/13, 146a/07, 148b/15

v.+ından 126a/02, 133a/08,
140a/03, 146a/15

[=21]

vehm: *Ar.* Gerçekte var olmayan varmış gibi sanılan düşünceler, zan.

v.+dür(**kuvvat-i vehmiyye**)
124a/06

[=1]

vesvese: *Ar.* Şüphe, kuruntu.

v.+siyle 126a/11

v.+yle(**envā-ı hîle vü vesvese**)
121b/1

[=2]

vidā-ı: *Ar.* Ayrılırken kişilerin birbirlerine esenlikler dilemesi.

v. (**vidā-ı u esenlemek**) 125b/05

[=1]

vilādet: *Ar.* Dünyaya gelme, doğuş.

v. (**vilādet-i şerif**) 140a/05

v.+de(**vaqt-i vilādet**) 142b/07

v.+i 141b/14, 148b/15

v.+ine 140a/04

[=5]

vilāyet: *Ar.* En büyük idari yerleşim birimi. İl, şehir.

v. (**vilāyet-i şarq u ğarb**)
140b/10

v.+dedür 135b/1

v.+inden 133a/13, 133a/14

v.+ündedür 135b/07

[=5]

vildān: *Ar.* Cennet'te cennetliklere verilecek küçük çocuklar.

v.+ı(**gilmān u vildān**) 121b/05

[=1]

vir-: *f.* 1. İletmek, ulaştırmak, duyurmak,

ulaştırmak

v. 137a/1

v.-ürler(**nişān virmek**) 124a/02

2. Bildirmek, söylemek.

v.-di(**cevāb virmek**) 122a/02,
124a/15

v.-diler(**cevāb-ı şāfi virmek**)
125a/10

v.-di(**cevāb-ı şāfi virmek**)
138a/07

v.-ür(**haber virmek**) 148b/09

v.-ürler(**haber virmek**) 132b/07

v.-mişidi(**haber virmek**)
143b/06

3. Birisine bir görev tevdi etmek.

v.-üp(**nübüvvet virmek**)
139a/15

v.-üp(peygām-berlik virmek)
126b/01, 129a/15

v.-üp(**mecmū-ı ōālemiñ saltanatını virmek**) 147a/1

4. Var olan bir şeyin elden çıkması,

v.-eler(**cān virmek**) 137b/11
v.-enler(**cān virmek**) 137b/08
v.-meyüp(**amān virmek**)
132a/10
v.-señiz(**cān virmek**) 138a/10
[=17]
viril-: Birisine bir görevin tevdi edilmesi.
v.-di(**nübüvvet virilmek**)
136a/1
v.-mişidi 131a/06
v.-mişidi(**nübüvvet virilmek**)
129a/02
[=3]
vuḥūṣ: *Ar. is .* Vahşi hayvanlar.
v. (**vuḥūṣ u tuyūr**) 147a/14,
148b/06
[=2]
vur-: Elini bir şeye hızla çarpmak.
v.-up 132a/1
[=1]
vurun-: Bir şeyi giyinmek, takınmak.
v.-mağı(**tāc-ı ibtihāc**)
vurunmak) 140b/06
[=1]
vuślat: *Ar.* Kavuşma.
v.+dan 147b/13

[=1]
vuśul: *Ar.* Ulaşma, erişme.
v. (**vuśul bulmak**) 141b/08
[=1]
vuzūŖ: *Ar.* Abdest.
v. (**tecdīd-i vuzūŖ itmek**)
136b/13
[=1]
vü: *Far.* Ve.
v. 121b/01, 123a/11, 123a/12,
123b/12, 124a/01, 124a/09, 126a/13,
126a/07, 128a/10, 128a/09, 129a/13,
129b/07, 131a/10, 131a/11, 131a/14,
131a/14, 131b/02, 131b/02, 131b/02,
132a/02, 134a/14, 134b/11, 134b/04,
134b/07, 136a/15, 136b/09, 137a/11,
137b/10, 137b/10, 137b/11, 137b/13,
137b/09, 138a/01, 138a/02, 142a/10,
143a/11, 145a/10, 147a/13, 147a/06,
147a/07, 150b/12, 150b/15
[=42]
vücūd: *Ar.* Varlık, var olma.
v. (**Ŗazizi'l-vücūd**) 139a/10
v. (**mısbāḥ-ı āsumān-ı vücūd**)
151a/06
v.+a(**vücūda gelmek**) 126b/12,
126b/14, 126b/07, 126b/09, 132b/09,
134a/02, 141a/02, 141a/04, 145b/10,
145b/09, 146a/03
v.+ı 140a/08

[=15]

vürüd: *Ar.* Gelme, ulaşma.

v. **(beşâret-dehene-i vürüd-ı Muḥammed-i Mekki)** 149b/1

v.+ından 147b/02

[=2]

vüsŖat: *Ar.* Genişlik, bolluk.

v.+i 122b/14

[=1]

vuşül-ber: *Ar.* +*Far.*
Kavuşturan,ulaştırın.

v. **(refik-i tariḳ-i vuşül-ber)**
150b/02

[=1]

-Y-

ya: Ya da, veya.

y. 121b/01, 149a/02

[=2]

yā: *Ar.ünl.* Ey, hey!

y. 122a/01, 122a/15, 122b/03,
124b/14, 124b/02, 125a/10, 125b/05,
136a/13, 136a/09, 136b/10, 136b/04

[=11]

Yābis: *Ar.* Eski kişilik teorilerine göre
kuru tabiatlı karakter.

y. **(Yāfiş-i yābis)** 133b/7

[=1]

yād: *Far.* Hatırlama, anma.

y. **(yād itmek)** 122b/07

y. **(yād olmak)** 122b/08

[=2]

yāhūd: *Far.* Veya, ya da.

y. 126b/04

[=1]

yaḳ-: Bir şeyi ateşle tutuşturarak
yanmasını sağlamak.

y.-maḡa 126a/14

y.-up(**oda yaḳmak**) 132a/04

[=2]

yaḳin: *Ar.* Kesin ve sağlam bilgi.

y. **(mücāhid-i Ŗilāmi'l-yaḳin)**
131b/04

y. **(sālik-i mesālik-i yaḳin)**
145a/13

y. **(vāziŖ-ı -i yaḳin)** 128a/07

y. **i(şem-i cemŖ-i yaḳin)**
130a/12

[=4]

yaḳiniyye: *bkz.* yaḳin

y. **(muŖallim-i Ŗulüm-i
yaḳiniyye)** 128a/11

[=1]

yaklaş-: Bir şeye yakın duruma gelmek.

y.-dı 127a/02

[=1]

yalan: Gerçeğe aykırı söz.

y. 121b/02

y.+dan 124b/08

[=2]

yalñ ayak: Ayağına bir şey giymemiş, ayağı çıplak.

y. 136a/02

[=1]

yan-: Tutuşmak, alevlenmek.

y.-mağa 136a/14

[=1]

yaŃni: *Ar.* Demek, Ńu demek; sözün kırsası, doğrusu, yâni.

y. 122a/01, y. 122a/02, 123a/11, 123b/02, 128b/11, 136a/02, 139b/11, 140b/03, 145b/05, 146b/11, 149b/05

[=11]

yapıl-: Meydana getirilmek.

y.-an 132b/05

[=1]

yapış-: Bir şeye ayrılmayacak şekilde tutunmak.

y.-up 122a/07

[=1]

yapraq: Bitkilerin solunum, terleme vb. işlerini yapan genellikle yeşil renkteki uzantısı.

y.+ıyla(**yapraqıyla**) 122a/05

[=1]

yaramaz: Zararlı, fena, kötü.

y. 124a/07, 131a/13

[=2]

yarın: İçinde bulunulan günden sonraki gün.

y. 136b/04

y.+ki 138a/14

[=2]

yaşsı: Basık ve yayvan.

y. 129a/07

[=1]

yaş: Doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman.

y.+ına 129a/02, 130b/13, 141a/07, 141b/09

y.+ında 128b/15, 129a/03, 131a/02, 131a/06, 131a/08, 133a/05, 133a/07, 134a/01, 134a/06, 136a/01, 141a/02, 141a/03, 141a/05, 141b/11, 149b/10, 150a/06

[=19]

yat-: Uyumak veya dinlenmek için yatağa girmek.

y.-up 136b/06

[=1]

yavru: *bkz.* yavru

y.+cağ 137a/06

y.+lar 134b/03

[=2]

yavru: Çok küçük yaşta olan insan veya hayvan.

y.+sıyla 137a/13, 137b/12,
137b/02, 137b/06, 137b/08

[=5]

yay-: Bir şeyi açıp sermek.

y.-ıp(**kanatların yayıp tırmak**)
147b/02

[=1]

yaz-: Yazı ile anlatmak, yazı ile bildirmek, haber vermek.

y.-dı 129a/10

y.-ıp(**mektüb yazmak**) 127a/03

[=2]

yazı: Ova, düzlük.

y.+da 146a/12

y.+da(**şahrâ vü yazı**) 147a/13

y.+lar(**şahrâ vü yazı**) 134b/11

y.+larda(**şahrâ vü yazı**) 134a/14

[=4]

yazıl-: Yazıya geçirilmek.

y.-dı 137a/09

y.-miş 145b/15

[=2]

yazu: *bkz.* yazı

y.+larda(**şahrâ vü yazu**)
134b/04

[=1]

yedi: Sıralamada altıdan sonra gelen sayının adı.

y. 141a/12

[=1]

yek-ser: *Far.* Bir baştan bir başa.

y. 138a/04

[=1]

yek-şenbih: *Far.* Pazar günü.

y. 138b/02

[=1]

yel: Esinti, rüzgar.

y.+ler 148b/04

[=1]

yer: Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekân; bulunulan, yaşanılan, oturulan bölge.

y.+i 142a/07

[=5]

yerine: Bir şeyin veya bir kimsenin yerini almak üzere, başkasının adına

y. 127b/13, 127b/02, 127b/04

y. (**vaşiiyetini yerine getirmek**)

143a/1

yeryüzi: Üzerinde yaşadığımız yer

küresinin kabuğu, arz.

y.+ne 122b/05

[=1]

yıl: Sene.

y. 124b/01, 126a/02, 126b/08,
127a/15, 129a/01, 129a/04, 130b/14,
131a/02, 131a/07, 133a/08, 140a/07,
143a/09, 146a/06, 150a/11, 150a/13,
150a/07

y.+a 125a/02, 125a/06, 126b/14,
126b/15, 126b/06, 127b/12, 127b/15,
127b/04, 127b/09, 135a/11, 138b/06,
141b/12, 142a/14, 142b/11, 144b/06,
146a/09, 150a/09

y.+da 143a/10

y.+dan 126b/09, 149a/1

y.+dur 124b/01, 132a/13,
140a/10, 140a/13, 140a/15, 140a/05,
140a/06, 140a/09, 141b/15, 141b/15,
146a/05, 146a/08, 148a/02, 148a/04,
149a/1

y.+ın 124b/14, 124b/03

y.+lar 144a/05

[=54]

yılān: Sürüngelemlerden, ayaksız, ince ve uzun olanların genel adı.

y. 121b/1

[=1]

yırāq: Uzak, ırak.

ı.+dan 137b/14

[=1]

yidi yüz: Sıralamada altı yüz doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı.

y. 146a/06

[=1]

yigirmi: Yirmi, sıralamada on dokuzdan sonra gelen sayı adı.

y. 126a/08, 126b/12

y.+si 126b/12, 126b/12

[=4]

yilitici: Bir şeyi yerine götüren ulaştırıcı, ileten.

y. (**kırdırıcı ve yilitici olmak**)

123b/02

[=1]

yir: *bkz.* yer

y.+de 123b/06

y.+e 121b/10, 136b/07, 143b/02,
143b/06

y.+ine 129b/03

y.+ler(**yirler ü gökler**) 134b/14
[=7]

yitiş-: Ulaşmak.
y.-mezdi 122a/13
[=1]

yoĥsul: Maddi imkanı az olan.
y. (**yoĥsul u bāy**) 136b/04
[=1]

yoĥ: Bulunmayan, olmayan; mevcut olmayan, gayri mevcut.
y. 139b/15, 140a/03
y.+dur 143a/09, 147a/11,
150a/04
[=5]

yol: Bir yerden bir yere gitmek için aşılın uzaklık.
y.+da 125a/09, 131b/01, 139b/06
y.+dan 131a/12
y.+dur 141a/12
y.+ın 138a/02
y.+unda 131a/13, 142a/07
y.+unda(**yolunda kıoymak**)
144a/10
[=9]

yön: ön, arka, sağ,sol, üst, alt taraftan her biri.
y.+inden 143a/05

[=1]

yu-: Yıkamak.
y.-dılar 125b/1
[=1]

yuĥaru: Bir şeyin üst bölümü, aşağı karşıtı.
y. 121b/13
[=1]

yumşak: Üzerine dokunulduğunda ççken, sert olmayan, yumuşak.
y. 129a/09
[=1]

yüri-: Adım atarak ilerlemek, gitmek.
y.-dügi 139b/06
y.-yen(**azāde yürimek**) 137b/14
[=2]

yürü-: *bkz.* yürü-
y.-r 136a/02
y.-rmiş 139b/06
[=2]

yüz: 1. sıralamada doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı.
y. 128b/15, 134a/11, 148a/04

2. Çehre,surat.
y. (**hiżmete yüz dutmak**)
121b/08
y. (**yüz döndürmek**) 130a/03

y. (**yüz dutmak**) 122b/12

y. (**yüz tutmak**) 121b/04,
148a/06

y.+inde 147a/15, 148b/03

y.+iñüz 138a/14

y.+üni(**yüzünü toprağa sürmek**)
136b/15

[=12]

yüz altı: Sıralamada yüz beşten sonra
gelen sayı adı.

y. 141a/03

[=1]

yüz biñ yüz biñ: Yüzbinlerce.

y. 122b/13

[=1]

yüz elli: Sıralamada yüz kırk
dokuzdan sonra gelen sayının adı.

y. 129a/04, 135a/11, 147a/02,
141a/08

[=4]

yüz iki: Sıralamada yüz birden sonra
gelen sayının adı.

y. 150a/09

[=1]

yüz kırk yedi: Sıralamada yüz kırk
altıdan sonra gelen sayının adı.

y. 142b/11

[=1]

yüz otuz: Sıralamada yüz yirmi
dokuzdan sonra gelen sayının adı.

y. 126b/14, 141b/12

[=2]

yüz otuz biş: Sıralamada yüz otuz
dörtten sonra gelen sayının adı.

y. 126b/15

[=1]

yüz otuz yedi: Sıralamada yüz otuz
altıdan sonra gelen sayının adı.

y. 141b/12

[=1]

yüz sekisen: Sıralamada yüz yetmiş
dokuzdan sonra gelen sayının adı.

y. 142a/14

[=1]

yüz toksan biş: Sıralamada yüz
doksan dörtten sonra gelen sayının adı.

y.+e 141a/05

[=1]

yüzinden: Sebebiyle, -den ötürü.

y.+inden 123a/08

[=1]

yüz yigirmi: Sıralamada yüz on
dokuzdan sonra gelen sayının adı.

y. 141a/04, 144b/06, 146a/09

[=3]

yüzlü: Belirtilen nitelikte yüzü olan.

y.+nüñ 130b/04

[=1]

-Z-

zaÓferān: *Ar.* Safran.

z. 138a/15

[=1]

zāhid: *Ar.* Dünya'yı terk edip dinin emirlerine titizlikle riayet eden.

z. (**Óābid ü zāhid**) 127b/03, 127b/05

[=2]

žāhir: *sf.* Meydanda olan, açık ve belli olan

z. 123b/15

z. (**ġālib-i FirÓavn-ı žāhir ü bātın**) 145a/10

z. (**sultān-ı žāhir**) 144a/12

z. (**žāhir olmak**) 127a/05

z.+de 144a/12

[=5]

zahm: *Far.* Yara.

z.+ından(**Óinād-ı zahm**) 129b/08

[=1]

zaÓif: *Ar.* Zayıf, güçlü olmayan.

z. (**ķavl-i zaÓif-i mübtil**) 125a/04

[=1]

zaÓife: *bkz.* zaÓif

z. (**peçe-i zaÓife**) 137b/15

[=1]

zāil: *Ar.* Sona erme, yok olma, kaybolma.

z. (**Óaķlı zāil olmak**) 130a/10

z. (**zāil olmak**) 130b/04

[=2]

zamme: Arap alfabesinde üzerine geldiği harfi -u, -ü okutan işaret. Ötre.

z.+siyle 128b/05, 147a/05

[=2]

zar: Bitkilerin etrafını saran ince tabaka.

z. (**mānend-i zār**) 144a/07

zār: *Far.* Ağlayan, inleyen.

z.+ı(**āşüfte-i zār olmak**) 144a/07

[=2]

zār zār: Ağlayarak, inleyerek.

z. (**zār zār ağlamak**) 121b/12

[=1]

zāriliķ: Ağlama, inleme.

z. (nevâha vü zârîlik itmek)
129b/07

[=1]

zât: *Ar.* Kimse, kişi, şah

z. (hâlimü'z-zât) 139a/09

z. (zât-ı Ŗazamet) 148b/07

[=2]

zâviye: *Ar.* Köşe.

z. (zâviye-i hâviye-i dünyâ)
123b/14

[=1]

zayf: *Ar.* Misafir.

z. (muziyâf-ı zayf-ı ğayb)
138b/15

[=1]

zebân: *Far.* Dil.

z.+iña 122a/15

[=1]

Żebûr: Hz. Dâvud peygambere indirilen kutsal kitap.

z. 147a/1

z.+da 147a/10

z.+ı(kitâb-ı zebûr) 147a/1

[=3]

zemân: *Ar.* Zaman, vakit, çağ, devir.

z. 122b/01, 135b/15, 145a/03

z.+a 126a/11

z.+da 126a/06, 126a/07,
126b/15, 131b/11, 132a/09, 133b/12,
135b/13, 136a/07, 139a/15, 139b/02,
141a/03, 141a/04, 148b/12, 150a/05

z.+dan 124b/11, 124b/06, 125a/1

z.+ına 125b/07, 128a/02,
132a/13, 140a/12, 140a/14, 140a/05,
140a/08, 141b/14, 141b/15, 144b/10,
144b/08, 146a/01, 146a/08, 148b/14,
148b/15

z.+ında 128b/15, 131a/07,
133a/04, 140a/05, 141b/11, 145b/10,
145b/13, 145b/09

z.+ından 132a/12, 140a/11,
140a/13, 141b/13, 144b/09, 146a/07,
148b/13, 148b/15

z.+larımı 136a/07

[=53]

zemîn: *Far.* Yer, toprak, yeryüzü.

z. (kehf ü penâh-ı ehl-i âsumân
u zemîn) 150b/13

z. (zemîn ü âb u dirâht u sâķ u
şâh u gül) 123a/03

[=2]

zencir: *Far.* Birbirine geçmiş madeni halkalardan oluşan bağ, zincir.

z. 147b/10

z.+e 147b/12, 147b/14

z.+ini 147b/03, 147b/08

[=5]

zerre: *Ar.* Çok küçük parçacık.

z. 130b/03, 135a/04, 144a/04

[=3]

zevî: *Ar.* Sahipler.

z. (**zevî'l-Ŗuķūl**) 124b/07

[=1]

zi-şān: *Ar.* Şan ve şeref sahibi olan.

z. (**Ŗulemā-i zi-şān**) 142a/06

[=1]

zîkr: *Ar.* Sözü etme, ismini anma, söyleme, konuşma.

z.+i(**fîkr ü zîkr**) 144a/08

[=1]

zinhār: *Far. ünl.* Sakın, asla.

z. 123a/14

[=1]

zîrā: *Far.* Çünkü, şundan dolayı ki.

z. 122b/03, 124b/01, 124b/08, 127a/06, 132a/14, 132b/03, 132b/08, 133a/13, 133b/08, 134a/03, 135b/08

[=11]

zîrve: *Ar.* En yüksek nokta, tepe.

z. (**zîrve-i-eflāk**) 125b/1

[=1]

ziyāde: *Ar.* Fazla, çok.

z. 130a/05, 133a/06, 143a/13, 144b/14, 145a/02

z. (**ziyāde demek**) 141b/10

z. (**ziyāde itmek**) 135a/07

z. (**ziyāde olmak**) 131a/09

z.+ce(**ziyādece olmak**) 149a/02

[=9]

ziyāret: *Ar.* Görmeye, görüşmeye gitme.

z. (**ziyāret itmek**) 126a/10

[=1]

żuhūr: *Ar.* Meydana çıkma, kendini belli etme.

z. (**żuhūr itmek**) 135b/13

[=1]

żulm: bkz. żulüm

z. (**żulmet-i żulm**) 128a/04

[=1]

żulmet: *Ar.* Karanlık.

z. (**żulmet-i küfr**) 145a/04

z. (**żulmet-i żulm**) 128a/04

z. (**żulmet-i żulüm**) 147b/07

[=3]

żulüm: *Ar.* Adalette aykırı davranma, haksızlık, eziyet.

z. (**żulmet-i żulüm**) 147b/07

z. (**żulüm itmek**) 129a/13

z.+den(**hücüm-ı žulüm**)
147b/15

[=3]

žulümāt: *Ar.* Karanlıklar.

z. (**cāŖilü'n-nūr-ı ve'ž-žulümāt**) 128a/05

z. (**žulümāt-ı çāh**) 143a/14,
143b/04

z. (**žulümāt-ı küfürde qalmak**)
131b/12

[=4]

zübde: *Ar.* Bir şeyin en değerli kısmı.

z. (**zübde-i erbāb-ı tecrid ü şafā**) 149a/06

[=1]

zühd: *Ar.* Kendini dünyadan tamamen koparıp Allah'a yönelme.

z. (**zühd ü taqvā**) 144a/08

[=1]

zülāl: *Ar.* İçilmesi güzel, tatlı su.

z. (**çeşme-i zülāl i tahkik**)
145b/1

[=1]

zümre: *Ar.* Topluluk, sınıf, cins, grup.

z. (**metbūŖ-ı zümre-i evliyā-ı kirām**) 145a/09

z. (**muqtedā-yı zümre**) 150b/03

z. (**zümre-i enbüh**) 134b/12

[=3]

zümürrüd: *Ar.* Yeşil renkte çok değerli bir taş.

z. 145b/14

[=1]

žürriyāt: *Ar.* Bir kimsenin soyundan gelenler, nesiller.

z.+ı 124b/11

z.+ını 126a/10

[=2]

14.2. KİŞİ ADLARI DİZİNİ

ŖAbdi'l-Ŗulā: Hz. Nûh peygamberin soyundan gelen bir topluluk.

a.133b/3

[=1]

ŖĀbir: *bkz.* Hūd

a.(**Ĥazret-i ŖĀbir**) 134a/2

a.+dür 133b/14

a.+iñ(**Ĥazret-i ŖĀbir**) 134a/2

[=3]

ŖĀbir bin Şālīh bin Sām bin Nūh:

bkz. Hūd

a.133b/15

[=1]

ŖAcemŖ: *Ar.* Arap olmayan kavim, İranlılar.

a.(**ŖArab u ŖĀcemŖ**) 132b/14

[=1]

ÓĀd: Çok eskiden Yemen taraflarında bulunan ve Hz. Hûd peygambere îman etmedikleri için Allah tarafından helâk edildiğine inanılan bir kavim.

a. 134a/8

[=1]

ÓĀd bin ÓIvaž bin İrem bin Sām bin Nūh: Metne göre Ad kavmine ismini veren Hz. Nūh'un neslinden gelen kişi.

a.+uñ 134a/6

[=1]

Ādem: Yaratılan ilk insan, ilk peygamber.

a. 121b/14, 121b/4, 122a/1, 122a/1, 122a/13, 122a/15, 122a/6, 122b/12, 122b/4, 122b/6, 124b/14, 124b/2, 125a/11

a. (Ādem ü Ĥavvā) 121b/11

a. (Ādem-i šāñ) 131b/8, 132b/7

a. (Ĥazret-i Ādem) 124a/10, 124a/15, 124b/5, 125a/13, 125b/15, 126a/1, 126a/4, 126a/9, 126b/11, 127a/7, 148a/4

a. (Ĥazret-i Ādem ü Ĥavvā) 124a/2, 126b/6

a. (ibn-i Ādem) 125a/10, 125b/5

a. (vāsıta-i beķā-i nesl-i Ādem) 131b/6

a.+den(Ĥazret-i Ādem) 127a/10, 128b/15

a.+den(hubūt-ı Ādem) 140a/7

a.+den(vefāt-ı Ādem) 129a/1

a.+e(Ĥazret-i Ādem) 126a/5, 128b/11

a.+i 121b/2, 126a/10

a.+ile(Ĥazret-i Ādem) 128b/6

a.+iñ 125a/1, 125a/7, 125b/8, 127a/1

a.+iñ (Ĥazret-i Ādem) 121b/6, 124b/13, 125a/15, 125a/5, 125b/10, 126a/2, 126b/13, 128a/1, 128b/14, 132a/12, 140a/13

[=57]

ÓAden: Günümüzde Arabistan Yarımadası'nın güney batısında Aden körfezinde Kızıldeniz'in güney girişinde bir şehir.

a. (ÓAden ü Zebīd) 135a/15

[=1]

AĤmed: "Pek çok methedilmiş övülmüş kimse" anlamında Hz. Muhammed'in isimlerindedir.

a. (mübeşşir-i AĤmed) 149a/12

[=1]

AĤmedî: Hz. Muhammed'e ait ve onunla ilgili olan.

a. (mahzen-i esrār-ı AĤmedî) 139a/1

[=1]

ÓAlî bin Ebî Fālib: Hz. Muhammed'in amca oğlu ve İslam dînine giren ilk müslümanlardan. Dördüncü râşit hâlife.

a. (Ĥazret-i ÓAlî bin Ebî Fālib) 135a/14, 135b/7

[=2]

ÓAmlık bin Lāveẓ bin Sām bin Nūh:

Metne göre ikinci Firavun'un soy zinciri.

a. 145b/11

[=1]

ÓAnķā: Ar. Kaf Dağında yaşadığına inanılan efsanevi kuş. Simurg.

a. (ÓAnķā-yı **Ķāf-ı lā-mekān**)

151a/5

[=1]

ÓArab: Arap yarım adasından çıkıp yayılmış olan Sāmi bir kavmin adı.

a. 141b/5

a. (ÓArab u ÓĀcemÓ) 132b/14

a. (fuṣeḥā-ı ÓArab) 134a/4

a.+dan 141b/5

a.+lar 142b/9

a.+lardan(**tavāif-i ÓArab**)

133b/4

[=6]

Aṣūṣ: Hz. İdris'in annesinin adı veya annesinin lakabı.

a.+dur 128b/13

[=1]

ÓAtāullāh: bkz. Şit

a. 126b/10, 126b/3

[=2]

ÓAvn bin Ebī Şeddād: Metne göre Nūh Tūfan' ı olayını rivāyet eden tarihçi.

a. 130b/11

[=1]

Āzer: Hz. İbrāhim peygamberin babasının ismi.

a. 139b/2, 139b/4, 139b/4, 139b/7, 139b/8, 139b/9

a. (**lafẓ-ı Āzer**) 139b/5

[=7]

ÓAzrāil: İslāmî inanışa göre dört büyük melekten, Allah'ın emriyle insanların canını almakla görevli ölüm meleği.

a. 124a/14

a. (**Ĥazret-i ÓAzrāil**) 124a/13, 124b/10, 124b/2

a.+ile (**Ĥazret-i ÓAzrāil**)

125a/2

[=5]

Bābil: Mezopotamya'da milattan önce 1894 yıllarında adını aldığı Bābil kenti etrafında kurulmuş imparatorluğun adı.

b.+le(**ehl-i Bābil**) 147a/8

[=1]

Bārī: Ar. Yaratan, yaratıcı anlamında Allah'ın isimlerinden biri.

b. (**Ĥazret-i Bārī**) 126a/4, 146b/15

b. (**Bārī TeÓāla**)147a/12

[=3]

Benī İsrāil: Tevrat ve Kur'an'da Hz. Ya'kūb'un çocuklarına ve onların soyundan gelenlere verilen ad, İsrailoğulları.

b. 142a/12

[=1]

Benī ÓUlā: Metne göre Hz. Nūh peygamberin oğullarından Hām'ın neslinden gelen bir topluluk.

b. 133b/3

[=1]

Berre: Hz. İdris'in annesinin adı veya annesinin lakabı.

b. dūr 128b/13, 128b/13

[=2]

Cān bin Cān: Metne göre insanlardan önce dünyada bulunan melek tâifesi.

c. 123b/7

[=1]

Cebraîl: *Ar.* Dört büyük melekten peygamberlere vahiy getirmekle görevli meleğin ismi.

c. 122b/3

c. (Ĥazret-i Cebraîl) 125b/2

[=2]

Cibrîl: *bkz.* Cebraîl

c. 122a/15

c. (Ĥazret-i Cibrîl) 122b/6

[=2]

CunduŖ bin ŖŖmer: Hz. Sâlih'e kavmi içinde ilk iman edenlerden biri.

c. 137a/7

[=1]

Davār bin ŖŖmer: Hz. Sâlih'e kavminin iman etmemesi için çalışan kimse.

d. 137a/10

[=1]

Dāvud: İslâmî inanişaya göre İsrailoğullarına gönderilen ve kendisine Zebur kitabı verilen peygamber.

d. 124b/14, 124b/3, 148a/1

d. (Ĥazret-i Dāvud) 146b/14, 146b/9, 147a/11, 147b/9

d. (Ĥazret-i Dāvud-ı mevdūd) 146b/8

d. (ŖŖmr-i Dāvud) 148a/3

d. (Ĥazret-i Dāvud) 147a/12, 149b/4

[=11]

Dāvud bin İşā bin ŖUveyd bin NāŖur bin Selmūn bin Yahsūn bin ŖUmmā bin Rebāb bin Zaķıd bin Ĥāsrūn bin Fāriż bin YeĤūd bin YaŖŖķūb bin İşĥāķ bin İbrāĥim: *bkz.* Dāvud

d.146b/12,13

[=1]

Ebū Ŗubeys: Hz. Şit'in mezarının olduğu mağaranın bulunduğu Mekke'deki dađ.

e. (ĥayā-rāy-ı Zemzem ũ Ebū Ŗubeys ũ Ĥayf u Mīnā) 149

[=1]

Ebu'l-abbās Velīd bin MısŖab bin Reyyan: *bkz.* Velīd bin MısŖab

e. 144b/12

[=1]

Efrāĥām: Hz. İbrāĥim'in isminin İbrānīce'deki karşılığı.

e. 139b/1

[=1]

Enūş: Hz. Şit peygamberin ođlu.

a. 127b/2

[=1]

Erfahşed: Hz. Nûh'un oğlu Sâm'ın beş oğlundan birisi.

e. 133a/4

[=1]

Ermen: Ermenistan'da yaşayan bir millet, Ermeni.

e. 142a/12

[=1]

Esedullâhi'l-gâlib: Hz. Ali'ye Hayber Kalesi'nde gösrediği fedakarlıklardan dolayı Hz. Muhammed tarafından kendisine verilen isim.

e. 135a/14

[=1]

Etrâk: Türkler.

e. (**Etrâk-i bî-idrâk**) 133b/7

[=1]

Evzâ'Ö: Metne göre Hz. İsmâil'in soyundan gelmeyen bir Arap kabilesi.

e. +dur 141b/7

[=1]

Fir'Öavn: Eski Mısır hükümdarlarına verilen unvan.

144b/13, 145b/11

(**Fir'Öavn-ı evvel**) 144a/11

(**Fir'Öavn-ı şâliş**) 144b/13,

144b/15, 145b/12, 145b/9

(**Fir'Öavn-ı şâni**) 144b/2,

145b/10

(**Fir'Öavn-ı şâni**) 144b/13

(**gâlib-i Fir'Öavn-ı žâhir ü**

bâtin) 145a/10

+lardan 145a/1

[=12]

Füsüs: Hz. Nûh'un annesinin ismi.

129b/10

[=1]

Hâbil: Hz. Âdem'in iki oğlundan, Kâbil'in öldürdüğü oğlunun ismi.

h. 126b/13

h. (**Hâbil-i sa'Öid**) 126b/5

h.+den 126b/10

[=3]

Habeş: Hz. Mûsâ'nın oğlu olan Hâm'ın oğlu Habeş' in halkından olan ve bu halkın soyundan gelen kimse.

h. 133b/2

[=1]

Hâcer: Hz. İbrâhim'in eşi ve Hz. İsmâil'in annesi.

h. (**Hâzeret-i Hâcer**) 142a/2

h. +den 142a/1

[=2]

Hâkık: Allah.

h. 129a/14, 129b/6, 130a/13,

h. (**Hâzeret-i Hâkık**) 122b/15, 124b/12, 125a/1, 125a/3, 127b/6, 129b/13, 130b/8, 132b/11, 133b/11, 134b/14, 134b/6, 135a/6, 135a/9, h. 138b/9, 139b/15, 145b/14, 147b/6, 149b/11, 149b/13

h. +iñ(**Hâzeret-i Hâkık**) 136b/3, 137a/4

Halîlullâh: Hz. İbrâhim'in bir lakâbı.

h. 139a/14, 146b/10

h. (**Hâzeret-i Halîlullâh**) 140b/15

h.+nñ 141b/10

[=3]

Hām: Metne göre Hz. Nûh'un kendisine beddua ettiği oğlu, Sâm'ın kardeşi.

h. 132b/13

h. (evlād-ı Hām) 133a/11

h. (Hām-ı hām) 133a/10, 133a/10

h.+dandur(evlād-ı Hām) 133b/5

[=5]

Hanūh: bkz. İdris

h. 128b/5, 128b/9

[=2]

Hanūh bin Yerdā bin Mehlājl bin Kaynān bin Enūş bin Şiş bin Ādem: bkz. İdris

h. 128b/12

[=1]

Hārān: Hz. İbrâhim'in amcası, Hz. İbrâhim'in eşi Sâre'nin annesi, Hz. İshak'ın da babası.

h. 142a/10, 142a/9

[=2]

Hārūn: İsrailoğulları'na gönderilen aynı zamanda Hz. Mûsâ'nın kardeşi olan peygamber.

h. 146a/13, 146b/2

h. (Hâzret-i Hārūn) 146b/5

[=3]

Havāric: Hârici mezhebine uyanlar, Hariciler.

h.+ler(yezid ü Havāric) 137b/5

[=1]

Havvā: Hz. Ādem peygamberin eşi, yaratılan ilk kadın.

h. 122b/4

h. (Ādem ü Havvā) 121b/11

h. (Hâzret-i Ādem ü Havvā)

124a/2

h. (Hâzret-i Havvā) 126a/2

h.+dan(Hâzret-i Ādem ü

Havvā) 126b/6

h.+nñ 122a/7, 126b/11

h.+nñ(Hâzret-i Havvā) 121b/7

h.+yı 121b/2

[=9]

Hızr: Kul sıkıştığında yardımına geldiğine inanılan, bir görüşe göre peygamber bir görüşe göre evliya olan kişinin ismi, Hızır.

h. (Hızr-ı şefiğ-i rāh-ı ümmid)

150b/2

h. (refiğ-i Hızr-ı tarığ) 145b/1

[=2]

Hind: Hz. Mûsâ'nın oğlu Hâm'ın neslinden gelen bir topluluk.

h. dür 133b/3

[=1]

Hūd: Kur'ân-ı Kerîm'de Ad kavmine gönderildiği bildirilen peygamber.

h. 134a/3, 134a/4

h. (Hâzret-i Hūd) 133b/12,

134a/5, 135a/1

h.+a(Hâzret-i Hūd) 139b/10

h.+dan(Hâzret-i Hūd) 135b/10

h.+uñ(Hâzret-i Hūd) 133b/14,

134b/7, 135a/10, 135a/12

[=11]

ÓIy: Metne göre Hz. Ya'kb'un ikiz kardeşinin ismi.

i. 142b/6

i. (**azret-i ÓIy**) 142b/7

[=2]

bl: bkz. Şeytan.

i. (bls-i laÓin) 123b/1, 123b/9, 126a/11

i.+den 124a/6

[=4]

bni Óbbs: Hz. Muhammed'in amcası, tefsir ve fikh alanlarında otorite kabul edilen ve çok sayıda hadis rivyet eden sahbbi, Abdullah bin Abbas.

i. (**azret-i bni Óbbs**) 125b/14

[=1]

bni alm: bkz. Ő

i. 127a/4

brhm: Yahudilik, Hristiyanlık ve slm'in mtereken kabul ettiği byk peygamber.

i. 139b/1

i.+(**daÓvet-i brhm**) 139a/11

i.+(**azret-i brhm**) 139a/14, 139b/13, 139b/9, 140a/1, 140a/11, 141b/1, 141b/3, 142b/14, 142b/2, 146a/5, 146b/10, 140b/1

i.+e(**azret-i brhm**) 142a/4

i.+in(**azret-i brhm**) 140a/4, 140a/8, 142a/10, 142a/3

i.+(**azret-i brhm**)

[=19]

brhm bin Treh bin Nhr bin Sru bin Sru bin Erg bin Fli bin Óbir: bkz. **brhm:** bkz.

brhm

i. 139b/11

[=1]

Óbrn: Geçmişte, günümüz Sriye ve Msr'ından Kuveyt'e kadar olan topraklarda yaam olan kadm bir halk. bran asıllı halk olarak genellikle srailoğulları olarak anılır.

i.+dr(**ism-i Óbrn**) 139b/1

[=1]

Óbr: brn, Yahudi.

i. 139b/3, 147a/1

i.+ler 139b/5

[=3]

drs: Hz. Şit'in torunlarından, ilk terzi olmasıyla mehur, Kuran da adı geen bir peygamberin ismi.

i. 128b/10, 128b/2, 128b/7, 128b/8, 128b/9

i. (**azret-i drs**) 128a/15, 128b/14, 129a/2

i.+den(**azret-i drs**) 129a/11

i.+dr(**azret-i drs**) 129a/1

i.+e(**azret-i drs**) 129b/1

i.+in(**azret-i drs**) 128b/4

[=12]

mm Amed-i anbel: Hanbeli mezhebinin öncüsü ve El-Müsned adındaki hadis kitabnn yazar.

i.+in 135b/5

[=1]

İmām Şāfi'Ū: Şāfi mezhebinin öncüsü, İslam hukuku bigini.

i.+yle 135b/4

[=1]

Ūİmrān: Hz. İŖsā'nın annesi olan Hz. Meryem'in babası.

i. 149b/8

[=1]

İrem: Metne göre Hz. Nūh'un büyük ođlu Sām'ın beş ođlundan biri.

i. 133a/4

[=1]

ŪİŖsā: Kur'an'da adı geçen ve kendisine kutsal kitap İncil verilen peygamber.

i.+dan(**Ĥazret-i ŪİŖsā**) 150a/14

i.+ya(**Ĥazret-i ŪİŖsā**) 149a/5

[=2]

ŪİŖsā bin Meryem: bkz. ŪİŖsā

i.+le(**Ĥazret-i ŪİŖsā bin**

Meryem) 149a/15

[=1]

ŪİŖsā bin Meryem binti Ūİmrān bin MāŖān bin Āmūn bin MiŖā bin Hırķiyā bin Āhirīķ bin Yūsām bin Ĝarāziyān bin Emziyān bin YāvuŖ bin Hıryehū bin Yāram bin YehfāŖāŖ bin Ābiyān bin RaciŪĭm bin Süleymān bin Dāvud: bkz. ŪİŖsā

i. 149b/5

[=1]

İŖhāk: Hz. İbrāhim peygamberin kendi gibi peygamber olan oğlundan biri.

i. 141b/3

i. (**Ĥazret-i İŖhāk**) 141a/3, 142a/13, 142a/13, 142b/14, 142b/4, 143a/2

i.+a(**Ĥazret-i İŖhāk**) 142a/8, 142a/9

i.+dur(**Ĥazret-i İŖhāk**) 142a/11

[=10]

İskender: Rum hükümdarı Feylekus'un kendi gibi hükümdar olan oğlu.

i.+dür(**Ĥazret-i İskender**) 148a/14

[=1]

İsmāŪĭl: Hz. İbrāhim peygamberin kendi gibi peygamber olan iki ođlundan biri.

i. 141b/3

i.(**Ĥazret-i İsmāŪĭl**) 141a/2, 141b/5, 141b/6, 142a/1, 142a/6

i.+den(**Ĥazret-i İsmāŪĭl**) 142a/8

i.+e(**Ĥazret-i İsmāŪĭl**) 141b/2

i.+iñ(**Ĥazret-i İsmāŪĭl**) 141b/13

[=9]

İsrāil: Metne göre Hz. Ya'kūb'un "Safvetullah" anlamına gelen diđer bir ismi.

i. 142b/5

i.+dür 142b/5

[=2]

İsrāĭliyān: İsraililer, İsrailoğulları.

i. (**mihter-i asker-i İsrāĭliyān**) 145a/11

[=1]
Ḳābil: Hz. Âdem'in iki oğlundan, Hâbil'i öldüren, Hâbil'in kardeşi olan oğlu.

k. 126b/13, 129b/10

k. (evlād-ı **Ḳābil**) 127a/6, 128a/3

k. (**Ḳābil-i şaḳi**) 126b/5

[=5]

Ḳābūs: Hz. Mûsâ'nın dünyaya gelişinden önce yaşamış bulunan ikinci Firavun namındaki Mısır sultanı.

k. 144b/14, 145b/10

k.+a 144b/1

k.+ı 144b/3

[=4]

Ḳābūs bin Mısāb bin Reyḡān: *bkz.* Ḳābūs

k.+ıñ 144a/15

[=1]

Kaynān: Metne göre Hz. Şit peygamberin Enuş adlı oğlunun oğlu.

k. 127b/5

[=1]

Kelīmü'r-Rahmān: *bkz.* Mûsā

k. 145b/2

[=1]

Ḳıpti: Çingene.

k.+dür 142a/2

k.+ler 139b/7

k.+ler(Rûm u Ḳıpti) 132b/14

[=3]

Ḳıptiyān: Çingeneler.

k.+(**hālik-i ḳıptiyān-ı peydā vü kāmīn**) 145a/10

[=1]

Lāvez: Metne göre Hz. Nûh'un oğlu Sām'ın beş oğlundan birinin ismi.

l. 133a/4

[=1]

Lemek: Metne göre Hz. Nûh'un babasının ismi.

l. 129b/3

[=1]

Mehlājl: Hz. Âdem'den sonra dünyaya gelen ve hüküm süren Hz. Şit'in torunu.

m. 127b/11

[=1]

Mennān: *Ar.* Kullarına sayısız nimetler veren, sayısız lütuflar gönderen Allah.

m.+dan(**melikî'l-mennān**)

136a/8

[=1]

Meryem: Hz. İsa'nın annesinin adı.

m.+(**Ĥāzret-i Meryem**) 150a/11

m.+den(**Ĥāzret-i Meryem**)

149b/4

m.+ıñ(**Ĥāzret-i Meryem**)

150a/13, 150a/8

[=4]

Meryem binti Őlmrān: *bkz.* Meryem

m. (**Ĥāzret-i Meryem binti**

Őlmrān) 150a/5

[=1]

Mettüşaleh: Metne göre Hz. İdris'in oğlunun ismi. Metuşelah.

m. 129b/3

[=1]

MiśdaŖ: Metne göre Allah'ın bir mucize olarak Hz. Sâlih'e gönderdiği devesini öldüren kişi.

m. 137b/13

[=1]

Muĥammed: Peygamberlerin sonuncusu ve en büyüğü olan İslam peygamberinin adı.

m. (**Ĥazret-i muĥammed Muśtafā**) 143a/4, 146a/7

[=2]

Muĥammed bin İśhāķ: Meġazi ilminin kurucusu olan büyük tarihçi.

m. 139b/5

[=1]

Muĥammedi: Hz. Muhammed'le ilgili.

m. (**menbaŖ-ı envār-ı Muĥammedi**) 139a/1

[=1]

Muĥammed-i Mekki: *bkz.* Muĥammed

m. (**beşāret-dehene-i vürūd-ı Muĥammed-i Mekki**) 149b/1

[=1]

Mūsā: İsrailoğullarına gönderilmiş ve kendisine kutsal kitap olarak Tevrat indirilmiş peygamberin ismi.

m. 146a/14

m. (**Ĥazret-i Mūsā**) 144b/7, 144b/9, 145b/13, 145b/15, 145b/4, 145b/8, 146a/4, 146a/6, 146a/9

m. (**muśaddıķ-ı Mūsā**) 149a/13

m. dan(**Ĥazret-i Mūsā**) 146b/7

m.+niñ 146a/15

m.+niñ(**Ĥazret-i Mūsā**) 146b/5

m.+ya(**Ĥazret-i Mūsā**) 145b/14

m.+yıla(**Ĥazret-i Mūsā**) 148a/1

[=16]

Mūsā bin Ŗİmrān: *bkz.* Mūsā

m. (**Ĥazret-i Mūsā bin Ŗİmrān**) 145b/2

[=1]

Mūsā bin Ŗİmrān bin Yaśhūr bin

Ķāheş bin Lādey bin YaŖķūb: *bkz.* Mūsā

m. 145b/5

[=1]

Muśtafā: *bkz.* Muĥammed

m. (**Ĥazret-i Muĥammed Muśtafā**) 143a/4

m. (**şeref-i dūdman-ı Muśtafā**) 139a/1

m.+niñ(**Ĥazret-i Muĥammed Muśtafā**) 146a/7

[=3]

Naşārā: Hristiyanlar.

n. 142a/10

[=1]

NeciĶ Binti Eşmuyil bin Kiyāh bin

Yeķşān bin İbrāĥim: Metne göre Hz. Mūsā'nın annesinin adı.

n.+dür 145b/6,

[=1]

NeciĶ: *bkz.* NeciĶ Binti Eşmūil bin Kiyāh bin Yeķşān bin İbrāĥim

n.+dür 145b/8

[=1]

Nemrūd: Hz. İbrâhim'in tebliğe gönderildiği ve Hz. İbrâhim'i ateşe attıran hükümdarın adı.

n. 140b/2, 148a/15

n. (**Nemrūd-ı ebedî ve matrūd-ı sermedî**) 140b/7

n. (**Nemrūd-ı merdūd**) 139b/2

n. (**Nemrūd-ı-merdūd**) 140b/2

n.+dan 140b/5

[=6]

Nemrūd bin Kenân bin Sancâr bin Kereş bin Sâm bin Nūh: *bkz.* Nemrūd

n. 140b/4

[=1]

Nevbî: Metne göre Hz. Nūh'un oğlu Hâm'ın soyundan gelen topluluk.

n. 133b/3

[=1]

Nevhâyl: *bkz.* Necîb

n.+dür 145b/8

[=1]

Nūh: Büyük peygamberler arasında sayılan, kendisine inanmayan kavmi tûfan ile helâk edilen peygamber.

n. 129b/9, 130b/8, 133b/9

n. (**Hâzret-i Nūh**) 125b/15, 125b/7, 129b/12, 130a/6, 130a/7, 130b/1, 130b/6, 130b/8, 131a/1, 132b/10, 133a/1, 133a/12, 140a/3, 140b/3

n.+a(**Hâzret-i Nūh**) 129a/14, 129b/11, 131b/9, 132b/7, 133b/15

n.+ı(**keşti-i Nūh**) 132b/1

n.+ile(**Hâzret-i Nūh**) 132a/9, 132b/12

n.+uñ(**Hâzret-i Nūh**) 129b/5, 130a/9, 130b/10, 131a/8, 132a/1, 132b/15, 133a/6, 133b/5

n.+uñ(**Hâzret-i Nūh**) 133a/7

n.+uñ.(**Hâzret-i Nūh**) 130b/2

[=35]

Nūh bin Lemek bin Müteveşallih bin Hânūh: *bkz.* Nūh

n.+dur 129b/2

[=1]

Perverdigâr: *Far.* Bütün yaratıkları besleyip yetiştiren Allah.

p.+ıña 136a/15, 136b/11

[=2]

Puhtenaşsar: Yahudileri ve Hazreti Danyal'ı esir eden, Tevrat'ın nüshalarını yakan, Babil civarına egemen olan İran hükümdarı, Buhtunnasr.

p.+ıñ 147a/2

p.+dur 148a/15

[=2]

Puhtennaşr: *bkz.* Puhtenaşsar

p. 147a/7

[=1]

Puhtenuşsar: *bkz.* Puhtenaşsar

p. 147a/4

[=1]

Rabb: Allah.

r. (**neciyy-i cenāb-ı Rabb-i**
Óizzet) 131b/8

[=1]

Rahmān: Dünya’da bütün yaratıklara
nimet veren, merhamet eden anlamında
Allah’ın ismi.

r. (**hālilü’r-rahmān**) 139a/13

r. (**Rahmān u Rahīm**) 122b/7

[=2]

Reyyān bin Velīd: Hz. Yūsuf’u
ülkesindeki hazinelerin başına maliye
nazırı yapan ve ona iman eden Mısır
hükümdarı.

r. 144a/12

[=1]

Rūhullāh: *bkz.* Óİsā

r. (**Rūhullāh-ı mūkerrem**)
149a/14

[=1]

Rūm: Bizans İmparatorluğu’na ve bu
imparatorluğun egemenliği altındaki
kimseler.

r. 142a/12

r. (**Rūm u Kıpti**) 132b/14

[=2]

Rūmj: *Ar.* Bizans İmparatorluğu’na
ve bu imparatorluğun egemenliği
altındaki kimselere ilişkin.

r.+lere 133a/14

[=1]

Sābiġa Binti Sābiġ: Metne göre Hz.
Süleyman’ın annesinin adı.

b. dir 148b/11

[=1]

:

s.+dur 148b/11

[=1]

Şafvetullāh: Metne göre Hz.
Ya’kūb’un bir diğer ismi.

s. 142b/5

[=1]

Saġif: Metne göre Hz. İbrāhim’in
soyundan gelen Arap kabilesi.

s. 141b/6

[=1]

Şālīh: Semūd kavmine gönderilen
peygamber.

s. 138b/5, 136b/10

s. (**Hāzret-i Şālīh**) 135b/15,
136a/11, 136b/12, 136b/2, 136b/8,
137a/8, 137b/2, 138a/12, 138a/4, 138a/6

s.+e(**Hāzret-i Şālīh**) 137a/12

[=11]

Şālīh bin ‘Ubeyd bin Āsif bin Kaşih
bin Hādır bin Şemūd bin Hāşir bin
İrem bin Sām bin Nūh : *bkz.* Şālīh

s. 135b/11

[=1]

Sām: Hz. Nūh’un oğullarından birisinin
ismi, Hām’ın kardeşi.

s. 132b/13, 132b/15

s. (**Hāzret-i Sām**) 133a/5

s.+a(**evlād-ı Sām**) 133a/11

s.+dan 132b/14

s.+dan(**evlād-ı Sām**) 133a/3

s.+iñ(**Hāzret-i Sām**) 133a/9

s.+uñ 133a/3

[=8]

Sām bin Nūh: *bkz.* Sām

s. a 139b/13

[=1]

Sāre: Hz. İbrâhim'in eşinin adı.

s. (**Ĥazret-i Sāre**) 141a/13,
142a/3, 142a/4

s.+den 142a/9

s.+ye(**Ĥazret-i Sāre**) 142a/3

[=5]

Selekân: *bkz.* Lemek

s. 129b/3

[=1]

Ŝemūd: Hz. Sâlih peygamberin gönderilmiş olduđu kavmin adı.

s. (kavm-i Ŝemūd) 136a/8,
137a/6

s.+a(**kavm-i Ŝemūd**) 135b/13

[=3]

Süleymân: Hz. Dâvud'un oğlu, İsrâiloğulları'na gönderilen hükümdar-peygamber.

s. (**Ĥazret-i Süleymân**)
148a/15, 148a/6, 148a/9, 148b/11,
148b/12

s.+ı(**Ĥazret-i Süleymân**)
148b/15

s.+ıñ(**Ĥazret-i Süleymân**)
148b/9, 149a/1

s.+ile(**Ĥazret-i Süleymân**)
148a/14

[=9]

Ŝalih: Hz. Nūh peygamberin ođlu Sām'ın ođlunun adı.

ş. 134a/1

[=1]

Şeytân: İnsanları günaha vesvese vererek sevkeden varlık. İbl

ş. 124a/5

ş.+a(**Şeytâna uymak**) 137a/11

[=2]

Şiş: Kendisine 50 suhuf verilen Hz. Âdem'den sonra dünyadaki ikinci peygamber.

ş. 126b/2, 126b/3, 127a/11

ş. (**Ĥazret-i Şiş**) 126b/14,
126b/9

ş. (**Ĥazret-i Şiş-i nebi**) 127a/15

ş.+den(**Ĥazret-i Şiş**) 126b/11

ş.+e 127a/3, 128b/6

ş.+e(**Ĥazret-i Şiş**) 126a/15,
126b/3, 127a/10, 127a/12, 127a/8

ş.+le(**evlâd-ı Şiş**) 128a/2

[=15]

Şit: *bkz.* Şiş

ş. 126b/4

[=1]

Şuhâ: Metne göre Hz. İbrâhim peygamberin sekiz oğlundan biri.

ş. 141b/4

[=1]

Tāreh: Hz. İbrâhim peygamberin babasının adı.

t. 139b/6, 139b/8

t.+dür 139b/2

t.+e 139b/4

[=4]

Tekrür: Hz. Nûh'un oğlu Hâm'ın soyundan gelen bir kavim.

t. 133b/3

[=1]

Tevārîh-i Tâberî: Ebu Cafer Muhammed bin Cerir el-Taberî'nin yazmış olduğu meşhur tarih kitabı.

t.+de 129a/3

[=1]

ÖUveylim: Hz. Nûh'un oğlu Sâm'ın oğullarından biri.

ü. 133a/4

[=1]

Vehb: 9. yy. da yaşamış hadis rivâyet eden Ebu Muhammed Abdullah ibn-i Vehb adlı İslam alimi.

v. 125a/6, 135b/14

[=2]

Velîd: *bkz.* Velîd bin Mîs'Öab

v. 145b/9

[=1]

Velîd bin Mîs'Öab: Hz. Mûsâ'nın tebliğ yaptığı Firavunların en zâlimi olan üçüncü Firavun namındaki Firavun.

v. 145a/1

v.+dur 145b/12

v.+iñ 145b/3

[=3]

Yâfiş: Hz. Nûh'un Türklerin atası olan oğlu. Yafes.

y. 132b/13, 133b/8

y. (**Yâfiş-i yâbis**) 133b/7

[=3]

Ya'Öküb: İsrailoğulları'na gönderilen Hz. Yûsuf'un babası olan peygamber.

y. 142b/10

y. (**Ĥazret-i Ya'Öküb**) 142b/10,

142b/6, 142b/8

y.+a(**Ĥazret-i Ya'Öküb**) 142b/3,

142b/4, 145b/4

y.+uñ(**Ĥazret-i Ya'Öküb**)

142b/10, 142b/15, 142b/4

[=10]

Yâshehem bin Āmûn: Metne göre Hz. İbrâhim'in babası İmran'ın babasının adı.

y. 149b/9

[=1]

Yec'öüc ü Mec'öüc: Kıyamete yakın zamanda çıkacak olan ve pek çok kötülük yapacak iki kavim.

y.+uñ 133b/8

[=1]

Yehûda: İsrailoğulları, Yahudiler.

y. 142a/10

[=1]

Yeşân: Metne göre Hz. İbrâhim peygamberin sekiz oğlundan biri.

y. 141b/4

[=1]

Yerdâ: Hz. Şit'ten çok sonra onun soyundan gelen ve hükümdar olan kişinin adı.

y. 127b/14

[=1]

Yerdâ ibni Mehlâjl: *bkz.* Yerdâ

y. 128a/2

[=1]

Yeşbağ: Metne göre Hz. İbrâhim peygamberin sekiz oğlundan biri.

y. 141b/4

[=1]

Yeşkür: *bkz.* Nûh

y. 129b/5

[=1]

Yezîd: Hz. Muaviye'nin oğlu, Kerbela vakasında Hz. Hüseyin'e karşı savaşan ordunun komutanı Emevî halifesi.

y. (**Yezîd ü Havâric**) 137b/05

[=1]

Yunan: Yunanistan halkından olan kimse, Yunanistanlı.

y. (**ehl-i Yunan**) 142a/12

[=1]

Yûsuf: Hz. Ya'kûb'un oğlu olan, kardeşlerinin kendisini kıskanıp kuyuya attığı sonraları Mısır'a sultan olan peygamber.

y. (**Ĥazret-i Yûsuf**) 142b/12, 142b/15, 144a/15, 144b/3, 144b/9

y.+a(**Ĥazret-i Yûsuf**) 144b/5

y. (**Ĥazret-i Yûsuf bin Ya'Ökûb bin İshâk bin İbrâhim**) 143a/3

y.+uñ(**Ĥazret-i Yûsuf**) 143a/8, 143b/13

[=9]

Yûsuf bin Ya'Ökûb: *bkz.* Yûsuf

y.+dur 143a/6

[=1]

Zenc: *Far.* Siyah ırk.

z. 133b/3

[=1]

Zengi: *Far.* Zenci.

z. 133a/13

z.+ler 133a/14

[=2]

Züleyhâ: Mısır sarayında Hz. Yûsuf'a aşık olan daha sonra ona iftirada bulunan sonraları müslüman olan, dönemin Mısır sultanının karısı.

z. 144a/5

[=1]

Zumrân: Metne göre Hz. İbrâhim peygamberin sekiz oğlundan biri.

z. 141b/4

[=1]

14.3. YER ADLARI DİZİNİ

Arz-ı Kara: Metne göre Hz. Nûh'un gemisi Nûh Tufan'ından sonra Cudi Dağına oturunca, gemideki halkın bugünkü Mardin civarında kurduğu şehrin adı.

a. 132b/2

[=1]

Arz-ı Muqaddese: *Ar.* Filistin, Kudüs.

a. 141a/11

a.+de 141a/10

a.+ye 142b/13

[=3]

Bathā: *Ar.* Mekke ile Mina arasında Hz. Âdem'in yeryüzüne indiğine inanılan yerin adı. Aynı zamanda Mekke şehrinin diğer adı.

b.+yı(şahāra-yı Yeşrib ü

Bathā) 149b/1

[=1]

Beyt-i Muqaddese: *bkz.* Beyti'l-Muqaddes

b.+den 141a/11

[=1]

Beytülharām: *bkz.* Kâ'be

b. (Öāmir-i hazāne-i beyti'l-harām) 139a/2

[=1]

Beytümüqaddes: Kudüs, Kudüs Cami.

b. +de 126a/1

[=1]

CāmiÖ-i Beni Ümeyye: Şam'da Emeviler döneminde Emevi halifelerinden Velid bin Abdülmelik tarafından yaptırılmış Emeviye Camisi.

c.+ niñ 135b/4

[=1]

Cennet: *Ar.* İslâmî inanışa göre Allah'a inananların öldükten sonra

sonsuzca kadar yaşayacakları güzellik ve nimetlerle dolu yer.

c. 125a/11, 125a/7, 125b/2

c.+den 122a/6, 122b/5, 132a/12

c.+e 121b/1, 122b/12, 122b/13, 129a/6

[=10]

Cezāyir: Kuzey Afrika'da bir ülke.

c.+de 133b/4

[=1]

Cezire-i ÖÖmeriyye: Şimdilerde Mardin ilinin Cizre bölgesi.

c. 132b/2

[=1]

Cūdi Tağı: İslâmî inanışa göre Hazret-i Nûh'un tufandan sonra gemisinin indiğine inanılan dağ, Cudi Dağı .

c. 132b/1

[=1]

Dımışk: *bkz.* Şām

d.+dadur 135b/3

[=1]

Ebi Kubeys Tağı: Kâ'be'ye yakın bir dağın ismi. Metne göre bu dağda Hz. Âdem defnedilmiştir.

e.+nda 125b/3

[=1]

Ebū Kubeys: *bkz.* Ebī Kubeys Tağı

e. 149b/2

[=1]

Ebzūn: Zebur'da kendilerinden bahsedilen bir topluluk.

e. (**ehl-i Ebzūn**) 147a/8

[=1]

Filestīn: Akdeniz'in Güneydoğu ucunda, Asya ile Afrika arasında köprü konumunda bulunan tarihi bölge. Filistin.

141a/11

[=1]

Ġārū'l-kebir: Metne göre Hz. Âdem'in vefâtından sonra defnedildiği Ebu Kubeys Dağı'ndaki mağara.

g. 125b/4

[=1]

Habeşe: Habeşistan ismiyle bilinen Etiyopya.

h. 133a/13

[=1]

Ĥabrūn: *bkz.* Kūšā

h.+dur 141a/15

[=1]

Ĥacer: Metne göre Hz. Sâlih'in zuhur ettiği ve tebliğe başladığı yerin ismi.

h. 135b/12

[=1]

Ĥalīlū'r-raĥmān: *bkz.* Arz-ı

Muĥaddese

h. 141a/9

h.+a 143a/1

h.+da 142b/2

[=3]

Ĥalīlullāh: *bkz.* Kūšā

h. 141a/14

[=31]

Ĥayf: Filistin'de bir şehir.

h. (**ĥayā-rāy-ı zemzem ü Ebū Kubeys ü Ĥayf u Mīnā**) 149b/2

[=1]

Ĥazaramūt: Yemen'e bağlı şehirlerden birisi, Hadramut.

h. 135b/1, 135b/7, 141b/7

[=3]

KaŖbe: Bütün müslümanların namaz kılarken yönünü döndükleri kıblesi ve Hac zamanı hacı oldukları yer olan Mekke şehrindeki mukaddes bina.

k.+ye 135a/8, 138b/5

2. Mukaddes, kutsal sayılan yer.

k. (**muŖtekif-i KaŖbe-i mürüvvet**) 139a/3

[=3]

KaŖbe-i MuŖaẓẓama: *bkz.* Kâ'be

k.+da 138b/8

k.+yı 127a/12

[=2]

Ķāf: Masallarda ve efsanelerde geçen Anka kuşunun yaşadığı gerçekte hiç olmayan bir dağın ismi.

k. (ÖAnķā-yı Ķāf-ı lā-mekān)

151a/5

[=1]

Kerbelā: Bağdat civarında Hz. Muhammed'in torunu Hz. Hüseyin'in şehit edildiğı yer.

k.+da(**deşt-i Kerbelā**) 137b/7

[=1]

Ķızıl Ķumluķ: Metne göre Hz.Mûsâ'nın defnedildiğı yer.

k.+dur 146a/12

[=1]

Kûsâ: Metne göre Hz. İbrâhim'in eşi Sâre'yi defnettiğı Kudûs yakınlarında bir şehir.

k.+dur 141a/15

[=1]

Maķām-ı İbrâhim: Hz. İbrâhim'in Kâ'be'yi inşa ederken üzerine çıktığı taş. Bu taş hala Kâ'be'nin 10 metre mesafededir ve kutsal kabul edilmektedir.

m.+dedür(**Maķām-ı İbrâhim**)

135b/3

[=1]

Medîne: Hz. Peygamber'in mescidi ile kabrinin bulunduğu hicret yurdu, Yesrib şehri.

m. (**şâhne-i Medîne-i Ķuds**)

128a/8

[=1]

Medyen: Hz. Şuayb'ın gönderildiğı kavim ve bu kavmin yaşadığı yerin adı.

m. 141b/4

[=1]

Mekke-i Muķaddese: Kâ'be'nin bulunduğu kutsal şehir.

m. 135a/7, 142a/7

[=2]

Mekke-i Müşerreffe: *bkz.* Mekke-i Muķaddese

m.+ye 141b/8

[=1]

Merve: Mekke'de bir dağın adı.

m.+yle 138b/8

[=1]

Mısır: Büyük bir kesimi Afrika'da, küçük bir kesimi Asya'da yer alan ülke.

m.+da 142b/12

m.+dan 143a/1

[=2]

Mısır: *bkz.* Mısır

m. 142a/2, 145b/9

m. (**saltanat-ı Mısr**) 144b/1,
144b/5

m.+a 143b/13, 144b/12

m.+a(**cihān-ı Mısr**) 143a/12

[=7]

Mīnā: Mekke’de hacıların Şeytan taşladığı yerin adı.

m.+yı(**hāyā-rāy-ı zemzem ü Ebū Kubeys ü Hayf u Mīnā**) 149b/2

[=1]

Müşteri: Jüpiter gezegeni.

m. (**Müşteri-yi çarh-ı devlet**)
150b/9

[=1]

Rükn-i Maqām-ı İbrāhīm: Kâ’be’nin Makam-ı İbrāhīm tarafındaki köşesi.

r.+dedür (**Rükn-i Maqām-ı İbrāhīm**) 135b/3

[=1]

Şenjin Tağı: Metne göre Hz. İsmâil’in Allah tarafından babası Hz. İbrāhīm tarafından kurban edilmesine emir gelen Mekke civarında bir dağ.

s. 142a/7

[=1]

Sûk-i Şemānjin: Nûh Tufanı’ndan sonra gemiden inenlerin kurdukları şehrin adı.

s. 132b/3, 132b/4

[=2]

Şām: Suriye’nin başkenti.

ş. 125b/11

ş.+ile 135b/12

[=2]

Şārik-i Firdevs: Metne göre Hz. Âdem’in tabutunun olduğu Şam’ da bir yer.

ş. 125b/11

[=1]

Tîh: Hz. Mûsâ’ya Tevrat’ın indirildiği dağın adı, Sina Dağı.

t. 146b/1, 146b/2

t.+de(**maqām-ı Tîh**) 146a/10

t. (**hādi-yi hāyā-rāy-ı Tîh-i dalālet**) 145a/14

[=4]

Für: Hz. Mûsâ’nın vahiy ve tecelliye mazhar olduğu dağın adı.

t. (**maḥsūs-ı hitāb-ı Für**)
145a/11

[=1]

Vādî’l-Ḳurā: Medine ile Şam arasında, Semûd kavminin yaşadığı bir bölge.

v. 135b/12

[=1]

Yeşriḅ: Medine şehrinin eski adı.

y. (şahâra-yı Yeşrib ü Bathâ)
149b/1

[=1]

Zebîd: Yemen’de bir şehir.

z. (ÔAden ü Zebîd) 135a/15

[=1]

Zemzem: Kâ’be yanındaki meşhur bir kuyudan Hz. İbrâhim zamanından beri su çıkan kuyu ve bu kudan çıkan suyun ismi.

z. (hâyâ-rây-ı Zemzem ü Ebü
Kubeys ü Hayf u Mînâ) 149b/2

z. (şârib-i Zemzem-i ihlâs)
139a/4

z.+ile(miyân-ı Zemzem) 135b/3

[=3]

Zengî: Far. Doğu Afrika’da zenci ırkın çoğunlukla yaşadığı bir bölge.

z. 133a/13

14.4. ARAPÇA İBARELER DİZİNİ

Ôalâ-eyyi-hâlin kâne: Her hâl üzerine, her durumda.

a. 128b/13

[=1]

Ôaleyhi mâ yestehîk: “Müstehak olduğu onun üzerine olsun.” anlamında beddua ifadesi.

a. 140b/5

[=1]

Ôaleyhime’s-selâti ve’s-selâm: “Ona salât ve selâm olsun. “ manasında Hz. Muhammed’in adı anılırken söylenen bir söz.

a. 124a/2, 133a/2

[=2]

Ôaleyhime’s-selâm: “Onlara selâm olsun.” manasında ikiden fazla peygamberin adı anılırken kullanılan bir söz.

a. 128b/14, 129b/2, 140a/4,
143a/6, 144b/10, 146a/14, 146a/5,
146b/6, 148a/14

[=9]

Ôaleyhimü’s-selâm: “Onlara selâm olsun.” manasında ikiden fazla peygamberin adı anılırken kullanılan bir söz.

a. 124b/9, 130a/2, 130a/4

[=3]

Ôaleyhi’l-laÔne: “ Lânet onun üzerine olsun.” anlamında bir ifade.

a.+dür 124a/5

[=1]

Ôaleyhi’s-selâti ve’s-selâm: “ O’na salât ve selâm olsun.” manasında Hz. Muhammed’in adı anılırken söylenen bir söz.

a. 128a/15

[=1]

Óaleyhi's-selām: “Ona selām olsun.” manasında peygamberlerin adı anılırken kullanılan bir söz.

a. 122a/1, 122a/13, 122a/15, 122a/7, 124a/14, 125a/15, 125a/5, 125b/10, 125b/2, 125b/8, 126a/15, 126a/5, 126b/9, 127a/11, 127a/15, 127a/7, 128b/10, 128b/12, 128b/2, 129a/14, 129b/13, 129b/5, 129b/9, 130a/6, 130a/7, 130b/10, 130b/2, 130b/6, 130b/8, 131a/1, 132a/1, 132b/15, 132b/7, 133a/1, 133a/12, 133b/12, 134a/5, 134a/7, 135a/1, 135a/10, 135b/15, 135b/3, 135b/8, 136a/6, 136b/13, 138a/12, 138a/6, 138b/6, 139a/14, 139b/10, 139b/10, 139b/13, 140a/1, 140a/8, 140b/1, 140b/15, 140b/4, 141a/2, 141a/4, 141b/2, 142a/1, 142a/6, 142a/8, 142b/3, 143a/6, 143b/13, 144a/15, 144b/3, 145b/3, 145b/4, 145b/6, 145b/8, 146a/2, 146b/10, 146b/13, 146b/2, 146b/9, 146b/9, 147a/11, 148a/2, 148a/7, 149b/1, 149b/10, 149b/8, 150a/6

a.+a 135b/12, 142b/10, 143a/3

a.+ı 124a/13

a.+iñ 124b/10, 130b/9

[=91]

Óaleyhi efzalu's-salāvāt ve ekmelü't-tahıyyāt: “Hayır duaların kusursuzları ve salavatın faziletleri O'nun üzerine olsun.” manasında Hz. Muhammed'in adı anılırken kullanılan bir söz.

a. 140a/12

[=1]

Óazze ismühü: “İsmi aziz olsun.” anlamında dua sözü.

a. 146b/15

[=1]

bi-iznillah: Allah'ın izniyle.

b. 136b/6

[=1]

bismillahirrahmānirrahīm: “Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla.” anlamına gelen ve Kur'an'da 114 defa tekrarlanan ayet.

b. (kelime-i

bismillahirrahmānir-rahīm)122a/14

[=1]

Celle ve ÓAlā: Allah'ın ismiyle kullanılan bir saygı sözü.

c. 125a/1, 125a/3, 127b/6, 130b/8, 132b/11, 133b/11, 134b/14, 134b/6, 138b/10, 139b/15, 145b/14, 147b/6, 149b/11, 149b/13

c. +nın 122b/15

c. +niñ 124b/12, 129b/13,
135a/9

c. +ya 135a/6

[=19]

ceff-el-ķalem: “Allah’ın takdir ettiği olacaktır, ben ne olacağımı, ne yapacağımı bilemem.” anlamında bir ibare.

c. 125a/04

[=1]

Celle Zikre: Allah’ın adını kullanırken söylenen saygı sözü.

c. 147a/12

[=1]

Cenāb: *Ar.* Allah, peygamber ve tarikat büyüklerinin isimlerinin önüne getirilen “ hazret “ anlamındaki saygı sözü.

c. (**neciyy-i cenāb-ı Rabb-i Öizzet**) 131b/8

[=1]

el-Őiyāzubbillāh: “Allah’a sığmırım” anlamında bir ifade.

e. 124a/8

[=1]

fi-ś-śubh-ı ve’ş-şām: *Ar.* Sabah ve akşam olmak üzere, devamlı.

130a/4

[=1]

hadelehumullāh: *bkz.* hāzelehümullāh

h. 142a/11

[=1]

hāzelehümullāh: “Allah onları yardımsız bıraksın.” anlamında bir ifade.

h. 150a/10

[=1]

ilā āhirihi: Sonuna kadar, sonuncuya kadar.

i. 148b/10

[=1]

Őindallāhi ve’n nās: “Allah ve insanlar katında.” anlamında bir ifade.

i. 125b/13

[=1]

ķaddesehāllāh: “Allah nezih etsin.” anlamında bir ifade.

k. 138b/8

[=1]

ķavlühü teālā: Konu ile ilgili bir ayetten önce “Allah buyuruyor ki...” anlamında kullanılan bir ifade.

k. 131a/4, 132b/11, 134b/15,
134b/6, 148b/9

[=5]

kemā k̄ālē: Bir hadisten önce “ Peygamberi Efendimiz buyuruyor ki...” anlamında bir ifade.

k. 143a/6

[=1]

kerremallāhū vechehū: “ Allah vechini mükerrerem kılsın.” anlamındaki dua sözü.

r. 135a/15

[=1]

kün-fe-kān: “Olan oldu” anlamında tasavvuf edebiyatında sıkça rastlanan bir ifade.

k. (murād-ı kün-fe-kān) 151a/8

[=1]

laŌnetullāhi Ōaleyh: “ Allah’ın laneti onlara olsun.” anlamında bir ifade.

l. 140b/14

[=1]

neŌuzübillah: “Allah’a sığınırız” anlamındaki ifade.

n. 135b/10

[=1]

rahîmehullāh: “Allah ona rahmet etsin.” anlamında dua sözü.

r. 139b/5

[=1]

rahîmehumullāh: “Allah onlara rahmet etsin.” anlamında dua sözü.

r. 130a/7, 135b/5

[=2]

rahîmetullāhi Ōaleyhi ve Ōala men tebiahüm ecmaŌin: “Allah’ın rahmeti onların üzerine olsun.” anlamında bir dua sözü.

r. 138b/7

[=1]

raziyallāhü Ōanh: “Allah ondan razı olsun.” anlamındaki dua sözü.

r. 125a/6, 125b/14, 135b/14, 135a/15, 150a/8

[=4]

ŷallallāhu Ōaleyhi ve sellem: Hz. Muhammed’in ismi anılınca söylenen “Allah ona salât ve selâm etsin.” anlamında dua sözü.

s. 140a/14, 141b/14, 143a/4, 146a/13, 146a/7, 148b/13

[=2]

teāŌlā: “Şanı yüce olsun.” manasına gelen bir söz olup Allah’ın adıyla kullanılır

t. 126a/15, 126a/4

t.+dan 122b/8

[=3]

tebāreke ve teā**Ōlā:** Allah'ın adı anılırken kullanılan bir saygı sözü.

t. 129a/14

[=1]

vallāhü Ōālem ve aĥkem: “Allah en doğrusunu bilir.” anlamında bir ifade.

v. 133b/9, 150a/14

[=2]

15. TIPKIBASIM

لها وشرها بلادن واسطه سبكه جنته كوردى وانواع خيله ووسويك
 اغاز ايشدى ويلان قسيله آدمى وحواسه فرشته ايشدى تاك اول
 شجره و منيه دنه بالضر و بى تاول ايشدين پش كولا فرجايندن
 بونلان بو زطوتدى مادى سلطان دا الملك بهشتا بدى بدى و تاج
 عزيله متوخ و حله و كرامتيله ملتن اولوب غلانه و ولدان اوله قام
 سرورده حضرتتا دمك خد متد قياما عشا ايشدى و و رضوان و
 حوران حضرت حورانك و كنى بايه و ملازمتن دور و نى
 خد متد يوزد و عشا ايشدى اول شجره و منيه دنه نمر اكل ايشدى
 نى الحال تاج شرفى و افسر جلال باشوندن او چوب و حلال
 حريم بهشت بد نلرندى جمله بيند و و كلب چلاق و عربان قالدن
 چون آدم و حوله نوحى سفا من ايشد ياره غابت حسرت نامراد لفته
 زار نا ذا غله عايزه هرا نچ جايندن سكر دياردى اول انچ
 بوقار و و چكلون ايشدى حاصل كلامه ميسج بيا نچ بركندن نوا
 بويوب آدم غر يانلق حجاب نندن هر طرفه تم قجابدى و مورا نچ
 اردنن تم نهان اوليدى غطابا الحى ايشدى **اول اياك تايا آدم**

يعنى بزدن قاجر ميسن يا آدم آدم عليه السلام مجايندن جواب
 و بريدنك **بل حيا و منيك** يعنى قاجر م بلكه سندن اوتوب قاجر م
 و نه طر يقيله قاجم تم ميسج بر طر يقيله حضرتتا ن قاجم مكن دكلدن
بيت قاجوم و بغير از دوت پناه نلادم جز استانه لظنت بر نكاه نلادم
 و ايتا و لنودنم عاقبت نر غر يانلق ايجاز يبار غيله او ز يتك فرمان
 واجبالا دغان الحى ايشدى نيك البته جنتدن طشره چيچك آدم
 عليه السلام حورانك ايشه يا پيشوب درون بهشت دن بپرويت
 بهشت قدم با منديان او نلما متايد و ب و اشك حسرت دوكوب
 صف كيد زدى و هران دينه باقر دى شاييد كبوغم كجه سينه
 نلخانه غيب دن بر ميسباح و اول بغل و نويه بر ميسباح پيدا اوله
 اما ميسج بر جايندن بر مراد دايمه بى بونلا و نلما ميسد ميسد
 ايش شمر دى و ميسج بر طرفدن بر خضر باه بونلا و نل حيرتى كود ايشد
 نيشردى اول و نلن تم لدمه عليه السلام و دا نلستامدنت
 دا و الملامه قدم با مبدى اول دمن حله **بسم الله الرحمن الرحيم**
 دلينه جاد جا اولدى جبريل عليه السلام ايشدى يا آدم دبارك

عظمت کلمه بی جا ری اولدی بوز مان صبرایت اولاک اوق
غیبده ن برینعه بجات لایع و مطلع کومده ن بوز کجلا و مطلع اول
کند خطا بکلدی بوزم باجباریل طشر چیفسونلن زبوا هم علم ازین
مقد را اولان بوید بوزم آدم و حوا نمر و شجره منیه دن اکلایند
جنتده ن بوزینه اینه لوز بوز ککد بوز سن اولاره مانع
اولیا سن حضرت جبریل ایندی الهیاده قولک سن یاد شای
کسمن و رحیم اسمیله یاد ایندی بوز ککد بوز بونلن دینی
بکون سنک لطفگدن یاد اولیا لوز کید حضرت ملک تعالی دن
خطا بکلوب بیوز دینی راعی ملک مقرب بهم رحیم کفرد کل
د قولدرمه رحمتا نکه ن بکا ملال وند مظارعی اولن اما اول
بوز رحمتا یدجک اولون سم الحق بوننه رحمتا نیش اولورم
صبرایله تا قیامت کوشند آدم جنته بوز دوند و غن ن بجه
بوز بیک بوز نیک صافی لوه رحمتا یدوب بوز کله بیله جنته
کبیر لوز تا بزم رحمتک دینعی اول کوشن اشکال اوله **اشا حکا**
ایدر چون حضرت حق جل و علانک درها بیله عقل و روح

د نفس و افلاک و اجسم و اذکانه و طایع و نفس نباتی و حیوانی
و معادن و نباتات و حیوانات حاصل اولدی بونلن دین جمیعاً
د مین و آب و درخت و ساق و شاخ و کل منزله سیند ایندی بوز
وقت حصول نبوه اولمشدی مین دن داچی مراده انسان پاک
ایدی بوز عالم خاک و افلاک بونلن دینک اینچون ایجاد اولمشدی
لکن بوز تمامه داچی اجمال طریقیله برداچی روشن دن بیان
اینکم تا مستمع اولنلر اینشده بونلن بوز بزمه و مستمع
اوله لوز حکمت بوز ننه شویله دوزم اشبوزان واح ادی بوز
عالم ماهیات ننه ددیو بیان اولمشد وک چون عالم ماهیات ایندی
همان اول معنی بوز عالم ملک ده اولندن پیدا اولمشدی کذلک
اولند موجود ایدی یعنی بوقول لوزم تقریر اولندی **مطیبند**
لوامه و امانه دن بوز قوت عتیله اولاد و احبه ن عالم
ماهیات ننه دوزمشدن امر ایندی بوز اشبوز عالم ماهیات مقام
ایله و عالم ملک بوز عالم محسوسات دن زینهار میل ایندی بوز
عالم ماهیات بوزت ابدی منزلسیند دن بوز قوت موهبه کوه

ابلیس لعین دن عیارته د محراب اولدی. تفعیل باینه ن اسم فاعل
صیغه سی و ز رینه یعنی قند ریخی و یلخی اولدی. تا روح میل نراج
ایند و نه عالم محسوساته اولمشه بی. و اوله ما هیات جهشتد نیک
اوند نه شهوت. و نه از زو. و نه خوف. و نه طمع. و از اید بی
نر و لاید و ب عالم محسوساته دخول ایته نیک. عالم خوفه جوعه
شهوت و کناه. و شول پردوتم بیان اولمشه بی. بوندن اولت
دنیا شول ملکز تصرف ایته نیک. اولناره جان بی جان
دین اولدی. اشبو ملا نیک دن مقصود. از واج پان ایته نیک
هنوز نالته. و داخل جسم خان اولما میشه بی. و ابلیس یعنی کم
کنده میشه بی. تا بعضی سن قهر یازوب. و هر بوق بی بیایان و
دریا لره اتدی. بوندن داعی مقصود. همین شیاطین من دوچه
و پری و دیو پری و یولز اید نیک. بوکن اشبو جهان فافه موجود
اکوچه صورتا خیال مو موه کبی. معدوم قبیلندن معدوم دوزدن
اما بعضی لرد عوای غریبانه دیا ته دلوزم. اشبو طایفه و زاید
ها و یه. و نیاید ظاهر کو زبانه کور و دن بدله برنلا اولمشه

اکش فی بیابانلرد و طغانلرد و دریا و ارماع کادون
نشان و پروردگور و بوخی تم دیرلر حضرت آدم و حوا بیله علیهما
الصلوة والسلام. اوچ تن بیله دار السلامدن چیعوب
داد الملامته قدم بصدیلر برپسی مان. و برپسی طاس
و برپسی شیطان علیه اللعنه دن. پس ما زدن مراد نفس غیبی دن
نفس آدمینه واردر. و ابلیس دن مراد قوت و هیته درکم
ادم اولدی. بی بران مو هو م فکر لره. و شوم نیتلره تحریک ایدن
العیاذ بالله. و طاسدن مراد شهوت بطن فرج درکم
کنده و سن نفس نظر نه. آراسده و پیراستد ایدن. تا نفس شوم
بوکه میل و التنا تاینه **القصة** حضرت آدم عالم خبیات و نجه
قرارد. اولقه زیاتن اولو پ پیدا اولدی. کیم
عمر بر بی طغوز یوزا لیش بیله ایرشده بی. ناکا بر کوفت
حضرت عزرا بیله علیه السلام. کنده قاتین کورده بی
وسوال ایته بی یا ملک مقرب شیخ کلدک عزرا بیله علیه السلام
جواب و یوریکم روچی قبض ایتمک کلمه حضرت یوزم ایتمده بی

هوند وقتا و لم ی... زیا بنم عمر... تمام بیک یله... پس قرق بیک
داچی کوکد... عمر آخرینیه ایریشه... حضرت عزرا یلایته یی آدم
عزرا قرق یلین اوغلاک داود پیغامبر... یا غسلدنک بدی... بونته برجه
عزراک نهاینه ایرشیدی... شمدن... کبرو وقتند... اشیا نه عرشه
بروان ایریه سیک... حاصل کلام حضرت... در انکا زایتدی... حتی اولادی
اورتاسندن... قیامتده... کینه بری برینه انکارا تمک... اول زمانده
بروقالمشده... اما حقیقتا... ذوی العقول قاتلنده... بوقول چندان
معقول اولیه... بران انکارا اصل ده... یلانده... نکایت دن... کن بخود
کبار بردندن... حاشا انبیاء... الله علیهم السلام... کجا بردن... و صفای
معصومان... همانا که حضرت عزرا یل علیه السلام... هولنده
فراموشلار... اوله و نسیان... دریا نه... اورتا سنه اول زمانده
بروقالمش اوله... القصة... اشخو نزاع... اینک... حضرت جعفر جل
و علا... ناکا مزینله... اینک ملک کلوب حضرت... ادیم... حضور ریش... بونته
شهادت... یازم... یا آدم... عزرا که قرق یلین اوغلاک داود پیغامبر
یا غسلدن... انکا زاید نلوا... وز زینته... شاهنطور... غنیم... اول...

زمانده... برود اولمشده... روایت... دریم حضرت حق جل و علا... ادیم
عزرا... حضرت عزرا یل علیه السلام... تمام بیک... ایرشیدی
غالباً... بو روایت صحیح اولیه... اگرچه حضرت حق جل و علا... قادر ددن
اما حقا... لقمه دیو... بیور... میشدی... پس بولکل... ما... اشبو... قول... صغیر
مبطل دن... اصح روایت... بود... حضرت... ادیم... علیه السلام... عزرا
بیک... نیله... ایرشمدی... روایت... و... حضرت... بونته... رضی الله عندهم
ایند... چون... ادیم... عزرا... ایرشیدی... جنت... میوه... کوننده... میوه
اد... روایت... و... ادغل... لا... دینی... کند... در... بصر... حال... طلب... اینده... ل... چون
کند... یاز... بولده... بعضی... فرشته... کوه... ملاقی... اولدی... فرشته... ل... بولار... دن
سوال... یاز... یا... ابن... آدم... قهر... و... کیده... د... س... جواب... شای... و... بر... یاز
بابا... مز... اد... مرتبه... دن... جنت... میوه... کوننده... میوه... اد... روایت... بدی
او... طلب... تمک... کیده... د... فرشته... ل... در... یاز... کم... یوره... د... یاز
بولار... دا... چی... ک... یور... د... و... ند... یاز... بابا... ل... حضرت... یاز... او... کند
ایر... شیدی... بولار... دن... میخه... در... حال... فرشته... ل... کلوب... حضرت
ادیم... علیه السلام... روح... پاک... فیض... یاز... و... حضرت... حال... دن

ذروه افلاک التذینزه واندن سکون جنم شریفی جنوب ایل بود
وخت بز لویله کفله یلز اندن سکون حضرت جبرائیل علیه السلام
امام اولوب نمازین فله یلز اندن فالد روت ابی قیس طایفین
نادا کبیر اولوب بن معارده دفن اینه یلز و باقی فلان اولام
وداع واستلویب وصیت اینه یلز یارین آدمه شمعند سکون
سوزن قایم کوه الزلور کوله بوا و سون ضعی اندن سکون کشف ایلز
تا طوفان زماننده د کین جویم طوفان اولدی حضرت نوح پیغمبر
علیه السلام ادمک نابوت شریفی چیتا روپ برصند و قویب
کند و سله بیله کنی به قویدی طوفان ساکن او یغی کید ایلکی مقامده
ایله ای تا بعضی مورخلر دیو کوزم حضرت ادمک علیه السلام نابوت
شریفی شام ناحیه سنده شاری فر دوس نام بر بلند و قایم
کوی ده دوزم دنیا ده اول کوی دن اول برو کوی عمارت اولما شد
اما اول عباد الله و انشاس مقبول عام و خاص اولان حضرت
ابن یسار رحی الله عنه روایت ایدیم چون طوفان ساکن
اولدی حضرت نوح پیغمبر حضرت ادمک پیغمبرک علیهما السلام

نابوت شریفی بیت المقدسه دفن ایدی و حضرت ادمک
کوی و قاتایته حضرت ادمک و قاتاندن سکون حضرت جبرائیل
قیه حیواته اولدی اندن سکون و قاتایته یلز جنم شریفی
حضرت ادمک پیغمبر قاتاندن دفن اینه یلز و حضرت باری تعالی
حضرت ادمک علیه السلام اول صحیفش یقار سال ایتمشد بیکه
اول زمانه اول صحیفه کوزم جنجه عمل ایدن لردی درمله قلیل
اولمش جا و زاتی و خیز بون قای و اقی اول زمانه حکام
اولمشدی و بیکوی و قد حردی عجمه اول صحیف شریفی ایلله
بیله نازل اولمشدی ما دامک حضرت ادمک قید حیواته ایدی
مدام مرشد لردی و ذریاتی زیارت ایدن لردی شول
زمانه د کینیم ایلدیر کونک و سوسه سیکله ما بیلدیرینه
استلاف و نزاع دوشدی و بربری برینه ماضی اولمغه باشلد یلز
چون آتش فند و کساد اول کوردن کشلو اولدنا سنده آتش
سرسکشجی علولوب جهانی یا فقهه بشلامی لایم حضرت
ملک تعالی بوا قش سویند زمانه چون حضرت شیخه علی السلام

پیغامبر لے و پرو و پادول قومه این سال اینده بی تا طریق مستقیمه اول
قوم سستی این شاد اینله و شیث دیمک اول قومک کنت لوجیه
عطاء الله و یکنده علمار و ایناید لکه حضرت شیث شیث
یا خود شیث تا یله نایله اینکی بی یله روایت در دیده کلر نیله
وجه نسیمیه بودر که چون قابل سستی هایل سعید شیث
اینده بی حضرت آدم و حوادن دردت نیله دکنین قوالد تنایل
سقطع اولوب اذ ککدن در شی دن کمنه وجوده کله بی
بعضی تریش نیل دیمشاز قولا اول صحیح دن پس درت
یلدن صکره حضرت شیث علیه السلام وجوده ککلیک
فلاجره بو بی هایل دن عوض بیوب ادر فی عطاء الله قودیلر
و حضرت شیث دن اول حضرت ادم نیله حوانک قر و اولادی
یکری بی فرندن وجوده کلشن اینده بی یکری میسی اذ کک و بیکی
در شی یده بی قابل و هایل قویه سنن حضرت ادمک عرش بی
یونا و نون نیله این شمشیده بی و حضرت شیث وجوده کله دن
زمانه یونا و نون پیش نیله این شمشیده بی چون کمر

ادمک عمر شیث بی اخر نیله این شمشیده و دار و غوز دن سراسی
سرو و ارجا لایمکه یقلشده بی پس اول حاله کیم عمر ندن اون
پیش کون باقی قالمشده بی بر مکتوب یاز ب و شیثه تسلیم اینده
و صبت اینده یک ای بن حلیم چاسنک پیغامبر لیک صفحه نهاده
دور در و شن بی ظاهر اولما نیجه ایشلوتو قیغ رینی اصل
کمشیده کوسنرمیه سین ذیرا مبادا تم اولاد قابل کون لر
وسنک اولاد که حسد اینده کن و حضرت ادم علیه السلام
اول وقتین هر نیله تم مال لاییده بی حضرت شیثه تسلیم اینده بی
اندن صکره دار و غوز دن سراسی سرو و نقل بیورد نیلر
و حضرت ادم دن صکره پیغامبر لیک حضرت شیثه این شمشیده
علیه السلام چون شیث پیغامبر اولدی ایلی صحف داخی
حضرت شیثه نازل اولدی ام اندن صکره کعبه و میطیه
سنک و کللیله بنیاد اینده بی و اندن صکره اول خیمه
سنه سن فصای قه سن و صحرای فر دوسه صعود اینده بی
و حضرت شیث بی نیک علیه السلام طموز یونا و نون ایلی

عمری ولدی مادامک حیاتت ایندیلن. د عوتہ مشغول اولمیش ایندیلن
 چونکہ فوت اولدی یاز برینہ او علی **توشی** جهانہ حاکم اولدی یاز اول
 داخی عالم و صالح عابد و زاهد کشته اییدی. و عمر شیرینی طغوزین
 التیش بیله ایرمیشدی. چون آخرتہ انتقالا بنده یاز برینہ او علی
تینان جهانہ حاکم اولدی. اول داخی عالم و صالح عابد و زاهد
 کشته اییدی. و دایم الله مر حضرت حتی جل و علاه فو لکون غیبه قائم
 اولوب مخلق فیتق و نجور دن. و انواع قینه و شمشور دن.
 منع ایدردی. و متصل من معرفت نفی منکر ایدردی. بونلارک
 عمر شیرینی طغوز یوز بیکر بی بیله ایرمیشدی. بعضیلر
 سیکر یوز قورقوشان قولداک اصح دذ و بونلار دن صکر او علی
مهلا نل جهانہ حاکم اولدی. بون داخی عالم و عادل و صالح و کامل
 من در فاضل اییدی. و عمر شیرینی طغوز یوز بیکر بی بیله
 ایرمیشدی. اندن صکره مونایر شوب فوت اولدی یاز برینہ
 او علی **یوزا** جهانہ حاکم اولدی. بونلار داخی عالم و عادل و صالح و
 کامل من در فاضل اییدی. و عمر شیرینی طغوز یوز التیش بیله

ایر

ایرمیشدی. آخر فوت اولدی یاز برینہ او ایسا اولیون کم حضرت ادمک دم
 و فایا تایمندن بر دا ابن مهلا نل زمانینه در کین اولاد **شیشله**
 اولاد قابل مابیندن چوقا خندان و تراغ واقع اولمیشدی
 و اهل عناد و ساد چو غلب ظلم ظم روی جهان فی بوز بیکر فلا نیر
 اولجا علی التور و الظلمات خلق کاینا و درینہ نور بچقو اچون
 اول صالحا المعراج و المقامات صده و نشین من بر سماوات
 مقین قرانین دین و اضع معالم یقین با فی سرائی شرح معمار
 مقصود قرع شخته و مدینه و قدس کتخدا یحانه و انس
 هم جلیس قدوسیان و هم انیس کویان امام حکمت علی و علی
 استاد معارف حقیقی و جہلی سالیق معارج سعادت منسیر
 سماء سیادت و اسم سرائع و زینہ معلم علوم یقینہ و اضع
 قواعد صیبت بچوم درمن در امر اسرار و غرائب علوم مخرم اسرار
 ربانی مطلع انوار سبحانی معتکف بیتا لمون مجاور حریم
 سرور مظهر حکم و معدن تدوین اعنی **تجاسد حضرت**
ادریس علیه الصلو و السلام بونلار ایرسال ایندی

تاجیعی درین حقه دعوت یافته و ب اختلاف و نزاع آورته لرین
مرفوع اوله ادرین بجه علیہ السلام سخی بلین و محمد بی درین
کوسر دئی اینج بیک متلادی کسسه بونلورک دعوتی قول یافته
اهل سعادت خلقه سسه دخول ایندی یاز و حضرت تادریسک نام
شریفی **حنوخ** ایدی خاء مجله نیک فقه سبیله و نونک فقه
و خاء **حنه** نائینک سکو نیله حضرت تادریسک شینه نازل اولات
صحن شریفی جوق در سبایت و کندن او توری ادرین دین یاز
بوقته برجه ادرین لفظ عرفی اولور اما صحیح بودر که
ادرین و **حنوخ** ایچی اسمی اولالره و کسسه و کونیه دایچی
او تریصیف شریف نازل اولیشدی و ادرین بجه علیہ السلام
پیشی آتیه حضرت تادریسک ایچ شریفی **حنوخ** بن یزید ابن
مهلازل بن قینان بن انوش بن شیب بن آدم علیہ السلام
بنودره بعضی لزا شو دز دیشانه و کتبی بده دره علی ای حال
کان حضرت تادریسک حضرت تادریسک علیهما السلام وفات
دماشد **یوزیا شنده** ایدی و حضرت تادریسک منکر

اول مرسل حضرت تادریسک دونه وفات دما ایندی یوزیل جوب
و حضرت تادریسک او چو یوزیا شنده ابر میشد بیک نبوت و بیلیند
تواریخ طبرین ایندن او چو نالتش پیش یا شنده ایندی مکتب
عالیه الله یاز یوزا الی نبوت سوز دئی اندن صکر مکان عالیه
الله یاز بعضی مورخان پیشی کورک دیورن بعضی انا شی کورک بعضی
در دئی کورک بعضی لر جنته و وصف شریفی کتبی بده دره
کتابت اولر انا و درینه بودریم او ذون بویو مجسم بعضی سینه لو
مر و مخم ایدی جوق قلا و ذون مسالو مبارک قولینک بریندی
اول برینده بیوک ایدی ایجه جیک و اذ لوه بمشق سوز لودنیاه
خطی اول یاز دئی و اول وقتا فی اول دیکدی و کیدی و علم
رؤف و علم جوم حضرت تادریسک نیندا اولدی اندن صکر
اعلامه علیینه شریف بیور دینله و نکوار ادیپه زاد او بتاسنده
فقد و مساد اولوبه و بری زینه قلم ویندا اتمک انا دینجک
فلا جر حق تبارک و تعالی حضرت تادریسک علیہ السلام پیغام بولدی
و بر و ب آیان قاطعه و دلالات بامر انکه اول قومه ایزساک

ایندی بود اخی بیکانه ایله حضرت ادریس علیه السلام از ایشان در کتب تفسیر بود
نوح بن مک بن موشح بن حوخ دذ علیهما السلام بعضی نسخه ده
لک برینه سلکان دوشمش موشح داخی او قندی تانک تشدید
لامک فتحه سبله و اولکینده کنه سبله اصح روایت ادریس
اول حضرت نوح علیه السلام اسمش یقوی **بیکر** ایدی قومنی
حق دینه دعوت اینه و کنه قبول تمیوب کفار اید کوراد سوزنده
عوتناید نه لرایدی بود اخی خجده نوحه و ذاریق اید و قب
کفارک عینا دی زخمه نه کو کلی بحر و ح و کاد اولو ددی
اول سبده نوح درید یلز علیه السلام و اولد سبده دی
فوسن ایدی کابیل قریده و بعضی دیو لوز کده شریعت اولو
حضرت نوحه ارسال اولمشده نه اکبر علانک قولی بونک
اود دینه دوزم پیغام بولور دن اولو **اولو الهم** حضرت نوح اوله
علیه السلام اولو الهم اول نبی که در بولور حضرت حق جل و علانک
امر قیامت ابرشده مملک ده محکم اجها فراید و نه جده بلین
دستی قیامت ایلله و هر چند هم کفاد مجاز حق علم الله الح

یوم الحشر و القرآن دعوت من سلین دن رنجینه خاطر و شکند
قلب و لور لرایدی اما انبیاء الله علیهم السلام قطعاً حق سوزد
بوز دنده سیوب دعوت مشغول و لور لرایدی و مقرر دوز کور
پیغام بولور دن علیهم السلام فی الصبح و الشام آدم و ادریس
حق دینه دعوت نمکه زیاده جده بلین و سعی قیامت کورن
حضرت نوح ایدی علیه السلام حق سوزور روایت اید راسر
رحیم الله حضرت نوح علیه السلام کور یاشارن د کوب قیامت
حق دینه دعوت اینه و نبی و قن کفده و غیره شولته زازا لور
ایله لرایدی و د کوبانجید لرایدی که حضرت نوحک امر
عقل نایل اولوب و اول ملعون و مغبونلره الیدی تصور ایدوب
و کمال تکبر و نهایت سیر کشیدلار نه اول سن و درین
د اول شمع جمع یقینی بعضی مشوش من بله لور بر اعر لرایدی
دینه خاتم مرثله عقل باشینه کلوب کند و سزل خضار ایدوب
تدار لرایدی حکم نکو او کینه قومنی حق دینه دعوت اید لرایدی
بیطله حضور ادریس اولوب خلی دینه دعوت اید

قطعا حالي و نماز دي اول سبید ن حضرت نوح شیخ من سیرین
واعظم انبیاء کونین ایدی و حضرت نوحک علیه السلام و عمری
کند و اول نشین ایدی و جمیع عمری بر و زه قد ز اول
کوش روز لونک فوت و قد دتی ذایل و نما میشدی و مبادک
اغری د دجن اولان در و شایریدن اغری میشدی و اضلا
دو شمه میشدی و برینغا مین حضرت نوح کجی علیه السلام
قومند دبعین خاطر و شکسته قلب و برپاشن اول میشدی
حضرت نوح علیه السلام نینه کم حضرت حق جل و علا نوح
علیه السلام قوم بد فرجام حقین و تعالی **ما قوم اظلمه**
واطمحی یوزی و حضرت نوح علیه السلام عمری شکر و یفینده
علا اول ناسنده جو و اختلافی واقع اولشد **دعون بنی اسرائیل**
اید دجه الله حضرت نوح عمری بیک او جیون سیر انرشدی
نوح اول طور روزی یاشینه ایو میشدی و طوفانده
صکره او جیون ایو قید حیوان اولدی اندن صکره و قات
ایدی اما کتر علانک قوی بونک اوز رینه در کمر

حضرت نوح علیه السلام و جیانی طوفان طومردن اول ملخصیل
اللی یوز یاشینه ایدی طوفان اولده قدن صکره او جیون ایو
قید حیوان اولدی اندن صکره و قات ایو نینه کم حضرت
قران جیلان شان بو قول صحیحه دلیل و برمانده قوله تعالی
فلیت فیهم الف سنه الاخشین عاما اما بعضیان روایتیندن
اللی یاشین ایدی بیک پیغا مبرین و بر میشدی اندن صکره طوفان
بوز ایو قید حیوان اولدی و طوفان زمانده صکره بوز
یاشینه ایدی پس بو قول اوز رینه حضرت نوحک عمری
بیکدن زیاده اولمز و قومینه بد عایت و کک سبی بودکم
مکر بو کون اقل فتنه و فسادن منجین عصیان و ملامت و
طغیان و خسارتیکه جو ز میش و چوقا و به و اوجه کون میش
برنه دین و این قومه کند و کجی بول یوله و ازدن از میش
د ظفر و لویولن برامن قوی قاز میش بر شو من شو جلیف
نا خلف شتی و بد بخت عاصی و قاصی کافر کویو کجی
در و ن قلبی کفر دن ایس پاس طومش هیزنه مین علی

اموزند کتور ووب کتد کن ناکاه بولن اول سورددين
پيش و انبيا و مرسلين شمع بزم انبيا اولينا نور جمع اقتياد
اصييا ملاح سفينه نجات فلاح کتت زار حيات المبالغ
في دعوة الدين والمجاهد في اعلام اليقين المتصلب في انظار
الشرعية والمقدام في اعلا نالطريقة سببا صلاح خلق
عالم واسطه بقاء نسل آدم قرء عين جناح غرء صباح فلاح
دافع باران بلاه رافع طوفان ابتلاء مقبول استانه حضرت
الوهيت يحي جناب رب عزت آدم تاني صاحب المكاشفة
والفتوح اعني **نبي الله حضرت نوحه** رانت كلش واواك
شومرا و غلنه اول ايت ويلده وصيت تمشكم اشبو پيري كور
وخاطر نشان ايتكم بيودك زمانه بونك سوزيني قبولك
ايدوب دين اينند كرميه سليل و بيم كمي ظلمات كورد قالسين
اول بداصل داخي بوني استماع مايد بيجك نبي موزك د اشغه
اندرد عيش اول داخي موزند اشغه اندر بيجك پس
الهدى

حضرت نوحك عليه السلام مبارك جسمه خشيمه وودوب
اول سورددين بعايت دل از زده و رنجين خاطر ايد بيجك
اتش غيبت سيد پوسوننده باش جتار ووب از قالمش
جهاي سراسر اوده يا قوب كل اين ايدني لاجر م بوغيرتند
اول ملك قهار دن اشبو بزا وچ ناپان قوم كفار بد كور ادي
مانند خيرو خاشاك سيلاب غضب و طوفان بلايله راه
سلامتند عثمان شفا و ته سور ووب اول چاه صلا لشن
غرة اعليا چون جانور لده بد عا ايدن پس اول ملك عادل
حضرت نوحه قومك ما بيني فصل اتمك چون اول زمانه
طوفان اينله امان و زميوب اول قوم كفار حط ان ايدني
تا اوله زدن صحن كلنره بر عظيم عبرت اوله اهل توارخ
روايتايدن حضرت اد ملك جنته له ميو طي ن مانده ف
طوفان في زمانه در كين انبياء التي بوزن التي لله مدت
طوفان داخي التي اولى لشدن زيرا مبارك ماه رجبك
اؤنند اول طوفان زمانه اولن مبارك ماه محرم و نوحه

اموزند کور و ب کید رکن ناکاه بولند اول سیر و درین
پیش و انبیا و مسلمین شمع بزم انبیا اولیا نور جمع اتقیا و
اصیبا ملاح سفینه نجات فلاح کشت زار حیات المبالغ
فی دعوة الدین والمجاهد فی اعلام الیقین المتصلب فی اظلمة
الشریفة والمقدام فی اعلا ناطق نیکة سببا صلاح خلق
عالم واسطه بقاء نسل آدم قرء عین مجاح غرء صباح فلاح
دافع باران بلاه رافع طوفان ابتلاء مقبول استانه حضرت
الوہیت نجی جناب رب عزت آدم ثانی ماجد المکاشفة
والفتوح اعنی **نوح** حضرت نوحه رانت کلش و اول
شومرا و غلنه اولایت و پلید و صیت تمشک اشبو پیری کور
و خاطر نشان ایتیم بیود کل زمانه بونک سوزنی قبول
ایدوب دین اینند کرمیه سلین د بتم کجی کلمات کورد قاله سین
اول بدیصل د اخی بونی سماع ما ید بیک بی آموز کد اشغه
اندرد عین اول د اخی آموزند اشغه اندر بیک پس
اشغ...

حضرت نوح علیہ السلام مبارک جسمه خشمیله و درین
اول سیر و درین بغایت دل از د و در بخت خاطر اید بیک
آتش غیبت سینه پوسون نه با شر جبار و ب از قلم بند
جبار فی سیر استرا و د یا قوب کل این ایدی لاجرم بو عیوتند
اول ملک قمار دن اشبو بزا و بچ ناپان قوم کفار بد کرداری
مانند خیر و خاشاک سیلاب غضب و طوفان بلا یله راه
سلامتند عثمان شفا و ته سور و ب اول چا و ضلالتند
غزاة غلنا بچون جان و ولد بد عایدن پس اول ملک عادل
حضرت نوحه قومینک ما بینی فصل اتمک بچون اول زمانه
طوفان اینله امان و بر میوب اول قوم کفار حلا ان ایدی
نا و نداد دن صکی کلندر بر عظیم عبرت اوله بی اهل توارخ
روایتایدن حضرت آدم کجسته لم میو طین زمانه ف
طوفان فی زمانه د کین ان بیک التي بوز التي التي بلمه مدت
طوفان د اخی التي اخی اول شدن زبیر مبارک ماه رحیمک
اوند...

کونند کشتی نوح صاحب جود جو در طاعت مرا رعایتی
و اول بختی ده اول آن قوم جزیره عمریه در آن فرقه دین بر بند
بنا آید و بنام **سوق غلین** قومی مثل آید و زبانی و دینی
سکن کشتی آید و او که بنام اول شهرک آید **سوق غلین**
فردین طوفان نه صکره یا یکن شهرک آید در چندی دشت
چنانی کت و سیاحت آید نلزه اول شهرک معمور لکن
سخت و پرورگ و حضرت نوح علیه السلام آدم ثانی
دید نلزه زبانی طوفان نه صکره کتی خلقند ن توالد تناسیل
بالکلیه منقطع او میشدی طوفان نه صکره وجود کلن
انسانه انجق حضرت نوح نسلند حاصل اولش در نبتنه تم
حضرت حق جل و علا بیوروز **قوله تعالی وجعلنا دینهم**
الاقاب و حضرت نوحه م کجده بیله اویج او غلی و از آید
برینک آدی **سام** و برینک **حام** و برینک **یا ف** آید
عرب و عجم و در دم و قبطی که جمیعاً سامند حاصل
اولش در ده و هم سام حضرت تلمی علیه السلام حضرت نوحک

اولاد نیک اولوسیدی و حضرت نوح علیه السلام انکلی
خیرد عا میشدی اند نا و توری بنیاء الله علیهم الصلوه والسلام
اولاد سامند متولد اولمش در سامک دایمی بیشا و غلی
و از آید **دقتند** **ارمه اسود** **عوقلم** **لاوذ** و طوفان دماشت
حضرت سامه تمامه التي یا شینه آید بعضی مور خا دایمی
زبان در میشد قول اول در معول اولان و حضرت نوحک
وقات وقتند دورت یوز یا شینه آید حضرت نوحک
و کاتند ن صکره یا یکی یوزیل دایمی قید حیوانه اولدی پس
بوتند برجه حضرت سامک عمری تمامه التي یوزه این شمش اول
اما حار خا م با یا سینک خیرد عا سین المیوب بلکه بدد عایه
مقارند او میشدی و اولاد حاره اولاد سامه قول اولان
دیو حضرت نوح علیه السلام بدد عا میشدی و هم فی نفسی الا
اولکله اولمش در زبیر مغرب و لایندن و حبشه و ذنکی
و لایندن قویان اکثره زبیکار و میکره صایتلوب
قول اولمش در نبتنه تم مشاهد اولینوز **یا لفعل** و هم اولک

اولاد بدخویک مویاری قولتارندنا شعه اعمون دینو بددما
اقمیددی هم اوکله اولمشدنه واشینوماینه نیکادی حبش
دنگوز و قونی و بنی مله و عبدالملی و ذبح و مهندد
وشول سوا حله و بریزد و مکرک اولان طوائف عربان دنده
سیاه لوزدن جینعا اولاد سامندن دوزیم حضرت نوحک عمه
بدد عایشی سبیلکه جمیع ممالک و مسالک استرا اولمشدند
انما یافث یا یمن اذین ملک کنین ما اولان اتران فادرا کلت
ویا جوج و ما جوجک اسلی دن زیوا بونلار یا فث اولمشدند
حاصل اولمشدند و الله اعلم و احکم و چون نوح پیغامبر عم
دار مروردن دار سرورده انتقال فعبود بیوردیلر پین
حضرت حق جل و علا تکو از آیات دین قومی نصیبانک انجوت
حضرت **هود پیغامبری علی السلام** اول زمانه موجود اولان
خلایقه کشفند و دشمن دلایل لیکه ایر سال لیتدی و اسیل
حضرت هودن نام شری یغاری مایوردنه انکی بطنله حسرت
نوحه ایر بشور بونقص لیکه عابربن صالح بن ساف بن نوح و

۱۳۴
وانا سناک دی مرجانه دزه و صالح او تو زیا شند ایدی
حضرت عابرو جوده کلرکن و حضرت عابربن سکون و قادی
کمال مرتبه د ایدی او نندن او نوری هود دیندیلر زیرافضا
عرب وقار و سکونه موادت و برلردی پین بونقد برجه هود
موادندن مشتق اولوزده و حضرت هود بنی علیه السلام فرق
یا شند ایدیکم مرسل اولمشدی عاذین عوض بن ادرین
ساف بن نوحک علیه السلام اولاد عوفینه ارسال اولمشدی
روایت ایندیرلر عاذ تو منک ساینرخله بنیت قوت و قدرت و
قامت و قیامتاری برینیه ده ایدیکم اولاد دنده غیری برجه
داخی ستر اولما میشدی حتی روایش ایندیرلر نایش اوزون
بویولار دینک قامتی یوناد شونه مقدماییدی کاعایست
ایمق لورینک التمشار شون مشدار عایدی و مربرینیک
باشی حقه و سنامه برابرقه لورکولیدی اولاجله نونلار
دگمه بزخانه و صفا لره صفتیویه مصر او یان یازده
دگمه طاشندن اولان مجبل قوخلرین دور قاعمش ایدی

وَأُولَئِكَ خِيَلُوا حَسْبُكُمْ بِحَسْبُكُمْ وَبُرُودًا لَكُمْ سُرُورًا
سُورُونَ شَكَارًا قَوْلُهُمْ لَمَّا نَجَّيْنَا هَمِينَ بَنِي إِسْرَائِيلَ
وَيَوْمَ نِيلَازِ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَجَرَّلُوا دِيًّا وَهَرَّطَاهُمْ أَنَّهُمْ عَدَاوَتِ
أَيْدِيَهُمْ دِيًّا دِيْرُورًا وَيَوْمَ نِيلَازِ دِيْرُورًا وَبِحَسْبُكُمْ
وَأَزْدُكُمْ قَوْلُهُمْ وَيَوْمَ نِيلَازِ دِيْرُورًا بِرَبِّكَ إِنَّكَ قَادِرٌ عَلَى
بَيْتِهِمْ حَضْرَتِ حَقِّ جَلِّ وَعَلَى يَوْمِ رُورٍ قَوْلُهُ تَعَالَى **مَنْ أَشَدُّ مَنَاوَةً**
جُونِكُمْ حَضْرَتِ هُودُكُ أُولَ قَوْمِ فِي سَمَايَةِ وَسُودَهُ عَوْتِي
قَبُولًا يَدُ وَبِجَا بِنَاتِهِ يَلْزَمُ وَيُؤْتِي بَدَّ بِنُونَهُ دَنَ حَرْوَمِ أُولَ
نَوْمِنَا وَلَدِيْلَهُ يَسْرُوْلُ طَبْلُ وَعَلْمُ نَزْرُ وَحَسْبُكُمْ جُونَهُ
أَزْدُكُمْ فِي بَيْتِهِ قَوْلُهُ وَقَدْ دَنَّا يَهُ سَيِّ سُلْطَانِ سَرَفَرَا أُولَ
مُعْظَمِ وَجَمِّمْ أُولَانَ لَشَكْرًا مَعْرُورًا مَسْرُورًا بِكُمْ مَحْرًا وَيَوْمَ
أُولَ دَمْرٍ وَأَبْنُومَكُ مَيْبِتُ وَشَكْرًا وَأَزْدُكُمْ مَالًا مَالًا وَلِيْلَهُ
فِي الْمَالِ بَادِضِ صِرَائِلَهُ شَوْلِيْلَهُ نَبَزْ هَلَاكُ أَيْدِيَكُمْ هُنُوْزَاوَلْ بَادِكُ
خَوْنِدُهُ بَرْلُورُ وَوَكَلُورُ كُورُورُ وَصَرْمُ بَيْتِهِ حَضْرَتِ حَقِّ جَلِّ وَعَلَى
يَوْمِ رُورٍ قَوْلُهُ تَعَالَى **فَا مَلِكًا أَرْبَعُ صُرْمَاتِيْلَهُ إِلَى قَوْلِهِ مِنْ بَابِ قِيَامَةٍ**

وَرَوَايَاتُ يَدِ زَلْزَلَةٍ أُولَ وَقْتِ حَضْرَتِ مُوَدِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ كُنْدُ وَيَهُ
تَابِعِ أُولَانَ مَوْجُودِ مَوْجُودِ لَهْ بِرِ مَقَامِ أَمِينِ دِي قِيَامَةٍ وَبِرْ جَا بِنَا
عَظِيمِ دِي أَدَامَةَ اَعْمَلُورُ دِيكُمْ أُولَ طَائِفَةٍ حَلِيمِ وَسَلِيمِ أُولَ زَلْزَلَتِهِ
عَنْبَرِ شَسِيمِ مَلَا يَمُورُ بَادِ نَسِيمِ دَنَ عَيْدِي دَنَ قَدْرُ نَسْمَةِ مَيْبِتِهِ
جُونِكُمْ أُولَامِ صَا حَبَا خَلَقُورُ كَوْمُ كَفَا وَمَعَارِبِيكُمْ شَوْجُونِ
الْمَلَّةِ الْمَلُورِي شَا مَنَ اَيْدِي يَلْزَمُ لِأَجْرِ حَضْرَتِ حَقِّ جَلِّ وَعَلَى
شَكْرُورِي دَاخِي زِيَادَةَ اَيْدِي يَلْزَمُ وَأَنْدَنُ صُكْرُ مَكَّهُ مُقَدَّسَهُ
جَانِبِيْلَهُ عَزْمُورًا عَمَّ جَنَمِ اَيْدِي يَلْزَمُ كَبِيْلَهُ اَيْرُشُدُ كَلْرُنْدُ حَضْرَتِ
حَقِّ جَلِّ وَعَلَى نَكُ حِدْمَتِ وَعِبَادَتِيْلَهُ مَدَا مَتَا عَمَّ قِيَامَةُ كُورُورُ
تَا حَضْرَتِ هُودُكُ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَمْرُورِي يَفِ بِرِ سُوْدِي أُولَا يَأْمُرُ
بِهَيُودِي يَوْمَ الَّذِي بَيْتُهُ اَيْرُشُدِي وَأَنْدَنُ صُكْرُ دَاوُدُ يَأْدَنُ
قَرَارُ عَقْبَا يَهُ اِتْتِقَالَهُ وَأَنْ حَالِ يَوْمِ دِيْلَهُ وَحَضْرَتِ هُودُكُ عَمْرُ
رُومَهُ مَوْرُورُ كُورُنْدُ جُونِ اِخْتِلَافِ وَاقِعِ اُولُشُدَنُ سِيرُورِ
صَاحِبِ مَنَاقِبِ اَسْدَانِيْلَهُ اَلْغَالِبِ اَعْنِي حَضْرَتِ اَلِي اَبْرَاهِيْمِ طَائِفِ
رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَكَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ بِيَوْمِ مِيْشَلُورُورُكُمْ عَدُوْرُورُ

اینا نو باقره را بدو زد و کند و دینش ترک آید و ب سنک دینک
 کبره و نه حضرت صالح را باخی آیتدی خوش اوله هر نه که
 دینسکو حضرت حنک مر نبله بر او فی سنک کوستمیم دیدی
 اول تو فو را باخی آیتدی یا صالح یار د اولسون بحسول و با عین ایله
 صحرا یه چیتا لم بر هر نه دینسک سنایله این سن چون اولدیجه
 یا تو ب یا ذر الله صبا که چقد یاز بر اول مستر کین محشر
 کون کوی و چکلله بویک برین جمع اولوب بر اولو صحرا یه کتدی یاز
 حضرت صالح بیغامتزیم اشبو تو و ظالمه مبله کتدی یاز اول
 صحرا دره قار طاشدنه بوقوی طاع و اوردیک اشبو باغی و طاعی
 تو یک چار دالونیک کجا نارد چرا کاهیددی آیتدی یاز یا صالح
 پروزد کا و کد آیتکم بو قار طاشد فیر دیشی ناکه چچقا دین
 انده صکره اول دیشی دو طوعور سون حضرت صالح بیغامتز
 علیه السلام فی الحال تجدید و صولید و ب و اینک رکعت نماز
 قنار ب انده صکره اول فینازه چچود تصحیح و جینا دگر آید و
 و مبارک بو و فی طرانه سور و ب الهی تو تو یک دله کلر بیج

سن و بر دیوب دعا آیتدی چونیم مراد عا و فی مقصودیت
 نشانه سیننه ایشوب قبول اولدی لاجرم اول حاله اول
 قوم اشارت آیتدی کلر فی قار طاش شول بوری طو خا تو نلر کچی
 اکیلوب حضرت حنک را دیتله فی الحلال اول قار طاشدنه بر
 دیشی دو چیتوب همان اول حاله اول دیشی دو دن بر
 یور بیجی طوعدی قوم موذ بو نه کور بیجک صحرا اولدی یاز و اول
 قوم ایجنه جندع بر عمر دین لودی بر اولو از و آرایدی همان
 اولدمه مر و صادق جمیع توابع و لو احتیله حضرت صالح بیغامتز
 ایمان کتور و ب صالح لزد کلر نیندیلدی باقی قوم بو فی
 کور و بنا سستد یاز دیک ایمان کور کور لودی و ادرین عمره دین لور
 شیطانکه او میش بر شعی و بد بخت و آرایدی اول حضرت در حاضر
 اولان تو فو حضرت صالمه ایمان کور مکده منع آیتدی اندن
 صکره اول ده جک یوز و سبیل اول مر عودن او تلامغه بشله یاز
 و اول چرا کاهن اقان چشمه ساردن صولجیمه بشله یاز حتی
 بونک اوزرینه مقرر اولدیج اول چرا کاهن و چشمه سارد

وَسَيُكْفَىٰ ذُنُوبَكُمْ قَدْ كُفِّرَ بَدَنَكُمْ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ
أُولَئِكَ يَكْفُرُونَ بِمَا وَادَّوْرَهُمْ مَا كَانُوا يَعْلَمُونَ
خَوْفٌ وَحَدْرٌ لِّذُنُوبِهِمْ لَمَّا كَانُوا لَوْلَبِ قَوْمِي بَرَاءَتِي
هَلَاكًا وَلَدَيْكُمْ وَمُؤْمِنًا صَحَّتْ وَسَلَامًا وَذَرِيَّةً بِلَاغِي أُولَئِكَ
أَنْدَرُ صُكْرًا بِخِيَابِكُمْ كَفَيْتُمْ مَرَاتِي يَلُونَ أَنْدَرُ صُكْرًا صَلَاحِ
بِعَاقِبَتِكُمْ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَمْرٍ شَرِيْفًا عَاجِلِي بُوْنِيْلِكُمْ بِرُشُوْبِ
فَوْنًا وَلَدَيْكُمْ رَحْمَةً لِّلَّهِ عَلَيْهِ وَعَلَىٰ تَرْبِيَّتِهِمْ أَجْمَعِينَ حَسْبُ لَطِيفِ
بِأَكْرَبِي كَفَيْتُمْ مَعْظَمَةً دَقْدَسَهَا اللَّهُ مِنْ وَبَلِهِ سَمَامًا بَيْنَهُ
بِرْمَقًا مَبَارَكًا دَفْنِ أَيْدِي يَلُونَ وَأَنْدَرُ صُكْرًا حَضْرَتِ حَقِ
جَلَّ وَعَلَا **أُولَئِكَ** بَوَالِغُ السَّلَامِ وَجِدَا لِأَنْبِيَاءِ الْكَرَامِ نُوْرٍ
كَلِمَاتِهِ نَارِيَانًا كَوْفِي **بُرْدَا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ** سِرُّهُ وَبُورِيَانِ
إِبْرَاهِيمَ **كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا سَلَمَةً** مَقْتَدَا
هَرَامَتِ مَقْبُولِ هَرَامَتِ سَأَلِكُ مَسْأَلِكُ تَوْحِيدِ مَسْأَلِكُ مَالِكِ
تَعَزِيدِ عَجَاوِي حَرَمِ رَحْمَاتِي حَرَمِ حَرِيْمِ سَجَامِي مِضْيَافِ
صَنِيفِ عَيْتِي حَتَّاءِ حَانَةِ لَارِيْبِ بَاقِيَتَاءِ صَفَا شَرَفِ

دُوْدَمَا نَ مُصِطَفِي حُزْنِي شَرِيًّا وَاحْمَدِي مَنِيحَ أَوَاوِي حَمْدِي
وَأَرْضِعَ أَسَاسِ قَتْلَةِ الْإِنَامَةِ عَازِمِ حَزَانَةٍ بَيْنَا حَرَامِ مَعْتَكِنِ
كَفَيْتُمْ مَرُوْبَةً سَاعِي سَاعِي فُتُوْتِ جَالِي سَبَابِ لِحَاصِ الْخَاصِ
شَاوِبِ ذَمِّ مِ الْخِلَاصِ رَافِعِ بَزْدِهِ مَدَائِلَتِ كَاشِفِ شَرِّ أَرَادِ
جَلَالَتِ مَتَشَبِّهَتِ حَلَقَتِهِ إِرَادَتِ مَتَمَكِّنِ حَبِيْلِ سَعَادَتِ
خَوَانِ سَالَا رِخْوَانِ رِيَابِي قَسَامِ أَرْزَاقِ صَهَابِي مَبْتَلِي
يَا بَعْثِي إِلَىٰ رَحْمَتِي الْكِنَانِ قَدْ دَجَّكَ فَانظُرْ مَاذَا تَرَىٰ مَبَشِّرِ
بَشَارَتِي يَا إِبْرَاهِيمَ قَدْ صَدَقْتَ الرَّؤْيَا مَكْرَمِ ذِكْرِي كَرَامِي
تَكْرِيْمَاتِ مَشْرِفِ تَشْرِيفِ شَرَايِفِ فِيهِ آيَاتُ بَيِّنَاتِ حَلِيمِ الْذَاتِ
كُوْبِيَةِ الْبَصَائِتِ شَرِيْفِ الْخَلْقِ رَحِيمِ الْخَلْقِ عَزِيْزِ الْوُجُوْدِ مَنِيحِ
سَجَاوِ جُوْدِ وَاجِبِ الْبَتِّيْلِ وَالْكَرِيْمِ دَاعِي نَادِ عَوَاوِي إِبْرَاهِيمِ
مَحْبُوْبِ الْوَالِدِيْنَ وَالْآخِرِيْنَ فَخْرِ خَاتَمِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِيْنَ
حَلِيْلِ الرَّحْمَنِ حَلِيْلِ الْبَرَاهَانِ مَطْهَرِ مَنُوْتِ وَقَطْعِيْمِ عَجِي
حَلِيْلِ اللَّهِ حَضْرَتِ إِبْرَاهِيمَ بِعَاقِبَتِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ نُبُوْتِ
وَبُرُوْبِ أَوَّلِ رَمَانِ أَوَّلِ لِقَوْمِهِ إِبْرَاهِيمَ سَالَا لِيْتَدِي وَلَطِظِ

این اسم به این معنی است که در عرب و اولاد ترک و بنیامه **اخرام** ایندی
و بابا ایندی و تاریخ ذره آرزو و بزرگ و مزد و ذک اول **بنا**
موجود اولاد قومیه بنامیک خرنیه دار ایندی و بنیامه
خود خرنیه داره آرزو و بزرگ ایندی او که بنام تاریخه آرزو
اما محمد بنیامه همه الله میباید و بنیامه لفظ آرزو میند
مبارکند و مکر تاریخ بولن بوردی و قنیه آخری بوردی
اندن او تورق آرزو بوردی بعضی از اینده فطیله بولن
آرزو شیخ فانی دیکند نه غالباً تاریخ فانی شیخ خسته
این شیخ را میخوانند او تورق آرزو بوردی و حضرت **ابراهم**
علیه السلام ای بطنیه حضرت مود ای بزرگ علیه السلام
بوم تینا و ذرنیه یعنی **ابراهم بن تاریخ بن ناسور بن سادق بن**
سادق بن ناسور بن طایف بن کایز و بوندن داعی اوچ آرزو
سامر بن نوحه ای بزرگ مود و حضرت **ابراهم** بنیامه علیه السلام
اولوالعزم دندره اولوالعزم بوندن متد مبین او گمشده
تکار تفصیله احتیاج یوق و حضرت حق جل و علا حضرت

ابراهم بنیامه علیه السلام او در صحیفه بنیامه
اینشده که اول صحنک صحیفینه مثال فی مثال لودت
نسنه یوق ایندی و حضرت یوق بنیامه و مانتند حضرت
ابراهم و اولاد نینه دکنیه علیها السلام ای یوز فرزند
یلدنه و موفان دمانندن اولادت شیرینلر مانتند دکنیه
اکثر اهل توار بیک تانق قیلد بیک یلدن اما بعضی مورخ
بیک ایندی یوز التمش اوچ یلدنیشله و مود آرمند حضرت
ابراهم وجود غیر مانتند دکنیه علیها السلام اوچ بیک
ای یوز او نید یلدن اما بعضی از اوچ بیک اوچ او یوز
یدنیشله دیشله لکن بوردایت معنه ایوشمشلم و حضرت
ابراهم بنیامه دمانندن سز و کایاتیک علیه افضل
السلوات و اکمل الصیفات همزه دمانندن دکنیه ای بیک
اوچ یوز التمش اوچ یلدن و حضرت دیمک مبولی مانتند
حضرت فخر عالمک صلی الله علیه و سلم همزه دمانندن دکنیه
بیش بیک لغوز یوز طغیان یلدن آرتن اکتیک داعی دیشله

اما حجت ابراهيم مشهوره و حضرت ابراهيم پيغمبر عليه السلام
مرد و مردودان دعوتيه كند و بشده نمرود را اخي دود بخي
از قه يله حضرت نوح پيغمبر ابراهيم بود تيبا و زديده بخي
نمرود بن كنان بن سخا بن كوش بن سام بن نوح عليه السلام
روايتا و نمرود نمرود دن اول عليه ما يستحق بجي آدمك
عالمن بزمره تاج ايتماج و زمره بخي لايق كوز ميشدي و بوي
دعواست اغميشدي چون بومردود ابدي و مطرود سمره
باروي دوزخي كوز هر سلطانله بنده كوزدي لاجرم باشد
التوندن مرصع تاج او رينوب خلقا فاقه حكم اعكم سنوب
اولدي فاندن مسك كوزديكم ولايت شرف و عزب صحت
حكومتدن اولوب خلق برايا كلنا عنك و مايا سيله
امر يله دام اولوب حكومه قيام كوزديله فلاجره مرود
رياستله دعواي بوييتايد و ب اشرا لامر استعل سافلند
انواع عذابله معذب و اصنافي مقابله مخلدا و له علفنا الله
عليه و حضرت **خليل النبي** عليه السلام منجمله اول كل ف

كستان اولان ناره بر تا و ايتده و قن منورا و نا ايتي
يا شين ايتدي و حضرت اسمعيل پيغمبر عليه السلام وجوده
كلد و خرماتن يوزا ايتي يا شينه ايتدي و حضرت اسحاق
پيغمبر عليه السلام وجوده كلد و قن زمانن يوزا يكر بخي
يا شينه ايتدي چون عمر شريف و اوقات لطيفدي يوز طقسا
يشله اين شدي و ادر غرود دن سيرا ي سرون انتقا ليورد
اما بعضي مورخان قولجه ايتي يوز يا شينه ابراهيمشدر و
بعضيان قاتندن يوزا ايتي يا شينه اين مشله اما اشوا اوقات
مخلنه دنه قول اولد معوله ز جسم باك و لطيفي **خليل الرحمن**
ديكله مشهورا اولان ارض مقدسه ده دفن ايتد يازكو
اولا ز منقده سه **فلسطين** ملكنده واقع اولمشدن بيت مقدس
قبر منون كرنيه دكين اصل قياس مخيميله ايتدي خرماتن بولده
حضرت سارا داخا دنن مدفوندر حاصل كلام اول شهر
منور و كم بوسر و زور ياسين قم او دنن مدفوندر خليل الله
ديكله مشهور دن اما اصل ادي كوفي دن بعضيان خبرده

ویشان حضرت ابراهیم پیغمبر ما تون المشرف عم الله
 صاکن پیغمبر لوق حضرت اسماعیل علیه السلام حضرت
 ابراهیم پیغمبر مکس او علی و ابراهیم عم اول اسماعیل و ابراهیم
 و مدین و مداین و زمان و بشاره و یسحق و شوحا اکثر
 عرب حضرت اسماعیل اولادند هم عرب دن دورت قبیله
 وارد دزم حضرت اسماعیل اولادند در کله تری سقیف و
 اینکی سخی سکن او پنجه سینه اوزاع در دنجی سینه حضرت موت
 اول وقتن تم بابا سینه مکس مشرفیه و صول بوشلوا ایدی
 هونو ناسند همه امر دی تمام ایکی یا شینه دخولتم میشدی
 داخی نیا ده ویشلزدن اما قول اول معول در و خلیل الله
 و فاقی مانند سکن طقون یا شنده ایدی اخر عمر شریفی
 یوزا و توزید قبله ابراهیم میشدی بعضیان یوزا و تون ویشل
 قول اول صحیح دن و حضرت اسماعیل عم وفات زمانده
 سر و یکایانک میلی الله علیه و سینه اولادن مانینه
 در کین ایکی بیک یوزیلد و میری و مانینه ایکی بیک یوزا اولاد

قریبا و حضرت اسماعیل علیه السلام هاجر دن متولدا و میشد
 و حضرت هاجر قبطی دزم مصر جبار دن جاریه سیدی حضرت
 ساره با غشله میشدی حضرت ساره کم حضرت ابراهیم عم
 منکره سیدی حضرت ساره داخی حضرت ابراهیم عم
 با غشله میشدی و قریبا اولولغینه فرمان کلن اکثر
 علماء و مشایخ قولینه حضرت اسماعیل پیغمبر دن علیه السلام و قریبا
 بری برطا عهد مکس مقدسه طاهر دن نین طای یولندن و حضرت
 اسماعیل دن هکس پیغمبر لوق حضرت اسماعیل ابراهیم علیه السلام
 و حضرت اسماعیل پیغمبر عم هاران قریماده دن متولدا و میشد
 هاران حضرت ابراهیم بابا سینه قریبا شی در اما جهودا و نصا
 قولند خدایم الله فرمان اولولغینه فرمان کلن حضرت اسماعیل در عم
 اهل یونان و روم و ادمس و یونان دن تابع اولان و نبی ایل
 مالکله حضرت اسماعیل پیغمبر اولادند در عم و حضرت اسماعیل
 پیغمبر لوق داخی عمر شریفی یون سکن سینه ابراهیم قریبا
 و احسالادمان ابراهیم ملک مستبر فانتد مقعد صدق

مقام متعنه حاضر اولدیلر جسم پاک و لطیفی اتاسی حضرت
ابراهیم پیغامبرک صاع و کوز و ذراینه یلک خلیل الرحمن ده
اند نه سکر پیغامبرلق حضرت یعقوبه ابرشده علیه السلام حضرت
یعقوب داخی حضرت اسحاق اولدنه اصلده حضرت یعقوبک اسم
شرفی و فراسما نل دن و اسیر اول صوره الله دیکر و وراثت
اولنوز کم حضرت یعقوب فرانا لری رحمن عیضا اولدو برینا
ایکوز واقع اولمشلرایدی وقت اولدند حضرت عیضا نده
اند بک حضرت یعقوب و فرانک و کجه سن دونوب عیضا
دو غیشلر سر بار خود او کجه عقب دیرلر بو کربناء حضرت
یعقوبه علیه السلام یعقوب دیدیلر و حضرت یعقوبک داخی
فر عرش نیاری بوز قوی ییلله ابرشمیشدی مضرده اولدی
حضرت یوسف و فانتک و فانتک تمیشلرایدی و وینا تمیشلرایدی
جسم شریفی ارض مقدسه کوزوب جده بزرگوار حضرت
ابراهیم پیغامبر و فانتک ذراینه لره با اسی حضرت اسحاق
فانتک اولدی حضرت یوسف و فانتک اسی حضرت یعقوبک وصیتی

برینه کوزوب مصر دن جسم شریفی خلیل الرحمنه
کوزوب یلر و اتاسی حضرت اسحاق فانتک ذراینه یلر اند نه سکر
پیغامبرلق حضرت یوسف بن یعقوب بن اسحاق بن ابراهیم علیه السلام
ابرشده حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم یوزدنه
ادرا اولدینک عن واکریم حسن یوننده و خان جنتندن یوسف
بن یعقوب دد علیها السلام کما قال علیه السلام ان الکرم
بن الکرم بن الکرم بن الکرم یوسف بن یعقوب بن اسحاق بن ابراهیم
حضرت یوسف قصه سی شهون دن بونک کی مختصرده تفصیل
انکه احتیاج یوقه ده القصه قوی یل با سند جدا و شمش
بعضیلر سکن بل دیشان قول اولد قول دن و بو قوی یلده
اول سبع سخا و قوته بونتا برشده اند نه سکر اولدی
جهان مصر سلطان اولدی و روایت یلر اولد فرانشلر
بعضیسی کوزیاده بغض و حسد یلر اولد ماء چاردی
ظلمات چاهه الفاعل ایشلرایدی اند نه سکر کواکب
سیاره کبی جهانی کشتایدنک بر سیاره کواکب کواکب

اول ديا ره كلوب اول چاه صاحب چاه قاتند بر و بر
برين بر جمع اولوب قوميشلرايدى فايچا كونه نه بين سن اول
قود نه صوامنه ابر مسالار قيشدي لول اول داخى قى قيو قيو قيو
ظلمات چاه اينجه نه برقا و روزه اول ماه تابى كور برك حيرتند
كوكب حيرت بى كير و رجوع ايندوب اولان اولان نلا خبر
و بر ميشد بكم اولد داخى جوم كى برين جمع اولوب اول
قو قو قو قو سى بر مشع كى اور تايه اولوب اشبو ماها تايه
روشن افنا بى بر ج ابيد نه دلويله طش كلوب چير قردن
ناكاه قردا شلرا اول محض ده حاضر اولوب بو بيزم قاجين
قولم دزدين اول سلطان جهانه كه كاشان كى بهان ايند
اول محيوب بر حين و بهاي بى قاج من حين قى بهايه
صميمشلا ايدى اندن صكه اول مالك بو بيب و شرادن جوف
سودايدوب مصر وارد و غنن كم حضرت **سفاك** عليه السلام
حسنى وان سى افاقه شايع اولوب دبد به قوس سوطى
طاسر اسمانه صداى حيرت و سن قودا بى وطنطنه شكوه و

شو

شوقى مسامح جهانيانه طنين بهوشى و حيراني بيرا قيشدي
القصة بوبا و شاه جهانيك طلعت جهانه افرونى قصه سندن
برشته استماع ايند نه جانودلندن غلام خلقه بگوشى و وايشا
دورانك اوصافى عالم سوزى فصلندن بر دى كوشايدن
خداه غاشيه بر دوشى وليشه بى و رنجانم نيجه يللر بولاى
بر جهانك قيسى با زار نك خريدلدى و عشقى سودا سينك اشغود
زارنى اولوب مهرى بوته سندن رياضتدن مانند زر صليب
صرار ميشدى و فكر و ذوقى خلقه سندن رهد و تقوا ايد
بجاهدن دن مثال دزد و كور خالقا وليشه بى اخر جمله وار بى
بولنن قو بوب دزد كور دن مهر نيه كم قادر اينه اشك
چيشى كى اولجو هر ك خاك پاينه نشا قيشدى و خرمون
اقل ريان بر ولين كم ظاهر ده اول سلطان ظاهر اولنك و ليد
وا قى ايمانه دعوت ايدوب اول داخى امانه كليشه بى بچى
مور خله قونجه اندن صكه اول وفات ايندوب حضرت
سفاك عليه السلام قابوس بن مسعود بن تانك تولى اوليشدى

و سلطنت مصر. یوقا یوسف ایتر شمشیدی. حتی یوقا یوسف
فرعون ثانی دیولوریدی. غایت متعظم و متکبر ایدی. و هر
چند تم. حضرت یوسف هم یوقا یوسفی ایمانه دعوت میشدی
آخر ضله لیلله دنیا دن نامرا د تمپیشه یوقا یوسفی سیلطنت
مصر حضرت یوسف علیه السلامه ایتر شمشیدی. یونلا اولت
عمر شریف ایدی. یوز یگره بیلکه ایتر شمشک. دار و در و دن سیر
سور و انتقال و عبود و بیوردیلور. اندن صکر حضرت یوسفی
دما بنده د کین عالم کفر و ضلالت ایچیند قالمیشدی. و وایت
اولیور حضرت یوسف پیغامبر دما بنده حضرت موسی پیغامبر
دما بنده د کین علیما السلام. دورت یوز قریب مدت ایدی یگر
یوانناد. صبح بر پیغامبر کده رمله میشدی. یوانناد
ابو لعیاس ولید بن مصعب بن ربیعان مصر سلطانا و لمیشدی
د یوک فرعون ثالث دیولور ایدی. و بو فرعون اول فرعون
ثانی دن کیم آرنه قابوس دیولور ایدی. زیاده سنک اوله
بے رحم دیمی مشفق ایدی. اهل تواریخ ایدن بو فرعون ثالث

تم

تم ولید بن مصعب دیولور ایدی. سایر فرعونلور دن عمری اول و نت
اول میشدی. و زیاده اصل تکبر و تجبر و سخت دل ایدی. و
عمر بے کفر و ضلالتله مجور میشدی. و اول زمان خلقت دن دین
ایین مرتفع اول میشدی. و عالم طلعت کفر بیلکه شب تاریک یحی
قرا کوا اول میشدی. بس اول نودالتمات والارض ایدن جهانی
دنک کفر دن ایتمی ایچون اول نخر الانبیاء و سید الاصلیاء صاحب
الشریعه القاهره. مبین الطریقہ الباهره و منبع بحایب الخزان معتمد
عرایب کرامات. مظهر اول کتب ذبغه مظہر آیات مشہود و فتوح
مقتدا یجمله و انبیاء عظام متبوع نمر و اولیاء کرام. غایب
فرعون ظاہر و باطن. مالک قبطیان پیدا و کامن. قاید لشکر دنیا
منتر مسکرا ایتر انبیان. مهدی مادی نون محضوین خطاب طور
مر تراض ریاضت خانه. نو حید. مختار مقامات تجرید. سالک
مسالک یقین. شیخ خلوت خانه. ان بعین. صدر نشین سر بر جلاله
مادی حیادی تله صدق کت. مطلع لوامع انوار. مطلع عوامض
اسرار. جامع علم و تقوی سخوان سالار مابین من و سیکوی

چشمه و زال و تحقیق در فیه خضر طریق جمع طرا بقی مدام هب
منع دوازده مشارب کلم الرحمن یعنی حضرت موسی بن محمد **بنی**
علیه السلام اشبو و لید بن مضعب د عوفینه ابن سالیته عن
و حضرت موسی علیه السلام بنی بنی بنی حضرت یعقوبه ابریش
و بو بنی و ز رینه یعنی **موسی بن** مران بن بصیرین قاهن بن
لا دی بن یعقوب علیه السلام و ناسنک ادی بحیب در که
بنی شمول بن کیا بن یفشان بن ابوامیم در بعضی از ادی
نوحایل در کنی بحیب در و میشل و حضرت **موسی** علیه السلام
مصر دیا رند و جوده کلیدی و لیدر ما شن که فرعون ثالث در
بعضی از قایوس زمانه و جوده کلیدی و میشل که فرعون ثالث در
و اشبو فرعون فرعون و علی بن لاد در بن سام بن نوح و
اولا و نند در و اما فرعون ثالث هم ولید بن مضعب در بو ناک
ر ما شن کنه اشن در و حضرت **موسی** و اولوالعزم دند در
حضرت حتی جل و علا حضرت **موسی** و بعد مر و لوح اوزرید
یا ز لیش تو رات کتابن ابن سالیته بنی حضرت **موسی** فاند در

کلز انبیاء الله حضرت عیسی پیغامبر زمانینه دکنین حکم تو راتله
عملایند لرا ایدی چون حضرت عیسی پیغامبر علیه السلام
و جوده کلدی و سمان او نل در انجیل نازل اولدی لاجرم
حکم تو رات منسوخ اولدی و حضرت **موسی** پیغامبر الله حضرت
ابراهم پیغامبرک ما بنی علیهما السلام پیش یونا الشمس پیش لید
بعضی از ایدی یوزیل در میشل و اما قول اولدی و حضرت **موسی**
پیغامبرک و فایتر ما شن حضرت **محمد مصطفی** نیک و صلی الله علیه
و سلم همی ز زمانینه دکنین بیک اخی یوز قرقر یدر علیهم چون
حضرت موسی پیغامبرک و عمر شکر بملدی یوز یکر بیله
ابن شدی اجل جامن مقام **تیه** در سرور له نوش ایدوب
عالوسر و سگ بن و جمعه شمع اولدی و جسم پاک و
لطیفی اول یا دین که قرقر ل قوملور در دفنایند یکن حضرت
رسالت صلی الله علیه و سلم بو یله بیوز میش در هارون
پیغامبرکم **موسی** پیغامبرک قر نل شیده ز علیهما السلام حضرت
موسی نیک و فایتر ناول همان اول صحای **تیه** در و فایتر ایدی

تَبِيَهُ مَغَارَهُ لَرَبِّهِ نَبِيَّ مَعَارِدَهُ اجْتَدِدْ دَقْنِ اَيْدِيكَ لِعَضِيذِ اَيْدِي نَا
هَارُونَ عَلَيْهِ السَّلَامُ تَبِيَهُ كَوْهَسَا رَيْنِكَ اشْجَا دِي تَحْتِنْدَه وَفَات
اَيْدِي اَنْدَن صُكْرِي سَمِ شَرِي نِي مَلِكَا نَبِي لَطِيْف تَحْتَا وَدَرِي نَه
وَيُوبُ فَلَكَا رَه التَّهْدِيَانِ بُوْر وَايْت دَاخِي صَحِيح دَه اَكْثَرُ هَاب
قَوْلِيَه وَحَضْرَتِ هَاد وَنَه بِنَا مَبْرَكِ عَرْمِي حَضْرَتِ **وَسِي نِيكَ**
عَرَبِيَه اِيْر شَمَشْدَه نَه عَلِيْمَا السَّلَامَه اَمَّا تَعْيِيْنِ اَيْتَه مَشْرُوْدَه
وَحَضْرَتِ **وَسِي دَه** صُكْرِي بِنَا مَبْرَكِ اَوَّلِ خَلِيْفَه اَللّٰهِ فِي الْاَمْرِ
اَوَّلَانَه صَاحِبِ عَدُوْدَا وَحَضْرَتِ **دَاوُد** مَوْدُ وَدَه اِيْر شَمَشْدَه
عَلِيَه السَّلَامَه وَحَضْرَتِ **دَاوُد** عَلَيْهِ السَّلَامَه اَوْنِ وَدَقْ بَطَلَه
خَلِيْلُ اللّٰهِ حَضْرَتِ تَابِرَا هِيْمِ بِنَا مَبْرَكِ اِيْر شَمَشْدَه عَلَيْهِ السَّلَامَه بُو
تَرِيْبَا وَرِيْنَه يَعْنِي **دَاوُد** بِنِ اِيْشِي بِنِ عُوَيْدِيْنِ نَاعِرِيْنِ سَلُوْمَه
يَحْسُوْنِ بِنِ عُمِّي بِنِ رِبَابِيْنِ نَا قَدِيْبِيْنِ حَضْرَتِ وَنِ بِنِ فَاْرِيْضِيْنِ
يَهُوْدِيْنِ يَعْقُوْبِيْنِ اِسْحَاقِيْنِ اِبْرَاهِيْمِيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامَه وَوَايْت
اَوَّلِيْنِ حَضْرَتِ **دَاوُد** بِنِ جُوْبَانِ اِيْدِي بِيْمِ قُوْبِيْمَلُوْ اَوْتَلَاوْدِي
نَا قِيَه الْاَمْرِ حَضْرَتِ بَاوِي عَرَا سَمَه هُوْبُوْتِ وَوَمِ جَمْرِعِ مَالِكِ

سلطنت

سِلْطَنِيْنِي وَيُوبُ كِتَابِ دِيُوْرِي سَا لِي اَيْدِي **دِيُوْرِي**
لَعْنَتِيَه دَه وَعَامَه بُوْر اَلِي سُوْرَه دَه اَلِي سُوْرَه سِي **حَضْرَتِ**
اَلْفِ لَامِيْنِ نُوْنِكَ فَتَحْتِيْلَه صَاوَدَه شَنْ سِيْلَه قَامُوْسِي
تَصْحِيْحِ اَيْدِي وَكَاوَرِيْنَه بِيْحَه نِيْصَرَه دَاخِي رَوَايْتِ اَوْتَلَاوْدِي
بَعْضِي كَمَلِدَه بُوْدَاخِي اَلْفِ لَامِيْنِ نُوْنِكَ ضَمَه سِيْلَه وَصَاوَدَه
شَدَه سِيْلَه اَلْفِ لَامِيْلَه وَنُوْنِكَ شَنْ وَفَتْحَه سِيْلَه دَاخِي رَوَايْتِ
اَوْتَلَاوْدِي بِيْحَتَا لَنْصَرَه اَمَّا صَحِيْح رَوَايْتِ قَامُوْسِي كَه قَضِيَه وَ
حِكَا يَا تِيْنِ دَه اَهْلِ بَا بِلَلَه وَاَلِي سُوْرَه سِي اَهْلِي بِنِ وَنِ
قَضَا يَا سِيْنَدَه نَه وَاَلِي سُوْرَه سِي نَصَاحِي وَوَاْعِظُ وَبَعْضِ
حِكْمَتَه مَتَعَلِقِي دَه وَبُوْر دَه حَلَالِ وَحَرَامَه وَحُدُوْدِ
وَحِكْمِ يُوْقَدِيْرَه وَحَضْرَتِ **دَاوُد** عَلَيْهِ السَّلَامَه قَوْلِ تَوْرَاتِيْلَه
حِكْمَا اِيْدِي بَاوِي تَعَالِي **حَلَلِ دَه** حَضْرَتِ **دَاوُد** هَم
بِفَايْتَا وَنِ جُوْبَا دَنَا فِي قَلِيْبَتِي بِيْمِ صَحْرَاوْ يَا زِيْنَه اَوَّلَانِ
وَخُوْشِ وَطِيُوْرِي اَوْتَلَاوْدِي سِيْمَا عِنْدَه نِ حِيْبَانِ وَوَمَدْهُوْشِ
اَوْتَلُوْرِي وَهُوَايُوْرِيْنِ بَرِي وَنَاوَرِيْنِ قُوْشَلِيْرَه صَدَا سِيْنِ

استماع اینه و کبری حین دمه مبارک باشی اوزره قناتلرت
یا یب طو زرد لودی و و ر و د لوز اول س و د ک و و ر و د ن دت
شول با قیو زه دیوانه لوبی صخر لوزده زنجیرن سور ددی
و یونلوز دن غیبی ایشاندنا اولان سایز اهل حال اولوش
اوا زک استماعن دن رقص و سماعه کنی و ر لودی و آخر کم
مبارک اللرن موم کنی زه ا اولوزدی و حضرت **حیدر**
عابدجا و دنا سنن عدلو دا اولوب طلعت ظلم سما فی نور
ایچون فصل حیو مت زنجیرنی اوزک و میل امیشدی هن
گاه کم حضرت **داود** مره رعایا یه حکم اتمک ایچون عدالت
تختینه کجوب اوزیدی اول زنجیر مانده کاکل ایچوبان
عالم کینه اصولرایدی و هر ایکی خصم اللرن اوزک اوزاد لوزدی
اهل حقتالی اول زنجیره ایتوشوب اول داچی بومسکیک
بوینینه قول طو لودی و اهل با طلق الی ایتوشوب بولدن
مخرو قلو زدی حتی اول زنجیره سلسله تفصیل و شفا
دیولوزدی هجو م ظلم دن مرین و اناره شربت حجت و عاقبت

ایچون

ایچون زرد و کندن اوزدی و حضرت موسی علیه **داود** پیغامبرک
ما بینی علیهما السلام پیش یوزا التمش طقوز یلده ن پیش یوز
بتمش طقوز داچی دیشلر اما قول اول معلودن و عمر **داود**
مره تعارف یوز یلده ن نیتکه کم حضرت تادم قصه سنن بیان
ایندک مره چونک مسند خلدن الچکوب آخرت سلطنت
یوز لوتند یلر لاجر فرخ ز نیدا ز محمدی حضرت **سلیمان**
پیغامبر علیه السلام شرفله غزبه پادشاه عالی جا ا اولوب
منصب نبوتله مسند اوزدنا سنن سیر خرا اولدی یلر شولدی
افزین دن هیچ تراجه حضرت **سلیمان** پیغامبرک پادشاه
مرته سینه ایشمه میشد و ایشمه کوهه و وایت
ایند ز لره جهانه دوزت صاحبقران پادشاه کلشد کم
بجی هفتایلمه حکم ایشلریدی بونلارک داچی ایکی
مؤمن و ایکی کافر ایدی اولکر ایکی مؤمن حضرت
سلیمان له حضرت ایشک زردو علیهما السلام و اول ایکی
کار دد مره و دایله چنه نصر دد بو ا داچی حضرت **سلیمان**

بِبِقَامِيرِهِ نَسَبًا عَمَّكَ هَمَانُ بَرَاؤُ يَأْدُ شَأْمِي أَخُو عِي خَدَمْتَهُ
 طُورُنْ وَيَبْرَأُ خُورْ بَأَشْرَسِي نَسَبًا تَمَّكَ كَجُودِي بَرَاؤُ شَأْمِي عَمَّكَ
 كَمِ دَوْلَتِ وَاقْبَالِي تَحْتِي مَجْمُوعِ خَدَمِ وَحَسْبِي هُوَ بَرَاؤُ نَدُو
 يَلْزَكُونُ وَيَبْرِيهِ اسْتَرْسَةَ اَللَّهِ اَمْرِيَهَ مَا مَوْرُ وَمَطِيحِ
 اَوَّلُوبِ حَكْمِهِ رَأْمُ اَوْلَهَ وَارْسُ دَنْ عِي مَجْمُوعِ حَسَنِ دِي بَرَاؤُ
 دِي بَرَاؤُ وَوَحُوشِ وَطِيُونِ وَمَا وَوَمُورِ حَكْمِ اِيْنِ اَوْلَا سِلِ
 يَأْدُ شَأْمِي ذَا اَبِي عَظَمْتِي بُونَدَاؤُ دَنْ اِسْتِدْلَالِ اَمَّكَ اَوَّلُوبِ
 وَكَمْ خِيصُ صِيْلَهَ بِنِعْمَا مَبْرَأُ اَوْلَهَ نَيْتَهَ كَمْ حِيضَرِ قُرْآنِ عَظِيمِ اَلشَّانِ
 حِيضَرِ **سَلْمَانَ** نِكَ سَلْطَنِي عَظَمْتِي نَا خَيْرِ وَيُرُوهُ قَوْلَهَ لَعَالِي
 دِي هَبِي لِي مَلِكًا لَا يَنْبَغِي لِاحِدٍ مِّنْ بَعْدِي **اَنْتَ اَوْلَاهُ اَلْحَقِيرِ**
 وَاَتَا سِيْنِكَ نَامِ شَرِيحِي سَابِيَهَ دُرْ كَمْ بِنْتِ سَابِيَهَ دُرْ وَحِيضَرِ **سَلْمَانَ**
 عَمْرُ اَوْلُ دَ مَا نَدَا حَكْمِ قُرْآنَهَ عَمَلِ اِيْدِي وَحِيضَرِ **سَلْمَانَ**
 بِبِقَامِيرِهِ مَا نَدَدَنْ حِيضَرِ **دَسَالَتِكَ** مِيْلِي اَبِيَهَ عَلَيْهِ وَسَلْمِ
 حِيضَرِ دَسَالَتِيَهَ دَرِ كِيْنِ بِيْنِكَ بُونِ يَلْ مَقْدَارِ يَدِي بَعْضِيَانِ حِيضَرِ
سَلْمَانَ نِكَ وَفَاتِي مَا نَدَدَنْ **سِرِّ** وَرِ كَلِمَاتِكَ وَلَا دِي نَبَاهِيَهَ دَرِ كِيْنِ

بيناك

بِيْنِكَ لَقِيْشَ بِلَدِي وَرِيْمَشَانِ وَحِيضَرِ **سَلْمَانَ** نِكَ عَمْرُ شَرِيحِي اَللَّهِ اَبِيَهَ
 دِي يَأْدُ جِهَ اَوَّلِشَ دَرِ بَرَاؤُ عَدَاؤِي يَأْدُ اَحْمَا كِيْمِكَ جُونِ اَوْلِ
 سَلْطَانِ سَابِيَهَ يَا نَهَ جِهَانِي عَزْ وَنَا زَنْدَنَ كَجُونِ سَابِيَهَ جَانِ
 كَدَاؤِي هَامَاؤُ مَا اَللَّهَاتِ اَللَّهَ نَ فُوشَا اِيْتَدِي بِنُوتِ كُوسِي حِيضَرِ
عِيْسَى يَهَ تَسْلِيمِ اَيْتَدِي تَارِي بِنَا نَدَنْ صُكُو **عِلْمِ** **دَسَالَتِ** اَوْلِي عَظَمْتِي
 وَرِ سِيُوْلِ مَغْمَمِ نَغْمَهَ نَيْسِ دِي جِهَانِي مَغْمَمِ اَلطَّافِ سَبْحَانِي رُبُّنَا
 اَنْ بَابِ جَزِيْدِ وَصَنَاءِ عَمْرُ اِيْحَابِ تَوْحِيْدِ وَفَنَاءِ وَارْجِعْ مَعَالِمِ نَيْرَتِي
 مَرْشِدِ مَسَلِكِ طَرِيْقَتِ بَا لَا نِيْشِيْنِ فَلَكَ اَقْبَالَ صِدْقِ نِيْشِيْنِ
 اَسْمَانِ جَلَالِ اِيْتَابِ اِسْمَانِ چَا رُفُو مَا مَهْتَابِ فَلَكَ رِفْعَتِ وَ
 طَارُفِ كَلْزَارِ بِنُوتِ شُكُوفَهَ بَلِغِ قُوْتِ صَبِيْحِ كُنْدَهَ
 مَرْضَايِ صَلَاتِ حَيَوَهَ بَخْشِنَدَهَ اَمَوَاتِ جِهَانِ بِلِيْلِ شِيْرِي
 دِي بَانُ وَنُحُوْنِ شَهْدِ طُوْطُوْ قَفِيْنِ طَمُوْلِيْتِ وَمَهْدِ مَبِيْشِرِ اِحْمَدِ
 مَصْدَقِ مَوْسَى مُشْدَقِ تَشْرِيفِيَانِ **مِثْلِ عِيْسَى** قُطْبِ دَرِ اِيْنِ
 فَلَكَ جِهَانِي بِيْدِ مَحْوَرِ مَنَاطِقَهَ اِسْمَانِ تَقْرِ يَدِ دُوْحِ اَللَّهِ مَكْرَمِ اِيْحَى
 حِيضَرِ **عِيْسَى** بِنِ مَرْمَلَهَ سِرْفَرَاؤِ اَوْلُوبِ اَوْلِ بَشَادَتِ دَهْنَدَهَ

وَرُوْدِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ صِحَابِي بَنِي بَنِي بَطْنِي وَجِيَانِي
زَمْرُوْدِ بُوَيْبِيْسِ وَخَيْفِ وَبَيْتِي اَوَانِي وَيَا قِي مِنْ بَعْدِ اِيْمَانِي
اِنَّهُ مَسْرُوْرٌ وَاَشَادَ مَا نَرِيْتِي حَضْرَتِ عِيْسَى دَاخِي وَهَاتِي
حَضْرَتِ مَنِيَّةِ دَن اَوْنِ سِيْكَرِ بَطْلِكِه حَضْرَتِ دَاوُدِ اَبُو بِيْتَرِه
بُوْتُوْتِيْبِيَا وَزَيْنِه يَعْنِي عِيْسَى بِن مَنِيَّةِ بِيْت مَرَانِ بِن مَانَانِ بِن
اَمُوْنِ بِن مِيْسَابِيْنَ خَرِيْبِيَا بِن اِخْرِي بِن يُوْتَامِرِ بِن غَرَانِيَا بِن
اَمِيْنِيَا بِن يَاوْشِ بِن خَرِيْبِيُوْبِيْنَ يَا رَمِ بِن يَهْفَا شَاظِيْنَ اَبِيَا بِن
رَجِيْعِيْمِ بِن سُلَيْمَانِ بِن دَاوُدِ عَلَيْهِ السَّلَامُ بَعْضِيَا مَرَا نِ
يَا شَهْمِ بِن اَمُوْنِ اَوْ عَلِي دَن دِيْمِيْلَن اَمَّا قَوْلَا وَدِ مَعُوْلُ دَن وَ
حَضْرَتِ عِيْسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ اَوْ لُو الْعَزْمِ دَن دَرِ اَوْ تُوْرِيَا شِيْدُ
اَيْدِيْكَرِه حَضْرَتِ حَقِي جَل وَعَلَا حَضْرَتِ عِيْسَى بِيَّة عَه اَنْجِيْل
اَبُو سَالِ اَمِيْشِيْدِي وَانْدَن صُكْرِه حَاكِمِ تُوْرَتِ نَسَخِ اَوْلَدِي
وَشُوْلِ قَنَرِ مَحْرَاتِ عَجِيْبِه وَامُوْرِ عَرِيْبِه حَضْرَتِ حَقِ جَل وَعَلَا
حَضْرَتِ عِيْسَى بِيَّة عَه اَز دَاخِي طِيْقِيْدِيْ بِيْمِه اُوْنْدَن اَوْلِ مَحْمَدِ
مَرِيْجِ بَرِيْغَا مَبْرُه مِيْسَرَا وَنَا مِيْشِيْدِي شُوْبِيْلِه كَمَا وَاك

مَعْرَا اِنْمَا وَصَافِيْدَن مَعُوْلُ وَنَحُوْلُ سَرُوْرِدَانِ دَن نِيْجِه اَبُو صِد
سَرِيْجِي اَوْلِ مَلِيْخِ الْوَجْهَةِ تَنْدُ رَسْتِ وَصَحِيْحِ اَيْدِي دِي وَنِيْجِه
عَظِيْمِ دِيْمِيْجِي اَوْلِ خَلِيْقِ كَرِيْمِ بَرِنَفْسِ دَه اِحْيَا اَيْدِي دِي وَنِيْجِرِ دَاخِي
بُوْمَنِكِ بُوِيْ خَارِقِي عَادِه مَر اَعَادِيَه اِسْتِيْجِ بُوْقَدَنَه وَحَضْرَتِ مَنِيَّةِ
بِيْتِ عَمْرَانِ اَوْلِ زَمَانِ كِنَه حَضْرَتِ عِيْسَى بِيَّة اَتَا مَنِ حَامِلَه
اَوْلَدِي اَوْلِ اَوْجِ يَا شِيْدَه اَيْدِي وَحَضْرَتِ عِيْسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ
اَسْمَانَه عَرُوْجِ مَاتِيْدَه كَه نَ صُكْرِه اَلْتِيْشِ اَلِي بِلِ قِيْدِ حَيُوْتِنِ اَوْلَدِي
وَچُونِكِه اَوْلِ سَرِ خَوَاتِيْنِ كَوْرِه اَعْنِي حَضْرَتِ مَنِيَّةِ مَرِيْشِ مَرِيْشِ اَنْتَه
عَمْرِ شَرِيْبِي بُوْرِي اَيْدِي بِيْلَه اَبْرِ شِيْدِي اَنْدَن صُكْرِه دَاوْعُوْرِدَن
سَرِي سِرُوْرِي وَخَلْتِ بِيُوْرِ دِيْلَن اَمَّا كَمَا وَخَدِ لِمُ اللهُ اَيْدِي دَن
حَضْرَتِ عِيْسَى كَوْكَلَه عَرُوْجِ مَاتِيْدَه كَه صُكْرِه حَضْرَتِ مَنِيْمِ اَلْتِي بِلِ
قِيْدِ حَيُوَاتِنِ اَوْلَدِي اَنْدَن صُكْرِه دَاوْعُوْرِدَن وَخَلْتِ بِيُوْرِ دِيْلَن
وَحَضْرَتِ مَنِيَّةِ مَرِيْشِي اَوْلَدَانِ اَلْتِي اَلْتِي بِلِ حَسَا بِيَا اَيْدِي دَن وَاَلْتِي
اَعْلَمِ وَاَحْكَمِ وَحَضْرَتِ عِيْسَى دَن صُكْرِه بِيُوْتِ اَوْلَدَانِ الْاَنْبِيَا
وَاَلْتِي سِيْلِيْنَ سِيْدَا الْاَوْلِيْنَ وَالْاَخْرِيْنَ رَسُوْلِ كُوْنِيْنَ بِيْشُوْا

ثقلین مای موی سیادت بیضای مای سعادت در لیل
شعادت در رفیق طریق و صول بر سر منزل نجات و حیات خضر
شفیق راه اُمید بستر چشمه حیات و ثبات مقتدا هموار
بجایه و ن فی سبیل الله بنشوی خرقه فاتمونه بحسبک الله
شهنشوار مهر که **و جفا الکفان و الما فکلین صف شکن میداد**
و آفرین من المیشو کین شاه ملک سپاه مایه و ملک بناه بیت
ای خونی سگوده و احمد نهاد نام جانها فدای تو ای سید لای نامه
سز و جو یار **تم قاندا نه عند لیب بوستان یا ایها المدثر** افغان سپهر
سعادت مایه و ملک سیادت مشقوی جرح دولت قطب
کرد و ن عزت سید ممالک خواجده و سالک مهتر و بستر عالم
سین و رنجاده مصلح هر فاده کلید هر مراده ملجاء مطیع و
عاشق رهنمای دانی و قاضی خمر ادمیان در تحت مالمیان
دوی سپاه از باب دولت و نین کهنه و پناه اهل آسمان و زمین
نقطه و دایره و وحدت و نین و کهنه و کهنه و کهنه و کهنه و کهنه
کوفی و الحی **ناقد بسیران نا الاشیاء قاضی** در سیول جنتی

بسی بر توفیق خلاصه موجودات منجر مخلوقات در دریای جلاله
فی قیاس **افتاب جعلنا له نورا یمشی به فی الناس** خازن فردوس
حکایت حفا این کاشف نور سیرار دقایق اولیاء سیر بر افرا
و اول ماه منیر سپهر پیش اول کرم در زیای مستی و اول بندگی
طریق خدا پرستی مایه مرثیایان عنقای قاف لامکان منتاج
خرزیده خانه وجود و مصباح آسمان وجود جان جهان صفا
جهان جان و قاف **نظم** سپهسالار تو دیکان و دکاه
چرخ بزم مکار بیخ الله مراد کنی فکان مقصود کونین
کمان از روی کان قاب قوسین حینت مران میدان طریقت
شقایق چیز فشان حقیقت چمن پدای بلخ لایزال لب
مزار او ای گلزار معانی شفا منت خواه از باب جنایت
چرخ افروز و مشکوت هدایت شهنه منظره انجمه مرا کتب
بناد فی جو کوی نقل الکوا کب خطیب سخنان ملک بخوریند
دلیل رعبان کوی تو مید کلی خوش نظر و نستان ماله
تن فی سایه نون جان ماله حدیثی کوی سودج و سالک

16. KAYNAKÇA

Adalıoğlu, Hasan Hüseyin, “Osmanlı Tarih Yazıcılığında Anonim Tevarih-i Al-i Osman Geleneği”, *Türkler Ansiklopedisi*, C. XI, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, (2002), s. 286-302.

Agacacanova, Sergey Grigoreviç, *Oğuzlar*, Selenge Yayınları, İstanbul 2003.

Ahmet Güç, “Salih”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (TDVİA)*, C. 36, İstanbul (2009), s. 32-33

Almaz, Hasan, *Behcetü't Tevârih*, (hızl. Ali Sözer), Mostar Yayınları, Kasım 2010 İstanbul.

Almaz, Hasan, *Şükrullah b. Şihâbeddin Ahmed b. Zeyneddîn Zekî Behcetü't-Tevârih (İnceleme-Metin Tercüme)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2004.

Anhegger, Robert, “Muâli'nin Hünkârnameesi“, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, Sayı I/1, (1949), s. 145-166.

Atsız, Nihal, *Âşıkpaşaoğlu Tarihi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1992.

Atsız, Nihal, *Dokuz Boy Türkler ve Osmanlı Sultanları Tarihi*, Arkadaş Basımevi, İstanbul 1939.

Atsız, Nihal, *Osmanlı Tarihleri*, Türkiye Basımevi, İstanbul 1949.

Aydın, Ahmet, “Osmanlılarda Tarih Yazıcılığı”, *Türkler Ansiklopedisi*, C. XI, (2002), s. 417.

Babinger, Franz, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, (çev. Coşkun Üçok), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1982.

Bardakçı, Murat, *Ahmed Oğlu Şükrullah, Şükrullah'ın Risâlesi ve 15. Yüzyıl Şark Musikisi Nazariyatı, Açıklamalı, Tenkidli Metin ve Tıpkıbasım*, Pan Yayınları, İstanbul 2008.

Baş, Eyüp, “Dil-Tarih İlişkisi Bağlamında Osmanlı Türklerinde Arapça Tarih Yazıcılığı”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 1, (2005), s. 103-132.

Bozkurt, Fuat, *Türkiye Türkçesi*, Hatipoğlu Yayınları, 2. Baskı, Ankara 2000.

Bursalı Mehmet Tahir Efendi, *Osmanlı Müellifleri (1299-1215)*, C. I-III, Bizim Büro Basımevi, Ankara 2000.

Demiroğlu, Ayla, “Behcetü’-t-Tevârîh, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C. V, İstanbul (1992), s. 349-350.

Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi, 22. Baskı Ankara 2005.

Ercilasun, Ahmet Bican, *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yayınları, 11. Baskı, Ankara 2011.

Ergin, Muharrem, *Türk Dilbilgisi*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1972.

Gencan, Tahir Nejat, *Dilbilgisi*, Ahmet Sait Basımevi, İstanbul 1966.

Gülsevin, Gürer, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2011.

Harman, Ömer Faruk, “Nûh”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 33, İstanbul (2007), s. 224-227

Harman, Ömer Faruk, “İbrâhim”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 21, İstanbul (2000), s. 266-272

Harman, Ömer Faruk, “Îsâ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 22, İstanbul (2000), s. 465-472

Harman, Ömer Faruk, “Hârûn”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 16,, İstanbul (1997), s. 254-256

Harman, Ömer Faruk, “Mûsâ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 31, İstanbul (2006), s. 207-213

Harman, Ömer Faruk, “Hüd”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 18, İstanbul (1998), s. 279-281

Harman, Ömer Faruk, “Hârûn”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 16, İstanbul (1997), s. 254-256

Harman, Ömer Faruk, “Mûsâ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 31, İstanbul (2006), s. 207-213

Harman, Ömer Faruk, “Dâvud”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 9, İstanbul (1994), s. 21-24

Harman, Ömer Faruk, “İdris”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 21, İstanbul (2000), s. 478-480

Harman, Ömer Faruk, “İshak”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 22, İstanbul (2000), s. 519-521

Harman, Ömer Faruk, “Ya’kûb”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 43, İstanbul (2013), s. 274-276

Harman, Ömer Faruk, “Yûsuf”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 44, İstanbul (2013), s. 1-5

Harman, Ömer Faruk, “İsmâil”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 23, İstanbul (2001), s. 76-80

Hoca Sadeddîn Efendi, *Tâcü't-Tevârîh*, (hzl. İsmet Parmaksızoğlu), C.V, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992.

Kavas, Ahmet, “Şükrullah”, *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*, C.II, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, (1999), s. 597.

Korkmaz, Zeynep, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1995.

Korkmaz, Zeynep, *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 5. Baskı, Ankara 2011.

Korkmaz, Zeynep, *Türkiye Türkçesi Grameri: Şekil Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2009.

Ménage, V. L., “Osmanlı Tarihinin Başlangıcı” (trc. Salih Özbaran), *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi*, Sayı 9, (1978), s. 230-231.

Özcan, Abdülkadir “Fatih Devri Tarih Yazıcılığı ve Literatürü”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, İstanbul’un Fethinin 550 Yılı Özel Sayısı, Sayı 14, (2003), s. 55-62.

Özcan, Abdülkadir, “Osmanlı Tarihçiliğine ve Tarih Kaynaklarına Genel Bir Bakış”, *FSM İlmî Araştırmalar ve Toplum Bilimleri Dergisi*, Sayı 1, (2013), s. 271-293.

Özgüdenli, Osman Gazi, “Tarih: Osmanlılardan Önce Anadolu”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C. XL, İstanbul (2011), s. 64-66.

Özkan, Mustafa, *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, Filiz Kitapevi, Genişletilmiş 3. Baskı, İstanbul 2009.

Öztürk, Necdet; Yıldız, Murat, *İmparatorluk Tarihinin Kalemler Muhafızları Osmanlı Tarihçileri*, Bilge Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul 2013.

Süreyya, Mehmed, *Sicill-i Osmanî*, (hızl. Nuri Akbayar), C. V, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1996.

Şinasi Gündüz, “Şit”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 39, İstanbul (2010), s. 214-215

Şirin, İbrahim, “Osmanlı’da Tarihin Anlam Arayışı”, *OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi)*, Sayı 11, (2002), s. 555-574.

Şirinova, Zümrüt, *Şükrullah’ın İlmü’l-Edvar’ı (Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2008.

Taşbaş, Erdal, “Klasik Dönem Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserlerine Kısa Bir Bakış”, *Mediterranean Journal of Humanities*, Sayı 1, (2011), s. 213-223. idrîs

Timurtaş, Faruk Kadri, *Eski Türkiye Türkçesi XV. Yüzyıl Gramer-Metin-Sözlük*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: 2157, İstanbul 1977.

Timurtaş, Faruk Kadri, *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, Vilayet Yayınları, İstanbul 1981.

Tulum, Mertol, *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011

Türk Dil Kurumu, *XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü*, C. I-VIII, Ankara 1960-1977.

Türk Dil Kurumu, *Burhan-ı Katı*, İstanbul 2009

Türk Dil Kurumu, *Lügat-i Naci*, Ankara 2009

Türk Dil Kurumu, *Ahterî-i Kebir*, Ankara 2009

Türk Dil Kurumu, *Yazım Kılavuzu*, 26. baskı, Ankara 2010.

Türkçe/Osmanlıca-İngilizce Redhouse Sözlüğü, Sev Matbaacılık ve Yayıncılık, İstanbul 2000.

Yavuz, Yusuf Şevki , “Âdem”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 1, İstanbul (1988), s. 356-357

Yıldız, Sara Nur, “Şükruallah ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C. XXXIX, İstanbul (1992), s. 257-258.

17. ÖZGEÇMİŞ

2.Temmuz.1979 tarihinde Konya’da doğdum. İlk öğrenimimi 24 Kasım İlkokulu’nda, ortaokulu Mehmet Karacığanlar Mevlana İlköğretim Okulu’nda tamamladım. Lise’yi ise Konya Atatürk Sağlık Meslek Lisesi’nde bitirdim. 1997 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kazandım. 2001 yılında lisans öğrenimimi bitirdikten sonra Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı farklı liselerde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yaptım.. 2012 yılında Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilimdalı Türk Dili alanında yüksek lisans öğrenimime başladım. Yüksek lisans tez çalışması olarak Sayın Pro Dr. Zuhal HASENA KÜLTÜRAL yönetiminde Şükrullah el-Amasyavî’nin *Kitâbu Behçeti’t-Tevârih*’inin 16. yüzyılda Mustafa el-Fârisî tarafından “*Mahbûbu’l-Kulûbi’l-Ârifîn*” adıyla Türkçeye çevrilen kopyasının 121b-151a varakları arasındaki bölümü hazırladım.

Halen Alanya Osman Gazi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi’nde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yapmaktayım. Evli ve bir çocuk babasıyım

MUSTAFA TOSUN